

♦♦ DICKENS ♦♦
A PUSZTA HÁZ

FAY A.

1825.

♦♦♦ IFJÚSÁGI KIADÁS ♦♦♦
♦ SZENT ISTVÁN TÁRSULAT ♦

CHARLES DICKENS

A PUSZTA HÁZ

(BLEAK HOUSE)

REGÉNY

A SERDÜLTEBB MAGYAR IFJÚSÁG SZÁMÁRA

RÖVIDITETT HARMADIK KIADÁS

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT

KIADÁSA

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. — Nyomdaigazgató : Kohl Ferenc.

ELSŐ KÖNYV

ELSŐ FEJEZET.

A kancelláriai törvényszéken.

LONDON. A szentmihálynap i törvényszünetnek már vége. A lordkancellár a Lincolnsinnhallban székel. — Csúnya novemberi idő. Olyan csatakosak az utcák, mintha az özönvíz csak most huzódott volna vissza a föld színéről.

Köd mindenütt. Köd a folyó mentén, köd az essexi lápokon, köd a kenti magaslatokon. Köd köröskörül.

Halványvörösén dereng át a ködön az utcai gázlámpák világa. Sok üzletben már a rendesnél két órával előbb világot gyújtottak s mintha a gázlámpák is tudnának a korai gyújtásról, haragosan pislognak.

A rideg délután a legridegebb, a sűrű köd a legsűrűbb és a sáros utcák a legsárosabbak a Templebar közelében, És a Templebar szomszédságában, a Lincolnsinnhallban, a köd kellős közepén, magas bíróságától körülvéve ül a lordkancellár.

Skarlátszövet és függönyök veszik körül a lordkancelárt, akinek ilyen délután kell itt ülnie ködglóriával fején — aminthogy itt is ül — és a mennyezetről lógó lámpát bámulva hallgatja egy pofaszakállas, vékonyhangú és végelossza-nincs perirat közé temetkezett természetes ügyvéd előadását. Ilyen délután kell a magas bíróság jó tucat tagjának talán tizezredszer tárgyalni egy végnélküli pert — aminthogy tárgyalják is — s közben bokáig gázolnak az ügyvédi szórszálhasogatásokban és komoly arccal, parókszerűen játsszák végig az igazság komédiáját. Ilyen délután kell az ügyvédeknek különböző peres ügyekben, melyek közül egynéhányat már a belőlük meggazdagodott apáktól örökölték, sorban ülniök — s nem ülnék-e ott az irattáros

vörös asztala és a selyemtalárok közt? Garmadával hever előttük a perbeszédék, válaszok, hitelesített tanuvallomások, végzések, meghagyások és egyéb költséges badarságok halmaza.

Ez a kancelláriai főtörvényszék, melynek minden grófságban megvannak düledező házai, míveletlen szántó-földjei, lerongyolódott peres felei, minden örültek házában életunt bolondjai és minden temetőben a halottai. Nincs gyakorló jogászai között egyetlenegy becsületes ember sem, aki ne azt az intő tanácsot adná: «Inkább tűrjön el az ember minden igazságtalanságot, csak ide ne kerüljön perelni».

Ki van még jelen ezen a borús délutánon a kancelláriai főtörvényszéken a kancelláron, a tárgyalás alatt levő per ügyvédek, néhány per nélkül való ügyvéden kívül? A főbíró alatt levő helyen talárban, parókásan az irattáros, két-három törvényszéki szolgál, a kulcsár az előírt törvényszéki egyenruhában.

Mindnyájan ásítanak, mert az éveken át agyoncsépelt Jarndyce-perben (melyet épen tárgyalnak) egy morzsányi mulatság sem akad. A gyorsírók, a törvényszéki és hírlapi tudósítók rendesen megszöknek a többi jelenvalókkal együtt, ha a Jarndyce-per kerül sorra.

Egyik falmenti padban egy kicsi, bolondos vén aszszony áll, hogy jobban bekandikálhasson a függönyökkel bevont szentélybe. Örökké jelen van minden ülésen elejétől végig s állandóan egy reá nézve kedvező ítéletre vár. Mondják, hogy csakugyan peres fél volt valamely ügyben vagy most is az, de biztosan senki sem tudja, mert senki sem törődik vele. Szatyrában örökösen egy kis csomagot hord, melyet okmányainak mond, valóságban azonban ócska papiros és száraz levendula van a csomagban. Időnként megjelenik egy Shropshiréből való tönkrement peres fél és az ülés végén mindenáron meg akarja szólítani a kancellárt. Sehogy sem tudják vele megértetni, hogy a kancellár jogilag semmit sem tud jelenlétéről, habár egy negyedszázad óta keseríti meg az életét.

Közben a Jarndyce-pert lomhán tárgyalják.

Ez a perszörnyeteg idők folytán úgy összegabalyodott, hogy nincs az az élő ember, aki kiismerné magát benne. A peres felek legkevésbé. Amióta a per folyik, számtalan gyermek született bele a perbe, számtalan fiatal házasodott bele, számtalan öreg halt ki belőle ; számtalan ember lett legnagyobb rémületére peres féllé benne anélkül, hogy tudná, miért és hogyan ? A törvényszék csinos gyámleányai anyákká és nagyanyákká hervadtak ; egész sereg kancellár jött és ment — és a peres felek jegyzékei hosszú halotti jelentéssé váltak. Talán három Jarndyce sem maradt már a föld kerekéségén azóta, hogy az öreg Tom Jarndyce kétségbeesésében agyonlőtte magát a kancelláriai törvényszék utcájának egyik korcsmájában. De hát a Jarndyce-per azért csak tovább vánszorog és alig remélhető, hogy a közeli jövőben befejeződik.

A per már kész nevetség. Ezt az egyetlen jót eredményezte. Sok embert vitt a sírba, de a jogászoknak merő tréfa. Mindegyik ülnök előadóként és mindegyik kancellár védőként szerepelt benne ügyvéd korában. Vörösrú vén ügyvédek vaskos élceket faragnak róla.

Tehát magas bírósága körében s a köd kellős közepén ül a lordkancellár.

— Mr. Tangle — szólal meg a lordkancellár, akit végre is kissé nyugtalanított a nevezett tudós úri ember bőbeszédűsége.

— Mylord — mondja a Jarndyce-per legalaposabb ismerője. A mende-monda szerint arról híres, hogy amióta elvégezte iskoláit, nem is olvasott egyebet ennél a pernél.

— Készen van-e előterjesztésével ?

— Még volna egy csomó előadni valóm, Mylord, de készséggel engedelmeskedem Lordságodnak — feleli Mr. Tangle alázatosan.

— Tudomásom szerint még több ügyvéd úr kíván a tárgyhoz szólni — mondja a kancellár mosolyogva.

Ezekre a szavakra Mr. Tangle tizennyolc tudós kartársa tizennyolc zongorakalapácsként pattan föl helyéről, mélyen meghajol és aztán újra visszasülyed a homályba.

— Mához két hétre folytatjuk a tárgyalást — jelenti a kancellár.

A kancellár feláll és vele együtt az egész bíróság. A shropshirei ember elkiáltja magát: Mylord! — A törvényszéki szolgák csendet parancsolnak és haragosan néznek a shropshireire.

— Ami pedig a fiatal leányt illeti... — folytatja beszédét a kancellár.

— Megbocsásson, Lordságod... fiú — szól közbe Mr. Tangle elhamarkodva.

— Ami pedig a két fiátalt, a leányt és a fiút illeti... — ismétli a kancellár erős hangsúllyal.

(Mr. Tangle szinte megsemmisül.)

— Ákiket mára megidéztem és most a szobámban várakoznak, személyesen beszélek velük s majd meglátom, megadhatom-e nekik az engedélyt, hogy nagybátyjuknál lakhassanak.

Mr. Tangle ismét szóba kap.

— Bocsnat, Mylord, de ő már meghalt.

— Nagyatyjuknál — olvassa ki szemüvegén keresztül a kancellár az asztalán heverő iratokból.

— Bocsnat, Mylord, felhevülésének áldozata: agyonlőtte magát.

Erre a távolabbi ködös zugból egy kis ügyvéd emelkedik fel fontoskodva és mély, vastag hangon felszólal:

— Megengedi Lordságod?... Én képviselem az illető egyént. Távoli atyafiságban van a fiatalokkal. Hogy milyen fokú a rokonság, azt e pillanatban nem tudom megmondani. De bizonyosan rokon.

A kis ügyvéd kisdéd felszólalása után újra eltűnik a ködös homályban. Mindenki keresi, de senki sem találja.

— Majd én beszélek a fiatalokkal — ismétli a kancellár — és megbeszélem velük, vajjon lakhatnak-e ennél a rokonuknál. A holnapi ülésen újra megemlítem az ügyet.

A shropshirei ember még egy utolsó *Mylord* kiáltást kockáztat meg, de a kancellár ügyesen elmenekül előle. A többiek is sietve távoznak. Az őrök egész üteg kék táskát tömnek tele iratokkal és aztán elviszik. A hóbortos

kis öreg asszony is eltipeg és a kiürült termet becsukják. Ha mindazt a sok igazságtalanságot és nyomort, melyet a kancelláriai főtörvényszék okozott, szintén ide zárnák és máglyaként felgyujtanák, de nagy áldás lenne mind a többi pereskedőkre, mind a Jarndyce-per feleire nézve!

MÁSODIK FEJEZET.

Az előkelő világban.

E latyakos délutánon csak rövid pillantást óhajtunk vetni az előkelő világra. Az előkelő világ nem nagy. Sok jó tulajdonsága van. Becsületes, jó emberek élnek benne. De vannak rossz oldalai is. Finom gyapotba csavarva nem hallja a nap körül keringő nagyobb világok zuhogó keringését. Nagyon letompított világ és a friss levegő hiánya miatt néha még fejlődése is egészségtelen.

Mylady Dedlock néhány napra visszatért városi lakásába, hogy aztán Párizsba utazzék, ahol néhány hetet óhajt tölteni. Hogy innen hova megy — bizonytalan.

Mylady Dedlock lincolnshirei birtokáról jött. Lincolnshireben árvíz van. A parki híd egyik pillérét a víz alámosta és összedőlt. A közeli síkság félmérföldnyi szélességben merő víz. A kastély terrasszfalán elhelyezett vázák egész napon át gyűjtik az esővizet és a nehéz esőcseppek egyhangúan hullonganak a folyosó széles kőlapjaira. Ezt a folyosót ősidők óta a kisértetek útjának nevezik. A parkban levő kis kápolna csupa penész. A tölgyből készült szószékről csurog a hideg veríték s oly dohos szag van mindenütt, mint a Dedlockok régi sírboltjában.

Lady Dedlock halálosan unatkozott, azért ott hagyta birtokát az esőzésnek.

Mikor a házvezetőnő átballagott a régi termeken és becsukta az ablaktáblákat, az elhunyt Dedlockok arcképei szinte el akartak bujni unalmukban a nedves falak mögé.

Sir Leicester Dedlock csak baronet, de nincs nála hatalmasabb. Családja régi, mint a hegyek, csakhogy sokkal előkelőbb. Véleménye szerint a világ ellehetne

hegyek nélkül, de Dedlockok nélkül menten elpusztulna. Tökéletes gentleman, nagyon lelkiismeretes, utál minden kicsinyességet és bármely percben inkább megválna az élettől, mint hogy becsületén a legkisebb foltot is eltűrje. Tiszteletreméltó, nyakas, egyenes, büszke ember, telve a legbotorabb előítélettel.

Sir Leicester húsz évvel idősebb a Myladynál. Hébe-korba megkörnyékezi a köszvény és ezért kissé merev a járása. Világosszürke hajával, szakállával, finom ingfodrával, fehér mellényével és mindig csukott, fényes gombos kék frakkjával igen tekintélyes jelenség. Ropant szertartásos és ünnepélyes a Myladyhoz. Iránta való udvariassága, mely jegyességük óta nem változott, az egyetlen regényes és költői vonás benne.

Szerелеmből nősült. Mondják, hogy a Lady nem is nagy családból való. De a Lady szép, büszke, nagyra-vágyó és eszes volt. Még ma is szép, bár már túl van az első virágzáson. Alakja elegáns és karcsúnak látszik. Nem, mintha valójában is az lenne, de öltözködési ügyessége minden előnyös oldalát a legjobb összhangban tünteti föl.

Mylady Dedlock tehát minden bájjával együttesen megérkezett városi palotájába. Ugyanebben a városi palotában ezen a sáros, borús délutánon egy régi divatú öreg úr teszi alázatos tiszteletét. A magas kancelláriai bíróság ügyvédje, a Dedlockok családi jogtanácsosa.

Az öreg úr kissé rozsdás és kopottas külsejű, bár a hírek szerint jó csomó pénzt szerzett a főurak házassági szerződéseinek és végrendeleteinek szerkesztésével. A családi titkokat hűségesen megőrzi. Hacsak szakértőként nem kérdezik, sohasem beszél. Még a régi világ híve. Rövid kis térdnadrágot visel kamáslival vagy harisnyával. Öltözete is néma, elzárkózott, mint jó maga. Mindenki ismeri. Sokan meg is szólítják: Hogy van, Tulkinghorn úr? — ő azonban hallgatással válaszol.

Sir Leicester Dedlock épen a Myladynál van és nagyon örvend Mr. Tulkinghorn látásán.

— Úgy-e, ma újra tárgyalták a kancellárián a

Mylady ügyét? — mondja Sir Leicester, kezét nyujtva Mr. Tulkinghornnak.

— Igen. Tárgyalták — feleli Mr. Tulkinghorn és némán bókol a Mylady felé, aki a kandalló előtt ül a pamlagon.

— Talán haszontalan kérdés is: történt-e valami benne? — jegyzi meg a Mylady még ugyanabban a borongós hangulatban, melyet lincolnshirei birtoka idézett elő.

— Semmi sem történt ma, amit Mylady valaminek mondana — válaszolja Mr. Tulkinghorn.

— Nem is lesz abból soha semmi — folytatja a Mylady.

Sir Leicester nem ellenszenvezett a hosszadalmas kancelláriai perrel. Kissé lassú és költséges dolog, de valódi brit és alkotmányos. A kérdéses per különben sem volt rá nézve életkérdés, minthogy csupán a Mylady cselekyke hozományáról volt szó.

— Mivel néhány új tanuvallomással bővült a perirat — mondja Mr. Tulkinghorn — és mivel rövidek és mert az a kellemetlen tulajdonságom van, hogy szeretem feleimet ügyük minden újabb lépéséről értesíteni, továbbá pedig, mivelhogy méltóságod Párizsba készül, tehát magammal hoztam.

Mr. Tulkinghorn előveszi zsebéből az iratokat, engedelmet kér, hogy letehesse egy kis asztalra, majd fölteszi szemüvegét és egy ernyős lámpa fényénél olvasni kezdi:

— A kancelláriai törvényszéken John Jarndyce és . . .

Mylady hirtelen közbeszól és kéri, hogy hagyja el azokat a borzalmas, hivatalos formaságokat.

Tulkinghorn valamivel lejjebb folytatja az olvasást. A Mylady rá sem figyel. Sir Leicester nagy karosszékeben ülve a tűzbe mered s nyilvánvalóan büszke megelégedéssel hallgatja a jogász ismétléseket és terjengősségeket, melyekben ő a nemzet védőbástyáit látja. A hőség épen a Mylady helyén tulságosan nagy, amiért is átül más-hova és közben megpillantja az asztalon levő iratokat.

Közelebb hajol, hogy megtekintse őket, majd még közelebb és aztán önkéntelenül megszólal :

— Ki másolta ezeket ?

Mr. Tulkinghornban eláll a szó, csodálkozik a Mylady izgatottságán és szokatlan hangján.

— Úgy-e, egy irodai alkalmazott ? — folytatja a Mylady régi közönyös modorában.

— Nem épen, azonban lehetséges — mondja Mr. Tulkinghorn és közelebbről vizsgálja a kézírást. — De miért kérdi, Mylady ?

— Hogy valami változatosság is legyen ebben az utálatos egyformaságban. Csak folytassa... folytassa.

Mr. Tulkinghorn újra olvas. A hőség egyre nagyobbodik. A Mylady arcát legyezi, Sir Leicester bóbiskol, majd hirtelen fölriad és kérdi :

— Nos, mit is mondott ?

— Attól tartok, hogy Lady Dedlock rosszul érzi magát — mondja Mr. Tulkinghorn hirtelen fölugorva.

— Csak gyengeség lepett meg, — suttogja Lady Dedlock vértelen ajakkal. — Ne szóljon hozzám. Csengetsen és vitessen a szobámba.

Mr. Tulkinghorn visszavonul egy másik szobába. Csengetés. Lépések közelednek, távolodnak. Majd megint csönd lesz. Mr. Tulkinghornt újra bekéretik a szobába.

— Jobban van már — mondja Sir Leicester az ügyvédnek és int neki, hogy foglaljon helyet s folytassa az olvasást. — Eleinte nagyon megijedtem, mert nem emlékszem, hogy a feleségem valaha is elájult volna. De persze ez a rettenetes idő... és valóban halálra unta magát lincolnshirei birtokunkon.

HARMADIK FEJEZET.

Az ifjúkor.

Nehezen fogok történetem megírásához, mert tudom és mindig is tudtam, hogy nem vagyok elég ügyes az efféléhez. Emlékszem, ha kislánykoromban egyedül voltam a játékbabámmal, így szoltam hozzá : «No, édes babuskám,

én nem vagyok ügyes, te azt igen jól tudod ; légy béke-tűrőssel hozzám». A szépséges arcú és piros ajkú baba ott ült a karosszékekben és nem is annyira reám, mint a sem-mibe bámult, mialatt én szorgalmasan dolgozgattam és elmeséltem neki apró titkaimat.

Kedves, régi babám ! Bátortalan gyermek voltam. Alig mertem megszólalni, a szívemet pedig senki előtt sem mertem föltárni. Szinte elsirom magam, ha rágondolok, hogy milyen jól esett, ha iskolából hazatérve fölszaladtam a lépcsőkön szobácskámba és így beszéltem babácskámhoz : «Ö, kedves jó babám, tudtam, hogy vársz engem !» Aztán leültem a padlóra, a karosszékre támaszkodva elmeséltem neki mindent, amit távollétem alatt megfigyeltem. Mindig szerettem megfigyelni, csak a fölfogásom volt nehézkes. Csupán akkor elevenebb, ha valakit nagyon megszeftetek. De lehet, hogy ez is csak hiú képzelődés.

Amennyire visszaemlékszem, keresztanyám nevelt — akárcsak egy mesebeli királyleányt, csak hogy nem voltam olyan bájos. — Én legalább csak keresztanyámnak ismertem. Jó, nagyon jó asszony volt. Vasárnaponként háromszor ment templomba. Ha volt délutáni prédikáció, hát onnan sem hiányzott. Szép volt és hacsak egyszer is mosolygott volna, valóságos angyal lett volna, de sohasem mosolygott. Mindig komoly és szigorú volt. Oly jelentéktelennek éreztem magamat mellette, hogy sohasem mertem igazában bizalmas lenni hozzá, szeretni sem tudtam annyira, mint ahogy óhajtottam volna. Nagyon bántott az a gondolat, hogy ő milyen jó és én meg milyen méltatlan vagyok hozzá. Nagyon szerettem volna megjavulni. Sokat beszéltem erről babámmal is és mégsem szerettem keresztanyámat úgy, ahogy egy jó leányhoz illik.

A babám volt az egyetlen barátnőm, csupán vele tudtam bizalmasan eldiskurálni. Nagyfokú zárkózottságomat tökéletesen megszilárdította bennem egy esemény, ami még egész kis gyermekkoromban történt.

Sohasem hallottam sem anyámról, sem atyámról.

Sohasem viseltem fekete ruhát. Sohasem láttam anyám sírját és azt sem mondták, merre van. Csak keresztanyámról tanítottak imádkozni . . .

Habár hét leány járt abba az iskolába, ahol én is tanultam és habár ők Summerson Eszternek hívtak engem, még sem voltam egyikük szülői házában sem. Valami válaszfal volt köztünk. Most is jól emlékszem rá, iskolabajárásom első hetében egyikük legnagyobb örömömre meghitt egy kis házimulatságra. De keresztanyám kimért hangú levélben lemondta és én nem mehettem el. Nem is voltam senkinél sem látogatóban.

Születésnapom volt . . . A többi leányok születésnapján multság volt otthon, az enyémen soha. Az én születésnapom a legszomorúbb nap volt az esztendőben.

Az ebédnek vége volt. Keresztanyám és én ott ültünk az asztalnál, a kandalló előtt. Az óra ketyegésén, a tűz pattogásán kívül alig volt hallható más nesz az egész házban. Egyszer véletlenül félénken feltekintek a varrásomról és látom, hogy keresztanyám az asztal tulsó széléről komoran néz reám, mintha csak mondaná: «Sokkal jobb lenne, kis Eszter, ha sohasem volna születésnapod, ha sohasem születnél volna!»

Sírva fakadtam és kérdeztem:

— Mondja, édes keresztanyám, nem születésem napján halt meg az én anyám?

— Nem — felelte. — Ne kérdezz többet, gyermek.

— Ó, kérem, beszéljen valamit róla. Legalább most az egyszer. Mit vétettem ellene? Hogyan vesztettem el? Miért vagyok más, mint a többi gyerek és mennyiben vagyok én ebben hibás? Nem, nem, ne menjen el. Beszéljen róla, drága keresztanyám!

A fájdalomon kívül még valami homályos aggodalom is elfogott. Megragadtam ruhája szélét és letérdeltem előtte. Ő csak egyre azt mondogatta: «Hagyj békét!» — de azért csak maradt.

Felemelt, leült a karosszékebe, maga elé állított és aztán összeráncolva homlokát, halk, hűvös hangon el kezdett beszélni:

— Az anyád, Eszter, szégyened, te pedig az ő szégyene voltál... Én megbocsátottam anyádnak azt a sok rosszat, amit ellenem elkövetett — folytatta, de arca még sem szelidült meg. — Nem is beszélek róla, habár az ő igazságtalansága engem érintett legjobban. Azért imádkozom naponta érted, szerencsétlen, születésed első percében megátkozott árva gyermek, hogy — mint az Irás mondja — mások bűnei ne a te fejedre szálljanak. Felejtsd el anyádat és ne vedd rossz néven másoktól, ha tisztán a te érdekedben szintén megfélekedeznek róla. Most pedig eredj!

Teljesen összetörve ki akartam épen támolyogni a szobából, mikor visszahívott és folytatta:

— Az olyan életet, mint a tiéd, csak az alázatosság, önmegtagadás és szorgalom tudja enyhíteni. Te egészen más vagy, mint a többi gyermek, Eszter, mert te meg vagy bélyegezve.

Fölsompolyogtam szobácskámba, bebujtam ágyamba és a babám fejcskáját odaszoritottam könnyes arcomhoz. Nem voltam ugyan tisztában, hogy voltaképpen mi is fáj nekem, de azt mégis tudtam, hogy én soha senkinek sem okoztam örömet és hogy én a világon soha senkinek sem voltam az, ami nekem a babám.

Édes Istenem! ha elgondolom, hogy hányszor voltam egyedül a babámmal, hányszor meséltem el neki születésnapom történetét s megsugtam neki, hogy minden erőmmel rajta leszek, hogy születési hibámat jóvátegyem, hogy később, ha nagyobb leszek, szorgalmas, megelégedett, barátságos igyekszem lenni, jót fogok tenni másokkal és amennyiben lehetséges lesz, iparkodom mások szeretetét megnyerni. Remélem, nem hiúság, hogy most könnyű szökik a szemembe, mikor minderre visszagondolok. Nagyon hálás és vidám is vagyok, de nem tehetek róla, hogy könnyű tolu szemembe.

Igy ni! Most letöröltem a könnyeket és folytatom elbeszélésemet.

Születésnapom óta sokkal nagyobbnak éreztem a keresztanyám és köztem levő távolságot; azt gondoltam,

hogy jobb lenne, ha üres lenne az a hely, melyet a házában betöltök és sokkal nehezebbemre esett a hozzá való közeledés, bár szívemben erősebb hálát éreztem iránta, mint valaha. Hasonló érzést tápláltam iskolatársaimmal és más ismerősökkel szemben is. Nagyon szégyenlős, csöndes voltam és szorgalmas igyekeztem lenni.

Egy napsugaras délután, az iskolából hazatérve, éppen fel akartam szaladni szobácskámba, mikor keresztanyám kidugta fejét az ebédlőajtón és visszahívott. Egy idegen volt nála, ami igen nagy ritkaság. Tekintélyes, fontoskodó külsejű, fekete ruhás, fehér nyakkendős úri ember. Óraláncán nagy pecsétnyomó lógott, szemén aranykeretes pápaszem, a kisujján hatalmas pecsétes gyűrű.

— Ez az a gyermek — mondta neki keresztanyám halkán. Aztán szokott rideg hangján folytatta: — Itt van Eszter, Sir!

Az úr feljebb tolta szemüvegét, hogy jobban láthasson, majd magához szólított: «Gyere ide, gyermekem!» Kezet adott és megkért, hogy vegyem le a kalapomat és közben állandóan reám nézett. Mikor a kalap már a kezemben volt, néhány aht és igent dünnyögött, majd lekapta pápaszemét, betette egy piros bélésű tokba, hátravetette magát a karosszékre és a tokot elkezdte forgatni ujjai között. Nemsokára keresztanyám azt mondta: «Most már elmehetsz, Eszter!» Erre meghajtottam magam és kimentem.

Vagy két évvel később — én körülbelül tizennégyéves voltam — a kandalló előtt ültem egy rettenetes estén keresztanyámmal és felolvastam neki. Minden este fel kellett olvasnom a bibliából. Akkor este éppen azt a részt olvastam, amidőn a házasságtörő nőt az Údvözítő elé hozták:

«Midőn pedig megálltak előtte és megkérdezték, Ő felemelkedett és így szólt: Az dobja reá az első követ, aki sohasem volt bűnös».

Hirtelen abbahagytam az olvasást, mert keresztanyám felkelt, kezét a homlokára tette és kétségbeesett hangon a könyv egészen más részéből idézett:

«Örködjetek tehát, nehogy hirtelen jöjjön és benneteket alva találjon. Amit pedig most mondok, azt mondom mindenkinek, örködjetek!»

Alighogy kimondta ezeket a szavakat, hirtelen összeesett.

Ágyba fektették. Egy hétnél tovább feküdt ott és külsőleg alig változott. Nappal és éjjel sokszor párnájához hajtottam fejem, hogy jobban hallja suttogásomat. Imádkoztam érte, áldását és bocsánatát kértem, de egyetlen egyszer sem ismert meg. Arca az utolsó percig mozdulatlan maradt.

Jó keresztanyám temetését követő napon újra beállított a fekete ruhás, fehér nyakkendősről. Egyetlen cselédünk, Mrs. Rachael leírvott szobámból.

— Kenge a nevem — mondta a látogató. — El ne felejtse, gyermekem! Kenge és Carboy, Lincolnsinn... Kérem, üljön ide mellém és ne sírjon, úgy sem használ vele. Azt hiszem, önnek, Mrs. Rachael, aki a megboldogult Miss Barbary ügyeit ismerte, nem kell mondanom, hogy halálával megszűnt a fiatal ellátása. Ez a fiatal hölgy pedig, hogy most nagynénje meghalt...

— A nagynéném, Sir?

— Csakugyan felesleges a további alakoskodás — mondta Mr. Kenge szeliden. — Igen, a nagynénje, habár törvényesen nem az. Mrs. Rachael, a mi fiatal kis barátnőnk, bizonyára hallotta hírét a Jarndyce-pernek.

— Soha — jelentette ki Mrs. Rachael.

— Nem hallott soha erről a dologról? — mormolta Mr. Kenge magában. — Csodálatos!

— Miss Barbary, Sir — szólt Mrs. Rachael — aki most bizonyára a mennyekben van...

— Magam is remélem — vetette közbe Mr. Kenge udvariasan,

—... Azt kívánta, hogy Eszter csak olyat tanuljon, aminek hasznát veheti.

— Helyes, nagyon helyes — viszonzta Mr. Kenge. — Most pedig térjünk át a tárgyra — folytatta hozzám fordulva. — Miss Barbary, az ön egyetlen rokona (köteles-

ségem hangsúlyozni, hogy törvényes rokonai nincsenek) most meghalt és természetesen nem remélhető, hogy Mrs. Rachael . . .

— Ó, Istenem, nem ! — sietett Mrs. Rachael közbeszólni.

— Helyes — jegyezte meg Mr. Kenge. — És miután nem remélhető, hogy ezentúl Mrs. Rachael fog gondoskodni ellátásáról (kérem, ne sirjon), kénytelen vagyok megismételni azt az ajánlatomat, melyet két év előtt Miss Barbarynak tettem, aki akkor azzal a kikötéssel utasította vissza, hogy a most tényleg bekövetkezett sajnálatos esemény beálltával újra előhozzam. Nos, nem hinném, hogy a legkisebbet is véték a foglalkozással járó óvatosság ellen, ha beismerem, hogy a Jarndyce-perben és több egyébben egy különös, de mindamellett emberbarát ügyfelet képviselek — mondta Mr. Kenge ismét visszadőlve karosszékébe és nyugodtan tekintett mindkettőnkre.

Majd kis szünet után folytatta :

— Mivelhogy Mr. Jarndyce teljesen ismeri a mi kis barátnőnk elhagyatottságát, felajánl neki egy előkelő intézetben egy helyet, ahol nevelését befejezhetné és ahol a kényelme biztosítva van. Gondoskodni kíván továbbá a mi kis barátnőnk minden okszerű szükségletéről, hogy teljes kiképzést nyerjen arra az élethivatásra, melyet — ha szabad mondanom — a Gondviselés jelölt ki számára.

Szerettem volna valamit szólni, de nem tudtam, annyira tele volt szívem azzal, amit mondott és ahogyan ezt mondta.

— Mr. Jarndyce nem szab feltételeket — folytatta tovább — csupán annak a reményének ad kifejezést, hogy kis barátnőnk az ő tudta és beleegyezése nélkül nem hagyja el az intézetet és hogy teljes szorgalommal szenteli magát annak a tudománynak, melynek gyakorlati alkalmazása biztosítja jövőjét. Továbbá, hogy az erény és tisztesség útján halad és . . . és . . . így tovább.

Most még kevésbé voltam képes beszélni, mint az előbb.

— Nos, mit szól hozzá, fiatal barátnőnk ? — kérdezte Mr. Kenge. — Kérem, csak ne siessen és fontolja meg jól a dolgot.

Hogy mit szoltam elhagyatottságomban, felesleges elmondanom ; hogy mit éreztem, sohasem tudnám elmondani.

Ez a találkozás Windsorban történt, ahol (emlékezetem szerint) mindeztélég éltem. Egy hét múlva minden szükségessel bőven ellátva, elhagytam ezt a helyet és a postakocsival az intézetbe utaztam.

Keresztanyám a kis vagyonát Mrs. Rachaelra hagyta. Azt hallottam, mindent elárvereznek. Egy-két nappal elutazásom előtt — szinte resteltem elmondani — bepólyáztam nagy kendőkbe a babámat és a legnagyobb csöndben eltemettem az ablakomat beárnyékoló fa alá.

Mikor a kocsí megállt rendeltetési helyén, csinos hölgy kukkantott be az ablakon és így szolt :

— Miss Donny !

— Nem, Madame, Summerson Eszter.

— Helyes — mondta a hölgy. — Miss Donny.

Most észrevettem, hogy bemutatkozott ezen a néven. Bocsánatot kértem tévedésemért.

— Minden készen várja — kezdte a társalgást Miss Donny. — Az órarendet tökéletesen a gyámja, Mr. Jarndyce kívánsága szerint állapítottuk meg.

— Hogy mondta, Miss ? Micsodám nekem Mr. Jarndyce ?

— A gyámja — felelte Miss Donny.

— Ismeri Miss a gyámomat ? ...

— Személyesen nem, csupán londoni ügyvédek, Mr. Kenge és Carboy révén. Igen jeles úri ember Mr. Kenge. Nagy szónok. Egyik-másik körmondata valóban felséges !

Meg voltam győződve állításának valóságáról, de sokkal zavartabb voltam, hogysem figyelhettem volna rá. Minden előkészület nélkül való gyors megérkezésem még csak növelte zavaromat. Sohasem fogom elfelejteni, hogy mily álomszerű, bizonytalan hatással volt reám ezen a délutánon Greenleaf, Miss Donny háza !

De hamarosan megszoktam. Oly gyorsan beletanultam a greenleafi mindennapi szokásokba, mintha mindig is ott laktam volna és mintha az előbbi életem csak álom lett volna. Greenleafnál rendesebb, pontosabb valamit el sem tudok képzelni. Mindennek megvolt a maga ideje, amikor el is kellett végezni.

A házban tizenketten voltunk növendékek és a két iker Miss Donny. Mivelhogy az volt a terv, hogy én a tudásomat mint nevelőnő fogom értékesíteni, nemcsak megtanítottak mindenre, amit Greenleafben elsajátíthattam, hanem csakhamar mások tanításánál is felhasználtak. Máskülönbén egészen úgy bántak velem, mint a többi növendékkel. Mennél jobban haladtam a tanulmányaimban, annál többet kellett helyettesítenem a két tanítónőt. Idővel roppant sok dolgom lett, de én ennek csak örültem, mert ilymódon a leányok megszerettek. Valahányszor új leány jött az intézetbe, aki leverte volt és szerencsétlennek érezte magát — magam sem tudom miért — bizonyosan engem választott barátnőjéül. Végül már minden új jövevényt az én gondjaimra bízta. Azt mondták, hogy nagyon jó vagyok hozzájuk, pedig tudom, ők voltak jók hozzám.

Hat csendes, boldog évet töltöttem Greenleafban. Hála Istennek, születésnapomon ott nem olvastam le senkinek az arcáról sem, hogy jobb lett volna meg se születnem. Valahányszor elkövetkezett ez a nap, annyira elárasztottak a gyengéd figyelem jeleivel, hogy újévtől karácsonyig tele volt velük a szobám.

Egy novemberi napon aztán, hogy mikor, az mellékes, a következő levelet kaptam :

Old Square Lincolnsinn.

Kisasszony !

Ügyfelünk, Mr. Jarndyce, ki a kancelláriai törvényszék végzése folytán magához készül venni az említett törvényszéknek egy Jarndyce ügybeli gyámleányát és ennek számára alkalmas társalkodónőt keres, megbízott bennünket, hogy értesítsük, igen örülne, ha az említett minőségben az ön szolgálataira számíthatna.

Egyidejűleg intézkedtünk, hogy a jövő hétfői nyolcórás postakocsival Readingból költségmentesen London Piccadillybe, a «Fehér ló»-ba szállíttassék, ahol egy őrökünk fogja várni, hogy fentjelzett irodánkba kísérje.

Maradtunk a kisasszonynak

tisztelő szolgálí
Kenge és Carboy.

Summerson Eszter kisasszonynak.

Soha, de sohasem fogom elfelejteni, hogy micsoda izgalmat keltett ez a levél a házban! . . . A levél csak öt-napi haladékot adott. Ennek az öt napnak minden perce csak szaporította a szeretet és vonzalom bizonyítékait. És mikor elérkezett az utolsó reggel, végigkísértek valamennyi szobán, hogy utoljára lássam őket. Mit éreztem én akkor, mikor körülvettek mind, elhalmoztak búcsúajándékaikkal, sírva nyakamba borultak és kiáltották: «Mi lesz velünk, ha a mi jó Eszterünk már elment!» . . . Mit éreztem én akkor, mikor a két Miss Donny elbúcsúzott tőlem, a cselédlányok pedig így köszöntöttek: «Isten áldja meg, Miss, akárhol is lesz!» és a vén, béna kertész, akiről eddig azt hittem, hogy nem is hederít reám, a kocsinhoz lihegett és egy geraniumcsokrot adva azt mondta, hogy én voltam a szemefénye. Szóról-szóra ezt mondta az öreg.

Nagyon boldog voltam. Mikor elhajtattott velem a kocsi, sokszor ismételtam magamban: «Istenem, hálát adok neked!» Aztán hát sirdogáltam is egy kicsit. De csakhamar meggondoltam, hogy azok után, amit értem tettek, nem vihetem magammal a könnyeimet oda, ahova megyek. Azért hát elfojtottam zokogásomat és igyekeztem megnyugodni. Végre nagynehezen lecsillapodtam. Ideje volt, mert már London közelgett.

Mikor Londonban megálltunk, egy fiatalember, aki véletlenségből beténtázta magát, a gyalogjáróról megszólított:

— Én, Miss, a Kenge és Carboy-irodából vagyok itt, Lincolnsinnból.

— Akkor alighanem engem vár, Sir — mondtam.

Nagyon előzékeny volt. Felsegített egy bérkocsiba és gondoskodott a podgyászomról. Sötét, piszkos utcákon, lármás és tolongó tömeg között hajtottunk végig, míg végre egy öreg kapuboltozaton át aztán csendesebb vidékre, egy kihalt téren túl pedig egy sarokhoz értünk, ahol meredek, széles lépcsők vezettek a kapuhoz. Itt volt Kenge és Carboy irodája.

A fiatal úr az irodán át bevezetett Mr. Kenge magán-szobájába és udvariasan egy karosszéket tolt a kandalló elé, majd egy kis tükörrre figyelmeztetett, mely a kandalló mellett lógott a falon.

— Ha esetleg az utazás után óhajtaná magát megtekinteni, kisasszony, mielőtt a kancellár elé menne. De nem épen szükséges — bókolt a fiatal úr.

— A kancellár elé! — ijedtem meg egy pillanatra.

— Formaság az egész, kisasszony — válaszolt a fiatal-ember. — Mr. Kenge most a törvényszéken van és üdvözlését küldi. Parancsol talán egy kis frissítőt? — Egy asztalkán sütemény és egy palack bor volt. — Vagy talán bepillant az ujságba? — és átnyújtotta az ujságot. Aztán megpiskálta a tüzet és magamra hagyott.

Végre megjelent Mr. Kenge. Semmit sem változott, annál jobban elcsodálkozott, hogy én mennyire megváltoztam és ennek láthatólag örült.

— Miss Summerson, mivel ön lesz társalkodónője annak a fiatal hölgynek, aki jelenleg a kancellár magán-szobájában várakozik — mondotta — úgy gondoltam, jó lenne, ha ön is ott várakoznék. Remélem, nem fél a lordkancellártól?

— Nem, Sir — feleltem — legalább is nem hiszem.

Erre Mr. Kenge a karját nyújtotta és egy oszlop-soron, oldalajtón, majd folyosón át egy barátságos szobába értünk, hol egy fiatal hölgy meg egy fiatal úr állt a pattogó kandalló előtt s beszélgettek.

Ahogy beléptem, mindketten felpillantottak és én a tűz fényénél a fiatal hölgyben egy szép, vidám, ártatlan, bizalomkeltő arcú, dús aranyhajú leányt láttam.

— Miss Ada — mondta Mr. Kenge — itt van Miss Summerson.

Mosolyogva, kezét nyujtva közeledett felém, de hirtelen meggondolta magát és megcsókolt. Oly természetes és megnyerő volt a modora, hogy néhány perccel később már az ablaknál álltunk és vidáman, zavartalanul beszélgettünk egymással.

Mily óriási kő esett le a szívemről! Annyira megnyugtató érzés volt tudni, hogy bizalommal és szeretettel van hozzám. Ez nagyon szép volt tőle és igen felbátorított.

A fiatal úr, mint mondta, egy távoli unokatestvére, a neve Richard Carstone. Nyiltarcú, megnyerő mosolyú, csinos ifjú volt. Midőn Ada odahívta őt az ablakhoz, oly élénken beszélgetett velünk, mint egy pajkos fiú. Még nagyon fiatal, legfeljebb tizenkilencéves volt. Adánál vagy két évvel idősebb. Mindketten árvák voltak és ami legkülönösebb, mind a mai napig nem is látták egymást.

Csak fojtott hangon beszélgettünk, mert egy rövidnadrágos, parókás úr gyakran benyitott a szobába és ilyenkor valahonnan a távolból álmos zümmögés hallatszott. Állítólag a mi ügyünkben beszélt egy ügyvéd a lordkancellárhoz.

A parókás úr nemsokára újból benyitott és behívta Mr. Kengét a szomszéd szobába. Mi is vele mentünk.

Egy asztal előtt karosszékekben, egyszerű fekete ruhába öltözve ült a lordkancellár. Aranypaszományos hivatalos talárja ott feküdt mellette egy széken. Mikor beléptünk, kutató pillantást vetett reánk, de különben udvarias és jóságos volt hozzánk.

A parókás úr iratokat tett elébe. A kancellár szótlanul kikeresett közülük egy füzetet és lapozgatott benne.

— Miss Clare — mondta a kancellár — Miss Ada Clare ?

Mr. Kenge bemutatta Adát Őlordságának, aki erre hellyel kínálta meg.

— A kérdéses Jarndyce — folytatta a kancellár a füzetben tovább lapozva — a bleakhousei Jarndyce, úgy-e ?

— Igen, Mylord, a bleakhousei — felelte Mr. Kenge.

— Nagyon szomorú név — jegyezte meg a lordkancellár.

— De a hely most már nem oly szomorú, mint a neve, Mylord! — mondta Mr. Kenge.

— Bleak-House pedig fekszik...

— Hertfordshirében, Mylord.

— Úgy-e, a bleakhousei Jarndyce nem nős? — kérdezte a lordkancellár.

— Nem, Mylord.

Szünet.

— Hát a fiatal Richard Carstone jelen van? — tudakolta a lordkancellár egy pillantást vetve a fiatalemberre.

Richard meghajtotta magát és előrelépett.

— Hm! — dünnyögte a kancellár és tovább lapozott.

— A bleakhousei Jarndyce, Mylord — jegyezte meg halkan Mr. Kenge — ha megengedi Lordságod, hogy erre emlékeztessen, egy társalkodónőt óhajt alkalmazni...

— Richard Carstone mellé? — véltém hallani a kancellár derűs, halk hangját. Bizonyos azonban nem vagyok benne.

— Miss Ada Clare mellé. A kérdéses hölgy itt is van. Miss Summerson.

Őlordsága barátságos és leereszkedő tekintettel volt kegyes fogadni a meghajlásomat.

— Ha jól tudom, Miss Summerson a felek egyikével sem rokon?

— Nem, Mylord.

Mr. Kenge aztán egészen közel hajolt hozzá és valamit súgott a fülébe. Őlordsága a füzetre szegzett tekintettel hallgatta, kétszer-háromszor bólintott, majd tovább lapozott, de a búcsúzásig többé nem nézett reám.

Mr. Kenge erre Richarddal együtt hátrább vonult hozzám, kedvencemet pedig (ez a szó szinte öntudatlanul jön a tollamra) ott hagyta ülve a kancellár mellett, aki jóideig elbeszélgetett vele. Mikor később fölemelkedett a kancellár, udvariasan köszönt és fesztelenül elcsevegett még Richard Carstonéval is.

— No, jól van! — mondta végül Őlordsága hango-

san. — Az okmányt majd kiállítatom. Mr. Jarndyce, amint látom — és közben reám nézett — pompás társalkodónót választott a fiatal hölgy részére. Általában az ügy egész elrendezése tökéletesen megfelel az adott viszonyoknak.

Barátságosan elbocsátott bennünket.

NEGYEDIK FEJEZET.

Messzelátó emberbarátság.

Mihelyt visszatértünk Mr. Kenge szobájába, azt mondta, hogy az éjszakát Mrs. Jellybynél kell töltenünk. Majd hozzám fordulva úgy nyilatkozott, hogy reméli, ismerem Mrs. Jellybyt ?

— Nem ismerem, Sir — válaszoltam. — Talán Mr. Carstone vagy Miss Ada . . .

Azonban ők sem tudtak semmit Mrs. Jellybyről.

— Mrs. Jellyby — jelentette ki Mr. Kenge és neki-támaszkodva a kandallónak lenézett a poros szőnyegre, mintha onnan olvasná Mrs. Jellyby élettörténetét — teljesen a közügynek szenteli magát. Már sok dologgal foglalkozott, jelenleg azonban Afrikával foglalkozik és az a célja, hogy a kávébokrok meg a bennszülöttek kultúráját növelje, egyben a mi hazai lakosságunk fölöslegét az afrikai folyók mellé telepítse. Mr. Jarndyce, aki igen szeret támogatni minden szép és jó vállalkozást, és akit az emberbarátok roppant nagyrabecsülnek, tudomásom szerint igen jó véleménnyel van Mrs. Jellybyről.

Mr. Kenge helyreigazította nyakkendőjét és reánk nézett.

— És Mr. Jellyby, Sir ? — kérdezte Richard.

— Ah ! Mr. Jellyby — mondta Mr. Kenge — hogy is mondjam . . . őt nem írhatom le pontosabban, mintha azt mondom, hogy Mrs. Jellyby férje.

— Tehát senki-semmi, Sir ? — kérdezte Richard nevető tekintettel.

— Azt nem mondanám — vetette ellen Mr. Kenge komolyan, sőt nem is mondhatom, mert semmit sem

tudok Mr. Jellybyről. Lehet, hogy igen derék ember, de a felesége kiváló tulajdonságai mellett teljesen eltörpül, egyszerűen eltörpül.

Majd elmesélte nekünk, hogy ilyen este nagyon unalmas és kellemetlen Bleak-Houseba utazni és mivel már amúgy is útban vagyunk, maga Mr. Jarndyce ajánlotta a pihenést. Másnap délelőtt egy kocsi jön értünk Mrs. Jellybyhez és elvisz bennünket Bleak-Houseba.

Aztán csengetett és a fiatal úr belépett. Csak most tudtuk meg, hogy Guppynek hívják. Mr. Kenge megkérdezte tőle, hogy elküldték-e a podgyászomat és a többi holmit? Mr. Guppy azt felelte, hogy igen és hogy minket is lent vár a kocsi.

— Így tehát nincs egyéb hátra — mondta Mr. Kenge és megrázta kezünket, — mint hogy örömömnnek adjak kifejezést (Isten vele, Miss Ada) a mai megállapodás fölött. (Érezze magát jól, Miss Summerson.) Egyben remélem, hogy az (Mr. Carstone, igen örültem a szerencsének) csak előnyére lesz minden érdekeltnek. Guppy maga is odamegy a kocsival.

— Hol van az az oda, Mr. Guppy? — kérdezte Richard, mikor lementünk a lépcsőn.

— Nincs messze — felelte Mr. Guppy. — Tavisinnben, tudja.

— Dehogyan tudom. Winchesterből jövök és teljesen idegen vagyok Londonban.

Mr. Guppy lehajtott a kocsihágcsót. Fölszálltunk a kocsira, ő pedig fölült a bakra.

Nemsokára behajtottunk egy kapualj alá és megérkeztünk rendeltetésünk helyére. A ház kapuján, mely előtt megálltunk, egy megfakult réztábla volt Jellyby fölirással.

A házbeliék közül senki sem mutatkozott. Csupán egy sárcipős alak volt látható az udvaron. Azt hittem, hogy Mrs. Jellyby nincs itthon és nagyon csodálkoztam, mikor a folyosón ez az alak, de most már sárcipő nélkül fogadott és bevezetett minket egy földszinti hátsó szobába és jelentette: «Mrs. Jellyby, a két fiatal hölgy». Útközben több gyermek mellett haladtunk el és a sötétben

majdnem beléjük botlottunk. Mikor végre Mrs. Jellyby elé értünk, az egyik szerencsétlen kicsike nagy robajjal legurult a lépcsőn. A hang után itélve, végiggurult az egész lépcsőházon. Mrs. Jellyby arca a legtávolabbról sem mutatta azt a nyugtalanságot, amit mi alig tudtunk palástolni, mikor a szegény gyermek feje minden egyes lépcsőfoknál nagyot koppant.

Mrs. Jellyby meglehetősen hidegvérrel fogadott bennünket. Csinos, alacsony, körülbelül negyven-ötvenéves, kövér asszony volt. Fésületlen és lompos. Szép szemének az volt a legjellegzetesebb tulajdonsága, hogy állandóan a távolban kalandozott, mintha — Richardot idézem — csak Afrikát látná.

— Igen örülök a szerencsének — mondta kellemes hangon — hogy önöket nálam üdvözölhetem. Sokkal jobban tisztellem Mr. Jarndycét, semhogy közönyös lehetnék azokkal szemben, akik iránt ő érdeklődik.

Megköszöntük a szivességet és leültünk az ajtó mellett egy nyomorék pamlagra.

Meg kell vallanom, a szoba, melynek padlója tele volt szórva papírral s melyet szinte teljesen betöltött egy hasonló lim-lommal elborított roppant íróasztal, nemcsak nagyon szemetes, de nagyon piszkos is volt.

Legföltűnőbb volt azonban egy agyondolgozott, egészségtelen külsejű, mindazonáltal nem csunya leány, aki tollszárát rágva ült az íróasztalnál és reánk bámult. Nem hiszem, hogy ennyire téntás volt még valaki valaha. És boglyas hajától le egészen formás lábáig, melyet teljesen eléktelenített a szakadt és ferdére taposott atlaszcipő, nem volt rajta rendben vagy a maga helyén egyetlen ruhadarab sem, de még csak egy tű sem.

— Mint rendesen, most is nagy munkában vagyok — mondta Mrs. Jellyby. — De remélem, megbocsátanak. Az afrikai terv minden időmet lefoglalja. Óriási a levelezésem. Mához egy évre, remélem, százötven vagy kétszáz erőteljes családot foglalkoztathatunk Borriobula-Ghaban, a Niger balpartján kávéültetéssel és a bennszülöttek nevelésével.

Megjegyeztem, hogy az bizony nagy öröm lesz.

— Igaz, nagy öröm, de le is foglal eléggé... Szinte csodálkoztam, hogy Miss Summerson nem irányította eddig tekintetét Afrika felé.

Ez a fordulat váratlanul ért. Találomra megjegyeztem, hogy talán az éghajlat...

— A legjobb az egész világon — vágott közbe Mrs. Jellyby. — Ha általában érdeklődik az egész ügy iránt, olvassa el az erre vonatkozó megjegyzéseket, én meg közben bevégezem a levelem tollbamondását — mondta és egy nagy csomó iratot tolt felém. — A legidősebb leányom az én amanuensisem...

Az íróasztalnál ülő leány erre abbahagyta a tollszárágást és félig szégyenkezve, félig durcásan viszonzta üdvözlésünket.

— Hol hagytuk abba, Caddy? — kérdezte Mrs. Jellyby a leányt.

— Mr. Swallow üdvözlését küldi és kéri...

— És kéri — mondta tollba Mrs. Jellyby — hogy az afrikai tervre vonatkozó kérdéseire nézve mielőbb kapjon választ... Nem, Peepy, ez nem lehet!

Peepy volt az a szerencsétlen gyermek, aki legurult a lépcsőn, és aki egy tapasszal homlokán megzavarta a levelezést, hogy megmutatta véres térdét.

— Eredj ki, csúnya Peepy! — folytatta nyugodt higgadtsággal Mrs. Jellyby és újra Afrika felé irányította szép szemét.

Mivel a háziasszony a tollbamondást folytatta, ölembe vettem a kis Peepyt, mikor már ki akart menni. Ezen is, valamint azon is, hogy Ada megcsókolta, nagyon elcsodálkozott, aztán még néha-néha felzokogott és lassanként elaludt karomban.

— Hat óra — jelentette ki Mrs. Jellyby. — Rendes ebédidőnk. Caddy, eredj, mutasd meg a kisasszonyoknak szobáikat. Talán át akarnak öltözködni... Ó, az a csúnya gyerek! Kérem, Miss Summerson, ültesse csak le valahova!

Engedelmet kértem, hogy a kicsikét magamnál tartassam. Felvittem és lefektettem az ágyamba. Adának

s nekem az emeleten két egymásba nyíló szobánk volt. Nagyon sivár és rendetlen volt a két szoba. Nem valami kellemesen éreztük magunkat.

Igyekeztünk kicsomagolni, hogy minél előbb lekerüljünk a fűtött szobába. Mikor lementünk a fogadószobába, mely most egybe volt nyitva Mrs. Jellyby szobájával, annyira füstölt a kandalló, hogy egy félóra hosszat kénytelenek voltunk köhécseelve és könnyező szemmel a nyitott ablaknál ülni, miközben Mrs. Jellyby szokott derűs nyugalmával ismertette afrikai leveleit.

Kevéssel hét óra előtt végre ebédhez ültünk. Volt hal, roastbeef, hússzelet és pudding. Szóval pompás ebéd, ha meg lett volna főzve, de szinte nyers volt minden.

Mrs. Jellyby sok érdekeset mesélt ebéd alatt Borriobula-Gharól meg a bennszülöttekről és közben oly temérdek levelet kapott, hogy Richard, aki mellette ült, egyszerre négy borítékot látott a pecsenyelében úszkálni.

Kíváncsi voltam, ki lehet az a szelid, szemüveges kopasz úr, aki mihelyt a halat kivitték, leült egy üres székre és nyugodtan hallgatott. Csak mikor már felkeltünk az asztaltól és Richarddal kettesben maradt, gondoltam arra, hátha Mr. Jellyby? Csakugyan ő volt... Este aztán beállított egy Quale nevű fecsegő, hátrafésült hajú fiatalember. Ada később elmondta, hogy az illető nagy emberbarát. Ugyancsak ő mondta Adának azt is, hogy Mrs. Jellyby és Mr. Jellyby a szellem és anyag egyesülése.

Mr. Jellyby egész este egy sarokban ült, fejét neki-hajtotta a falnak, mintha búskomor volna. Mrs. Jellyby valóságos papírfészekben ülve, egész este kávét ivott és közben leveleket diktált idősebbik leányának. Időnként vitája volt Mr. Qualéval az emberiség testvériességéről. Nem igen figyelhettem, mert Peepy és a többi gyermek körülfogták Adát és engem és könyörögtek, hogy meséljek nekik. Halkan elmondtam a Csizmás kandurt és még néhány mesét, míg végre Mrs. Jellyby megemlékezett róluk és ágyba küldte őket.

Már éjfél felé járt az idő, mikor felmentünk aludni.

Mrs. Jellyby még akkor is ott maradt papirjai között és Miss Jellyby továbbra is rágta a tollszárat.

— Milyen különös ház — mondta Ada, mikor fölértünk — és milyen különös Jarndyce nagybátyámtól, hogy ide küldött minket!

— Kedves Ada — jegyeztem meg — egészen zavarban vagyok. Szeretném megérteni, amit láttunk. Mindenestre derék dolog, hogy Mrs. Jellyby annyit törődik az afrikai bennszülöttekkel. Hanem hát Peepy és a . . . háztartása!

Ott álltam a kandallónál. Ada hozzámjött, átkarolta derekamat és azt mondta, hogy jóságos teremtés vagyok és teljesen meghódítottam a szívét.

— Megenged egy kérdést? — kérdeztem, mikor már jóideje ültünk a tűznél.

— Akár ötszázat is.

— A nagybátyjáról, Mr. Jarndycéről szeretnék tudni egyet-mást. Hisz oly sok jót köszönhetek neki.

— Leírtam magának nagybátyámat?

— Igen, mert nem láttam soha.

— Magam sem láttam még.

Valóban sohasem látta. Mikor az édesanyja meghalt, még fiatal volt, de arra mégis emlékszik, hogy az anyja könnyes szemmel emlegette Mr. Jarndycét, nemes jellemét, melyre mindig lehet számítani. Ada számított is rá. Néhány hónap előtt Mr. Jarndyce írt neki egy «egyszerű, becsületes levelet» — mesélte Ada — melyben a mostani megállapodást hozta javaslatba. Még hozzáfűzte, hogy «idővel majd csak behegednek azok a sebek, melyeket ez a szerencsétlen kancelláriai per okozott». Ada válaszában hálásan elfogadta az ajánlatot. Richard is kapott hasonló levelet és ugyancsak ilyen értelemben válaszolt. Ő egyetlenegyszer, a winchesteri iskolában látta vagy öt éve Mr. Jarndycét.

Sokáig elgondolkoztam ezen. Ada már rég lefeküdt és én még mindig ott álldogáltam a kandallónál és a legcsodálatosabb képzeteket alkottam magamnak a pusztá házról és szinte elcsodálkoztam, hogy a tegnapi reggel

mily messze van mögöttem. Nem tudom, hova kalandoztak volna még gondolataim, ha ajtókopogás fel nem riaszt.

Halkan kinyitottam az ajtót. Miss Jellyby állt künt dideregve. Az egyik kezében törött gyertyatartó, a másikban egy tojástartó.

— Jóéjszakát! — mondta durcásan.

— Jóéjszakát!

— Be szabad jönnöm?

— Igen, csak fel ne költse Miss Adát.

Nem akart leülni. Ott maradt a kandallónál. Az ujját belemártotta a tojástartóba, melyben ecet volt és bekente vele az arcát. Közben folyton haragos volt.

— Szeretném, ha Afrika halott volna! — jegyezte meg.

Ellenkezni akartam, de nem engedte.

— Igen is szeretném — fakadt ki — kérem, ne tiltakozzék. Gyűlölöm és utálok.

Csititgattam, hogy ő most fáradt és nagyon sajnálom. Még mindig duzzogva és neheztelve állt előttem. Majd hirtelen letette a tojástartót és Ada ágyához közeledett.

— Nagyon csinos! — mondta nyersen, haragos arccal.

Csak néma mosollyal válaszoltam.

— Úgy-e, árva?

— Igen.

— De bizonyára sokat tud. Tud táncolni, zongorázni, énekelni. Bizonyára ért a földrajzhoz, varráshoz és más egyébhez.

— Természetesen.

— De én nem értek semmihez — mondotta — csak az íráshoz. Folyton írnom kell az anyám helyett. Ma délután eljöttek hozzánk, hogy lássák az én tudatlanságomat. Szégyeljék magukat! Ez rávall rosszmájúságukra. És maguk azt képzelik, hogy finom úrihölgyek.

Szegény leány közel állt a síráshoz. Szó nélkül leültem székemre és jóindulattal néztem rá.

— Szégyen, gyalázat! — kiáltotta. — Szégyen, gyalázat az egész ház, a gyermekek is botrányosak. Papa boldogtalan s nem is csoda. A mai ebéd olyan volt, akár-

csak egy kurtakorcsmában . . . Bárcsak halott lennék — fakadt ki végre. — Szeretném, ha mindannyian halottak lennénk ! Föltétlenül okosabb volna.

Egy pillanattal később letérdelt a padlóra, beletemette arcát az ölembe és sírva kért tőlem bocsánatot. Vigasztalgattam, fel akartam emelni, de nem sikerült.

— Ön tanított már leányokat — mondta. — Ha engem is tanított volna, most már sokat tudnék. Roppant szerencsétlen vagyok és nagyon szeretem magát.

Mellém akartam ültetni, de csak annyit értem el, hogy helyet foglalt egy odatolt rongyos széken, közben állandóan fogta a ruhámat. Mikor aztán a szegény, fáradt leányka lassanként elaludt, ölembe vettem a fejét és mindkettőnket betakartam egy kendővel. Egész éjjel így aludt a kihűlt kandalló előtt. Eleinte nehezen ment az elalvás, majd fokenként homályos és zavaros lett előttem minden, míg az ölemben fekvő személy kilétét illetőleg sem voltam tisztában.

Mikor reggel kinyitottam a szememet, egy piszkos kis kisértet tekintetét éreztem magamon. Peepy kimászott ágyacskájából és hálóingecskéjében hozzám kúszott. Anynyira fázott szegényke, hogy még a foga is vacogott.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Reggeli kaland.

Bár a reggel hűvös és ködös volt, nagy örömmel fogadtam Miss Jellyby indítványát, hogy sétáljunk egyet. Kíváncsi voltam Londonra.

Ada is hajlandó volt a sétára és csakhamar fel is készült. Peepyt megmosdattam és lefektettem az ágyamba.

Az utcán talákoztunk Richarddal is, aki le-föltapogott Thavisinn előtt, hogy felmelegítse a lábát. Ő is hozzánk csatlakozott. Miss Jellyby ma is morcos volt és el sem hittem volna neki, hogy szeret, ha nem mondja.

— Hova menjünk ? — kérdezte.

— Akárhova, édesem — feleltem.

— Akárhova annyi, mint sehova — jegyezte meg Miss Jellyby és megállt.

— Hát akkor ajánlja maga, hogy merre menjünk! — indítványoztam.

Erre sebesen nekiiramodott és így szólt:

— Nekem mindegy. Ön a tanum, Miss Summerson, hogy nekem mindegy...

Több utcán átvágtatva, a kancelláriai törvényszék tájékán voltunk.

— Látta, húgocskám — szólt Adához Richard, ki vele ment, Miss Jellyby és én meg előttük — mi csak nem tudjuk elkerülni a kancelláriai bíróságot! Más úton ugyan, de mégis ide jutottunk, ahol tegnap találkoztunk...

Egy öreg asszony állott közvetlen előttünk. Bókolt, mosolygott. Már tegnap is találkoztunk vele. Mint a Jarndyce-per feleit köszöntötte Adát és Richardot.

— Madame, ön ugyancsak korán kel — szóltam hozzá, midőn felénk bókolt.

— Igen. Korán reggel, még mielőtt a bíróság összeül, rendesen itt sétálok. Nagyon csendes hely. Itt gyűjtöm össze gondolataimat a napi munkához — mondta kényeskedve. — Nehéz követni a bírósági tárgyalást.

— Ki ez, Miss Summerson? — suttogta Miss Jellyby.

Csodálatosan éles volt a hallása a kis öregnek, mert nyomban felelt.

— Egy peres fél, szolgálatára gyermekem. Abban a kiváló szerencsében van részem, hogy okmányaimmal együtt minden nap résztveszek a bírósági tárgyalásokon. Talán a Jarndyce-per valamelyik fiatal felével van szerencsém beszélni?

Richard jóakaratólag megjegyezte, hogy Miss Jellybynek semmi köze sincs a perhez.

— Ah — felelte a kis öreg — tehát nem ítéletre vár... Kérem, jöjjenek velem és nézzék meg a lakásomat. Ez igen jó előjel lenne számomra. Ifjúság, remény és szépség már úgylis régen látogattak meg engem.

Ezzel kézen fogott és Miss Jellybyvel együtt magával

vonszolt. Richardnak és Adának pedig intett, hogy kövessék.

A kis öreg egy kis oldalkapun keresztül egy szűk mellékutcába vezetett bennünket, mely néhány udvarral együtt szomszédos volt Lincolnsinn-nel. Itt váratlanul megállt és így szólt :

— Itt lakom. Kérem, lépjenek be.

Egy bolt volt előttünk ezzel a felírással : «Krook. Rongy- és üveglarakat». Az ablak tele volt üvegekkel. A tentásüvegek száma mérhetetlen volt. Az ajtó előtt egy rozoga pad, azon néhány dohos, ócska könyv és cédula : «Jogi könyvek. Darabja kilenc penny». A könyvek legtöbbje hivatalos kézírás, aminőt Kenge és Carboy irodájában láttam. Köztük felfedeztem egyet ugyanazzal a kézírással, de semmi köze sem volt a bolthoz, mert csak azt hirdette, hogy egy negyvenötéves, tisztességes ember ajánlkozik jogi és egyéb írárok pontos lemásolására. Címe : Nemo. Közelebbi megtudható Mr. Krook üzletében.

A ködös sötétben egy prémsapkás, pápaszemes öreg embert láttunk égő lámpával kezében ide-oda járni a boltban. Véletlenül az ajtó felé fordult és megpillantott bennünket. Kicsi, sápadt és fonnyadt volt. A fejét oldalvást hajtotta. A nyakát, állát, szemöldökét fehér dér csipte meg és mellétől fölfelé olyan volt, mint egy behavazott vén fagyökér.

— Hi-hi — mondta az öreg az ajtóhoz lépve — van valami eladnivalójuk ?

— A házigazdám, Krook — mondta az öreg asszony leereszkedően. — A környéken lordkancellárnak hívják. A boltját pedig kancelláriai bíróságnak nevezik. Nagyon különös fickó. Ismétlem, nagyon különös.

Több ízben megrázta a fejét, aztán a homlokára mutatott, mintha jelezni akarta volna, hogy legyünk vele szemben elnézők.

— Ő egy kicsit . . . hiszen tudják, hogy mit akarok mondani — jegyezte meg az öreg asszony fenséges leereszkedéssel.

Az öreg mindezt hallotta és nevetett.

— Igaz — mondotta, miközben a lámpájával világított nekünk — engem lordkancellárnak hívnak, a boltomat pedig kancelláriai bíróságnak nevezik. És hát mit gondolnak, miért ? . . .

— Sejtelmünk sincs róla -- felelte Richard közönyösen.

— Amint látják, sok holmi hever itt szanaszét — mondotta s a lámpájával körülvilágított. — Rettenetes sok pergamentet és papírt tartok raktáron. Szeretem a rozsdát, dohot és a pókhálót. A szomszédaim azt hiszik, Dogy sohase akarok sepretni, tisztogatni vagy javítani, he hát csak higgyék ! Ha a bíróság együtt ül, naponta meglátogatom nemes és tudós kollegámat. Igaz, hogy ő rám se hederít, de annál jobban figyelem én. Nem oly nagy a különbség köztünk. Régi iszapban turkálunk mindketten. Hi, Lady Jane !

Egy nagy szürke macska ugrott a vállára és nagyon megijesztett minket.

— Hi, mutasd meg, hogyan tudsz kaparni. Kaparj, Jane ! — mondta az öreg úr.

A macska leugrott a padlóra és tigrisszerű karmait belevágta egy csomó rongyba.

Időközben áthaladtunk a bolton és az öreg kinyitott egy hátsó ajtót, mely a folyosóra vezetett. Keze még a kilincsen volt, mikor az öreg asszony utánozhatatlan leereszkedéssel így szólt hozzá :

— Jól van, Krook, maga derék ember, de nagyon sokat beszél, fiatal barátaim pedig nagyon sietnek. Magam sem igen érek rá, mert ülésre kell mennem. Fiatal barátaim a Jarndyce-ügy gyámgyermekai.

— A Jarndyce-ügy — dünnyögte az öreg és kiegyenesedett.

Majd hirtelen annyira elmélyedt gondolataiba, hogy Richard megszólította :

— Ön, úgy látszik, nagyon érdeklődik előkelő és tudós kollégájának dolgai iránt ?

— Igen — felelte szórakozottan az öreg. — Akkor az ön neve . . .

— Richard Carstone.

— Carstone — ismételte az öreg, miközben a nevet az alábbiakkal együtt el kezdte számolgatni az ujján. — Igen, de akkor úgy hiszem, szerepel a Barbary, Clare, Dedlock név is, úgy-e ?

— Jobban ismeri a pert, mint az igazi, fizetett kancellár — fordult hozzánk Richard egészen elámulva.

— Igen — folytatta az öreg. — Igen, Tom Jarndyce sokszor volt ebben az üzletben. Ugyanazon a helyen, ahol most a fiatal hölgy áll, közel volt ahhoz, hogy öngyilkosságot kövessen el... Aznap, hogy elkövette, azon az ajtón jött be — mondta az öreg az ajtó felé mutatva. — Leült a padra a sarokban és megkért, hogy hozzak egy üveg bort. Rábeszéltem, menjen át az utca tulsó felében levő kocsmába. Magam is utána mentem. Még vissza sem értem az üzletembe, midőn eldőrdült a lövés...

Ada és Richard elsápadt. Engem ugyan nem érintett a dolog, de megtudtam érteni, hogy milyen hatással lehet fiatal, tapasztalatlan lelkükre ez az évtizedek óta huzódó szerencsétlen per. Nagyon aggódtam az öreg aszszonyért is, hogy micsoda hatással van reá ez az esemény, de a legnagyobb csodálkozásomra teljes közönnyel vezetett föl bennünket a lépcsőkön.

A legfelső emeleten lakott tágas szobában, honnan a Lincolnsinn-hall tetejére nyilott kilátás. A szoba tiszta volt, de nagyon rideg. Csupán a legszükségesebb bútorok. A falon egy-egy ócska rézmetszet, leginkább kancellárok és ügyvédek képei. A kandallóban nem volt se szén, se hamu. Ruhának, élelmiszernek nyoma sem volt látható. Egy nyitott pohárszéken néhány tányér, csésze és más egyéb, de mind üres volt.

— Megtisztelve érzem magam — mondta szegény háziasszonyunk — hogy a Jarndyce-per gyámlottjai meglátogattak. Hálás vagyok ezért a jó előjelért. Már évek óta lakom itt. Nappal a tárgyalóteremben vagyok, este és éjjel pedig itt. Keveset alszom, sokat gondolkozom. Sajnálom, nem szolgálhatok csokoládéval. A napokban várom az ítélethozatalt és akkor nagyobb lábon fogok

élni, de most — bizalmasan megsughatom — sokszor fádom és bizony nem egyszer tűnök más egyebet is. De mindez nem számít.

Ezután félrehúzta az alacsony padlásablak függönyét és egy csomó kalitkára hívta föl figyelmünket. Némelyik üres volt, de azért akadt ott vagy húsz pacsirta, kenderike és pirók vegyesen.

— Talán kitalálták, hogy miért tartom ezeket a madárcáákat? — mondta. — Mihelyt ítéletet hoztak ügyemben, visszaadom nekik a szabadságukat. Életük a kancelláriai perhez képest tulságosan rövid. Már nem egyszer kihalt az egész gyűjtemény. Hát nem szomorú ez? . . . Sokszor gondolkodom arra, vajjon még mielőtt az ügyet befejezik, nem fognak-e egy napon engem is holtan és meredten találni, mint én nem egyszer egy-egy madarat?

Ada mélységes szánalmat kifejező tekintetének engedelmeskedve, Richard észrevétlenül pénzt tett a kandallópárkányára. Mi ketten úgy tettünk, mintha a madarakat csodálnók.

Látogatásunkat lényegesen megrövidítette egy közeli toronyóra, mely figyelmeztette a jó öreget, hogy már fél-tíz van. Sietve fölkapta okmányzatyrát, melyet belépésünkkor az asztalra dobott és megkérdezte, vajjon mi is a bíróságra megyünk-e? Nemleges feleletünkre kinyitotta az ajtót és kikísért bennünket.

A második emeletnél megállt és némán mutatott egy sötét ajtóra.

— Kívülem az egyetlen lakó — magyarázta halkan. — Egy ügyvédi írnok . . . Azt beszélik róla, hogy a lelkét eladta az ördögnek.

Mikor átmentünk a bolton, Krookot nagy munkában találtuk. Egy csomó makulaturapapírt rakott a padló egy kútszerű nyílásába. Valahányszor egy papírcsomót betett, egy-egy vonást csinált krétával a faburkolatra.

Valamennyien elhaladtak mellette, mikor azonban én kerültem közelébe, megfogta a karomat, hogy maradjak. Aztán furcsán, alulról kezdve egy nagy J-betűt rajzolt a falra.

— Tud olvasni ? — kérdezte szúrós tekintettel.

— Persze !

— Nos, milyen betű ?

— J.

Letörölte és helyébe egy kis a-t írt.

— Hát ez milyen ? — kérdezte.

Válaszom után ezt is letörölte és így rajzolt aztán gyorsan tovább, míg a Jarndyce szót össze nem hozta. Mindig csak egy betű volt a falon.

— Hi — és félretette a krétát — nem értek ugyan sem íráshoz, sem olvasáshoz, de emlékezet után le tudom pingálni a betűket.

Közben olyan csunyán nézett reám, hogy siettem elköszönni, majd csatlakoztam az utcán várakozó barátaimhoz és búcsút vettünk a kis öregasszonytól.

— Ez aztán csinos délelőtti kaland ! — jegyezte meg Richard. — Ah, hugocskám, mondhatom, a kancelláriai bíróság nagyon csunya dolog ! De bármiként is van, a kancelláriai bíróság átkos befolyásának nem szabad reánk káros hatással lenni. Hála derék rokonainknak, összekerültünk, tehát a kancelláriai bíróság nem választhat el bennünket !

— Magam is remélem, Richard bátya — felelte Ada szeliden.

Miss Jellyby erre megszorította a karomat és jelentőséggel kacsintott reám. Csak futó mosollyal feleltem. Az út hátralevő részét aztán igen vidáman tettük meg.

Visszaérkezésünk után félórával megjelent Mrs. Jellyby, egy órán belül pedig apránként bekerült az ebédlőbe a reggeli is. Mrs. Jellyby a reggeli alatt nagy csomag Borriobula-Ghara vonatkozó levelet kapott. Amiért is reggeli után lankadatlan buzgalommal mondta újra tollba a leveleket leányának.

Egy órákor nyitott koci jött értünk. Elbúcsúztunk Mrs. Jellyby sok üdvözetet küldött Mr. Jarndycének, az ő jóbarátjának. Caddy pedig a tornácon megcsókolt, aztán tollszárát rágva keservesen zokogott. Peepy aludt és így megmenekült a búcsúzás keserveitől.

HATODIK FEJEZET.

Otthon.

Lassanként magunk mögött hagytuk Londont és kiértünk a szélmalmokkal, gabonaosztagokkal, mérföldkövekkel, szántóföldekkel és sövénybokrokkal szegélyezett országútra.

A zöld vidék és a mögöttünk maradt mérhetetlen főváros gyönyörű látvány volt.

Az országúton csilingelve közeledett felénk egy társzekér, mely elé szépszerszámú, csengőkkel ellátott pompás lovak voltak fogva.

Megálltunk. A társzekér szintén. A fuvaros odajött kocsinkhoz.

— Milyen különös — jegyezte meg Richard — a maga neve, Ada, oda van tűzve a kalapjára.

Valamennyiünk neve ott volt. A kalap pántlikája alól ugyanis három levél kandikált elő. Egyik Adának, a másik Richardnak s a harmadik nekem szólt. A fuvaros mindegyikünknek átadta a saját levelét. Richard kérésére, hogy ki küldte, röviden azt felelte: Az uraság... S aztán tovább dőcögött.

Fölbontottuk a leveleket. Becsületes, egyszerű kézírással voltak írva. A tartalma valamennyinek egyforma és így hangzott:

Szeretném, kedveseim, ha találkozásunk fesztélytelenül és minden teketória nélkül folyna le. Ennélfogva indítványozom, üdvözljük egymást, mint régi barátok, a multról pedig hallgassunk. Ez alighanem megnyugtatón önöket is, engem pedig föltétlenül.

Soraimat zárva, szívélyesen üdvözlí

John Jarndyce.

Eddig nem is gondoltam arra, hogy mikép mondjak Mr. Jarndycénak köszönetet, mert iránta érzett hálám mélyen benn gyökerezett a szívemben. Most azonban, hogy azon tanakodtam, mikép találkozzam vele anélkül,

hogy köszönetet mondjak neki, éreztem, hogy ez bizony bajos lesz.

Majdnem egész nap Mr. Jarndycéról beszélgettünk. Ha véletlenül másról kezdtünk tárgyalni, rögtön visszatértünk rá. Meghánytuk, vetettük, hogy milyen lehet a ház, mikor érünk oda, vajjon látni fogjuk-e mindjárt Mr. Jarndycét, avagy csak később és hogy mit fog szólni hozzánk ?

A kocsút nagyon rossz volt, különösen a lovaknak, a gyalogút ellenben hellyel-közel tűrhető. A kapaszkodónál leszálltunk és ez a séta annyira megtetszett nekünk, hogy nem csupán ezt, de még a rákövetkező dombot is gyalogszerrel jártuk be. Barnetben lóváltás volt, de mivel csak akkor etették a lovakat, sokáig kellett várunk. Beköszöntött a hosszú est, még mielőtt elértük volna St. Albanst, melynek szomszédságában van Bleak-house.

Annyira nyugtalanok és izgatottak voltunk, hogy amikor végig csörömpöltünk a vén utca kövezetén, maga Richard is bevallotta, hogy legjobban szeretne visszafordulni. Amikor aztán egy sarkon befordulva elhagytuk a várost, a csillagos éjszakában egy domb tetején világosság csillogott, a postakocsi az ostora hegyével odamutatva kijelentette : Ez Bleak-House ! Aztán közibe vágott a lovaknak és sebesen robogtunk fölfelé a dombnak. Majd bekanyarodtunk egy fasorba, melynek vége fényárban úszott. A fény egy ódivatú, három oromzatú, köralakú ház ablakaiból özönlött ki. Mikor előálltunk, meghúztak egy harangot, melynek mély hangja közben távoli kutyaugatás, a kitért ajtóból kiszüremló világosság, az izzadó lovak gőze közt dobogó szívvel, nagy zavarban szálltunk ki a csendes éjszakába.

— Kedves Ada, kedves Eszter, Isten hozta ! Nagyon örülök, hogy láthatom magukat. Ha volna egy harmadik kezem, azt magának nyujtanám, Rick !

Az az úr, aki e szavakat csengő, vendégszerető hangon mondta, az egyik karjával Adát, a másikkal engem átkarolt, majd atyai gyengédséggel megcsókolt minket

és az előcsarnokon át bevezetett egy kis szobába, melyben vidáman lobogott a tűz. Itt fölkért bennünket, hogy foglaljunk helyet a pamlagon, mely a kandalló előtt állt.

— No most, Rick — mondotta feléje nyujtva kezét — felszabadult az egyik kezem. Egy szívből jött szó többet ér minden beszédnél. Nagyon örülök, hogy láthatom, érezze magát otthon. Menjen a tűzhöz és melegedjék.

— Hogy tetszett az út és mi a véleménye Mrs. Jellybyről? — fordult aztán Adához. Miközben Ada felelt, tán fölösleges is emlitenem, hogy mily különös érdeklődéssel vettem szemügyre az arcát. Csinos, eleven arc volt, mely folyton váltakozott és mozgott. A haja ezüstszőrke. Véleményem szerint közel állt a hatvanhoz, de azért friss és életerős.

Aztán hozzám fordult, hogy mikép vélekedem Mrs. Jellybyről?

— Nagyon sokat fárad Afrikával és úgy gondoltuk, hogy nem sokat törődik a háztartásával.

— Kíváncsi voltam a véleményeikre, mert bevallom, némi célzattal küldtem önöket oda.

— Mi úgy gondoltuk, Sir — feleltem — hogy az ember legelső kötelessége a saját családját rendben tartani. És amíg az el nincs látva, nem lehet szó egyéb kötelességekről.

— A kis Jellybyk — sietett Richard a segítségemre — bocsánat az erős kifejezésért, Sir, botrányos állapotban vannak.

— De jószándékból teszi — ellenkezett Mr. Jarndyce hevesen. — Erős keleti szél fuj!

— Útközben nyugoti szél volt, Sir — jegyezte meg Richard.

— Kedves Rick — folytatta Mr. Jarndyce és megpiszkálta a tüzet — bizonyos, hogy keleti szél fuj vagy legalább is azt kapunk, mert valahányszor keleti irányból jön, mindig különös érzés lep meg.

— Valószínűleg rheuma, Sir — jegyezte meg Richard.

— Lehet, Rick. Tehát a kis Jellybyk, ó persze, hogy keleti szél fuj — mondotta Mr. Jarndyce és kétszer-

háromszor határozatlanul le-följárt a szobában. De azért a piszkavasat ki nem adta a kezéből. A másikkal időnként zavartan vakargatta a fejét és közben oly mulatságos volt, hogy jobban örültünk neki, semhogy szavakban kifejezhetjük volna. Majd karját nyújtotta Adának és nekem, Richardot pedig megkérte, hogy vegyen egy gyertyát. Ki akart minket kísérni, de hirtelen visszatért.

— Hát a kis Jellybyk ! Vajjon, ha cukorkák és szentjánostorták potyogtak volna az égből, nem lett volna-e máskép ? — érdeklődött Mr. Jarndyce.

— Nem, bátya ! — ellenkezett Ada.

— Bátya ? Nagyon jó, de jobban szeretném, ha John bátyának nevezne.

— Tehát John bátya ! — hagyta helyben Ada nevetve.

— Ha-ha. Nagyon jó ! — jegyezte meg Mr. Jarndyce őszinte örömmel. — Ez egész máskép hangzik. Nos, gyermekem ?

— Eszter többet tett, ő maga hullt le az égből.

— Nos — ismételte meg a kérdést — mit tett Eszter ?

— Eszter ápolta őket — magyarázta Ada, átkarolva a derekát és közben felém integetett. — Lefektette, megmosdatta, felöltöztette őket, mesélt nekik. Csendre intette őket, sőt még játékszereket is vett nekik a derék leány. A szegény Karolint pedig, a legidősebb leányt, John bátya, annyira meg tudta szelidíteni, hogy nagyon figyelmes lett hozzánk és mindent megtett volna értünk. Nem, nem, kedves Eszter, ne tiltakozzék ! Minden így történt szóról-szóra !

A melegszívű, derék leány megölelte John bátyját, engem megcsókolt, majd kissé kihívóan a szemébe nézett és így szólt :

— Mindenesetre köszönöm, John bátyám, hogy oly jó barátnőt szerzett számomra ! — Minden pillanatban azt hittem, hogy az öreg úr elszalad, ámde még se tette.

— Milyen szelünk van, Rick ? — kérdezte.

— Mikor jöttünk, északi szél volt, Sir — felelte Richard.

— Igaz, tehát nem keleti, ennélfogva tévedtem. Jöjjenek, leányok és nézzük meg a házat.

Nagyon rendszertelenül épült csinos ház volt. Az egyik szobából a másikba lépcsőkön föl vagy le kellett menni. Amellett tele volt csarnokokkal, folyosókkal és egyes sarkokban egész váratlanul egy-egy nyári szoba zsalugáterekkel és az ablakok előtt sűrű lombozat. Az én szobám is ilyen volt. Bolthajtásos, több sarokkal, mint amennyit meg lehetett volna számlálni. Innen három lépcsővel följebb feküdt Ada széles, nagyablakos hálószobája, melyből gyönyörű kilátás nyílt az előttünk elterülő síkságra. A ház berendezése inkább ódivatú volt, mint öreg és akárcsak a ház maga, rendszertelen.

Mikor körüljártuk a szobákat, Mr. Jarndyce visszavezetett bennünket Ada szobájába. Nem nagyigényű, de kényelmes kis házacská, melyet azonban a fiatal, barátságos arcok jelenléte csak még kényelmesebbé fog tenni. Félóra múlva eszünk. Kívülünk csak még egy személy lesz jelen. A világ legjobb teremtese, egy . . . gyermek!

— Betűszerinti értelemben nem az — folytatta Mr. Jarndyce. — Felnőtt ember, legalább oly öreg, mint én, de ami az egyszerűségét, az eleven kedélyét, szívjóságát és a világi ügyekben való teljes járatlanságát illeti, tökéletes gyermek.

— Ő ismeri Mrs. Jellybyt — mondta tovább Mr. Jarndyce élénken. — Zenész, műkedvelő, szinte művész. Festő, műkedvelő, de több is lehetne. Nagytudású, megnyerő modorú. Szerencsétlen volt a pályáján, az igyekezetében, a családjában, de nem sokat törődik vele . . . egyszerűen gyermek.

— Vannak gyermekei, Sir? — kérdezte Richard.

— Igen, vagy féltucat vagy tán annál is több, de nem törődik velük. Neki magának is szüksége van valakire, mert gyermek.

— A gyermekeknek magukról kellett gondoskodni? — érdeklődött Richard.

— Hisz ez könnyen képzelhető — felelte Mr. Jarndyce és arca megnyult. — A szegény emberek gyerme-

keiről mondják, hogy azokat nem nevelik, hanem felnőnek, mint a gombák. Harold Skimpole gyermekei is felnőttek, az Isten tudja hogyan? Úgy érzem, megfordult a szél.

Richard megjegyezte, hogy a ház meglehetősen ki van téve a szélnek.

— Kétségtelen, hogy szabadon fekszik — mondta Mr. Jarndyce. — Elvégre Bleakhouse maga is úgy hangzik, mintha szeles volna. Egy irányban megyünk, tehát jöjjenek velem.

A podgyászsunk megjött, kéznél is volt, ennélfogva néhány perc alatt átöltözködtünk és épen a holmimat kezdtem a szekrényekbe rakosgatni, midőn belépett egy cselédleány. Kis kosárban két csomó kulcsot és egy cédulát hozott.

— Önnek szól, Miss, ha megengedi! — szólt.

— Nekem? — kérdeztem.

— Igen, Miss, a háztartási kulcsok. Azt mondták, hogy mihelyt egyedül találom, hozzam el önnek.

— A nagy csomó a háztartási, a kisebb meg a pincekulcsok. Holnap reggel abban az órában, melyet szíves megjelölni, meg kell mutatnom azokat a szekrényeket és mi egymást, amiket ön elzár.

— Félhétkor — mondtam.

Mikor újra lekerültünk, Mr. Jarndyce bemutatott minket Mr. Skimpolénak. A tűz előtt állt és mesélte Richardnak, hogy iskolásfiú korában nagyon szeretett footballozni. A feje kissé nagy, de arcvonásai finomak, a hangja meg kellemes. Általában nagyon megnyerő volt a modora.

A beszélgetés során megtudtam, hogy Mr. Skimpole eredetileg orvos volt. Elmesélte egyúttal, hogy mivel a súlyokat, mértékeket illetőleg valóságos gyermek volt, mit sem tudott róluk, nem volt képes a szükséges, minden részletre kiterjedő pontossággal egy orvosi vényt se megírni. Általában, mondotta, sohasem volt érzéke a részletek iránt. Fogalma sem volt se az idő, se a pénz jelentőségéről. Nagyon szeretett ujságot olvasni, karika-

turákat rajzolni, imádta a természetet és művészetet. Az emberi társadalomtól csak egyet kér, hagyják élni! Ez pedig nem sok, mert kevés igényű.

Valamennyien el voltunk tőle ragadtatva. Jómagam, Ada és Richard megnyerő tulajdonságainak tulajdonítottam, hogy Mr. Skimpole mindjárt az első találkozásnál oly tartózkodás nélkül feltalálta magát.

Mr. Skimpole tudott zongorázni és csellózni, komponált is egyszer egy operát. A saját szerzeményeit jóízűséssel adta elő. Tea után valóságos kis hangversenyt rögtönöztünk. Ada pompásan énekelt. Kis idő múlva először Mr. Skimpole, majd Richard eltűntek a szobából. Miközben azon tanakodtam, hogy hol maradhat Richard oly sokáig, belépett a leány, aki a kulcsokat átadta és így szólt:

— Legyen szives, Miss, egy percre kifáradni. — Künt az előcsarnokban sopánkodva folytatta — Mr. Carstone kéreti a Misst, legyen szives fölfáradni Mr. Skimpole szobájába, mert gutaütés érte.

— Gutaütés? — mondtam csodálkozva.

— Igen és pedig egész váratlanul — felelte.

Mikor beléptem a szobába, óriási ámulatomra Mr. Skimpole ott állt a tűznél és mosolyogva nézett Richardra.

— Miss Summerson — rohant meg Richard — nagyon örülök, hogy eljött. Talán adhatna egy jótanácsot. Skimpole barátunkat — kérem ne ijedjen meg — valami adósság miatt letartóztatták.

A pamlagon egy férfi ült, ki annyira szuszogott, hogy szinte megijedtem.

— És nagy az összeg, Sir? — kérdeztem Mr. Skimpolét.

— Drága Miss Summerson — felelte és barátságosan rázta a fejét — igazán nem tudom. Azt hiszem néhány fontról, shillingről és pennyről van szó.

— Huszonnégy font, tizenhat shilling és hét és fél penny — szólt közbe az idegen. — Ennyiről van szó.

— Mr. Skimpole — fordult hozzám Richard — csupa tapintatból nem akarja igénybe venni Mr. Jarndycét, mert a . . . mint mondta, csak a közelmúltban is . . .

— Mit tegyünk, Miss Summerson ? — kérdezte Richard félhalkan.

Mielőtt válaszoltam volna, megkockáztattam a kérdést, hogy mi történék, ha a pénzt nem lehet előteremteni.

— Fogház — mondta az idegen — vagy Coavinses.

— Micsoda, Sir ?

— Coavinses — felelte az idegen. — Ez egy név.

Richard és én egymásra néztünk. Furcsa volt, hogy reánk nagyobb hatással volt Mr. Skimpole letartóztatása, mint őreá. Élénk érdeklődéssel figyelt minket. Ő egyszerűen kimosta magát az ügyből, mely most már a miénk volt.

— Úgy gondolom — mondotta oly jóakarattal, mintha csak ki akarna minket húzni a csávából — hogy mivel Mr. Richard és csinos huga ügyfelek egy kancelláriai bíróságnál folyó perben, elintézhethék valami írással az ügyet.

— Egyáltalán nem — jegyezte meg az idegen.

— Nem ? — csodálkozott Mr. Skimpole — no, ez igazán különös.

— Akár különös, akár nem — folytatta az idegen kiméretlenül — így nem lehet az ügyet rendbehozni.

— Kedves Miss Summerson — sugta Richard a fülembe — van tíz fontom, amit Mr. Kengétől kaptam. Lássuk csak, mire megyünk vele ?

Megmondtam Richardnak, hogy nekem is van egy kis megtakarított pénzecském, melyre ezidőszereint nincs szükségem és mialatt előteremtem, adja majd tapintatosan Mr. Skimpole tudomására, hogy készséggel bocsátom rendelkezésére.

Mikor visszajöttem a pénzzel, Mr. Skimpole kezét csókolt és nyilvánvalóan meg volt hatva.

Sokkal huzamosabb ideje voltunk már távol, sem-hogy föl ne tűnt volna, ennélfogva lesliettem. Ada ott ült kézímunkázva a kandallónál és a nagybátyjával társalgott. Nemsokára megjelent Mr. Skimpole és utána csakhamar Richard is. Az est hátralevő részében a puffjátékra tanított meg.

Már jó késő volt, mikor Mr. Skimpole elvált tőlünk. Ada, én és Richard pár pillanatig még a tűznél maradtunk és arról csevegtünk, vajjon Mrs. Jellyby ilyen időtájt befejezte-e már a napi munkáját, midőn Mr. Jarndyce visszatért a szobába.

— Istenem, mit hallok — mondta jóakaró bosszúsággal és a fejét vakarva le-főljárt a szobában. — Rick és kedves Eszter, mit csináltak maguk, miért nem szóltak nekem, mennyiről van szó ? Úgy érzem, megváltozott a szél.

Nem tudtuk, hogy mit feleljünk.

— No, csak ki vele ! Úgy hallom, hogy mindketten hozzájárultak. Nos, milyen nagy az összeg ? Istenem, csakugyan keleti szél fúj.

— Nem tudom, Sir — jegyezte meg Richard — tisztességes dolog-e elárulnom, mert Mr. Skimpole teljesen reánk bízta magát.

— Az Isten szerelmére, fiam, hiszen ő mindenkirébízza magát — mondta Mr. Jarndyce.

— Csakugyan, Sir ?

— Igen. A jövő héten már újra bent lesz a csávéban — folytatta Mr. Jarndyce s kezében egy kialudt gyertyával le-főlméregette a szobát.

Én megkockáztattam azt a megjegyzést, hogy miután Mr. Skimpole minden ilyen dologban gyermek . . .

— Igaza van — hagyta helyben Mr. Jarndyce és arca kiderült. — Gyermek, valóságos gyermek. Hiszen mondtam előre !

— Persze ! — feleltük.

— Mivelhogy Mr. Skimpole, ez a derék fiú — jegyezte meg Mr. Jarndyce — bizonyára már a gyermek igaz álmát alussza, legfőbb ideje, hogy én is aludni menjek. Jóéjszákát, gyermekeim, Isten velük !

Mielőtt a gyertyákat meggyújtottuk volna, újra bekukkantott és ezt mondta :

— Megnéztem a szélkakast. Hamis lárma volt az egész, mert déli szél fúj ! — Majd dudolászva elment.

Ada és én még kissé elbeszélgettünk és kisütöttük,

hogy Mr. Jarndyce *bogara* a széllel, csak arra ürügy, hogy azokat a kellemetlen csalódásokat, melyeket nem tud elrejteni, kimagyarázhassa a valódi ok elárulása nélkül.

HETEDIK FEJEZET.

A kísértetek útja.

Miközben Eszter alszik és ébren van, lent Lincolnshirében, a birtokon, még mindig nedves az idő. Éjjelnappal szakadatlanul zuhog az eső a széles kőlapokra, melyeket a kísértetek útjának neveznek.

Oly erősen és tartósan esett, hogy Mrs. Rouncewell, a chesneywoldi öreg házvezetőnő ismételten letette a pápaszemét, megtörölte az üvegeket, hogy megbizonyosodjék, vajjon nincsenek-e rajta esőcseppek?

Chesney-Woldot Mrs. Rouncewell nélkül elképzelni is lehetetlen. Ötven éve él itt.

A Dedlock-család jelenlegi feje valahányszor Chesney-Woldba jön vagy onnan távozik, nem mulasztja el, hogy kezet ne fogjon vele.

Mrs. Rouncewellnek két fia volt. Közülük az egyik, George beállt katonának és azóta nem hallott róla semmit. A másik fia eredetileg Chesney-Woldban nyert volna alkalmazást és idővel gondnok lett volna belőle. Ámde már iskolásgyermek korában pléhből gőzgépeket csinált és pompás hidraulikus fölvonókat eszelt ki. A fiúnak ez a hajlama nagy gondot okozott Mrs. Rouncewellnek. De mivel a megrögzött fiatal forradalmár (egyébként szerény, bámulatos kitartással bíró gyermek) idők multával sem mutatott semmi javulást, sőt ellenkezőleg összeállított egy fonógépet, kénytelen volt eltökélni magában, hogy sűrű könnyek közt mindent bevall a baronetnek.

— Mrs. Rouncewell — mondta Sir Leicester — ön tudja, hogy senkivel sem vitatkozom. Igyekezék a fiútól megszabadulni és helyezze el valamilyen gyárban.

Idővel önállósította magát, megnősült és Mrs. Rouncewell az unokáját magához hívta. Az unoka is kitanulta atyja mesterségét, ismereteit a külföldön kibővítette,

aztán hazajött és most ott állt Mrs. Rouncewell szobájában a kandalló mellett.

— Nagyon örülök, hogy látlak, Watt — mondta Mrs. Rouncewell. — Csinos legény lett belőled és nagyon hasonlítasz szerencsétlen nagybátyádhoz, Georgéhez. Ah! e név említésekor Mrs. Rouncewell keze rendes szokáshoz híven elkezdett reszketni.

— Nagymama — mondta az ifjú, hogy másra terelje a beszédet — ki volt az a csinos leány, aki az előbb nálad járt? Gondolom, Rózának hívtad.

— Igen, gyermekem. Egy özvegyasszony leánya. Tanulásra vettem magamhoz. Nálam lakik.

— Remélem, nem én űztem el innen?

Mrs. Rouncewell figyelni kezd.

— Kocsi jön — jegyzi meg. — Vajjon ilyen időben minő kocsi lehet?

Kis idő múlva kopogtatnak az ajtón.

— Szabad!

Egy félénk, fekete hajú és szemű, üde, rózsás falusi szépség lép be a szobába.

— Micsoda idegenek jöttek, Róza? — kérdezte Mrs. Rouncewell.

— Két fiatal úr jött egy gigben és engedelmével meg szeretnék nézni a kastélyt — szólalt meg a leány. — Az egyik megkért, adjam át ezt a kártyát.

— Olvasd, kedves Watt — mondta a házvezetőnő.

— Mr. Guppy. Csak ez áll a kártyán.

— Guppy — ismétli Mrs. Rouncewell. — Mr. Guppy! Képtelenség, sohasem hallottam ezt a nevet.

— Engedelmével ő azt mondta — folytatta Róza — hogy a másik fiatal úrral együtt csak tegnap este jöttek meg a postakocsival Londonból, hogy tizmértföldnyire ide egy békebírói értekezleten elintézzenek valamit. De mivel hamar végeztek és már sokat hallottak Chesney-Woldról, tehát a szakadó eső dacára ide jöttek. Ügyvédek. Azt mondta, hogy nem dolgozik ugyan Mr. Tulkinghorn irodájában, de azért mégis följogosítva érzi magát, hogy reá hivatkozzék.

Mr. Tulkinghorn bizonyos fokig a birtokhoz tartozik. Azonkívül az a hír is jár róla, hogy ő készítette el Mrs. Rouncewell végrendeletét. Az öreg hölgy szíve meglágyul, kegyesen megengedi a vendégeknek a belépést.

— Nagyon le vagyok kötelezve, Madame — mondja Mr. Guppy, miközben az előcsarnokban leveti a bozontos, átázott felsőkabátját. — Mi, londoni jogászok nem igen szoktunk a vidékre járni, de ha egyszer megtesszük, akkor kihasználjuk az időt.

Az öreg házvezetőnő méltóságteljes és büszke kézmozdulattal mutat a fölépcső felé. Mr. Guppy és barátja követik Rózát. Mrs. Rouncewell és az unokája utánuk mennek. Legelől egy kertészlegény halad, hogy kinyitogassa az ablaktáblákat.

Mindegyik szobában, melyet megnéztek, Mrs. Rouncewell egy ablakmélyedésbe vagy más sarokba huzódik és néma helyesléssel kíséri Róza magyarázatát. Az unokája nagy érdeklődéssel hallgatja. A bánatos Mr. Guppyt még a hosszú chesneywoldi társalgóterem se tudta fölvidítani. Ámde egy divatos festő festette kép a kandalló fölött, érdeklődést kelt benne. Feszült figyelemmel mered a képre.

— Istenem, ki ez ? — kérdi Mr. Guppy.

— A kandalló fölötti kép ? — tudakolja Róza. — A jelenlegi Dedlock úrnő arcképe. Azt mondják pompás, és hogy a művész legjobb műve.

— Pusztuljak el, ha valaha is láttam — folytatja Mr. Guppy és oly mereven néz a barátjára, hogy az szinte megijed. — És mégis ismerem. Rézmetszet nincs róla ?

— Nincs, Sir Leicester nem engedte meg.

— Hm — mondja Mr. Guppy félhalkan. — Lady Dedlock lenne ? Átkozott legyek — folytatja és körül néz — ha nem álmodtam erről a képről !

Ámde mindennek vége szakad, még a látványosságoknak is. Ekkor a falusi szépség a mondókáját a következő gépies szavakkal fejezi be :

— A lenti terrasszt, melyet egy régi családi babona a kísértetek útjának nevez, igen sokan megcsodálják.

— Hogyan ? — jegyzi meg Mr. Guppy kíváncsian. — Micsoda mese ez ? Van benne szó egy képről ?

— Nem tudom, Sir ! — feleli Róza.

— Idegeneknek nem szokták elmondani és különben is már feledésbe ment — szólt most közbe Mrs. Rouncewell — családi szóhagyomány az egész.

— Megengedi, Madame, hogy megkérdezzem, vajjon nem fordul-e elő benne egy kép ? — kérdezte Mr. Guppy — mert minél tovább nézem, annál biztosabb vagyok abban, hogy ismerem a képet, csak azt nem tudom, honnan ?

A házvezetőnő biztosítja, hogy képről nincs benne szó. Mr. Guppy hálálkodik mindenért, majd a kertészlegény egy más lépcsőn lekíséri őt a barátjával együtt, aztán hallatszik, amint elhajtatnak. Időközben bealkonyodott. Mrs. Rouncewell megbízhatván két hallgatójának titoktartásában, elmondhatta, hogy a terrassz mikép jutott a kísértetes nevéhez. Leül az ablak mellé egy nagy karosszékre és elkezd mesélni :

— Első Károly uralkodása alatt, azokban a gonosz időkben, mikor gaz összeesküvők föllázadtak a jó király ellen, Sir Morbury Dedlock volt Chesney-Wold ura.

— Sir Morbury Dedlock természetesen a szent martir pártján állt. Ámde a felesége, akinek ereiben egy csepp családi vér se folyt, állítólag az ellenpárthoz szitott. Azt beszélük, hogy összekötetésben állott Károly király elleneségeivel, levelezett velük és híreket adott nekik.

— Részben e véleménykülönbségek miatt, részben egyéb okokból, Sir Morbury és felesége nem éltek boldogan. Mikor a Dedlockok el akartak lovagolni a királyhoz, Mylady a monda szerint, nem egyszer lelopózkodt az istállóba és bénává tette a lovakat. Állítólag egyszer az ura utána szökött az istállóba és megragadta a karját. Lehet, hogy a küzdelem hevében, de lehet az is, hogy a ló ki-rugott, elég az hozzá, akkor a csipőjén megsérült és azóta bicegett.

A házvezetőnő most már suttogva beszélt tovább.

— Nagyon szépalakú és nemes testtartású hölgy volt. Senkinek sem említette, hogy nyomorék és hogy

fájdalmai vannak, de ettől kezdve napról-napra egy botra és a kőpárkányra támaszkodva sétálgatott végig a terrasszon. Egy délután a férje (akivel azóta egy szót se beszélt) a déli ablakból látta, hogy összeesik. Lesietett, hogy föl-emelje, de az asszony eltaszította magától és így szólt:

— Itt akarok meghalni, ahol le-följártam. Itt fogok jární, mégha a sírban is leszek mindaddig, míg ennek a családnak a gögössége meg nem törik. Valahányszor szégyen vagy gyalázat fenyegeti a Dedlock-házat, a lépteim mindig hallhatók lesznek.

Watt Rózára nézett. Róza pedig a mindinkább terjengő sötétségben hol aggódva, hol pedig szégyenkezve lenézett a padlóra.

— Meg is halt ezen a helyen. Azóta nevezik a terrasszt a kisértetek útjának.

NYOLCADIK FEJEZET.

Uj emberek.

Mr. Skimpole a reggelinél époly kellemes volt, mint este. Az asztalon méz lévén, ő mindjárt a méhekről kezdett beszélni.

Gondolatai a legnagyobb könnyedséggel kalandoztak szerteszét és nagyon mulattatott is bennünket, habár ő a tőle telhető komolysággal mondott mindent. Még akkor is nagy figyelemmel hallgatták a többiek, mikor engem új kötelességeim elszólítottak. Mihelyt elvégeztem a dolgom, a kulcsoskosárral a karomon egy sereg folyosón át visszatértem. Mr. Jarndyce rögtön behívott a hálója melletti kis szobába, mely részben könyvtár, részben csizma-, cipő- és kalapskatulyamúzeum volt.

— Foglaljon helyet, gyermekem — mondta Mr. Jarndyce. — Tudja meg, hogy ez a duzzogókamrá. Ha rossz kedvem van, idejövök.

— Nagyon ritkán lehet itt, Sir! — jegyeztem meg.

— Látszik, hogy még nem ismer engem — felelte. — Ha csalódás ért vagy ha keleti szél fúj, csak ide menekülök. Valamennyi szoba közül a duzzogókamrát haszná-

lom legtöbbször. Maga persze még nem ismeri a szeszé-
lyeimet.

Oly bizalmasan kezdett velem beszélgetni, mintha reggelenként már évek óta tenné.

— A kancelláriai bírósági történetet persze nem érti, Eszter, ugyebár ?

Tagadólag ráztam a fejem.

— Nem tudom, egyáltalán akad-e valaki, aki érti — folytatta. — Egy végrendeletről és az ezen alapuló hagyatékokról van vagy legalább is volt valaha szó. Most már csak a költségekről tárgyalnak. Az egyetlen nagy kérdés most csak a költség ! A többi csodálatos módon egyszerűen eltűnt . . .

— De hiszen végrendeletről volt szó — jegyeztem meg, hogy visszatereljem a tárgyra, mert már nagyon vakarta a fejét.

— Volt egy bizonyos Jarndyce, aki egy rossz órájában nagy vagyona tett szert és végrendelkezett. Az a kérdés, vajjon a végrendeletben foglalt hagyatékok mikép kezelendők, fölemésztette a vagyont. A hagyományozottak oly nyomorúságos helyzetbe kerültek, hogy jobban megbűnhődtek azért, hogy pénzt örököltek, mintha büntényt követtek volna el. Maga a végrendelet holt betű maradt. Nem lehet megszabadulni ettől a pertől, mert felek vagyunk benne és azok kell, hogy maradjunk, akár akarjuk, akár nem. Nem is jó reá gondolni ! Mikor a szegény nagybátyám, Tom Jarndyce elkezdett töprengeni rajta, ez volt a vég kezdete.

— Ez az a Mr. Jarndyce, akiről hallottam ?

Komolyan bólintott a fejével. — Én voltam az örököse és ez a ház az övé, Eszter. Mikor idejöttem, egészen rosszul éreztem magam. Mindenütt a siralmas életének nyomait láttam.

— Mennyire megváltozott azóta ! — jegyeztem meg.

— Ő előtte még nagy háznak hívták, ő adta neki aztán a puszta ház nevet. Itt élt teljesen visszavonultan. Éjjel-nappal a gyalázatos percsomó előtt ült és egész alaptalanul azt remélte, hogy majd kibogozza és véget

vet neki. Közben a ház megrongálódott. Olyan roska-
dozó volt a külseje, mintha a ház is golyót röpített volna
a fejébe, mint szegény Tom Jarndyce.

— Mennyire megváltozott azóta!

— Az igaz — felelte vidámabban — és igazán bölcs
magától, hogy a kép fényoldalaira figyelmeztet. (Én és
bölcs!) A duzzogókamrámon kívül nem is gondolok
ezekre és nem is beszélek róluk. Ha jönnek találja, elmond-
hatja Ricknek és Adának is. A maga belátására bízom,
Eszter!

— Remélem, Sir... — jegyeztem meg.

— Kedves Eszter, nem nevezne engem inkább a
gyámjának?

— Remélem, kedves gyámom — mondtam — hogy
nem tulságosan számít a belátásomra. Különben attól
félek, csalódnék és kitalálná, hogy épenséggel nem va-
gyok okos.

Szavaim, úgy látom, nem érintették kellemetlenül.

— Épen elég okos, hogy a mi jó kis gazdasszony-
kánk legyen, Eszter — mondta jólelkűen tréfálkozva. —
Az anyókánk, ahogy a gyermekvers mondja:

Hová siet, kis anyó, ily szaporán?
Pókhálózom a mennyboltot jó korán.

Idővel oly alaposan lepókhálóz itt mindent, Eszter, hogy
egy szép napon csak arra ébredünk, hogy kirámoljuk a
duzzogókamrát és beszögezzük az ajtaját.

Ez alkalommal hívott először anyókának, kedves
anyókának, Hubbard mamának, pókhálónak, Mrs. Ship-
tonnak és sok más egyébnek, hogy később a valódi nevem
egész feledésbe ment.

— De térjünk vissza az előbbi beszélgetésünkre —
mondta Mr. Jarndyce. — Itt van például Rick. Csinos,
szép reményekre jogosító fickó. Mit kezdjünk vele?

— Tanulni kell neki. Válasszon valami pályát.

— Talán legjobb lenne, ha mindenekelőtt megkér-
deznék Mr. Richardot, hogy mihez van kedve — kockáz-
tattam meg.

— Helyes — felelte — én is ezt tartom. A legjobb lenne, ha vele és Adával a maga csendes modorában tapintatosan megtárgyalná a dolgot és kisütnének valamit. A maga segítségével, anyóka, biztos, hogy célt érünk.

Kijelentettem, hogy tőlem telhetőleg igyekezni fogok, csak attól félek — és ezt szükségesnek tartottam újból hangsúlyozni — hogy sokkal okosabbnak vél, semmint vagyok. Mr. Jarndyce erre oly jóízűen nevetett, ahogy tán még soha.

Kezemet a karja alá fűzte és kimentünk, hogy fölkeressük Adát. Ettől az órától kezdve minden tartózkodás nélkül, teljesen elfogulatlan voltam vele szemben.

Bleak-House eleinte meglehetősen élénk volt, mert megismerkedtünk Mr. Jarndyce közeli, távoli, környékbeli szomszédjaival. Adának is, nekem is úgy látszott, hogy mindenki ismeri, aki a más pénzével akar valamibe kezdeni. Kora reggel, mikor a duzzogókamrában rendezgettük a postáját, ugyancsak meglepődtünk, hogy a legtöbb levél írójának az volt az életcélja, hogy bizottságokat alakítson, pénzt gyűjtsön és kiadjon. E tekintetben a hölgyek époly buzgók voltak, mint az urak, sőt bizonyos fokon tán még buzgóbbak is. Mindent kértek. Kértek ruhát, vászonrongyot; kértek pénzt, szentet és levest; kértek alkalmazást, autogrammot, flanelt; kértek általában mindent, amije volt vagy nem volt Mr. Jarndycének.

A kapzsian jótékonykodó (ha szabad ezt a kifejezést használnom) hölgyek közt különösen kitűnt Mrs. Pardiggle, aki a Mr. Jarndycéhez intézett levelei után ítélve époly buzgó levélíró volt, mint Mrs. Jellyby. Úgy vettük észre, hogy valahányszor Mrs. Pardigglére fordult a szó, a szél tüstént megváltozott. Magától értetőleg igen kíváncsiak voltunk Mrs. Pardigglére és nagy volt az örömünk, mikor egy szép napon öt fia társaságában beállított.

Csak Ada és én voltunk itthon és így meglehetősen félszegen fogadtuk.

— Ezek, ifjú hölgyeim — mondta Mrs. Pardiggle az első üdvözlő szavak után — a fiaim. Neveiket bizonyára

látták már egy vagy esetleg több aláírási íven Mr. Jarn-dyce igen tisztelt barátunknál.

Még sohase láttunk ily kedvetlen gyermekeket. Nemcsak, hogy gyengéknek és fonnyadtaknak látszottak, bár épen nem voltak azok, hanem valósággal dühöngött bennük az elégedetlenség. A pénzadományok említésénél valamennyi gyermek arca haragos kifejezést öltött.

— Úgy hallom, meglátogatták Mrs. Jellybyt? — mondta Mrs. Pardiggle.

Azt feleltük, hogy egy éjszakát töltöttünk nála.

— Mrs. Jellyby — folytatta a hölgy lármás, kemény hangnemben — a társadalom jótevője és megérdemel minden támogatást. Mindazonáltal nem helyeslek mindent Mrs. Jellybynél. Gyermekei egyáltalán nem vesznek részt azokban a dolgokban, melyeknek ő szentelte magát. Lehet, hogy igaza van, lehet, hogy nem. Én mindenestre máskép cselekszem, amennyiben a gyermekeimet mindenhová magammal viszem.

— Nos, ifjú hölgyeim — folytatta Mrs. Pardiggle — tudják-e, hogy ki vagyok én?

Ez a kérdés oly zavarba hozott minket, hogy Ada egész ijedten nézett reám.

— Nos, nyíltan bevallom, én a munka, a fárasztó munka asszonya vagyok. Annyira megszoktam a munkát, hogy a fáradság ismeretlen fogalom előttem.

Olyasfélét motyogtunk, hogy ez bizony csodálatos, szép és még más ehhez hasonlót.

— Nem ismerem a fáradságot. Hiába kísérelnék meg engem kifárasztani, nem érnének célt — mondta tovább Mrs. Pardiggle.

— Ha esetleg kedvük van látni munkaközben, úgy jöjjenek velem. Kis családom társaságában épen készülően vagyok meglátogatni egy téglavetőt (nagyon gonosz ember), aki itt lakik a közelben.

Ada és én kérdőleg néztünk egymásra. Mivel ugyanis sétálni szándékoztunk menni, tehát elfogadtuk a meghívást.

A téglavető háza csak úgy, mint a szomszédaié, egy

agyaggödör körüli nyomorúságos viskó volt, melynek törött ablaka, ajtaja előtt disznóól és jobbára piszkos pocsolyából álló gyalázatos kertecske terpeszkedett.

Mrs. Pardiggle határozottsággal lépdelt előre és közben hangosan beszélt ennek a népségnek tisztátlanságáról, majd bevezetett minket egy viskóba. Ebben a nedves, fülledt szobában kívülünk még a következők voltak : Egy asszony kék folttal a szeme mellett, aki a tűz közelében egy kis, nyügösködő gyermeket ringatott. Egy léha, agyagos, iszapos ruhájú férfi, aki pipázva hevert a földön. Egy atléta termetű fiatal legény, aki a nyakörvét adta föl a kutyának és egy arcátlan leány, aki szennyes vízben mosott valamit. Beléptünkkor valamennyien reánk néztek, az asszony a tűz felé fordult, mintha rejtegetni akarná a megsérült szemét. Köszönni azonban egyik se köszönt.

— Nos, barátaim — szólalt meg Mrs. Pardiggle hivatalos, minden melegség nélküli hangon — hogy érzik magukat ? Újra itt vagyok Megmondtam előre, hogy engem nem lehet kifárasztani. Szeretem a fárasztó munkát és helyt is állok annak !

A legény és a leány elkezdtek nevetni.

— Maguk, jó emberek — fordult Mrs. Pardiggle ezekhez — nem tudnak kifárasztani. Örülök a fárasztó munkának és minél jobban megnehezítik, annál jobban örülök neki.

— Hát akkor könnyítsük meg neki — mormolta a földön heverő férfi — legalább megszabadulunk tőle. Nem türhetem tovább, hogy így viselkedjék a házamban. Meguntam már, hogy kihallgasson, mint egy csirkefogót. Tudom, hogy most is, mint rendesen, szaglálódni, kémkedni, nyomozni akar. Ismerem jól a szándékát. Helyes, egyszerűen nem adok rá több alkalmat és megkímélem a további fáradtságtól. A leányom tehát mos, nemde ? Igenis mos. Látja a vizet, úgy-e, milyen szagos ? Nos, ezt isszuk mi. Van öt piszkos, egészségtelen gyermekem. Ezek is olyanok, mintha meglennének már halva és ez jó is nekik, de meg nekünk is. Hogy olvastam-e a könyvecs-

kéjét ? Nem, nem olvastam. Hogy, hogyan viseltem magam ? Három napig részeg voltam és ha lett volna még pénzem, megtoldottam volna még egy-két nappal. Hogy miért kékfoltos a feleségem arca ? Hát azért, mert megvertem. Ha pedig letagadná, akkor hazudik.

Ada és én meglehetősen kényelmetlenül éreztük magunkat. Tudtuk, hogy csak betolakodtunk ide és nincs, mit keresnünk. A család reánk se hederített.

Ily körülmények közt valósággal föllélegzettünk, midőn Mrs. Pardiggle elhallgatott. A földön heverő ember visszafordult és morcosan kérdezte :

— Nos, készen van ?

— Mára igen, barátom. Ámde én nem fáradok ki soha és holnap és azután is rendszeresen eljövök — viszonozta Mrs. Pardiggle meglegedetten és egyik fiát kézenfogta, a többinek pedig megparancsolta, hogy kövessék.

Mrs. Pardiggle azt hitte, hogy mi is vele megyünk. Ámde mihelyt eltávozott, odasompolyogtunk az ablaknál ülő asszonyhoz és megkérdeztük, vajjon beteg-e a gyermek ?

Ada lány szívét mélyen meghatotta a gyermek sápadt külseje. Föléje hajolt, hogy megérintse az arcocskáját, de én időközben már észrevettem, hogy mi történt és elhúztam onnét. A kicsike meghalt !

— Ah, Eszter ! — kiáltotta Ada és térdre bukott. — Édes Eszter, nézze ezt a szegény, csendes, csinos kis jószágot ! Úgy sajnálom őt is meg az anyját is. Még sohasem láttam ily siralmas állapotot. Ó, a szegény, szegény gyermek !

Az a részvét és gyengédség, aminőt Ada tanusított, midőn föléje hajolt és kezét rátette az anyáéra, még a legkeményebb szívű anyát is megindította volna. Az asszony eleinte csodálkozva nézett rá, majd sírva fakadt.

Kiemeltem a könnyű terhet az öléből és megtettem mindent, hogy a kis hullának csinosabb, nyugodtabb színt adjak. Letettem egy ágyra és betakartam a zsebkendőmmel.

Mikor körülnéztem, észrevettem, hogy a fiatal legény

könnytelen szemmel, de csendesen nézte, hogy mit csinálunk. A leány is csendben volt, leült a szoba egyik sarkába és a padlóra bámult. A férfi fölkel, dacosan pipázott, de nem szólt semmit.

Egy szegényes öltözetű, csúnya öreg asszony gyorsan belépett, odasietett az anyához és így szólt: Jenny, Jenny! — Az anya erre fölkel és a nyakába borult az öreg asszonynak.

Megható volt látni, hogy ez a két közönséges, rongyos asszony mennyire egynek érzi magát, mennyire melegen tudott érezni a másik iránt.

Hazafelé menet Ada nagyon szomorú volt. Richardot is, akit otthon találtunk, annyira lehangolta Ada szomorúsága, hogy elhatároztuk, hogy este újra elmegyünk a téglavetőhöz és akkor frissítőket is viszünk magunkkal.

Este Richard is elkisért minket. Útközben egy zajos csapszék előtt kellett elmennünk, melynek ajtaja előtt egy csomó férfi tolongott. A leghangosabb volt köztük az elhalt gyermek atyja.

Mikor a téglavető lakásához közeledtünk, kísérőnket hátrahagytuk és egyedül folytattuk az utunkat. Az ajtónál ott állt az öreg asszony, aki annyira vigasztalgatta a szerencsétlen anyát és nagy figyelemmel nézett körül.

— Maguk azok, kisasszonykáim — sutogta. — Az uramat keresem. Ha megtudja, hogy nem vagyok otthon, egyszerűen agyonüt.

— A férje? — kérdeztem.

— Igen, Miss, az uram. Jenny alszik, mert holt fáradt. Már hét nap, hét éjjel nem tette ki az öléből a gyermeket, azt a pár percet kivéve, amikor magamhoz vettem.

Helyet csinált és mi óvatosan beléptünk és a magunkkal hozott apróságot odatettük a nyomorúságos ágy közepébe, melyben az asszony aludt. A kis halottat, mely oly ünnepélyességet árasztott maga körül, újból kiterítették, megmosdatták és tiszta fehér gyolcsba takarták. A zseb-kendőre, mely még mindig a gyermekben volt, ugyanaz a durva, sebhelyes kéz gyengéden kis rozmaring és bazsalikomcsokrot tett.

— Isten fizesse meg! — mondtuk neki. — Maga nagyon jó asszony.

— Én, kisasszonykák? — kérdezte csodálkozva. — Jenny, Jenny, csend!

Az asszony álmában nyögött és mozgolódott. Az ismerős hang azonban megnyugtatta és elcsendesült.

KILENCEDIK FEJEZET.

Jelek és jegyek.

Drága Adám és én együtt olvastunk, dolgoztunk, gyakoroltuk magunkat mindenféle művészetben és annyira el voltunk foglalva, hogy a hosszú téli napok röpke madarakként tűntek tova. Délután és este Richard is velünk volt.

Tudom, hogy Adát nagyon, nagyon szerette. Eddig még nem láttam, hogy fiatalok miként lesznek szerelmesek egymásba, ámde velük csakhamar tisztában voltam. Természetesen úgy kellett viselkednem, mintha nem tudnék semmit.

Az az ártatlan bizalom, mellyel sorsukat reám bízták, oly bájos volt, hogy igazán nehezemre esett el nem árulnom magam, hogy mennyire osztozom a boldogságukban.

Már többször beszéltünk arról, hogy milyeny Richardból és szó esett arról is, hogy nem volna-e célszerű a tenger iránt táplált ifjúkori hajlamát kielégíteni? Mr. Jarndyce írt is egyszer a család egy előkelő rokonának, Sir Leicester Dedlocknak és kérte, hogy szerezzen Richardnak alkalmazást. Sir Leicester kegyesen válaszolt és örömének adott kifejezést, amennyiben a fiatal úrnak valamikép szolgálatára lehetne, ami azonban nem valószínű. Mylady üdvözlétét küldi a fiatal úrnak (emlékszik, hogy valamikép távoli rokonságban áll vele) és egyben reméli, hogy bármely pályán meg fog felelni a kötelességének.

— Ezek után nagyon valószínű — mondta Richard — hogy magamnak kell magamról gondoskodni. Nagyon szeretnék egy gyorsjárású vitorláhajón kapitány lenni, hogy megszőktethessem a lordkancellárt. Szigorú bójtre fognam

és kényszeríteném, hogy hozzon végre az ügyünkben ítéletet.

Mr. Jarndyce egy nap a reggelinél levelet kapott és egy pillantást vetve a borítékra, felkiáltott: Boythorn írt! — Majd vidáman feltépte és elkezdte olvasni a levelet. Körülbelül a felénél tartott, mikor közölte velünk, hogy Boythorn látogatóba jön.

— Egy iskolába jártam ezzel a Boythoronnal — mondta Mr. Jarndyce — körülbelül negyvenöt év előtt. Akkor a világ legelevenebb fickója volt, ma a legelevenebb férfi.

— Ne csodálkozzanak — folytatta Mr. Jarndyce — ha velem szemben bizonyos pártfogói modort vesz föl, mert nem tudja elfelejteni, hogy kisiskoláskoromban az iskolában egyszer reggeli előtt a főzsarnokomnak kiütötte két fogát. (Ő ugyan hatot mond!) Boythorn és a szolgálja — fordult aztán hozzám — kedves Eszter, ma délután itt lesznek.

Gondoskodtam, hogy Mr. Boythorn fogadtatására a kellő intézkedések megtörténjenek és nagy várakozással néztem a jövetele elé. Elmúlt a délután és nem jött. Elérkezett az ebéd ideje és nem jött. Egy órával elhalasztottuk az ebédet, sötétben ültünk a kandalló előtt, midőn valaki kirántotta a tornácajtót és harsányan így szólt:

— Jarndyce, egy Istentől elrugaszkodott gazfickó rossz útra vezetett. Ahelyett, hogy balra, jobbra küldött minket. Ennél haszontalanabb lurkó nincs a világon. Képes volnék a kölyköt minden lelkiismeretfurdalás nélkül agyonlőni!

— Szándékosan tette? — kérdezte Mr. Jarndyce.

— Meg vagyok győződve, hogy a himpellér egész életében egyebet se tett, csak utasokat csapott be — folytatta a másik. — Csak azt csodálom, hogy be nem vertem a fejét!

— Tán a fogát, akarod mondani? — jegyezte meg Mr. Jarndyce.

— Hahaha! — nevetett Mr. Boythorn és a ház megremegett belé. — Hát még nem felejtette el? Hahaha!

Ily beszélgetés közt jöttek föl a lépcsőn és nemsokára a hálósobájában hallottuk dörögni : Hahaha !

Az asztalnál őszinte örömmel néztem őt, akár nevetett, akár társalgott, akár Mr. Jarndyce csábítására a vaktöltésű ágyúit sütögette vagy vérebként fölvetette a fejét és hatalmas hahotázásban tört ki.

— Remélem, elhozta a madarát ? — kérdezte Mr. Jarndyce.

— Becsületemre, Európa legcsodálatosabb madara — felelte a másik. — Nincs nálánál különösebb teremtés a nap alatt, még tízezer guineáért se adnám.

Ennek a dicséretáradatnak tárgya egy kis kanári-madár volt. Oly szelid, hogy a szolga a mutatóujján hozta be. Egyszer-kétszer körülröpdesett a szobában, aztán leült a gazdája fejére, mialatt Mr. Boythorn a legkegyetlenebb és legszenvedélyesebb hangon beszélt. Ez a jelenet, azt hiszem, a legjobban jellemezte vendégünk igazi egyéniségét.

— Hogy áll az útjogosítványával, mely miatt perben van a szomszédjával ? — tudakolta Mr. Jarndyce.

A gaffickó tulajdonjog megsértése címén beperelt, de persze én se maradtam adós és ugyancsak bepereltem — válaszolta Mr. Boythorn. — Szavamra, még sohasem akadtam össze ily büszke fráterrel. Erkölcsei lehetetlenség, hogy Sir Leicester a neve. Sir Lucifernek kellene őt hívni.

Aki ezt a beszédet hallotta volna, a legkiméletlenebb embernek tartja. Aki pedig ugyanakkor látta volna, hogy mily szeretettel cirógatja a hüvelykujján álló madárkát, azt gondolta volna, hogy nincs nálánál szelidebb ember a világon.

— Nem, az utamat nem engedem egy Dedlock által elzáratni. Ámbár azt készségesen elismerem — hangja itt egy pillanatra ellágyult — hogy Lady Dedlock a világ legműveltebb hölgye és habár nem vagyok hétszáz-esztendő, begyepesedett fejű baronet, csak egyszerű nemes ember, készséggel hódolok neki. De hogy visszatérjek a birtokháborítási ügyre, meg kell kérdezmem, hogy

az ügyvédeitől, Kenge és Carboytól nem érkezett számomra valami ?

— Jött valami, Eszter ? — kérdezte Mr. Jarndyce.

— Semmi, kedves gyámom !

— Köszönöm — mondta Mr. Boythorn.

Reggel megjött Kenge és Carboynak Mr. Boythorn-hoz intézett levele, melyben értesítették, hogy délben egy őrök fogja nála a tiszteletét tenni. Mivel a hét az a napja volt, amikor fizetni, a könyveimet lezárni és a háztartási ügyeket jól-rosszul rendbe hozni szoktam, így ahelyett, hogy Mr. Jarndycével, Adával és Richarddal kirándultam volna, itthon maradtam. Mr. Boythorn meg akarta várni Kenge és Carboy őrökát és aztán elibük ment volna.

Nyakig voltam a dologban, mikor behívtak, mert Mr. Guppy megjött.

Annyira kicsipte magát, hogy alig ismertem rá. Vadonatúj ruhát, fényes kalapot, lila keztyűt és szivárványszínű nyakkendőt viselt. A gomblyukába hatalmas melegházi virág, a kisujján pedig vastag aranygyűrű pompázott.

Amidőn a szolga visszajött az üzenettel, hogy Mr. Boythorn fent a szobájában várja őt, közöltem vele, hogy mire visszatér, reggeli fogja itt várni. Kiment és a kilincset a kezében szorongatva megszólalt : Lesz szerencsém Misst itt találni ? Azt feleltem, hogy itt leszek. Erre mélyen meghajtottta magát és távozott.

A reggelit behozták, ő azonban csak nem jött. A megbeszélés, úgy látszik, kissé hosszadalmas és viharos is, mert Mr. Boythorn távoli szobájából időnként lehallatszott a hangos beszéde.

Végre meglehetősen megviselten lejött.

— Kérem, foglaljon helyet !

Mr. Guppy leült az asztalhoz és zavart izgatottságában a kést a villával élesítette és közben olyan furcsán nézett reám.

— Parancsol még valamit ?

— Roppant hálás vagyok, Miss, de nem kérek semmit. Megvan minden, hogy kényelemben érezzem magam. Ren-

desen úgyse érzeni magam sohase kényelemben — mondta akadozva. Utána fölhajtott egy pohár bort.

Jobbnak láttam, ha megyek.

— Bocsánatot kérek, Miss — mondta és mikor látta, hogy menni szándékozom, ő is fölemelkedett — volna olyan kegyes egy négyszemközti beszélgetést engedélyezni ?

Nem tudtam, hogy mit feleljek rá és leültem.

— Ami most következik, arra, Miss, nincs praejudicium — jegyezte meg és izgatottan egy széket tolt az asztalomhoz.

— Nem értem — szoltam meglepetten.

— Ó ez csak egy jogászi kifejezés. Remélem, nem szól erről Kenge és Carboynak, se másnak. Ha beszélgetésünk nem vezet eredményre, akkor maradok, aki voltam és nem lesz káros hatással se az állásomra, se a jövőmre. Egyszóval magunk közt maradjon az egész !

— Sejtelmem sincs róla, hogy ön, akivel csak egyszer találkoztam, mit közölhet velem oly bizalmasan — jegyeztem meg. — Azt természetesen mélyen fájlálnám, ha valamikép ártanék önnek.

— Köszönöm, Miss, meg vagyok győződve és ez tökéletesen elegendő. — Közben hol a homlokát dörzsölte a zsebkendőjével, hol pedig a baltenyerét a jobbal. — Ha megengedi, Miss, hogy még egy pohár bort igyam, úgy remélem, megszabadulok attól az örökös szorongástól, amit a gégémben érzek és ami akadályoz a beszédben.

Fölhajtott újra egy pohár bort és folytatta :

— Kenge és Carboynál a jelenlegi fizetésem két font hetenként. Az anyám kis életjáradékot élvez és abból tartja fent magát szerényen bár, de függetlenül az Old Street Roadban. Nagyon jó anyós lenne belőle. Nem avatkozik bele semmibe, szereti a békességet és jólelkületű. Én Pentomvillében lakom a Penton Place-en. Szerény, de jólevegőjű lakás, a legegészségesebb külvárosban, kilátással a szabadra. Miss Summerson, én, enyhén szólva, imádom önt ! Megengedi . . . hogy jogászilag fejezzem ki magam . . . ha egy vallomást insinuálok és följánlom a kezemet ?

Mr. Guppy erre letérdelt. Az asztal mögött biztonságban lévén, nem ijedtem meg és így szóltam hozzá : — Sir, vessen tüstént véget ennek a nevetséges jelenetnek, mert különben kénytelen lennék megszegni a titoktartást.

— Kérem, Miss, engedje meg, hogy kibeszélhessem magamat ! — mondta Mr. Guppy könyörgésre emelve a kezét.

— Egy szót se többet — feleltem. — Keljen föl és üljön az asztal mellé !

Kétségbeesetten nézett reám, de azért mégis fölkelt és leült az asztalhoz.

— Tudom — felelte és áthajolva az asztalon, ugyanolyan figyelemmel nézett reám, mint eddig. Föl se vetettem a szemem, de éreztem a tekintetét. — Tudom, hogy világi tekintetekből ajánlatom nagyon csekély értékű. Ámde, Miss Summerson, angyal ! Kérem, ne csengessen ! Nehéz iskolában nőttem fel és nagyon sokhoz kellett hozzá szoknom. Még fiatal voltam, mikor hozzáfogtam az anyaggyűjtéshez és alaposan kiismertem az életet. Ha megnyerhetném a kezét, minden eszközt megragadnék, hogy az érdekeit szolgáljam és előre vigyem az életben.

Azt feleltem neki, hogy hiába hivatkozik az érdeklődésemre vagy az iránta érzett vonzalmamra és hogy most már a leghatározottabban kérem, távozzék azonnal.

— Még csak egy félpercet, Miss — szólott közbe és látva, hogy csöngetni akarok, tiltakozólag intett. — Remélem, praejudicium nélküli az egész ?

— Ha nem szolgáltat rá okot, hallgatni fogok — feleltem.

— Még egy negyedpercet, Miss ! Ha valamikor, bármikor legyen is, mert érzelmeim megváltozhatatlanok, meggondolná magát vagy jobban fontolóra venné a mondottakat, úgy kérem, írjon William Guppynak 87. Penton Place alá. Ez elegendő lesz !

Csöngetésemre az inas belépett és Mr. Guppy letéve az írott kártyáját az asztalra, szomorúan meghajtottta magát. Mialatt kiment, láttam, hogy bár az ajtó már csukva volt, még mindig hátra-hátrafordult. Én pedig

úgy éreztem, mintha durva kezek régi húrokba markoltak volna bele és ugyanoly érzés vett rajtam erőt, mint amikor a babámat temettem.

TIZEDIK FEJEZET.

Az ügyvédi irnok.

Chancery Lane keleti határában, illetve pontosabban a Cooks Court Cursitor Streetben van Mr. Snagsby bírósági nyomtatvány papirkereskedése. A Cooks Court árnyékában, mely különben is meglehetősen árnyékos hely, kereskedett Mr. Snagsby kitöltetlen ügyvédi, bírósági nyomtatványokkal, bőr- és pergamenttekerccsekkel, minden nagyságú és minőségű papírral, okmánybélyegekkal, liba- és acéltollakkal, téntával, törlőgummival és egyéb irodai áruval. Egyszóval, amióta kitanult és Pefferrel társult, kapható itt minden. Cooks Court valósággal forrongott, midőn az ódon, szinte olvashatatlan Peffer cégtábla helyére a frissen festett *Peffer és Snagsby* került.

Peffer a Cooks Courtban már nem látható. Nem is várja oda őt senki, mert már egynegyedszázada künt fekszik a szent András-temetőben.

Míg élt, nála lakott egy kis, gonosz, erősen befűzött unokahuga, akit Mr. Snagsby, ki hét évig volt tanonc Peffernél, mihelyt megemberesedett, megkért és meg is kapott. Így most a Cooks Court Cursitor Streetben Mr. Snagsby és az unokahúg egy testté lettek.

Mr. és Mrs. Snagsby nem csupán egy test egy lélek, hanem a szomszédok állítása szerint egy hang is. Ezt a hangot, mely csak Mrs. Snagsbyé lehet, sokszor hallják a Cooks Courtban. Ha hangosabb a rendesnél, Mr. Snagsby megszólal és odaszól a két inasának :

— Azt hiszem Guster megint megkapja a magáét a feleségemtől.

A Guster-név egy szikár leányt illet, aki kiskorában Tootingban, az árvaházban nevelkedett és időnként bizonyos roham jön rá; különben erején felül dolgozik.

A nap nyugovóra hajlik és a gázt egy keveset fölcsavarják. Mr. Snagsby kiáll a boltajtó elé, nézi a fellegeteket és a Cooks Court fölött lévő ólomszínű égbolton egy elkésett varjút lát nyugati irányban, Chancery Lane és Lincolns Innen át Lincolns Innfield felé repülni.

Ez utóbbi helyen, egy nagy épületben, mely valaha palota volt, de jelenleg irodának adtak bérbe néhány szobát, lakik Mr. Tulkinghorn. Itt, az iszonyú előkelő nevű kollégái közt él Mr. Tulkinghorn. Ma csendben ül az asztalánál, mint a régi iskola egy osztrigája, melyet senki sem tud kinyitni.

Amilyen ő maga, olyan a szobája is. Rozsdás, ósdi, visszavonult és megbízható.

Személyzete nincs. Csak egyetlenegy középkorú, kopottas ruhájú ember ül magas rács mögött künt az előszobában, de ennek se igen akad dolga. Mr. Tulkinghorn nem közönséges ügyvéd és nincs szüksége irnokra. Ha periratokat akar fogalmaztatni, úgy azokat a Templében külön ügyvédek a legtitkosabb utasítások alapján készítik. Másolatokat a papirkereskedő útján csináltat és nem törődik vele, hogy mibe kerülnek.

Mr. Tulkinghorn fölkel, megigazítja a pápaszemét, fölteszi a kalapját és kimegy a szobából. Az előszobában ülő kopottas embernek odaszól:

— Mindjárt visszajövök! — Ennél többet ritkán mond neki.

Mr. Tulkinghorn ha nem is épen egyenesen, de mégis odamegy, ahonnan a varjú jött, vagyis a Cooks Court, Cursitor Streetbe Snagsbyhez.

Körülbelül öt-hat óra van délután. Mr. Snagsby befejezte a bolt ajtó előtti szemlélődést, látta az elkésett varjút és már készülöben van leszállani a földalatti tájakba, hogy megteázzék.

A boltot Guster őrzi, mert a tanoncok Mr. és Mrs. Snagsbyvel a konyhában teáznak.

— Itthon van az úr? — kérdi Mr. Tulkinghorn.

Az úr igenis itthon van és Guster rögtön érte megy.

Mr. Snagsby zsírosan, melegen, teaszagosan, rági-

csálva megjelenik. Gyorsan lenyel egy falat vajaskenyeret és így szól: Ni-ni, Mr. Tulkinghorn!

— Mr. Snagsby, szeretnék önnel egy pár szót váltani!

— Igen, Sir.

Mr. Snagsby fölcsavarta a gázt és a várható üzlet gyenge reményében a kezefeje mögött néhányat köhécsel. Szerény ember letére hozzá van szokva a legkülönbözőbb módon köhögni, hogy megtakarítsa a beszédet.

— A multkor néhány tanuvallomási jegyzőkönyvet másolt le a Jarndyce-ügyben.

— Igen, Sir.

— Volt köztük egy — mondja Mr. Tulkinghorn és hanyagul benyúl zsebébe. — Volt köztük egy, melynek olyan különös a kézírása, hogy nekem megtetszett. Gondoltam, bejövök és megkérdezem, hogy ki másolta?

— Hogy ki másolta, Sir? — mondja Mr. Snagsby. — Majd utánanézek a könyveimben, hogy ki másolta.

Mr. Snagsby kiveszi a könyvet a szekrényből és a mutatóujjával végigfut a könyvön:

— Jarnby... Packer... Jarndyce.

— Jarndyce, megvan, Sir! — mondja Mr. Snagsby. — Igen, ez az. Csodálom, hogy nem emlékeztem rá. Az írnök, aki ezt írta, ide nem messzire, az utca tulsó oldalán lakik.

— Mi a neve?

— Nemo, Sir. Itt van, 42. oldal. Kiadatott szerdán este nyolc órakor, visszahozták csütörtökön reggel fél tíz órakor.

— Nemo — ismétli Mr. Tulkinghorn. — De hiszen ez latinul annyi, mint senki!

— Angolul mégis csak lesz valaki — feleli Mr. Snagsby szerény köhintés kíséretében. — Ez a neve. Ime, tetszik látni.

— Lehet, hogy nem az igazi neve, de ilyen néven ismerik. Ha jól emlékszem, Sir, ezen a néven hirdeti is magát. Mr. Tulkinghorn a kis ablakon át letekint.

— Elfelejtettem, hogy hol is lakik? — tudakolja Mr. Tulkinghorn.

— Az utca tulsó oldalán, Sir, egy rongykereskedőnél lakik.

— Ha hazamegyek, útközben meg tudná mutatni a házat ?

— Ezer örömmel, Sir !

Mr. Snagsby fölveszi a fekete kabátját és leakasztja a fogasról a kalapját és már indulnak az utcára.

— A helyiséget kissé csodálatosnak fogja tartani, Sir — mondja Mr. Snagsby és a keskeny gyalogjárót átengedve az ügyvédnek, tiszteletteljesen a kocsúton lépdel. — Nem kevésbé csodálatos maga a személy is. Általában ezek az irnokok igen vadak. Ennek az irnoknak az egyetlen előnye, hogy nem alszik. Bármily nagy dolgot bíz az ember rá, addig nem nyugszik, míg be nem fejezi.

Időközben teljesen besötétedett és a gázlámpák fénye kezd érvényesülni. Az ügyvéd és a papirkereskedő végre eléri a rongykereskedést, melyben a rongyon kívül egyéb hulladék is akad.

— Itt lakik, Sir — mondja Mr. Snagsby.

— Itt — jegyzi meg az ügyvéd közönyösen. — Köszönöm szépen.

— Nem megy föl, Sir ?

— Dehogy. Mindjárt hazamegyek. Jóestét, még egyszer nagyon köszönöm.

Mr. Snagsby megemeli a kalapját és visszasiet feleségéhez, meg a teájához.

Ámde Mr. Tulkinghorn nem készül haza. Pár lépéssel odább megy, majd visszafordul, újra eljut Mr. Krook üzletéhez és belép. Hátról a tűznél ül egy öreg ember meg egy macska. Az öreg fölkel, kezébe vesz egy pislogó gyertyát és elébe megy a látogatónak.

— Itthon van az irnok, aki itt lakik ?

— Beszélni óhajt vele, Sir ?

— Igen.

— Talán lehívjam ? Persze sok remény nincs rá, hogy lejöjjön.

— Akkor fölmegek — felelte Mr. Tulkinghorn.

— A második emeleten, Sir. Vegye a gyertyát, erre, kérem !

Mr. Krook és mellette a macska lent maradnak és a tekintetével kíséri Mr. Tulkinghornt.

Mr. Tulkinghorn eljut a második emeletre, a sötét ajtóhoz. Kopogtat, de nem kap választ. Kinyitja az ajtót és közben véletlenül eloltja a gyertyát.

A szoba levegője oly rossz, hogy a gyertya tán magától is elaludt volna. A parányi szoba szinte fekete a koromtól, zsírtól és piszoktól. A sarokban, a kéménynél egy faasztal és egy téntázápporral teli, rozoga íróasztal. A másik sarokban két széken egy rongyos iszák, mely szekrényt és ruhatárt pótol.

A tűzzel szemben lévő alacsony, agyonfoltozott, szennyes ágyban az ajtó közt tétován megálló ügyvéd egy embert lát feküdni. A lába meztelen, csak ing és nadrág van rajta. A szobában lévő gyertya már végig égett és most csak a félrebillent bele világít. Ennek kísérteties fényénél az ágyban fekvő ember arca sárgának látszik. A csapzott haja összevegyül a kusza bajuszával, mely époly gondozatlan, mint az egész arca.

— Hó, barátom ! — kiáltja az ügyvéd és a gyertyatartót odaüti az ajtóhoz.

Azt hiszi, hogy ezzel fölkelti a kissé félrefordulva, félíg csukott szemmel fekvő barátját.

— Hó, barátom ! — kiáltja újra. — Hahó !

Miközben ismételten ütögeti az ajtót, a gyertya, mely eddig is csak nyomorúságosan pislogott, végleg kialszik.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

A szeretett testvérünk.

A sötét szobában tétován álló ügyvéd ráncos kezét valaki megérintette.

— Ki az ? — riad föl ijedten.

— Én vagyok — feleli a ház öreg gazdája és oly közel hajol az ügyvédhez, hogy a meleg lehelete a fülét érinti. — Nem tudja fölkelteni ?

— Nem.

— Mit csinált a gyertyával ?

— Kialudt. Itt van.

Krook átveszi a gyertyát, odamegy a tűzhöz, fölébe hajol a vörös szénnek és meg akarja gyújtani. Ámde a kihűlő paráznak nincs már egy parányi lángja se és így hiába erőlködik. Lemegy, hoz más, égő gyertyát és mindjárt útnak is indul. Mr. Tulkinghorn valamely ismeretlen okból nem a szobában, hanem künt a lépcsőházban várja meg a visszatértét.

Mikor Krook a zöldszemű macskája kíséretében lassan fölfelé csoszog, a falak lassanként megvilágosodnak.

— Mindig ilyen mélyen alszik ez az ember ? — kérdi az ügyvéd halkan.

— Hi, nem tudom — feleli Krook s a fejét rázza.

Suttogva lépnek a szobába.

— Isten legyen irgalmas — kiáltja Mr. Tulkinghorn — hiszen ez meghalt !

Krook erre a szóra a fekvő ember nehéz kezét, melyet fölemelt, hirtelen leejti.

Egy pillanatra egymásra néznek.

— Küldjön orvosért. Hívja föl Miss Flitet, Sir. Méreg van az ágy mellett, hívja föl Miss Flitet — mondja Krook, miközben aszott kezét egy vampir szárnyához hasonlóan kiterjeszti a hulla fölé.

Mr. Tulkinghorn kiszalad és leszól a lépcsőn :

— Miss Flite, Flite, jöjjön, jöjjön gyorsan !

Krook, a tekintetével követi az ügyvédet és miközben az kiáltoz, óvatosan odalopózik a rongyos iszákhoz, de tüstént vissza is jön.

— Gyorsan, Flite, gyorsan, menjen a legközelebbi orvosért — szólítja meg Mr. Krook a sebtiben megjelent lakóját, a hóbortos kis öregot, aki erre rögtön el is tűnik és csakhamar újból megjelenik egy boszus arcú orvos kíséretében.

— Nyugodjék békében — mondja az orvos rövid vizsgálat után — ez bizony halott, akárcsak Pharaó !

A rongyos iszák mellett álló Mr. Tulkinghorn megkérdi, hogy mióta lehet halott ?

— Mióta — feleli az orvos — körülbelül három órája.

— Én is így vélekszem — jegyzi meg egy fekete fiatalember az ágy tulsó szélénél.

— Ön is orvos, Sir ? — kérdi az orvos.

— Igen — feleli a fekete fiatalember.

— Nos, akkor megyek, reám már úgy sincs szükség — jelenti ki a másik és rövid ittlétének véget szakítva, sietett haza ebédelni.

A fekete fiatal orvos néhányszor végighúzta a gyertyát a halott arca előtt és gondosan megvizsgálja. Az irnok most már joggal igényt tarthat a Nemo névre, mert tényleg *senkivé* lett.

— Látásból ismerem, másfél év óta ópiumot vásárolt nálam. Nincs itt valami rokona ? — kérdi az orvos és végigmustrálja az ágy körül álló három embert.

— Én a házigazdája voltam — feleli Krook morcosan és kiveszi az orvos kezéből a gyertyát. — Egyszer azt mondta nekem, hogy én vagyok a legközelebbi rokona.

— Az bizonyos, hogy tulságos nagy adag ópium okozta a halálát. Hisz az egész szoba szaglik tőle. És még ebben is — folytatja az orvos és Mr. Krook kezéből kivesz egy ócska teáskannát — annyi van, hogy elpusztítana egy tucat embert.

— Gondolja, hogy szándékosan tette ? — kérdi Mr. Krook.

— Nem tudom. Én a magam részéről nem tartom valószínűnek, mert már hozzá volt szokva a nagy adagokhoz. Biztosat azonban senki sem mondhat. Nagyon szegény volt, nemde ?

— Ez nagyon valószínű, miután a szobája nem tulságosan fényűző — mondja Mr. Krook és akárcsak a macskája, sóvárgón legelteti végig a szemét a szobán. — Amióta bérbe vette tőlem, sohase jártam itt és sokkal zárkózottab volt, semhogy a viszonyait elárulta volna. Emlékszem, egyszer az az érzésem támadt, hogy a durva modora mellett is jó családból való lehet.

— Véleményem szerint fiatal korában igen daliás, sőt szép is lehetett — mondta az orvos.

E párbeszéd alatt Mr. Tulkinghorn ott állt az iszák közelében és mozdulatlan arca époly kifejezésten volt, mint rozsdás, fekete ruhája.

Végre ő is belevegyült a társalgásba és minden meghatottság nélkül, a szokott üzletszerű modorában megszólítja a fiatal orvost.

— Egy pillanattal előbb jöttem, mint ön — mondja. — Másolási munkát akartam adni a megboldogultnak, akit előkorában sohasem láttam. A címét a papirkereskedőm, Snagsby, a Cooks Courtból adta meg. Mivel a jelenlévők közül senki sem tud felvilágosítást adni a halotról, ajánlatos volna Snagsbyért küldeni. Ah! — fordul a hóbortos kis öreghez, akit többször látott a kancelláriai bíróságon és aki ijedt, néma mozdulattal ajánlkozik, hogy ő elmegy a papirkereskedőért. — Talán ön elhívhatná!

Mialatt távol van, az orvos abbahagyja a reménytelen vizsgálatot és letakarja a hullát.

Mr. Snagsby sietve megjelenik.

— Istenem, Istenem — mondja — hát ennyire jutott? Az ég irgalmazzon!

— Snagsby, tudna-e a házigazdának erről a szerencsétlenről némi felvilágosítást adni? — kérdi Mr. Tulkinghorn. — Úgy értem, hogy a családjáról, származásáról vagy egyéb körülményeiről meg lehetne-e tudni valamit?

— Biztosíthatom, Sir — folytatja Mr. Snagsby egy általános kiengesztelő köhintés után — hogy époly kevéssé tudom, hogy honnan jött, mint ahogy nem tudom, hogy...

— Hogy hova ment — szól közbe az orvos, hogy kisegítse.

Szünet.

— Körülbelül másfél év előtt — folytatja Mr. Snagsby felbátorodva — egy napon közvetlenül a reggeli után beállított a boltomba. Csak a kis feleségem volt az üzletben. Íráspróbákat tett elébe és közölte vele, hogy másolási munkákat szeretne kapni, mert nagy nyomorúságban

van. Feleségem elfogadta az íráspróbákat meg a lakcímét is. Ilymódon kapott is tőlünk rendszeresen munkát. Ez az egész, amit tudok róla.

— Nem lenne jó utánanézni, hogy nincsenek-e írásai, melyek a kilétét igazolnák? — fordul Mr. Tulkinghorn Krook felé. — A halottszemlénél ezt bizonyára megkérdezik öntől. Tud olvasni?

— Nem — feleli az öreg és hirtelen elkezdzi vicsorgatni a fogát.

— Snagsby, nézzon maga utána — folytatja Mr. Tulkinghorn. — Maga pedig barátom, tartsa Mr. Snagsbynek a gyertyát!

— Mindenekelőtt van itt egy rongyos iszák, Sir — mondja Mr. Snagsby.

Az iszákban találnak néhány értéktelen ruhaneműt, egy csomó zálogcédulát, a szegénység útjának eme vámbárcáit. Egy ópiumszagú, összegyűrt papírlapot, melyre néhány feljegyzés van firkálva, néhány piszkos újságtöredéket is, de egyebet semmit.

— Jó éjt! — mondja Mr. Tulkinghorn és haza siet, hogy átadja magát gondolatainak.

Időközben a halál híre bejárta az egész udvart. Kisebbség nagyobb csoportok élénken tárgyalják az esetet.

A sekrestyés nemsokára kijött és ezzel az időközben kissé megcsappant izgalom új életre kelt. Beszéli, hogy a másnapi halottszemlére tanukat keres, akik a megboldogultról az ügyésznek és az esküdteknek felvilágosítást tudnak adni. Erre aztán egy csomó emberhez utasítják, akik mit sem tudnak a halottról.

Az éj védelme alatt a kissé korlátolt sekrestyés ideoda hordja az idézéseket, melyeken az esküdtek neve és általában minden hibás, kivéve a sekrestyés saját nevét, ezt azonban senki sem tudja vagy akarja elolvasni. Az idézések kézbesítése és a tanuk berendelése után a sekrestyés elmegy Mr. Krookhoz. Néhány szegényházi lakót rendelt ide, akik csakhamar meg is jelennek és felvezeti őket az emeletre. Valami újat hoztak magukkal, melyet az ablaktáblák nagy szemei meg is bámulnak. Valami újat, mely

alakjára nézve a legutolsó földi lakóhelye senkinek és . . . mindenkinek !

Másnap eleven az egész udvar.

A kitűzött időben, a reá várakozó esküdtek közé megérkezik az ügyész. A Nap vendéglő jó száraz tekepályája felől a guruló golyók valóságos sortüze fogadja őt. A sekrestyés és a korcsmáros felvezetik őt a termébe. Itt leteszi a kalapját a zongorára és leül a többi kis asztalból összeállított nagy asztal felső végén álló karoszekébe.

— Fel kell olvasni az esküdtek névsorát és meg kell őket eskettetni.

— Nos, uraim — kezdi az ügyész — önök most esküdtzéket képeznek, hogy kivizsgálják egy bizonyos személy elhalálozásának körülményeit. Tanuvallomásokat fognak e tárgyban hallani és ítélethozataluknál csakis a golyók . . . Mooney, menjen és mondja meg künt, hogy hagyják abba a tekézést . . . és ítélethozataluknál csakis ezekre legyenek tekintettel. Most pedig nézzük meg a hullát!

— Helyet, helyet ! — kiáltja a sekrestyés.

Hosszú sorban elhagyják a termet és felmennek Krook házának második emeletére, a hátsó szobába, melyet aztán néhány esküdt sápadtan és sietve csakhamar el is hagy. A sekrestyés roppantul ügyel arra, hogy két, nem túlságosan tiszta hajtókájú és gombú úr mindent láthasson, ami csak látható. Ők ugyanis sorok után fizetett tudósítói az ilyen vizsgálatoknak és a sekrestyés sem ment attól az emberi gyengétől, hogy nyomtatásban szeretné látni, hogy mit tett, mit mondott. A vizsgálat folytatódik. Az esküdtek megtudják, hogy vizsgálatuk tárgya miként halt meg, de többet sem.

— Egy tekintélyes ügyvéd van közöttünk, uraim — mondja az ügyész — aki mint hallom, véletlenül jelen volt, midőn a hullát megtalálták. De mivel ő sem tudna egyebet elmondani, mint amit már az orvostól, a házigazdától és a papirkereskedőtől már úgylis hallottak, tehát ne fáraszuk tovább. Van még valaki, aki felvilágosítást tudna adni ?

Mrs. Perkins előretolja Mrs. Pipert. Mrs. Pipert megeskettetik.

— Anastazia Piper, uraim, férjezett. Nos, Mrs. Piper, micsoda mondanivalója van önnek ?

— Láttam, hogy valahányszor a gyermekek utána szaladtak és kiabáltak, ő sietve ment tovább, mintha nem szeretné a gyermekeket. Nem beszélt sohasé gyermekekkel, felnőttel sem, kivéve azt a fiút, aki lent az utcán az átjárót seprí. Ha ez a fiú itt lenne, bizonyára meg is mondaná, hogy több ízben beszélt vele.

— Itt van az a fiú ? — kérdi az ügyész.

— Nem, Sir, nincs itt — feleli a sekrestyés.

— Hát akkor hozzák ide ! — mondja az ügyész. Miközben a szorgos és tapasztalt szolga távol van, az ügyész Mr. Tulkinghornnal társalog.

— Uraim, itt a fiú !

Tényleg itt van.

— Nos, fiam . . . De várj, vigyázat ! Előbb néhány bevezető kérdést.

A neve Jo. Tudtával nincs más neve. Nem tudja, hogy mindenkinek kettő van, ezt még sohasem hallotta. Sejtelmé sincs arról, hogy Jo csak rövidítése egy hosszabb névnek. Neki elegendő ez is. Nincs se atyja, se anyja vagy rokona. Iskolába sohasé járt. Hogy mi a szülői ház ? Ő csak azt tudja, hogy a seprő seprő és hogy hazudni bűn. Arra nem emlékszik, hogy a seprőt és a bűnt ki magyarázta meg neki, de ismeri mind a kettőt.

— Ezzel, uraim, nem megyünk messzire — mondja az ügyész és aggodalmasan rázza a fejét.

— Nem gondolja, Sir, hogy talán mégis kihallgathatók ? — kérdi az egyik figyelmes esküdt.

— Szó sincs róla — jelenti ki az ügyész. — Hiszen hallották, hogy mit mondott : «Nem tudja biztosan», «nem emlékszik rá» stb. Az ilyen beszédet az esküdtszék nem fogadhatja el, uraim. Micsoda elvetemültség ! A fiú elmehet.

A fiú, a hallgatóság nagy épülésére el, is megy

— Vannak még tanúk ? Nincsenek ? Helyes ! Van itt uraim egy ismeretlen ember, aki tanuvallomásokkal igazoltan másfél év óta nagyobb adag ópiumot élvezett és akit a sok ópium megölt. Ha a tanuvallomásokból az

a meggyőződés érlelődött meg önökben, hogy öngyilkosságot követett el, úgy mondják ki. Ellenben, ha azt hiszik, hogy halála csak véletlen műve, úgy határozzanak ily értelemben.

Kimondják az ítéletet. Véletlen haláleset.

— Uraim, eltávozhatnak. Jónapot!

Másnap halottszemlét tartottak. Több tanut hallgatott ki az ügyész, de senki sem tudott felvilágosítást adni a halotról. A tanuk között volt egy utcaseprő. A neve Jo. Aki magáról sem tud semmit.

Miközben az ügyész felsőkabátját gombolja, az egyik sarokban Mr. Tulkinghorn társaságában magánkihallgatáson fogadja a visszautasított tanut.

Ez a minden emberi kellem nélküli teremtes csupán azt tudja, hogy a halottat az utcán a gyerekek sokszor kísérgették és kifütyülték. Egy hideg téli estén, mikor ő, már tudniillik a fiú, az utca átjárójától nem messzire didegelve kuporgott egy kapualjban, ez az ember oda jött hozzá, kikérdezte és amikor megtudta, hogy nincs a világon egy barátja se, azt felelte:

— Nekem sincs senkim se.

Majd pénzt adott neki vacsorára és szállásra. Ettől kezdve többször beszélgetett vele. Ha nem volt pénze, így szólt hozzá:

— Ma én is oly szegény vagyok, mint te, Jo. Ellenben, ha volt, a fiú hite szerint mindig örömmel adott neki.

— Nagyon jó vót hozzám — mondja a fiú és a rongyos kabátja ujjával törölgeti a szemét.

Mikor leoson a lépcsőn, Mr. Snagsby, aki ott leselkedett rá, egy félkoronást nyom a markába.

Másnap délben néhány szegényházi lakó kíséretében elvitték egy, házakkal körülvett, hullákkal túltömött temetőbe

És ott, ahol mindenütt házak állanak köröskörül, kivéve azt az egy helyet, ahol egy udvart alkotó párás kis alagút egy kis vasrácshoz vezet, ott temették el.

Mikor leszakadt az éjszaka, az éjszakával együtt az alagútudvaron át belopódzik egy csoszogó alak és megáll

a vasrács előtt. Megfogja a kezével a kaput és jóideig bámul.

Majd egy vén seprővel, melyet a vállán hozott magával, elkezd tisztogatni a lépcsőfokokat és felsepri az egész kapubejáratot. Mindezt gyorsan és ügyesen végzi és mikor készen van, újból benéz a rácson át és aztán elmegy.

Jo, te vagy az ? Helyes, helyes ! Te ugyan visszatartott tanu vagy, aki *nem tudja biztosan*, hogy az emberinél hatalmasabb kéz mit fog veled egykor csinálni, de azért még sem vesz körül téged egészen a földi sötétség. A messze távolban dereng valahol egy halvány fénysugár, amidőn szüntelenül azt mormolod :

— Nagyon jó vót hozzám !

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Őrszemen.

Végre elállt az eső lent Lincolnshirében és Chesney-Wold összeszedte magát.

Mylady és Sir Leicester az utazókocsijukban hazafelé tartanak.

Az igazat megvallva, Mylady az utazást hosszúnak találja.

Sir Leicester rendesen nagyon nyugodt és ritkán unatkozik. Ha elolvasta a leveleit, visszadől a kocsisarkába és elmélázik azon, hogy ő milyen nagy személyisége a társadalomnak.

— Ma reggel szokatlanul sok levelet kapott — jegyzi meg Mylady hosszú szünet után.

— Mintha Mr. Tulkinghorn egy hosszú levelét láttam volna.

— Ha nem veszi rossz néven, egy üzenetet kell tőle átadnom — mondja Sir Leicester és előveszi a levelet. — Azt írja, hogy az útjog, nem . . . bocsánat . . . nem az ! Igen, ez az. Nos, tehát ezt írja :

— Kérem, adja át Myladynek tiszteletteljes üdvözetemet. Legyen oly kegyes, közölje vele visszatértével, hogy arról az emberről, aki a tanuvallomási jegyzőkönyve-

ket másolta és aki annak idején annyira lekötötte a figyelmét, tudok egyet-mást. Láttam is őt.

Mylady előre hajol és kinéz az ablakon.

— Ennyiből áll az üzenet — jegyzi meg Sir Leicester.

Az utazókocsi himbálózva közeledik a chesneywoldi házhoz, melynek néhány ablakából meleg tüzfény árad ki.

Mrs. Rouncewell készen áll és Sir Leicester szokásos kézszorítását mély meghajlással fogadja.

A házvezetőnő mögött áll Róza. Mylady, bár már sokat küzdött le magában, a megfigyelőképességét még sem veszítette el és kérdi :

— Ki ez a leány ?

— Róza, egy fiatal tanítványom, Mylady.

— Jöjjön ide, Róza ! — mondja Mylady és némi érdeklődés látszatával magához inti. — Tudja, hogy maga nagyon csinos ? — kérdi és az ujjával megérinti a vállát.

Róza elszégyenli magát.

— Szíves engedelmével, Mylady, nem tudom.

— Hány éves ?

— Tizenkilenc, Mylady !

— Tizenkilenc — ismétli Mylady elgondolkodva. — Vigyázzon, nehogy hízélgéssel elcsavarják a fejét.

— Igen, Mylady !

A házvezetőnő szobájában Róza ez este egyebet se tesz, csak folyton a Myladyt dicsóíti.

A házvezetőnő erre véletlenül ránéz Rózára, aki rögtön lesüti a szemét és igazán nagy zavarban van. Ámde a régi babona szerint Róza fülének, nem pedig arcának kellene pirulnia, miután e percben Mylady komornája csodálatos eréllyel éppen őrá beszél.

Mylady komornája, Mademoiselle Hortense, egy körülbelül harminckétéves francia nő, a déli tartományokból való. Nagyszemű, fekete hajú, délvidéki francia nő, aki meglehetősen csinos lenne, ha szájának nem volna bizonyos macskajellege, haragos irigységgel emlegeti Rózát, akihez olyan kedves volt úrnője.

Chesney-Wold túl van zsúfolva vendégekkel. Csupán egy szoba áll üresen. Ez Mr. Tulkinghorn szobája. Ezt

sohasem adják át másnak, mert minden időben jöhet. Jelenleg nincs itt. Pedig türelmetlenül várja a Mylady.

Ebéd előtt minden nap őt keresi Mylady a félhomályú könyvtárban, de nincs itt. Ebédkor Mylady minden nap egy pillantást vet az asztal végére és keresi üres helyén, ahol ülne, ha megérkezett volna. Esténként mintegy véletlenül megkérdezi a komornáját :

— Mr. Tulkinghorn itt van ?

És minden este ugyanazt a választ kapja :

— Nem, Mylady, nem jött meg.

Vége egy délután, kevéssel napnyugta előtt, midőn már csak Sir Leicester és Mylady maradtak a terrasszon, megjelenik Mr. Tulkinghorn. A rendes, kimért lépésekkel, melyek sohasem lesznek gyorsabbak, sem lassúbbak, közeledik feléjük.

— Hogy van, Mr. Tulkinghorn ? — mondja Sir Leicester és kezet ad neki. — Már régen várjuk.

Mr. Tulkinghorn, úgy látszik, érzi ezt, mert meghajtja a fejét és azt mondja, hogy nagyon le van kötelezve.

— Már előbb jöttem volna — folytatja — ha az ön és Boythorn közt való per annyira igénybe nem vett volna.

— Nagyon rosszjellemű egyén — jegyzi meg Sir Leicester szigorúan. — Nagyon veszedelmes ember minden emberi közület számára. Nagyon közönséges lelkületű személy ! No, de már sötétedik — mondja tovább Sir Leicester — és Mylady megfázik. Menjünk be, édesem !

Mylady a csarnok ajtajánál szólítja meg Mr. Tulkinghornt először.

— Valamit üzent nekem arról az emberről, akinek a kézírása iránt érdeklődtem. Nem emlékszem ugyan, hogy a kézírással kapcsolatban minő gondolatom támadt, de hogy volt, az bizonyos !

Közben belépnek a földszinten egy komor reggelizőszobába. Szürkület van.

Mylady leül a kandalló sarkába egy karosszékbe. Vele szemben Sir Leicester foglal helyet. Az ügyvéd az ablaknál áll és a kezét a szeme elé tartja, hogy megóvja a tűzfénytől. A karján át Myladyre néz.

— Igen — mondja — tudakozódtam ez ember után, meg is találtam és ami a legkülönösebb, rájöttem . . .

— Hogy épen nem valami különös teremtés, nemde ?
— szakítja őt félbe Mylady.

— És rájöttem, hogy meghalt !

— A lakásába, egy gyalázatos szegényes lyukba küldtek és ott találtam holtan.

— Bocsásson meg Mr. Tulkinghorn — jegyzi meg Sir Leicester — de azt hiszem, hogy minél kevesebbet beszélünk erről . . .

— Kérem, Sir Leicester, hagyja befejezni ezt a történetet. Nagyon illik ehhez az esti órához — mondja Mylady. — Borzasztó, tehát meghalt ?

Mr. Tulkinghorn egy fejbólintással helybenhagyja s azután zavartalan nyugalommal folytatja :

— Nem tudom biztosan, vajjon önkezelével vetett-e véget az életének vagy sem. Bár érzem, helyesbítenem kellene szavaimat és ki kellene jelentenem, hogy önkezelével oltotta ki az életét. De akkor is kétséges, vajjon előre megfontolt szándékkal tette-e vagy csak véletlenségből. A halotti szemle ezt az utóbbit mondotta ki.

— És hogy hívták ezt az embert ?

— Úgy, aminek ő mondta magát. A valódi nevét nem tudta senki.

— Még azok se, akik a betegsége alatt ápolták ?

— Nem ápolta őt senki. Halva találták, helyesebben én találtam holtan.

— És nem tudott meg semmi közelebbit róla ?

— Semmit. Volt a szobájában egy rongyos iszák, de iratok nem voltak benne.

E rövid kis párbeszéd alatt Lady Dedlock és Mr. Tulkinghorn anélkül, hogy viselkedésük különben megváltozott volna, erősen szembe néznek egymással, ami különben ily rendkívüli esemény megtárgyalásánál tán természetes is.

— Az bizonyos, hogy rémséges történet — mondja Mylady, miközben a köpenyét és prémjét maga köré vonja — de egy percre mégis leköti az ember figyelmét. Mr. Tulkinghorn, lesz szives kinyitni az ajtót ?

Mr. Tulkinghorn hódolatteljesen nyit neki ajtót, kezét a kilincsen tartva, míg ő kimegy. Mylady szokott fáradt arcával és nagyratörő szépségével halad el mellette. Másnap és a következő napokon az asztalnál sűrűn találkoznak. Látszólag oly kevés tekintettel vannak egymás iránt, mint ahogy az egy házban lakó emberek általában szoktak. Ámde vajjon egyik a másikat nem figyel-e meg és nem gyanakszik-e, hogy titkos gondolatokon töri a fejét.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Eszter elbeszélése.

Eleinte Mr. Jarndyce nélkül, később vele együtt többször tanácskoztunk azon, hogy mi legyen Richardból? És mégis sokáig tartott, míg csak valamicskét is előbbre jutottunk. Ha Mr. Jarndyce attól tartott, hogy Richard már idősebb, semhogy a haditengerészetnél szolgálatot teljesíthetne, úgy Richard azt felelte, hogy erre már ő is gondolt. Ha Mr. Jarndyce megkérdezte tőle, hogy mint vélekszik a hadseregről, úgy Richard kijelentette, hogy ez az eszme már az ő agyában is forgott és nem tartja rossz gondolatnak. Végre az orvosi pályában állapodtak meg.

Mivel Richard bizonyos határidő leteltével is határozottan állította, hogy megmarad elhatározása mellett és Adának meg nekem számtalanszor kijelentette, hogy minden rendben van, elérkezett az ideje, hogy Mr. Kengét is bevonjuk a tanácskozásba. Ennélfogva Mr. Kenge egy nap, épen ebéd ideje alatt megérkezett, hátradőlt egy karosszékbe és ujjai közt forgatva pápaszemét, egészen úgy viselkedett, mint ahogy kisleánykoromban láttam.

— Ah — mondta Mr. Kenge. — Igen, hm! Jó foglalkozás az orvosi. Mr. Jarndyce, igen jó! Ha Mr. Richard biztosít minket, hogy minden erejével igyekezni fog, nincs egyéb dolgunk, csak ki kell választanunk egy kitünő orvost.

— Még nem — felelte Richard.

— Helyes — jegyezte meg Mr. Kenge.

— Szeretnék egy kis változatosságot — vetette közbe Richard. — Úgy értem, hogy bőséges alkalmat szeretnék tapasztalatok gyűjtésére.

— Ez mindenesetre kívánatos — vizonozta Mr. Kenge — és könnyen ki is vihető, Mr. Jarndyce. Először csak a kívánságainknak megfelelő orvost kell megtalálnunk, aztán meg figyelemmel kell lennünk egy kis formáságra, melyet korunk és az a körülmény tesz szükségessé, hogy a kancelláriai bíróság gyámsága alatt állunk. Különös véletlen — mondta Mr. Kenge egy búskomor mosoly kíséretében — mely tán némi magyarázatot is igényelne, hogy van egy orvos rokonom. Talán megfelelne önnek és ő talán el is vállalná önt. Persze nem kezeskedhetem érte, mint ahogy önért se tehetem, de esetleg jó lesz.

Mivel megállapodás történt, hogy Mr. Kenge beszélni fog a rokonával és mivel Mr. Jarndyce már régebben megígérte, hogy néhány hétre Londonba visz minket, így mindjárt másnap elhatároztuk, hogy azonnal útra kelünk és Richard ügyét elintézzük.

Mr. Boythorn nyolc nap múlva elhagyott minket és mi az Oxford Streeten, egy bútorkereskedő boltja fölött ütöttük föl a tanyánkat. London számunkra valóságos világcsoda volt. Sorra jártuk a színházakat és megnéztünk minden darabot, ami csak félig-meddig érdemes volt a megtekintésre. Azért említem különösen a színházat, mert Mr. Guppy itt vált újból terhemre.

Egy este Adával együtt elől ültem a páholyban. Ada mögött, a kedvenc helyén Richard, mikor véletlenül lenéztem a földszintre és megpillantottam Mr. Guppyt. Éreztem, hogy az egész darab alatt nem a színpadot nézte, hanem engem és hozzá még a gondosan előkészített bánat és levertség kifejezésével.

Ez elrontotta az egész estémet, mert zavarba hozott és amellettséges is volt. Ettől a naptól kezdve nem mehettünk színházba, hogy Mr. Guppy ott ne lett volna a földszinten.

Kimondhatatlan, hogy mennyire kényelmetlenül éreztem magam.

Nem egyszer gondoltam arra, hogy megmondok mindent Mr. Jarndycének. De akkor meg attól féltem, hogy elveszti az állását és tönkreteszem.

Szórakozásaink közben, melyből ily szokatlan módon Mr. Guppy is kivette a részét, idejövetelünk tulajdonképeni célját, vagyis Richard ügyét sem hanyagoltuk el. Mr. Kengerokona, Mr. Bayham Badger nagy orvosi gyakorlatot folytatott Chelseaben, azonkívül egy nagyobb intézetet is vezetett. Ő hajlandónak mutatkozott Richardot magához venni és a tanulmányait irányítani.

A szerződés aláírásának napján Mr. Badger meghívott minket ebédre. Csupán *családias jellegű* ebéd lesz, írta Mr. Badger a levelében és kívülünk nem is volt más hölgy jelen, csak Mrs. Badger, a házigazda felesége.

Már napokkal ezelőtt és ma is észrevettem, hogy Ada és Richard szívesebben vannak mindig együtt, mint valaha. Ezt különben nagyon természetesnek találtam, mivel rövidesen úgyis elválnak. Ennélfogva nem is lepett meg, hogy mikor hazaértünk, Ada csöndesebb volt a rendesnél. Arra azonban nem voltam elkészülve, hogy átkarol és arcát a keblembe rejtve, elkezd beszélgetni.

— Édes, édes Eszter — sugta Ada — nagy titkot akarok közölni!

— És mi az, Ada?

— Richard bátyámról van szó — sugta Ada. — Ő azt mondja... tudom, hogy ostobaság... hogy még mindketten fiatalok vagyunk... de mégis azt mondja — zokogta sűrű könnyek közt — hogy szívből szeret engem!

— Csakugyan azt mondta? No ilyet még sohasem hallottam! Drágám, hisz ezt már hetekkel előbb megmondhattam volna magának!

Roppant kedves volt látni, hogy mily örömteljes meglepetéssel tekintett reám és hogy mikép szorított magához és nevetett és sírt és elpirult és aztán újra nevetett.

— Szívecském — kérdeztem — micsoda ostoba libának néz engem? Hiszen Richard annyira szereti magát és én ezt már régen tudom.

— És még sem szólt nekem? — mondta Ada és megcsókolt.

— Nem — viszonoztam — vártam, míg maga mondja.

— Ó, de ez még korántsem a legrosszabb — mondta Ada és még jobban eldugta az arcát.

— Csak nem azt akarja mondani... — kérdeztem tréfálkozva.

Ada a könnyein át mosolyogva nézett reám.

— De igen, megmondom — szólt — hiszen tudja, hogy... hogy én is szeretem őt! Tiszta szívemből szeretem őt! — fűzte hozzá és zokogott.

Nevetve adtam tudtára, hogy ezt is már régen tudtam. Ott ültünk a tűznél és jóideig én vittem a szót, míg végre Ada megnyugodott és sugárzott a boldogságtól.

— Gondolja, anyóka, hogy Richard bátya is tudja?

— Hacsak nem vak, bizonyára tudja — feleltem.

— Beszelnünk kell vele, még mielőtt elutazik — mondta Ada zavartan. — Szeretnők a tanácsát kikérni. Talán nem veszi rossz néven, anyóka, ha Richard bejön.

— Ó, hát Richard künt van? — kérdeztem.

— Nem tudom biztosan — felelte Ada szégyenlős naivitással, mely megnyerte volna a szívemet, ha nem lett volna már amúgyis az övé — de azt hiszem, künt vár az ajtónál.

Természetesen ott volt. Két oldalt letelepedtek melém és oly bizalmasak, őszinték és gyöngédek voltak hozzám, mintha belém és nem egymásba lettek volna szerelmesek. Féléjszaka együtt ültünk, tanácskoztunk és közbe mindenféle becéző névvel illettek. Végre, mielőtt elváltunk volna, megígértem nekik, hogy holnap megbeszélem az egész dolgot John bátyával.

Másnap reggeli után fölkerestem a gyámomat abban a szobában, mely itt a duzzogókamrárt pótolta és közöltem vele, hogy egy megbízást kell átadnom.

— Nos, anyóka — mondta és becsukta a könyvet — ha elvállalta a megbízást, úgy az bizonyára nem lehet rossz.

— Ada és Richard egymásba szerettek — folytattam — és ezt kölcsönösen már be is vallották.

— Már ? — kiáltotta a gyámom csodálkozva.

— Igen — jegyeztem meg — és hogy az igazat bevalljam, szinte vártam is.

— Mi a csodát ! — mondta ő.

Annyira változatos arcán a tőle már megszokott kedves, jóságos mosollyal még egy-két percre elgondolkodott, majd megkért közöljem velük, hogy látni szeretné őket. Mikor beléptek, Adát atyai gyöngédséggel magához ölelte és tréfás komolysággal fordult aztán hozzájuk :

— Jöjjenek — mondta Mr. Jarndyce — lássuk a föltevéseinket és tekintsünk bizalommal a jövőbe. Rick, ön előtt áll a világ, mely úgy fogja fogadni, ahogyan oda belép. Ne bizzék másban, csak a Gondviselésben és a saját erejében. E kettőt ne válassza el egymástól soha ! Szép dolog az állhatatosság a szerelemben, de nem jelent semmit, ha más igyekevényben nincs meg. Ha a világ minden elhalt és élő nagy emberének képességével rendelkeznek, még akkor se vinné semmire, ha nem őszintén és a kellő akarat-erővel érvényesíti azokat. Ha azt gondolja, hogy kis vagy nagy dolgokban az igazi sikert a végzettől ki lehet erőszakolni, úgy hagyja itt e téves hitét vagy a hugát, Adát !

— Amennyiben idehoztam volna, mit korántsem gondolok — felelte Richard mosolyogva — úgy itthagynom e hitet és megépítem magamnak az utat, mely Ada hugomhoz vezet.

— Pompás beszéd — kiáltotta Mr. Jarndyce. — Ő ittmarad nálam, mintha a szülői házban lenne. Szeresse őt Rick künt a munkás életben épúgy, mint idehaza és minden rendben lesz. Ellenkező esetben azonban rossz vége lesz a dolognak. Csak ezt akartam mondani. Most pedig azt hiszem jobb lesz, ha elmegy egy kicsit sétálni Adával.

Ada átölelte őt, Richard pedig keményen megrázta a kezét és aztán kimentek a szobából.

— Hát nincs igazam, Eszter ? — kérdezte a gyámom, mielőtt kimentek.

Ő, aki oly jó és bölcs volt, tőlem kérdezte, hogy igaza van-e?

— Ilymódon Mr. Rick talán megszerzi magának az akaratérőt, mely a sok jó közül nála hiányzik — mondta Mr. Jarndyce és megrázta a fejét. — Adának nem szoltam semmit, mert a barátnője és tanácsadója úgyis állandóan mellette van — szolt és szeretetteljesen rátette a kezét a fejemre.

Bármiként igyekeztem is, nem tudtam elrejtteni a meghatottságomat.

— Csend, csend! — mondta ő. — Most még azzal is kell törödnünk, hogy az anyókánkat necsak állandóan a mások gondjai foglalkoztassák.

— Gond, kedves gyámom? Hiszen azt hiszem, én vagyok a világ legboldogabb teremtese!

— Magam is azt hiszem — felelte. — Ámde valaki úgy találja, amit Eszter sohase fog kitalálni, hogy első-sorban az anyókéval kell törödni.

Eddig elfelejtettem említeni, hogy a családi ebéden még egy vendég volt jelen. Nem hölgy volt, hanem egy úr. Egy sötét arcbőrű, fekete hajú úr, egy fiatal orvos. Kissé hallgatag volt, de nagyon értelmes és kellemes modorú. Legalább, mikor Ada azt kérdezte tőlem, vajjon reám is ilyen benyomást tett-e, azt feleltem, hogy igen.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Illem.

Richard már másnap este elhagyott minket, hogy megkezdje új életpályáját. Adát a legnagyobb szeretettel és bizalommal a gondjaimra bizta. Mindenben, úgy a jelent, mint a jövőt illetőleg, én vittem náluk a főszerepet. Az esküvőjükön koszorúsleány leszek és én vezetem majd náluk a háztartást. Mindenképen boldoggá akartak tenni az egész életre.

— És ha a per révén gazdagok leszünk, ami elvégre nem lehetetlen... — mondta Richard, be akarván tetőzni az eddigi ígéreteket.

Ada arca elborult.

— Kedves Ada, miért ne ? — szólt közbe Richard.

— Maga tudja, Richard. Én csak attól tartok, hogy ha a perre bizzuk magunkat, szerencsétlenek leszünk, jobb, ha elfelejtjük.

A legjobb hangulatban vált el tőlünk.

Mikor Londonba érkeztünk, Mr. Jarndyce kíséretében meglátogattuk Mrs. Jellybyt, de nem találtuk otthon.

A városban tartózkodott, de nem volt otthon. Közvetlenül reggeli után borriobulai ügyekben, a keletlondoni fióksegítőalbizottság ülésére, Mile Endbe ment.

Másnap reggel a gyámommal az ablaknál ültem, Ada szorgalmasan írt, természetesen Richardnak, midőn bejelentették Miss Jellybyt. Peepyt is magával hozta, akit igyekezett félig-meddig elfogadható állapotba helyezni, amennyiben a piszkot az arcáról és a kezéről lemosta. Mindaz, amit ez a kedves gyermek viselt, vagy túlnagy vagy túlszűk volt számára. Egyéb díszek közt például valóságos püspöksüveg volt a fején. Ruhájának különböző helyein látható rögtönzött foltozások csodálatos kísérleteit képezték a varrásnak. Ugyanennek a kéznek a nyomát fedeztem föl Miss Jellyby ruházatán is. Most sokkal egészségesebb arcszínű és amellet csinosabb is volt.

— Istenem — mondta a gyámom — heves keleti szél fúj !

Ada és én szívélyesen üdvözlöttük és aztán bemutat-tuk Mr. Jarndycének. Miss Jellyby leült a gyámom mellé és így szólt hozzá :

— Mama üdvözlését küldi.

— Köszönöm — viszonzta a gyámom. — Nagyon le vagyok kötelezve Mrs. Jellybynek. Istenem, minő heves keleti szél fúj.

Mi Peepyyvel foglalatostokdunk. Levettük a fejéről a püspöksüveget, megkérdeztük ismer-e még minket stb. Peepyy eleinte a könyöke mögé bujt, de a torta láttára kegyesen megengedte, hogy az ölembe vehessem. Ott is maradt és nyugodtan majszott. Időközben Mr. Jarndyce

visszavonult a duzzogókamrájába és Miss Jellyby a szokott ridegségével elkezdett beszélgetni.

— Gyalázatos az élet Tavisinnben — mondta — soha sincs nyugtom. Örökké csak Afrikáról van szó.

Próbáltam vigasztalni.

— Hiába, Miss Summerson — kiáltotta Miss Jellyby — köszönöm a jószándékát, de hiába. Tudom, hogy hogyan bánnak velem és ezt nem lehet kibeszélni a fejemből. Peepy, eredj, játsszál vadállatot a zongora alatt.

— Azért küldtem a szoba tulsó sarkába — magyarázta Miss Jellyby, közelebb tolva a székét hozzánk — mert nem akarom, hogy meghallja, mit beszélünk. A mai kicsinyek oly okosak. Azt akartam az előbb mondani, hogy nálunk napról-napra rosszabbodik a helyzet. Papa előbb-utóbb vagyombukott lesz és akkor, hiszem, mama is megnyugszik. És mindezt mamának köszönhetjük!

Azt feleltük, hogy reméljük, Mr. Jellyby ügyei tán még sem állanak ennyire rosszul.

— Ha nem barátkoztunk volna annyira össze, mikor nálunk voltak — mondta tovább Miss Jellyby —, úgy resteltem volna ma idejönni, mert tudom, hogy micsoda figura lehetek én az önök szemében. Ez bátorított föl arra, hogy eljöjjek, még pedig annyival inkább, mert ha legközelebb a városba jönnek, aligha fogom már látni önöket.

Ezt oly nyomatékkal adta elő, hogy Ada és én egymásra néztünk, mert sejtettük, hogy még többet is fog mondani.

— Tudom, hogy megbízhatom önökben — folytatta — és nem fognak elárulni. Menyasszony vagyok!

— És otthon nem tudnak róla? — kérdeztem.

— A jó Istenre kérem, Miss Summerson — válaszolta ő szenvedélyesen, de egyáltalán nem haragos hangon — hát hogyan lehetne másképp? Hiszen tudja, hogy mama milyen és a szegény papát nem akarom szerencsétlenebbé tenni azzal, hogy elmondom.

— De vajjon nem lesz-e még szerencsétlenebb, ha férjhezmegy az ő tudta és beleegyezése nélkül? — kérdeztem.

— Nem — felelte Miss Jellyby valamivel szelidebben — remélem, nem. Ha meglátogat, mindent meg fogok tenni, hogy kényelemben és jól érezze magát nálam. Peepy és a többiek is sorban mind eljöhetnek hozzám, legalább lesz részük egy kis felügyeletben és ápolásban.

— Az önök látogatása alkalmával kezdődött — mondta.

Természetesen azt kérdeztük, hogy hogyan?

— Tudtam, hogy nagyon esetlen vagyok — folytatta — ennélfogva eltökéltem magamban, hogy segítek ezen és táncolni fogok tanulni. Megmondtam mamának, hogy mennyire restedem magam és hogy okvetlenül táncolni akarok tanulni. Mama a szokott közönyös modorában reám nézett, mintha nem is lennék a világon, de mivel el voltam tökéelve, hát csal elmentem a Newmann Streetbe Mr. Turveydrop táncakadémiájába.

— És ott történt, kedvesem? — szóltam közbe.

— Ott — felelte Caddy. — El vagyok jegyezve Mr. Turveydroppal. Két Mr. Turveydrop van, apa és fia. Az én jegyesem természetesen a fiú. Bárcsak jobb nevelésem lenne és jó felesége lehetnék, mert nagyon szeretem őt! Még ő sem árulta el a titkot, mert az öreg Mr. Turveydrop is részes az üzletben és megszakadna a szíve vagy egyéb baj érhetné, ha előkészületlenül tudná meg. Az öreg Mr. Turveydrop nagy gentleman... igen nagy gentleman!

— És a felesége tud róla? — kérdezte Ada.

— Nincs felesége, özvegy ember.

Caddy aztán hosszú habozás és nagy aggodalom közt kijelentette, hogy ő folytatta Miss Flite-tal, a hóbortos kis öreggel az ismeretséget és reggelenként gyakran megy oda, hogy néhány percet beszélgethessen a jegyesével.

— Máskor is meg szoktam látogatni — jegyezte meg Caddy — de Prince ilyenkor nem jön. Az ifjabb Mr. Turveydrop keresztnéve Prince! Szeretném, ha másképp hívnák, mert olyan kutyanév, de elvégre nem ő adta magának ezt a nevet. Az öreg Mr. Turveydrop kereszteltette erre a névre emlékül az uralkodóhercegre. Az öreg Mr. Turveydrop ugyanis imádja az uralkodóherceget, mert

oly illemtudó. Most odamegyek órát venni. Nem merem megkérni Miss Summersont, hogy velem jöjjön, de ha megtenné — folytatta Caddy könyörögve és reszketve — roppant örülnék neki.

Véletlenül úgy esett, hogy összebeszéltünk a gyámommal, hogy ma meglátogatjuk Miss Flite-ot. Ennélfogva azt indítványoztam, hogy Caddy, én és Peepy elmegyünk a táncórára és aztán Miss Flite-nál — most hallom először a nevét — majd találkozunk a gyámommal és Adával. Egyben kikötöttem, hogy Miss Jellybynek és Peepynek ebédre hozzánk kell jönni.

A táncakadémia egy átjáró melletti füstös házban volt.

Már több fiatal hölgytanítvány volt jelen, kezdve tizenkét-tizenháromévestől, föl egész huszonkét-huszonháromévesig. Ép körülnéztem köztük és a tanítójukat kerestem, midőn Caddy megcsipte a karomat és a szokásos előírt modorban bemutatott :

— Miss Summerson, Mr. Prince Turveydrop.

— Boldog vagyok, hogy megismerkedhettem Miss Jellyby barátnőjével — mondotta egy csinos fiatalember balkarja alatt hegedűvel és mélyen meghajtotta magát. — Már-már attól tartottam — folytatta félénk gyengédséggel — hogy Miss Jellyby nem fog eljönni.

— Ez az én rovásomra megy, mert én tartottam föl és ezért bocsánatot is kérek, Sir — feleltem.

— Ó, Istenem ! — sóhajtott.

— Egyben kérem — folytattam — hogy miattam ne tartóztassák magukat.

Prince Turveydrop cincogott a hegedűn, mire a fiatal hölgyek tánchoz sorakoztak. E pillanatban egy oldalajtón át megjelent az illem teljes fényében az öreg Mr. Turveydrop.

Kövér öreg úr volt festett arccal, hamis fogakkal, hamis pofaszakállal és parókával. Füzöt hordott, mely fölfujta és általában nagyon ki volt kenve-fenve. Nem volt se fiatal, se öreg és általában semmi se volt, csak az illem és elegancia mintaképe.

— Apa, vendégünk van, Miss Jellyby barátnője, Miss Summerson.

— Miss Summerson jelenléte igen megtisztel — mondta Mr. Turveydrop és amikor az agyonfűzött derekával meghajtotta magát, azt hittem, hogy még a szemefehérje is ráncokat kap.

— Az atyám nagyon híres ember — szólt hozzám félhangon a fia megható meggyőződéssel. — Mindenki bámulja őt!

— Csak folytasd, Prince, folytasd — jegyezte meg Mr. Turveydrop, aki háttal állt a tűznek és kegyesen intett a keztyűjével. — Folytasd, fiam!

Szerettem volna többet is megtudni erről az emberről, ennél fogva megkérdeztem a mellettem ülő idős hölgyet:

— Ad tán most illemórákat?

— Most? — felelte az öreg hölgy kurtán — sohase adott!

Nagyon elcsodálkoztam ezen és kíváncsian néztem reá. Az öreg hölgy mindinkább fokozódó haraggal néhány eseményt mesélt el az illemtanár életéből, egyúttal biztosított, hogy egy cseppet sem túloz.

— És hogy teszi magát a fickó — folytatta az öreg hölgy. Azt hiszi, hogy az arisztokraciához tartozik. Oly leereszkedő a fiához, akit pedig gyalázatosan rászéd, hogy az ember a legerkölsősebb atyának tarthatná.

Tekintetem a fáradozó ifjabb Mr. Turveydropról az illemtanár ábrázoló idősebb Mr. Turveydropra kalandozott, midőn ez utóbbi odajött hozzám és elkezdett beszélgetni.

— Elfajultunk — mondta és megrázta a fejét, már amennyire a nyakkendője megengedte. — A mai, mindent egyenlővé tevő idő nem alkalmas és nem kedvező az illemnek. Lehet, hogy nem vagyok eléggé pártatlan és talán nem is illik emlitenem, de néhány év óta gentlemán Turveydropnak neveznek és maga az uralkodóherceg ő királyi fensége is, mikor kihajtatott a brightoni pavillonból és köszöntem neki, így szólt:

— Ki ez? Miért nem ismerem és miért nincs neki harmincezer font jövedelme? Ámde ezek csak jelenték-

telen kis tréfaanyagok, valóságos közkincsek, főleg az előkelő körök közt. Anglia, a hazám, nagyon elfajult és napról-napra jobban elfajul. Már nem sok gentleman van. Már nagyon kevesen vagyunk! Utánunk már csak a takácsok nemzedéke jöhet!

Lassan, csevegve mentünk Caddyval Miss Flite-hoz. Gyámom meg Ada már ott voltak Miss Flite padlás-szobájában. Nézegették a madarakat és közben egy orvos, aki igaz részvéttel és jóakarattal ápolta Miss Flite-ot, ott beszélgetett vele a kandallónál.

— Orvosi teendőim már megszűntek — mondotta és előre lépett. — Miss Flite már jól érzi magát és holnap újból megjelenhetik a bírósági tárgyaláson, ahol, mint hallom, eddig ügyis nélkülözték.

Miss Flite őszinte örömmel fogadta ezt a bókot és meghajtotta magát.

— Nagyon megtisztelve érzem magam, hogy a Jarndyce-ügy gyámoltjai meglátogattak. Nagyrabecsülöm azt is, hogy bleakhousei Jarndycét szerény lakásomban üdvözölhetem. Kedves Fitz — ez a megszólítás Caddynek szült — önt is szívélyesen üdvözlöm.

— Beteg volt? — kérdezte Mr. Jarndyce az orvostól, a választ azonban Miss Flite adta meg.

— Igen, rosszul voltam, határozottan rosszul — jegyezte meg. — Fájdalmam nem volt, de a gondok! Testi bánatolomról nem panaszkodhattam, azonban ideges voltam, nagyon ideges! A dolog úgy áll — mondta félhalkan — hogy haláleset fordult elő. Mérget találtak a házban. Mr. Woodcourt a megmondhatója, hogy hogyan éreztem magam.

— Miss Flite a betegségét a szokott lelkiismeretességével írja le — mondta Mr. Woodcourt komolyan, mindamellett jóakarón, miközben gyengéden rátette a kezét a vállára. — A házban oly esemény történt, mely erősebb szervezetű embert is megrendített volna.

— A legbarátságosabb orvos az egész kollégiumban — sugta nekem Miss Flite. — Várom az ítélethozatalt és akkor birtokokat fogok szétosztani.

— Néhány nap múlva, már amennyire lehet, egészséges lesz — mondta az orvos és figyelmesen nézett reá. — Vagyis másszóval, teljesen rendben lesz. Hallották már, hogy milyen nagy szerencse érte ?

— Bizony nagy szerencse — jegyezte meg Miss Flite sugárzó arccal. — Ilyet még sohasem hallottak. Minden szombaton a mindenttudó Kenge vagy Guppy papírba csomagolt shillingeket ad nekem. Higgyék el, valóságos shillingeket ! A hét minden napjára egyet. Hiszen tudják, hogy milyen jókor jönnek ! Nos és mit gondolnak, ki küldi ? Megmondjam, hogy mit hiszek ? Azt hiszem — folytatta Miss Flite és ravaszul pislogva hátrált, majd a jobbmutatóujjával fenyegetőleg intett — azt hiszem, hogy maga a lordkancellár küldi mindaddig, míg ítéletet nem hoz ! Nagy szerencse ért, nemde ? És Fitz-Jarndyce oly ügyesen tudja beosztani a pénzt, mondhatom, nagyon ügyesen !

Szerencsét kívántam neki, hogy anyagi viszonyai ennyire megjavultak, egyben reményemnek adtam kifejezést, hogy tartós is lesz. Én bizony nem sokat töprengtem azon, hogy ki lehet az, aki oly emberséges, hogy pénzt küld neki ! A gyámom ott állt előttem, nézte a madarakat és így nem kellett messzire kereskednem.

Az öreg házigazda kinyitotta az ajtót és prémsapkáját a kezében tartva, a macskája kíséretében belépett.

— Bocsássanak meg a házigazdámnak — mondta Miss Flite méltóságteljesen — ő egy kissé b... ! Mit akar, Krook, látja, hogy vendégeim vannak !

— Hi — felelte az öreg — hiszen tudja, hogy én vagyok a lordkancellár !

— Nos, és — türelmetlenkedett Miss Flite.

— Hát az ugyan furcsa lenne, ha a lordkancellár egy Jarndycét nem ismerne, nemde, Miss Flite ? kérdezte és magában kuncogott. — Megengedi, Sir ? Alázatos szolgálja ! Jarndyce és Jarndycet époly jól ismerem, akár ön, Sir. Ismertem az öreg Squire Tomot is. Önt azonban, ha jól emlékszem, nem láttam soha, még a bíróságon sem.

— Nagyon heves szél van ! — dűnnyögte a gyámom.

Csak nehezen szabadulhattunk a házból. De ennek

nem Miss Flite volt az oka, mert hisz nála mindig megértésre talál más kívánsága, hanem Krook. Sehogy sem tudott megválni Mr. Jarndycétől. Indítványozta, hogy megmutatja nekünk a kancelláriai bíróságát. Mialatt megnéztük, folyton Mr. Jarndyce nyomában volt.

Végre mikor bejártuk már az egész házat és végignéztük a csodálatos árúraktárát, eljutottunk a bolt hátsó helyiségébe. A falra a nyomtatott abc több nagy betűje volt felírva.

— Mit csinál itt ? — kérdezte a gyámom.

— Igyekszem megtanulni írni és olvasni — felelte Krook.

— És hogy halad ?

— Meglehetősen lassan, nagyon lassan — válaszolta Krook. — Az én koromban már nehezen megy.

— Jobban haladna, ha volna valaki, aki tanítaná — tanácsolta a nagybátyám.

— Igaz, de hátha nem jól tanít ! — felelte az öreg csodálatos gyanakvó tekintet kíséretében. !— Nem tudom, hogy mi károm van abból, hogy eddig nem tanultam, de most csak ártalmamra volna, ha rosszat tanulnék.

— Nem áll — ellenkezett a gyámom vidáman. — Ugyan ki tanítaná szándékosan rosszul ?

— Azt nem tudom, bleakhousei Jarndyce — felelte Krook. — Nem hiszem, hogy valaki megtenné, de azért inkább bizom magamban, mint másban.

Úgy a felelete, mint a modora elég különös volt ahhoz, hogy a gyámom, mikor Lincolnsinnbe mentünk, megkérdezze Mr. Woodcourtot, vajjon igaz-e Miss Flite azon állítása, hogy a házigazdája kissé bolond ? A fiatal orvos azt felelte, hogy nem hiszi. Nagyon gyanakvó, mint a tudatlan emberek általában és aztán többé-kevésbé állandóan részeg.

Elfelejtettem megemlíteni, hogy Mr. Woodcourtot Mr. Jarndyce meghívta ebédre és el is fogadta. És hogy amikor már mind elmentek, így szóltam Adához :

— Nos, kedvesem, most pedig beszéljessünk Richardról ! Ada azonban elkezdett nevetni és azt mondta . . .

Azt hiszem, nem fontos, hogy a szivecském mit mondott, hisz ő oly vidám volt mindig !

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Tom-All-Alone's.

Mylady Dedlock nyugtalan, nagyon nyugtalan. Ma Chesney-Woldban van, a tegnapi napot a városi lakásában töltötte és holnap, lehet, hogy útban lesz. Még Sir Leicester udvariassága is csak nehezen képes a békét fenntartani. És talán még rosszabbul állna az ügy, ha a jó és rossz időben egyaránt hűséges szövetségese, a köszvénye, be nem kényszeríti tölgyfaburkolatú chesneywoldi hálósobájába és le nem veri a lábáról.

Sir Leicester a köszvényt fájdalmas, de mindazonáltal a nemesi rendhez tartozó démonként fogadja. A Dedlock-család egyenes ágú férfileszármazottjai emberemlékezet óta köszvényben szenvedtek. Már hozzátartozik a tekintélyhez.

Myladyt ezidőszerint Sir Leicesternél az arcképe helyettesíti. Ő a városba repült, de nem azért, hogy ott maradjon, mert csakhamar vissza is fog repülni. A városi ház még nem kész az ő elfogadására. Minden be van csomagolva és nagyon sivár. Csak egyetlenegy rizsporos Merkur bámul ki vigasztalanul az előcsarnok ablakán.

Mi összefüggés lehet a lincolnshirei birtok, a városi ház, a rizsporos Merkur és a seprős, száműzött Jo között, akit, mialatt sepri a temető lépcsőit, távoli fény ragyog be ? Micsoda összefüggés lehet a világ számtalan történeteiben szerepelt emberek közt, akiket nagy szakadék választott el egymástól, de azért különös mód mégis összer kerültek ?

Jo naphosszat sepri az átjáróját anélkül, hogy csak sejtene is az összekötőkapcsot, ha ugyan van ilyen. Ő a szellemi állapotát, feltéve, hogy megkérdezik, abban a feleletben összegezi, hogy semmiről nem tud semmit. Ő csak azt tudja, hogy sáros időben bajos az átjárót tisztogatni, de még bajosabb abból megélni.

Azt a rozoga helyet, ahol Jo él, helyesebben, ahol még eddig nem halt meg, a hozzája hasonlók Tom-All-Alone's név alatt ismerik. Ez egy sötét, dűledező utca, melyet minden tisztességes ember elkerül, ahol a roskatag házakat, mielőtt lebontásra kerülnének, vakmerő csavargók veszik birtokukba és aztán bérbeadják. Éjszakánként ezekben a dűledező bérszobákban valósággal rajzik a nyomor.

Jo késő reggel, mely itt mindig késlekedik, elhagyja Tom-All-Alone'st és útközben egy falat fekete kenyeret majszol. Mivel útja sok utcán át visz és a házak még nincsenek nyitva, leül az Evangéliumnak külföldön való terjesztésére alakult társaság épületének küszöbére, hogy megreggelizzék és aztán hálából a nyújtott kényelemért lesöpri.

Odamegy az átjárójához és belefog a napi munkájába.

Előre halad a nap, sötétedik, majd szitáló eső esik. Jo átküzdí magát az átjárónál a sáron, kerekeken, lovakon, ostorokon és esernyőkön és alig keres annyit, hogy ki-fizethesse a tom-all-alone'si rosszszagú hajlékának bérét. Szürkül.

Egy asszony siet az utcán. Ruházata után ítélve jobbfajta cseléd, járása és fellépése ellenben, habár sietős és öntudatos, már amennyire a sáros utca megengedi, úrinőt sejtet benne. Az arca le van fátyolozva, de azért mégis elárulja magát és nem egy járókelő fordul meg utána.

Ő nem fordítja félre a fejét. Akár úrhölgy, akár cseléd, az bizonyos, hogy valami terve van, melyet végre akar hajtani. Félre nem fordítja a fejét, míg csak el nem éri az átjárót, ahol Jo seper. Jo találkozik vele és koldul tőle. Az asszony azonban most is csak akkor fordul vissza, midőn már áthaladt az utca tulsó oldalára. Ekkor könnyedén int neki és azt mondja

— Gyere ide !

Jo egy-két lépést követi egy csendes udvarba.

— Te vagy az a fiú, akiről az újságokban olvastam ?
— kérdi az asszony a fátyola mögül.

— Nem tok semmit újságokról — feleli Jo és bosszúsan mered a fátyolra. — Nem tok semmiről semmit.

- Nem hallgattak ki egy vizsgálatnál ?
- Nem tok semmit vagy azt érti, amikó tanunak vittek ? — mondja Jo.
- Nem Jonak hívták azt a fiút ?
- Igen ! Az én vagyok — feleli Jo.
- Jöjj közelebb.
- Azt az embert gondolja ? — kérdi Jo és követi. — Azt, aki meghót ?
- Pszt ! Suttogva beszélj ! Igen. Amikor élt, úgy-e, nagyon szegény és beteg volt ?
- Űhüm ! — mondja Jo.
- És olyan volt, olyan volt, mint te ? — kérdi az asszony iszonyattal.
- No ennyire rosszú nem vót — mondja Jo. — Én vagyok csak ám az igazi, az ám ! Mongya, nem ismerte ütet ?
- Hogy merészeled kérdezni, hogy ismertem-e ?
- Nem rosszbu mondtam, Mylady — mondja Jo alázatosan, mert még ő is gyanút fogott, hogy úrihölgygel van dolga.
- Nem vagyok Mylady, csak cseléd !
- Nagyon csinos cseléd — jegyezte meg Jo anélkül, hogy a legtávolabbról is meg akarta volna bántani. Ő csupán hódolatát fejezte ki.
- Csend és figyelj ! Meg tudnád mutatni nekem azokat a helyeket, melyekről a szóban levő ujságcikkben olvastam ? Azt a helyet, ahova írt, ahol meghalt, ahova téged elvittek és ahova temették ? Tudod, hogy hová temették ?
- Jo csak fejbólintással felelt.
- Menj előttem és mutasd meg ezeket a rettenetes helyeket. A szemközti oldalon állj meg mindig és ne beszélj hozzám, míg meg nem szólítalak. Ne fordulj hátra. Tedd, amit kívánok és jól megfizetlek.
- Jo fütyülésre csucsorította a száját, a hóna alá csapja a seprőt és mutatja az utat. Úgyesen lépked meztláb a kemény köveken, a sárban és piszokban.
- Cook's Court. Jo megáll. Szünet.
- Ki lakik itt ?

— Az, aki íromunkát adott neki — mondja Jo suttogva anélkül, hogy visszafordulna.

— Menjünk tovább !

Krook háza. Jo újra megáll. Hosszabb szünet.

— Ki lakik itt ?

— Ű lakott itt ! — mondja Jo úgy, mint az előbb.

Csend, majd megkérdi tőle :

— Melyik szobában ?

— Oda fenn a hátusó szobába. Errü a sarokru láthassa az ablakot. Oda fenn, ott láttam ütet kiterítve. Itt van a kocsmá, ahová vitték.

— Menjünk tovább !

A következő hely már messzibb esik, de Jo megszabadulván az előbbi gyanújától, szorosan a feltételeihez alkalmazkodik és nem néz hátra. Több, elhagyatott utcán át, melyekből szinte gőzölög a bűn, eléri az alagútszerű udvart, a gázlámpát (most ég) és a vaskaput.

— Ide dugták — mondja Jo a rácshoz tartva és benéz.

— Hová ? Ó, mily borzasztó hely !

— Ide — mondja Jo és mutatja. — Ott túl, a csontfalom közé, éppen a konyhaablak alá. Nem dugták nagyon mélyre. Még le is kellett taposni nekik a földet, hogy elférjen. Nézze a patkányt ! — kiáltja Jo izgatottan. — Hi ! Nézze ! Szalad éppen a föld alá !

A cseléd borzongva huzódik vissza egy sarokba, ennek a rettenetes kapubejáratnak egy sarkába, melynek halálos szennye bepiszkítja a ruháját. Néhány percig meg sem mozdul. Jo rámeredve áll a helyén és még akkor is meredten néz reá, mikor már magához tért.

— És ez a rettenetes hely szentelt föld ?

— Nem tudok semmit szentütt földről — mondja Jo és még mindig meredten néz reá.

— Meg van áldva ?

— Áldott legyen, ha tudom — feleli Jo ámulva — de azt hiszem, nem. Áldott ? — ismétli Jo zavarodottan. — Ha meg is tették, nem sok jó lett belüle. Áldott ? Talán inkább az ellenkezője ! Ámbátor én nem tok semmit.

A cseléd lehuzza a keztyűjét, hogy pénzt vegyen ki

a tárcájából. Jo csöndben megfigyeli, hogy mily keskeny fehér keze van és hogy ugyancsak csinos cseléd lehet, hogy oly ragyogó gyűrűket visel.

A markába ejt anélkül, hogy érintené, egy pénzdarabot és megborzong, mikor a kezük közeledik egymáshoz. — Most pedig — fűzi hozzá — mutasd meg újra ezt a helyet!

Jo bedugja a seprőnyelet a rácson és a legnagyobb gonddal odamutat. Végtevére, mikor hátrafordul, hogy lássa, vajjon megértette-e, észreveszi, hogy egyedül van.

Az első dolga, hogy a pénzt a gázláng fölé tartja, hogy meggyőződjék, vajjon sárga vagyis arany-e. Majd beleharap a szélébe, hogy igazi-e. Aztán a biztonság kedvéért a szájába veszi és gondosan lesöpri a folyosót meg a lépcsőt. Ezt elvégezve útnak indul Tom-All-Alone's felé. A számtalan gázlampa mindegyikénél megáll, előveszi a pénzdarabot, beleharap, hogy újra és újra megbizonyosodjék a valóságáról.

Ma este a rizsporos Merkurnak nincs szüksége társágra, mert Mylady egy nagy ebédre és három-négy hálba megy. Lent Chesney-Woldban Sir Leicester igen nyugtalan, mert a köszvényén kívül nincs más társasága. Panaszkodik Mrs. Rouncewellnek, hogy az eső oly egyhangúan esik a terraszra, hogy még a saját kényelmes öltözőjében se tudja elolvasni az ujságot.

— Sir Leicester okosabban tette volna, ha a ház tulsó oldalán lakik, kedvesem — mondja Mrs. Rouncewell Rózának. — Az ő öltözője Mylady lakosztálya mellett van. És még sohasem hallottam oly tisztán a lépéseket a kísértetek útján, mint ma este!

TIZENHATODIK FEJEZET.

Eszter elbeszélése.

Richard londoni tartózkodásunk alatt igen sűrűn keresett föl bennünket és gyors fölfogása, elevensége, jó lelkülete, vidámsága és frissége mindig elragadó volt. Minél jobban megismertem, annál inkább megszerettem,

de azért mégis éreztem annak hiányát, hogy nem nevelték figyelmesen és gondosan. A rendszer, melyet reá épűgy alkalmaztak, mint száz más, különböző jellemű és tehetségű fiúra, képessé tette arra, hogy feladatait jól, sőt gyakran kitűnően végezze, ámde oly szeszélyes és elvakító módon, mely csak megerősítette azt a hitét, hogy már rendelkezik is azokkal a tulajdonságokkal, melyek fejlesztése és irányítása kívánatos lett volna. Jeles tulajdonságok voltak és nélkülük magas állás joggal el sem nyerhető, ámde akárcsak a tűz és víz, pompás szolgák voltak, de nagyon rossz gazdák. Ha Richard uralkodott volna rajtuk, barátai lettek volna, ámde mivel Richard a befolyásuk alatt állt, ellenségeivé váltak.

Nem azért írom le ezt a véleményemet, mert meg voltam győződve, hogy ez vagy az tényleg így volt, vagy mert kieszeltem, hanem azért, mert így gondoltam és mert mindenben, amit tettem vagy gondoltam, őszinte akarok lenni. Én így gondolkodtam Richardról. Azonkívül nem egyszer magam is rájöttem arra, hogy mennyire igaza volt a gyámomnak, amikor egyszer azt mondta, hogy a kancelláriai bírósági per bizonytalansága, halogatása a játékos könnyelműségét kölcsönözte a természetének, aki érzi, hogy egy nagy játékbank tagja.

Mr. és Mrs. Badger egy délután, mikor a gyámom nem volt otthon, meglátogattak minket; a társalgás folyamán természetesen érdeklődtem Richard iránt.

— Mr. Carstone — mondta Mrs. Badger — igen jól érzi magát s mondhatom, nagyot nyert vele társaságunk és mégis azon a véleményen vagyok, kedveseim, hogy nem jól választotta meg az életpályáját.

Ada oly szomorú volt, hogy megkérdeztem Mrs. Badgert, vajjon mire alapítja ezt a véleményét?

— Mr. Carstone jellemére és viselkedésére, kedves Miss Summerson — felelte. — Ő oly könnyed kedélyű, hogy alighanem sohasem tartaná érdemesnek említeni, hogy valójában mit érez, de tény, hogy közönyös a szakma iránt. Vagy legalább is nem érdeklődik annyira, hogy az a hivatása legyen. Ő, ha ugyan van egyáltalán határozott

véleménye róla, úgy azt hiszem, csak az lehet, hogy unja. Ez pedig nem sokat ígérő. Mr. Allan Woodcourthoz hasonló fiatalemberek, akik komolyan érdeklődnek iránta, kevés pénzért, nagy munka árán, éveken át tartó kitartásukért és csalódásukért meg fogják találni érte a jutalmukat. Mr. Carstonénál azonban — és erről meg vagyok győződve — ez az eset sohasem fog bekövetkezni!

— Mr. Badger is így gondolkodik? — kérdezte Ada félénken.

— Az igazat megvallva, Miss Clare — mondta Mr. Badger — a dolognak ez az oldala csak akkor tűnt föl nekem, mikor Mrs. Badger felhívta rá a figyelmemet. Ámde mihelyt Mrs. Badger ebbe a világításba helyezte, természetesen nagy gondot fordítottam rá. És hát én is ugyanarra a következtetésre jutottam, amire Mrs. Badger!

Megkimélhattuk volna ugyan magunkat Mr. és Mrs. Badger párbeszédétől, de éreztük, hogy teljesen érdektelenül fejezték ki a véleményüket és hogy a legnagyobb valószínűség szerint igazuk is volt. Abban állapotunkba jutottunk, hogy addig nem szólunk a dologról Mr. Jarndycének, míg Richarddal nem beszéltünk. Másnap este, mikor aztán eljött, komoly tárgyalásunk volt vele.

Eleinte egyedül hagytam őt Adával és amikor aztán bementem, úgy amint vártam is, a szívecském mindenben igazat adott neki.

— Nos, hogy halad előre, Richard? — kérdeztem tőle és leültem a másik oldalára, mert hiszen úgy bánt velem, mintha a testvére volnék.

— Ó, elég jól — mondta Richard.

— Azt csak nem mondja, hogy jobban, úgy-e, kedvesem? — kiáltotta a szívecském diadalmasan.

Nagyon szigorúan akartam ránézni a kedvencemre, de persze sehogy sem sikerült.

— Tehát elég jól? — ismételtem.

— Igen — mondta Richard — elég jól. Egy kissé unalmas és egyhangú, de azért épen olyan jó, mint bármelyik más.

— Ó, drága Richard! — ellenkeztem.

— Nos, mi baj? — mondta Richard.

— Olyan jó, mint bármelyik más?

— Nincs ebben semmi, rossz Durden anyó — mondta Ada és bizalomteltjesen nézett reám. — Mert ha olyan jó, mint bármelyik más, akkor remélem jó is!

— Igen, magam is remélem — felelte Richard gondtalanul visszaigazítva a homlokára lógó hajfürtöket. — Végtére is csak afféle megpróbáltatás, míg a pörünk... ó, megfélekeztem róla! Hisz a pört nem szabad említenem. Tilos terület! Nos igen, eléggé jól megy minden. Beszéljünk inkább másról!

Ada készséggel és őszinte meggyőződéssel bele is egyezett volna abba, hogy az ügyet közmegelegedésre elintézzük, ámde én úgy okoskodtam, hogy céltalan lenne itt megállni és ennél fogva folytattam.

— Nem, Richard és kedves Ada — mondtam — gondolják meg, hogy mily fontos ez a kérdés mindkettőjükre nézve. Önnél, Richard, azonkívül a nagybátyjával szemben becsület kérdése is, hogy fenntartás nélkül, komolyan lássa el a dolgát. Azt hiszem, jobb lesz, Ada, ha alaposan megbeszéljük a kérdést, mert nemsokára talán már el is késnénk vele!

— Ó, igen, beszéljünk róla — felelte Ada. — De azt hiszem, Richardnak igaza van.

Hiába igyekeztem bölcsnek látszani, mikor oly szép, megnyerő és szerelmes volt!

— Mr. és Mrs. Badger tegnap itt voltak, Richard — szóltam — és ők úgy látszik, azon a véleményen vannak, hogy ön nem nagyon szereti a pályáját.

— Ugyan? — mondta Richard. — Ez persze változtat a dolgon, mert erről sejtelmem sem volt és nem szeretnék nekik csalódást vagy kellemetlenséget okozni. Tény, hogy nem sokat törődöm vele. De mindegy, hisz elvégre ez époly jó, mint bármi más!

— Hallja, Ada? — szóltam.

— Az bizonyos, hogy nem nagyon szeretem — folytatta Richard félig tréfásan, félig komolyan. — Nem ked-

vemre való. Aztán nagyon egyhangú. A ma olyan, mint a tegnap és a holnap olyan, mint a ma.

— Attól tartok — mondtam — hogy ugyanez áll minden foglalkozásra, sőt magára az életre is, kivéve bizonyos rendkívüli körülményeket.

— Azt hiszi? — felelte Richard elgondolkodva. — Lehet! Ó, lám — folytatta vidáman — hisz mi egy körön kívül ugyanazon pont felé haladunk, amelyet említettem. Csak oly jó, mint bármi más! Eléggé tűrhető minden. Beszéljünk másról.

Bár Adának szerelemtől sugárzott az arca, mégis fejét csóválta ő is és elkomolyodott. Ennélfogva alkalmasnak találtam az időpontot, hogy Richardot figyelmeztettem, ha már könnyelmű is néha önmagával szemben, bizonyára nem akar az lenni Adával szemben. Ez aztán szinte komollyá tette.

— Kedves Hubbard anyó — mondotta — igaza van! Még önnek sincs sejtelve arról, hogy mennyire szeretem Adát, más dologban azonban nem vagyok ennyire állhatatos, mert megerőltető és sok időt vesz igénybe.

— Lehet, hogy ez azért van — hagytam helyben — mert amit választott, azt nem szereti.

— Szegény fiú — mondta Ada — igazán nem csodálkozom ezen!

— Lássá, drága leánykám — mondta Richard és ujjai végigsiklottak az aranyszőke fürtjein — talán egy kissé elhamarkodott voltam, de lehet az is, hogy nem voltam tisztában a hajlamommal. Erről pedig nem szólhattam előbb, míg meg nem próbáltam. Most csak az a kérdés, vajjon érdemes-e a megtörténtet meg nem történné tenni? Én azt hiszem, hogy nagy zavart csinálunk lényegtelen dologért.

— Kedves Richard — jegyeztem meg — hogy mondhatja azt, hogy lényegtelen?

— Nem épen így értem — felelte. — Csak azért mondtam, hogy lényegtelen, mert esetleg sohase lesz rá szükségem.

Ada is, én is sietve azt válaszoltuk, hogy a meg-

történetet meg nem történtté tenni nem csupán érdemes, de szükséges. Aztán megkérdeztem Richardot, hogy gondolkodott-e már más megfelelő foglalkozásról?

— Lásza, kedves Mrs. Shipton — mondta Richard — ön fején találta a szöveget. Igenis gondolkodtam! Azt hiszem, a jogászi pálya volna nekem a legmegfelelőbb.

— A jogászi! — ismételte Ada, mintha ennek a szónak a pusztá kiejtése is megrémítette volna.

— Ha Kenge irodájába mehetnék — mondta Richard — ott tanulhatnék, szemmel tarthatnám... hm... a tilos területet... tanulmányozhatnám, elsajátíthatnám, azonkívül személyesen is meggyőződhetnék arról, vajjon nem hanyagolják-e el és jól vezetik-e? Ügyelhetnék Ada érdekeire, az én dolgaimra és aztán a legnagyobb hévvel végezhetnék Blackstone-nal és a többi fickóval!

Erről ugyan egyáltalán nem voltam meggyőződve és azonkívül láttam azt is, hogy a bizonytalan dolgok után való vágya, hogy elérhesse a távoli reményeket, árnyékot vetett Ada arcára. Mégis rendében valónak találtam, hogy őt minden állandó jellegű foglalkozási tervében támogassam és csak arra figyelmeztettem, győződjék meg, vajjon elhatározása végérvényes-e?

— Kedves Minerva — mondta Richard — én époly állhatatos vagyok, mint ön. Tévedtem, de ez mindnyájunkkal megeshetik. Többet nem fog előfordulni és olyan jogász lesz belőlem, aminő ritkán látható. Ha ugyan — mondta Richard visszaesve a habozásba — egyáltalán érdemes ily lényegtelen dolog miatt ekkora fölfordulást csinálni!

Mivel ezen az estén nem volt kedvem aludni, leültem dolgozni. Igazán nem fontos, hogy ezt megemlítem, de nem voltam álmos, hanem inkább kissé lehångolt. Kivettem a kosaramból egy himzést, mely a házunknak volt szánva (Bleak-House-ot értem) és nagy buzgalommal belekezdtem a munkámba. Csakhamar el voltam merülve a munkámba. Ámde valamilyen selymet lent hagytam a munkaasztalon, az itteni duzzogókamrában és mivel enélkül nem tudtam volna tovább dolgozni, fogtam a gyertyát és csöndben lementem, hogy fölhozzam. Mikor

a szobába értem, legnagyobb ámulatomra a gyámomat még ott találtam. A kandallónál ült és nézte az elhamvadó tüzet. Ezüstszürke haja kuszán a homlokába lógott, mintha gondolatai közben fölborzolta volna. Arcáról leritt a bánat. Egy pillanatra meghökkentem. És tán vissza is fordulok, ha véletlenül, mikor újból a hajához kapott, észre nem vesz.

— Eszter!

Megmondtam neki, hogy mi járatban vagyok.

— Még ilyen későn is munkában, kedvesem?

— Azért dolgozom ma este sokáig — mondtam — mert nem tudok aludni és ki akarom fárasztani magam. Ámde ön, kedves gyámom, szintén főtt van ily későn és fáradtnak látszik. Remélem, nem a gond tartja ébren?

— Nem olyan gond, melyet ön, asszonykám, könnyen megérthetne — mondotta.

Oly sajnálkozón, újszerűen beszélt hozzám, hogy magamban megismételtem a szavait, mintha így jobban föl tudnám fogni:

— Nem olyan, melyet könnyen megérthetnék!

— Várjon egy percet, Eszter — mondotta — magára gondoltam.

— Remélem, gyámom, nem én okoztam a gondokat?

— Asszonykám — mondta a gyámom — azt gondoltam, illetve amióta itt ülök, arról gondolkodom, hogy mindazt, amit tudok a maga történetéről, közölnöm kell önnek. Úgyis nagyon kevés, szinte semmi!

— Kedves gyámom — feleltem — mikor először akart beszélni erről a dologról...

— Ámde azóta — szakított félbe komolyan, mert kitalálta, hogy mit akarok mondani — kedves Eszter, rájöttem arra, hogy a maga kérdeznivalója és az én mondanivalóm közt nagy a különbség. És tán kötelességem is, hogy ezt a keveset, amit tudok, közöljem magával.

— Ha így gondolja, kedves gyámom, akkor rendben van.

— Így gondolom — válaszolta ő szeliden, jóságosan, határozottan. — Most így gondolom, kedvesem. Ha a hely-

zete oly férfiú vagy nő szemében, akinek véleménye mérvadó, bizonyos hátránnyal függ össze, úgy csak méltányos, hogy ön azt, miután csak homályos sejtelve van róla, a saját kárára, a világ előtt ne nagyítsa.

Leültem és erőt vettem magamon, hogy nyugodtnak lásson.

— Kilenc esztendő telt el azóta — mondta néhány pillanatnyi gondolkodás után — hogy egy elvonultan élő hölgytől levelet kaptam, mely oly szigorú szenvedéllyel és erővel volt megírva, aminőt még sohasem olvastam. Talán csak azért címezték nekem (amiről különben a levélben többször volt szó), mert írója azt képzelte, hogy megbízhatik bennem. A levél egy akkor tizenkétéves gyermekről, egy árva leányról szólt. A levélíró közölte velem, hogy a gyermeket születésétől kezdve titokban nevelte, eltörölte a létének minden nyomát és ha a levél írója előbb halna meg, semmint a gyermek hajadonná serdült volna, úgy barát és név nélkül, ismeretlenül állna a világban. Megkért, vegyem fontolóra, vajjon ez esetben folytatnám-e azt, amit ő megkezdett?

Csöndben hallgattam és feszülten figyeltem.

— Az ön ifjúkori emlékei, kedvesem, majd kisegítik magát abban, hogy a levél írója mily sötét színben látta és fejezte ki magát és hogy milyen elferdített vallásosság homályosította el az agyát annak a gondolatnak a szükségességével, hogy a gyermek rója le azt a bűnt, melyet el sem követett. Érdeklődtem e borús életű gyermek iránt és feleltem a levélre.

Lehajoltam és megcsókoltam a kezét.

— Azt a föltételt kötötte ki, hogy soha meg se kíséreljem látni a levél íróját, mert már régen szakított a világgal. Azonban indítványozta, nevezek meg egy bizalmas közbenjárót. Erre én Mr. Kengét szemeltem ki. A hölgy közölte Kengével, hogy csak fölvett neve van. Hogy ő, ha ugyan a jelen esetben vérszerinti kapcsolatról egyáltalán beszélni lehet, a nagynénje a gyermeknek. És hogy ennél többet semmiféle emberi hatalom kedvéért sem közöl. Ezzel, kedvesem, elmondtam mindent.

Kezét kis ideig a kezemben tartottam.

— Én többször láttam a gyámleányomat, mint ő engem — folytatta vidámabban — és mindig tudtam, hogy ő szeretetreméltó, tevékeny és boldog. És ő a nap minden órájában húszezerszeresen és még hússzor többször visszafizeti ezt nekem.

— És még ennél is többször áldja a gyámot — mondtam — aki atyja neki !

Az atya szónál észrevettem, hogy arca újból elborul, mintha csak fájdalmat okoztam volna neki. Újra és újra csodálkozva ismételtam magamban :

— Nem olyan, melyet könnyen megérthetnék ! Nem, az igaz ! Soká, igen soká nem értettem meg.

— Most pedig atyailag jóéjszakát, kedvesem — mondta és homlokon csókolt. — Feküdjék le, későn van már dolgozni és gondolkodni. Úgyis ezt teszi értünk egész nap, kis gazdasszonyunk !

Ezen az éjszakán nem dolgoztam és gondolkodtam tovább. Kitártam a lelkemet az Égnek, hálát adtam gondosságáért, hogy törődik velem és aztán elaludtam.

Másnap látogatónk volt. Mr. Allan Woodcourt jött el, hogy a rég tervezett útja előtt elbúcsúzzék. Mint hajóorvos, Kinába és Afrikába készül és soká, igen soká lesz távol.

Azt hiszem — legalább is úgy tudom — hogy nem gazdag. Amit az özvegy édesanyja félre tudott rakosgatni, az mind ráment a neveltetésére. Egy fiatal gyakorlóorvos foglalkozása, akinek Londonban igen kicsiny az ismerősköre, bizony nem valami jövedelmező. Nem tartom ugyan szükségesnek említeni, mert nem tartozik ide, de két évvel idősebb volt nálamnál.

Azt hiszem vagy gondolom, említette is, hogy három-négy év óta praktizált és ha még további három-négy évig kibirta volna, nem kellene ezt az utat megtennie. Ámde szegény volt és nem volt szerencséje, így tehát elment. Többször meglátogatott minket és igen sajnáltuk, hogy elutazik. Ő ugyanis a hivatásában még a legjobbak

közt is kiváló volt és az orvosi tudomány több jelese igen jó véleményvel volt róla.

Mikor búcsúzni jött, ez alkalommal először, elhozta az anyját is. Csinos, nagy, fekete szemű, büszkének látszó, öreg hölgy volt. Walesből származott és sok-sok évvel azelőtt volt egy előkelő őse, Morgan ap Kerrig nevű, aki a legkiválóbb egyén volt a világon és akinek valamennyi rokonsága olyan volt, mintha a királyi családhoz tartoznának.

Mrs. Woodcourt, miután megfelelő terjengősséggel közölte velünk nagynevű ősenek hírnevességét, kijelentette, hogy bárhova is menjen Allan fia, az bizonyos, hogy sohasem fogja elfelejteni a származását és semmi esetre sem fog rangján alól való házasságot kötni. A származásra kell elsősorban tekintettel lennie. A származás folytonos emlegetése valahogy fájdalmasan érintett.

Mr. Woodcourtot egy kissé bosszantani látszott az anyja bőbeszédűsége, de sokkal kiméletesebb volt, semhogy éreztette volna vele és a beszélgetést tapintatosan oda terelte, hogy köszönetet mondott a gyámomnak a vendégszeretetéért és az igen boldog órákért (igen boldog óráknak nevezte azokat!), melyeket körünkben töltött. Ezeknek emlékét, mondotta, bárhova menjen is, mindenhová magával viszi és mindig nagyra fogja becsülni. És aztán sorjában, egyik a másik után kezet adtunk neki. Ők legalább kezet adtak és... én is! Aztán kezet csókolt Adának és... nekem is. Így ment el hosszú, hosszú útjára!

Egész nap csakugyan nagyon el voltam foglalva. Utasításokat írtam haza a cselédségnek, leveleztem a gyámom helyett, leporoltam a könyveit és papírjait és sokat csörgettem háztartási kulcsaimat. Még alkonyatkor is munkában voltam. Az ablaknál dalolgattam és dolgoztam, midőn Caddy váratlanul belépett.

— Ni-ni, Caddy! — mondtam. — Milyen szép virágai vannak, kedvesem!

Gyönyörű kis csokor volt a kezében.

— Igaza van, Eszter — felelte — a legszebbek, miket valaha láttam.

— Prince-től, kedvesem ? — kérdeztem sugva.
— Nem — viszonzotta Caddy a fejét rázva és felém tartotta, hogy szagoljam meg. — Nem Prince-től.

— Vajjon, Caddy ! — mondtam — hiszen akkor két imádója van.

— Hogyan, hát olyanok ezek, hogy nekem adnák ? — jegyezte meg Caddy.

— Hogy olyanok-e ? — ismételtem szavait és megcsiptem az arcát.

Válaszképen Caddy csak nevetett és azt mondta, hogy csupán egy félórára jött, melynek leteltével Prince várni fogja a sarkon. Aztán az ablakban velem és Adával elcsevegett, időnként át-átadta nekem a csokrot vagy megpróbálta, hogy mikép illik a hajamba. Végre mikor elmenőben volt, behívott a szobámba és feltűzte a ruhámra.

— Az enyém ? — kérdeztem csodálkozva.

— Igen — felelte Caddy és megcsókolt. — Valaki hátrahagyta !

— Hátrahagyta ?

— A szegény Miss Flite-nál — mondta Caddy. — Valaki, aki mindig nagyon jó volt hozzá, egy órával előbb elsietett, hogy hajóra szálljon és hátrahagyta ezeket a virágokat. Ne, ne ! Ne vegye le őket ! Hagyja szegényeket ott pihenni — folytatta Caddy gondos kézzel vissza-illesztve a csokrot — mert magam is ott voltam és egy csepp sem csodálkoznám, ha az a valaki szándékosan hagyta volna őket ott.

— Hát olyanok ezek ? — mondta Ada és nevetve követett, majd vidáman átkarolta a derekamat. — Ó, igen, Durden anyó, csakugyan olyanok ! Egészen, egészen olyanok. Csakugyan egészen olyanok, kedvesem !

TIZENHETEDIK FEJEZET.

Lady Dedlock.

Richarddal Mr. Kenge irodájában próbálkozni nem volt olyan könnyű, amilyennek az első percben látszott. Mihelyt módjában volt Richardnak Mr. Badgert bármely

percben otthagyni, azonnal tűnődni kezdett, vajjon csak-ugyan ezt akarja-e igazán? Ingadozása a jog és az orvostudomány közt oly soká tartott, hogy nyár dereka lett, mire Mr. Badgertől véglegesen elvált és Messers Kenge and Carboy uraknál megkezdte a próbaidejét. Szeszélyessége mellett is erősen bízott magában, hogy mostani elhatározása komoly. Amellett oly jólelkű, oly víg volt és annyira szerette Adát, hogy igazán bajos lett volna hozzá jónak nem lenni.

A gyámom sokat tárgyalt vele abban a kérdésben, vajjon mialatt a jogi tanulmányait folytatja, mikép rendezze be londoni életét. Mi ugyanis időközben már régen visszatértünk Bleak-Houseba és a távolság sokkal nagyobb volt, semhogy hetenként egyszerűen többször meglátogathatott volna bennünket. A gyámom azt mondta nekem, hogyha Richard már berendezkedett Mr. Kengénél, akkor bérel egy lakást vagy néhány szobát, ahol alkalomadtán pár napra mi is meglehetnénk. A tárgyalások vége az lett, hogy a Queen Square közelében egy öreg, csöndes házban béreltünk neki egy csinos, kicsiny butorozott lakást. Ő tüstént azzal kezdte, hogy lakásának a legfurcsább dísz- és fényüzési tárgyakkal való felcicomázására költötte minden pénzét. És valahányszor Adának vagy nekem sikerült őt egy költséges és teljesen fölösleges vásárlásról lebeszélni, a vételárat tüstént a javára írta és kisütötte, hogy a különbözet csak nyereség számára.

Amíg ezek az ügyek el nem intéződtek, elhalasztottuk Mr. Boythornnál tervezett látogatásunkat is. Ugyanis Boythorn meghívott bennünket birtokára, mikor nálunk járt. Végre, mikor Richard beköltözött a lakásba, már semmi akadály sem volt elutazásunknak.

Kocsival mentünk és igen kellemes utunk volt Lincolnshirebe. Mr. Skimpole is velünk tartott. Mulatságos útítársra találtunk benne.

Ragyogó idő volt. A búzatáblák gyönyörűen hullámzottak, a pacsirták vidáman döltek, a bokrok tele voltak vadvirággal, a fák roskadoztak a rügyek alatt, a babföldek, melyek fölött gyenge szellő lengedezett, pompás illattal

töltötték meg a levegőt! Késő délután érkeztünk meg a községbe, ahol kiszálltunk a kocsiból. Csöndes kis helyecske volt templomtoronnyal, vásártérrel, egy kereszttel és egy rendkívül verőfényes utcával.

A korcsmánál Mr. Boythorn várt reánk lóháton egy kocsival, hogy néhány mértföldnyire levő otthonába vigyen. Túlboldog volt, hogy láthatott minket és nagy fürgén leugrott a lováról.

— Az égre — mondta udvarias üdvözlés után — ez gyalázatos kocsi. A legszembeszökőbb példája a legförtelmesebb postakocsinak, mely valaha is elégtelenítette a föld színét. Ma délután huszonöt percet késett. A kocsis megérdemelné, hogy agyonüssék.

Miközben mindezt a legnagyobb méltatlankodás hangján mondta, túlzott udvariassággal, mosolygós, örömteli arccal besegített minket a kis hintóba.

— Sajnálom, hölgyeim — mondta és hajadon fővel állt a kocsiajtónál — hogy közel kétmértföldnyi kerülőt vagyok kénytelen önökkel megtenni. Ámde egyenes utunk Sir Leicester Dedlock parkján át vezet, én pedig megesküdtem, hogy mindaddig, amíg a köztünk levő jelenlegi viszony fennáll és amíg csak lélegzem, sem a magam, de még a lovam lába sem fogja érinteni a földjét. És ekkor a gyámom tekintetével találkozva oly hatalmas kacajba tört ki, mely úgy látszott, megremegettette még ezt a mozdulatlan mezővárost is.

— Remélem — jegyezte meg a gyámom nevetve — hogy itt tartózkodásunk alatt mi betehetjük a lábunkat a parkba. A tilalom tán csak nem terjed ki reánk is?

— A vendégeimnek nem tilthatok meg semmit — mondta és azzal a barátságos udvariassággal, mely oly jól illett hozzá, meghajtotta magát Ada előtt és előttem — kivéve az elutazásukat. Sajnálom, hogy Chesney-Woldba nem lehet szerencsém kísérőjük lenni, mert az tényleg nagyon szép hely! Ámde e nyári nap fényére mondom, Jarndyce, ha azalatt keresed föl a gazdáját, amíg az én vendégem vagy, hát ugyancsak hűvös fogadtatásban lesz részed.

Mikor felértünk a dombtetőre, melyre kapaszkodtunk, barátunknak alkalma nyilott megmutatni nekünk Chesney-Woldot.

Ódon, festői ház volt, sűrűn befásított parkban. A fák közt, nem messze a kastélytól megmutatta a kis templom tornyát is, ahol vasárnaponként istentiszteletet hallgatnak.

A csinos ház előbb plébánialak volt. Az előtérben pázsit, az oldalán széles virágoskert, hátul jól gondozott gyümölcsös és veteményeskert. Általában a ház körül minden a bőség és érettség benyomását keltette.

A ház, bár a kerthez képest kissé rendetlen, igazi vén épület volt. A téglával kirakott konyha tűzhelye mellett lócák álltak, a mennyezet tetején pedig nagy gerendák voltak. A ház egyik oldalán húzódott a rettenetes, pör alatt álló föld, melyen Mr. Boythorn éjjel-nappal egy porköponyeges őrszemet tartott, akinek kötelessége volt támadás esetén egy hatalmas harangot meghúzni és szabadjára engedni egy nagy bulldogot, melyet szövetségesként őrzött a kutyaólban. Általában köteles volt az őr mindent megtenni az ellenség elpusztítására.

Szombati nap érkeztünk meg. Vasárnap reggel mindnyájan elmentünk a parkban lévő kis templomba. A vitás földnél belépve a parkba, zöld pázsit és szép fák között kanyargó gyalogúton elértük a templom kapuját. A hívők száma rendkívül kevés volt. Jobbára falusiakból és a kastélybeli személyzetből kerültek ki, akik részben már ott ültek a helyükön, részben most szállingóztak be.

Mivel a harang még szólt és az előkelőségek még mindig nem jöttek, ráértem a dohos, sirszagú templomban körülnézni, egyben elgondolni, hogy milyen árnyas, vén, komoly kis templom ez. Ámde kisvártatva a falusi arcok tiszteletteljes aggodalmáról és Mr. Boythorn fenyegető homlokráncolásáról megállapítottam, hogy az előkelőségek megérkeztek és hogy az istentisztelet megkezdődik.

— Ne perelj, ó Uram, a Te szolgáliddal, mert a Te látásod

Vajjon, el fogom-e valaha felejteni, hogy mily hevesen dobogott a szívem, mikor felkeltem és azzal a tekintettel

találkoztam ! Vajjon, el fogom-e valaha felejteni, hogy az a szép, büszke szempár miként tért magához a merengésből, hogy fogva tartsa az enyémet !

És különös módon valami megmozdult bennem, ami a keresztanyám mellett töltött magányos napokkal volt összefüggésben, igen, sőt még azokkal a napokkal is, midőn előbb rendbehozva a babámat, lábujjhegyen a kistüköröm segítségével felöltözködtem. Bár az életben még sohasem láttam a Lady arcát, egészen bizonyos voltam benne, mindez valóban igaz volt.

Könnyű volt kitalálni, hogy az a szertartásos, köszvényes, szürkehajú úr, aki másodiknak ült a padban, Sir Leicester Dedlock volt, a hölgy pedig Lady Dedlock. Hanem hogy ez utóbbinak arcát elég zavaros módon, miért néztem törött tükörnek, melyben régi emlékek töredékeit láttam és hogy miért voltam annyira izgatott és nyugtalan (mert bizony még mindig az voltam), valahányszor a tekintetével találkoztam, azt nem tudtam elképzelni.

Jelentéktelen gyengeséget éreztem magamban, melyet olykép igyekeztem leküzdeni, hogy megfeszült figyelemmel hallgattam az istentiszteletet. És akkor csodálatosképen az a benyomásom támadt, mintha nem a lelkészt, hanem a keresztanyám felejthetetlen hangját hallanám. Ez aztán arra a gondolatra vezetett, vajjon Lady Dedlock arca véletlenül nem hasonlít-e a keresztanyáméra ? Egy kicsit tán igen, de a vonásai mégis mások voltak ; az a rideg szigorúság, mely annyira belevésődött a keresztanyám arcába, mint az idő a sziklába, teljesen hiányzott nála és így nem a hasonlatosság lehetett reám hatással. Azonfelül Lady Dedlock arcának előkelőségét és büszkeségét nem tudtam senki másban sem fölfedezni. És mégis én, én, a kis Eszter Summerson, a magányos életet élt gyermek, akinek születésnapja nem volt örömnép, ennek az előkelő hölgynek a hatalmánál fogva, akit ez óráig még képzeletben sem láttam soha, a saját szememmel saját magamat láttam a multban előbukkanni.

Ez a megmagyarázhatatlan izgalom nagyon hatalmába kerített, de lassan-lassan mégis úrrá lettem felette.

Az istentisztelet végén Sir Leicester szertartásos udvariassággal a karját nyújtotta Lady Dedlocknak és habár ő maga is csak vastag botra támaszkodva tudott járni, kikísérte őt a templomból a ponnyfogathoz, amelyen idejöttek.

A templomi látogatást követő szombatig eltelt a hét és mindennap oly tiszta, kékegű volt, hogy valóságos élvezet volt az erdei bolyongás. Tavalyi lehullt levelek és moha közt volt egy kedvenc helyünk, ahol néhány leháncsolt, kivágott fatörzs feküdt. Itt ültem szombaton Mr. Jarndycevel és Adával mindaddig, míg távoli mennydörgést nem hallottunk és kövér esőcseppek nem hulltak.

Egész héten át fülledt volt ugyan a levegő, a zivatar mégis nagyon hirtelen jött. Villámlott, dörgött szüntelenül és az esőcseppek ólomgolyók módjára potyogtak a falevelekről, még mielőtt elértük volna az erdő szélét. Mivel a fák alatt nem találtunk menedéket, kisiettünk az erdőből és bemenekültünk a parkör közeli kunyhójába.

A nagy borulásban oly sötét volt a kunyhó, hogy az ajtóban csak az embert ismertük fel, amint Adának és nekem egy-egy széket hozott.

Az ablakok nyitva voltak. Leültünk a pitvarban és figyeltük a zivatart. Felséges élvezet volt a fákat rázó, meggörnyesztő és az esőt maga előtt kergető szél látása, az ünnepélyes mennydörgés hallgatása és a villámlás várása.

— Nem veszedelmes ilyen nyitott helyen ülni ?

— Nem, kedves Eszter ! — mondta Ada nyugodtan.

Ezt Ada mondta, *habár én egy szót se szóllam.*

Újra elfogott a szívdobogás. Sohasem hallottam a hangot, mint ahogy az arcot sem láttam soha és mégis ugyanazzal a csodálatos hatással volt reám. Lelkiszemem előtt újra felmerültek a multból való képek.

Lady Dedlock még odaérkezésünk előtt talált menedéket a kunyhóban és előlépett a homályból. Megállt a székem mögött és rátette kezét a támlára. Mikor hátrafordultam, a keze egészen a vállamat érintette.

— Megijesztettem önt ? — kérdezte.

— Nem. Nem volt ijedtség. Miért is ijedtem volna meg ?

— Úgy gondoltam — mondta Lady Dedlock a gyámomnak — hogy Mr. Jarndycehez van szerencsém.

— Az ön emlékezőtehetsége, Lady Dedlock, jobban megtsiztel, semmint gondoltam volna — felelte ő.

— Vasárnap a templomban megismertem. Sajnálom, hogy Sir Leicester helyi jelentőségű viszálykodásai, melyeknek úgy tudom, nem ő az oka, szinte lehetetlenné teszik, hogy valamiben szolgálatára lehessek.

— Tudok a dologról — felelte a gyámom mosolyogva — és nagyon le vagyok kötelezve.

Közönyösen, ami úgy látszik, szokása volt, kezét adott neki és megfelelő közönyös hangon beszélt is, bár a hangja kellemes volt. Époly bájos volt, mint szép és amellett teljesen elfogulatlan. Véleményem szerint képes lett volna bárkit magához láncolni és maga iránt bárkiben érdeklődést kelteni, ha az illetőt érdemesnek találta volna erre. Az ő székét hozott a számára, melyre ő a bejárat közepén közibénk ült.

A Lady, úgy látszik, nagyra becsülte a gyámomat. Volt valami megnyerő a modorában, aztán mindinkább közlékenyebb is lett, már majdnem^{*} azt mondtam, hogy elfogulatlanabb, amilyen pedig alig tudott volna lenni, mikor beszélt vele.

— Miss Clare nemde az ön második gyámleánya ?

A gyámom erre bemutatta Adát.

— El fogja veszteni az önzetlen Don Auihote hírnevét — jegyezte meg Lady Dedlock Mr. Jarndycehez, újból a vállán keresztül — hacsak csupa szépséget vesz a védőszárnya alá. Mutassa be nekem ezt a fiatal hölgyet is — mondotta és egészen felém fordult.

— Miss Summerson csakugyan a gyámleányom — felelte Mr. Jarndyce. — Őt illetőleg azonban nem vagyok felelős semmiféle Lordkancellárnak.

— Miss Summerson elvesztette szüleit ?

— Igen.

— Bőséges kárpótlást talált a gyámjában.

Lady Dedlock reám nézett, én viszont ő reá és azt feleltem, hogy ez valóban így van. Majd hirtelen elfordult tőlem, mintha megharagudott volna és a vállán keresztül újból a gyámommal kezdett beszélgetni.

— Már több esztendeje mult, hogy utoljára találkoztunk, Mr. Jarndyce.

— Bizony, már régen volt. Legalább is úgy látszott, mikor vasárnap újra megláttam — felelte.

— Hogyan? Hát már magából is széptevő lett vagy tán szükségesnek tartja, hogy velem szemben az legyen! — jegyezte meg bizonyos leereszkedéssel.

— Amikor külföldön találkoztunk, a nővéremet azt hiszem, jobban ismerte, mint engem — mondta és újra a gyámomra nézett.

— Igen, többször találkoztunk — felelte az.

— Különböző utakon jártunk és mielőtt találkoztunk, hogy megegyezzünk, kevés közös érdekeink voltak — folytatta Lady Dedlock. — Ez azt hiszem, eléggé sajnálatos, de nem lehetett máskép.

Lady Dedlock újból kinézett az esőbe. A zivatarnak csakhamar vége volt, az eső alábbhagyott, nem villámlott többé, csak a mennydörgés hallatszott még a távoli hegyek mögül. A nap kisütött és bearanyozta az esőcseppeket és a nedves leveleket. Miközben hallgatagon ültünk a helyünkön, ponnyfogat közeledett a kunyhó felé.

Mikor a kocsi előállt, két embert pillantottunk meg benne. Egy csomó köpennyel és kendővel előbb az a francia nő szállt le, akit már a templomban láttam és utána egy csinos leány. A francia nő bosszús volt és elbizakodott, a csinos leány pedig elfogult és habozó.

— Mi az? — mondta Lady Dedlock. — Ketten jöttek?

— Ezidőszerint én vagyok a komornája, Mylady — felelte a francia nő. — A küldönc pedig a komornáért jött.

— Én pedig attól tartottam, hogy engem tetszik érteni — jegyezte meg a csinos leány.

— Magát is gondoltam, Róza — felelte az úrnője nyugodtan. — Tegye reám ezt a kendőt!

A Lady kissé lehajtotta a vállát és Róza rátakarta a kendőt. A francia nő észrevétlenül állt mellette és összeszorította a fogát.

— Igen sajnálom, hogy régi ismeretségünket aligha tudjuk felújítani — mondta Lady Dedlock Mr. Jarndycének. — Megengedi, hogy a kocsit két gyámleányáért visszaküldhessem? Mindjárt itt lesz.

Mivel azonban a gyámom ezt semmi szín alatt sem akarta elfogadni, Adától kedvesen elbúcsúzott, tőlem nem; majd Mr. Jarndyce karjába kapaszkodva beszállt a félfedelű kocsiba.

— Üljön be, gyermekem, magára szükségem lesz — szólt a csinos leányhoz. — Hajtson!

A kocsi elindult és a francia nő a magával hozott takarókkal karján ott állt, ahol kiszállt. Mikor a kocsi a kanyarodónál befordult, anélkül, hogy arcán a legkisebb változás történt volna, levetette a cipőjét, letette a földre és fölényes nyugalommal, a legnedvesebb helyeket keresve követte a kocsit.

— Bolond ez a leány? — kérdezte a gyámom.

— Ó, nem, Sir — felelte a parkőr, aki a feleségével együtt utána nézett. — Hortense nem az a fajta. Rendben van az esze, mint bárki másé. Csak nagyon heves és indulatos és most, hogy felmondtak neki, különösen rosszkedvű.

— De miért jár mezitláb a nedves fűben? — mondta a gyámom.

— Talán azért, hogy lehüljön — felelte a parkőr.

— Vagy talán azért, mert vérnek nézi — jegyezte meg az asszony. — Ő bizony belegázolna még a vérbe is, ha valami a fejébe száll.

Néhány perccel később elhaladtunk a kastély előtt. Már az első alkalommal, hogy láttuk, nyugodalmas volt a külseje, de most, hogy minden felüdült az esőtől és a kapu előtt álló kis kocsi, mint egy ezüst tündérkocsi ragyogott, még nyugodalmasabb benyomást tett reám.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET.

Előre.

A Chancery Lane környékén megkezdődött a hosszú szünet. A bíróságok zárva, a kormányhivatalok izzasztó álomba merültek, maga a Westminster Hall is árnyas magánnyá lett, melyben fülemülék dalolhatnának és a szokottnál is gyengédebb pereskedők járhatnának.

Az egész jogászi szomszédság fölött nagy koromfátyol vagy hatalmas pókhálóként a hosszú szünet semmittevése és búskomorsága lebeg. Mr. Snagsby, a Cook's Court Cursitor Street papirkereskedője szintén érzi ennek a hatását.

Guster a nagy szünet alatt ezen a kérdéses délutánon a nappali szobában nagyon el van foglalva, mert Mr. és Mrs. Snagsby vendégeket várnak. A várt társaság nem nagy ugyan, mert csak Mr. és Mrs. Chadband jönnek, de annál válogatottabb. Abból kiindulva, hogy Mr. Chadband magát gyakran hajónak nevezi, idegenek alkalmadtán őt egy hajózással foglalkozó úrnak tartják, habár ő a saját szavai szerint a *lelkiekkel* foglalkozik.

Mr. Snagsby a legjobb kabátját véve föl, tenyere mögött szerényen köhintve így szól Mrs. Snagsbyhez :

— Hány órára várod Mr. és Mrs. Chadbandét, kedvesem ?

Mr. Snagsby mellékesen és szerényen csak annyit jegyez meg, hogy hat óra már elmúlt.

Mr. Chadband nagy, sovány ember volt, kövér mosollyal az ajkán és általában azt a benyomást keltezte, mintha sok olaj lenne a szervezetében. Mrs. Chadband komor, szigorú tekintetű, hallgatag asszony. Mr. Chadband nehézkesen, de amellett negédesen mozog, mint a medve, melyet nemrég tanítottak meg hátsó lábán járni.

— Barátaim — mondja Mr. Chadband — béke legyen e házon ! Barátaim, miért kívánok én békét ? Mi a béke ? Tán harc ? Nem. Tán veszekedés ? Nem. Talán

kedves, jámbor, szép, kellemes, vidám és örvendetes ?
Ó igen ! Ezért kívánok én nektek és a hozzátartozóitoknak békét !

Mivel Mrs. Snagsby nagyon átszellemülten néz maga elé, Mr. Snagsby célirányosnak tartja *ament* mondani és ez nagyon jó vért szül.

Mr. Chadband bevégezvén mondókáját, helyet foglal Mrs. Snagsby terített asztalánál és nagy eréllyel lát a munkához.

Az étkezés alatt Guster Snagsby fülébe sugja, hogy valaki keresi őt.

— Miután várnak a boltban — mondja Mr. Snagsby és föláll — remélem ez a kedves társaság néhány percre tud engem nélkülözni.

Mr. Snagsby lemegy és látja, hogy a két inas élénk érdeklődéssel figyel egy rendőrt, aki egy rongyos fiút tart a karjánál fogva.

— Édes Istenem — mondja Mr. Snagsby — hát mi lesz ?

— Ez a fiú, habár ismételten figyelmeztettem, hogy álljon a lábára . . .

— Én mindig a lábamon állok, Sir — bömböli a fiú, piszkos könnyeit letörölve a könyökével. — Amiuta csak a világon vagyok, mindig a saját lábamon átam. Hová mehetnék, Sir, még ha folyton mennék is ?

— Mikor azt mondtam neki : Eredj előre ! — mondja a rendőr — ismételten mondtam neki, hogy menjen előre, de mivel nem tette, hát letartóztattam. Nagyon akaratos fickó, nem akar előre menni !

— De hát hová menjek ? — süvölti a fiú kétségbeesve tépdese a haját és nagyot dobbantva Mr. Snagsby padlójára.

— Ne beszélj így, mert különben megint mindjárt elbánok veled — förmed rá a rendőr és minden harag nélkül megrázza. — Én azt az utasítást kaptam, hogy neked előre kell menned és ezt már ötszázszor is elmondtam neked.

— De hová menjek ? — zokogta a gyermek.

— Hová ? Ez tényleg fogas kérdés — jegyezte meg Mr. Snagsby gondteljesen és a tenyere mögött köhintett egyet. — Hová ? Kérdem !

— Erre nézve nem kaptam utasítást — feleli a rendőr. — Én csak azt a parancsot kaptam, hogy a fiú menjen előre.

Mr. Snagsby nem szól semmit. Általában nem is beszél, csak kétségbeesetten köhög, jelezvén, hogy nem talál kivezetőutat. Időközben Mr. és Mrs. Chadbandot és Mrs. Snagsbyt is lecsalta a szóváltás és megjelentek a lépcsőnél. Mivel pedig Guster egy percre se hagyta el a folyosó végét, így tehát együtt volt az egész társaság.

— Arról van szó, Sir, hogy ismeri-e a fiút ? — mondta a rendőr. — Ő ugyanis azt állítja, hogy ismeri.

-- Nem ismeri ! — kiáltja Mrs. Snagsby felülről.

— Kedvesem, bocsáss meg és légy egy percnyi türelemmel — kiabál föl Mr. Snagsby. — Egy keveset ismerem és amennyire ismerem, nem tudok róla semmi rosszat. Sőt ellenkezőleg ! — Erre aztán a papirkereskedő elmesél mindent, amit Joról tud.

— Így tehát, úgy látszik, igazat mondott — jegyzi meg a rendőr. — Mikor fönt Holbornban letartóztatam, azt állította, hogy ismeri önt. A jelenvoltak közt is volt egy fiatalember, aki azt mondta, hogy ön tisztességes háztulajdonos és hogy ő is el fog jönni, ha a fiút idehozom. A fiatalember azonban, úgy látszik, nem tartotta meg a szavát . . . de bocsánat, ime már itt is van !

Mr. Guppy belép. Biccent Mr. Snagsbynek és az irnokok szokott udvariasságával megemeli a kalapját a hölgyek előtt.

— Épen kiléptem az irodából, hogy sétáljak egyet, midőn tanuja lettem ennek a jelenetnek — mondja Mr. Guppy a papirkereskedőhöz fordulva. — És mivel véletlenül hallottam a nevét, jónak láttam az ügyet közelebből megvizsgálni !

— Ez igen kedves, Sir, nagyon örülök és nagyon le vagyok önnek kötelezve — feleli Mr. Snagsby és újra elmond mindent, amit tud a dologról.

— Nos, én tudom, hogy hol lakol — mondja a rendőr Jonak. — Lent lakol a Tom-All-Alone'sban. Nagyon csinos és jóhírű vidék, nemde ?

— Nem lakhatom jobb hírű vidéken — feleli Jo — mert ott nem akarnának rulam hallani se. Ki is engenné meg, hogy egy ulyan ember, mint én, egy tisztességes házba lakjék ?

— Úgy-e, szegény vagy nagyon ? — kérdi a rendőr.

— Igen, általában nagyon szegény vagyok.

— Nos, mit szólnak hozzá ? Alig, hogy hozzáértem, ezt a két koronát ráztam ki belőle — mondja a rendőr és a körülállóknak mutatja a pénzdarabot.

— Egy sovereign maradványai ezek, Mr. Sngasby — feleli Jo — melyet egy lefátyolozott hölgytű kaptam, aki cselédnek monta magát és arra kért, mutassam meg neki ezt a házat és azt, ahol az, akinek másulási munkát adott, lakott. Aztán a temetőt, mellben el van temetve. Azt kérdezte tőlem, hogy én vagyok-e az a fiú, aki a halottszemlénél jelen vót. Azt feleltem, hogy igen. Erre ü aszonta, hogy meg tunnám-e neki mutatni mindezeket a heleket ? Természetesen azt feleltem, hogy igen. Erre ü aszonta, hát mutasd meg. Meg is tettem, erre adott egy sovereignet és etünt. Nem is vót sok hasznom a sovereignbü — mondta Jo piszkos könnyek közt — mert Tom-All-Alone'sban öt shillinget kellett fizetnem a váltásért. Egy fiú pedig, mialatt aluttam, ötöt elopott, egy másik meg kilenc pennyt vett e tőlem és a kocsmáros is aszonta, hogy ádomást kell fizetnem és ez is sokba került.

— Csak nem gondolod, hogy a fátyolos hölgy történetét valaki elhiszi neked ? — jegyezte meg a rendőr mély-séges megvetéssel.

— Nem tom, Sir — felelte Jo — de ez az igazság.

— Ime láthatják, hogy minő fickó — fordult a rendőr a körülállókhoz. — Nos, Mr. Snagsby, most az egyszer nem csukom be. Felelősséget vállal-e, hogy nem fog többé csavarogni ?

— Nem ! — kiáltja Mrs. Snagsby a lépcső tetejéről.

— Édes asszonykám — könyörög Mr. Snagsby a

feleségének. — Meg vagyok győződve, hogy el fog menni, ha megparancsolják neki. Tényleg tedd meg, fiú — fordul aztán Mr. Snagsby a fiúhoz.

— Szíves örömet megteszem! — feleli Jo.

— Nos, akkor tedd is meg — jegyzi meg a rendőr. — Most tudod, hogy mi a kötelességed, tehát tedd is meg. És ne feledd, hogy a legközelebbi alkalommal nem szabadulsz olcsón. Itt a pénzed.

Ezekkel a búcsúszavakkal a rendőr búcsút vesz a társaságtól.

Jonak kissé valószínűtlen előadása a fátyolos hölgyről és a kapott sovereignről, többé-kevésbé fölkelti iránta az egész társaság érdeklődését. Mr. Guppy, aki nagy jártassággal bír nyomozó ügyekben és akit a hosszú szünet nagyon kínoz, oly érdeklődést mutat az eset iránt, hogy valóságos keresztkérdéseket rögtönöz, ami viszont anynyira érdekli a hölgyeket, hogy Mr. Snagsby udvariasan megkérte, jöjjen föl hozzájuk és igyék meg velük egy csésze teát. Miután Mr. Guppy elfogadta a meghívást, Jot is föl szólítják, hogy kövesse őt. Mr. Guppy ki fogja őt hallgatni.

— Azt ki kell jelentenem — mondja Mr. Guppy — hogy vagy bele van keveredve a dologba a fiú, mintha csak csirizzel ragasztották volna oda, vagy valami rendkívüli esett meg vele, ami Kenge és Carboynál létem alatt sohasem fordult elő.

Mr. Snagsby sug valamit Mrs. Snagsby fülébe.

— Mrs. Chadband már évek óta ismeri Kenge és Carboy ügyeit — magyarázza diadallal Mrs. Snagsby Mr. Guppynek. — Mrs. Chadband a tiszteletreméltó Mr. Chadband neje...

— Igenis — mondja Mrs. Chadband — az én oltalmam alatt volt egy gyermek, Eszter Summersonnak hívták, akit később átadtam Kenge és Carboynak.

— Miss Summerson, Madame — kiált föl Mr. Guppy elragadtatással.

— Én csak Eszter Summersonnak nevezem — jelenti ki Mrs. Chadband szigorúan. — Az én időmben még nem volt Miss, csupán Eszter!...

— Kedves Madame — feleli Mr. Guppy — az a szerény egyén, aki most önnel beszél, volt az első, aki a kérdéses fiatal hölgyet, mikor az intézetből Londonba jött, először fogadhatta. Kérem, engedje meg azt a szerencsét, hogy megszoríthassam a kezét !

Mrs. Chadband érkezettnek látván az idejét, megadja a szokott jelt és fölemelkedik. Mr. Chadband erre azt mondja :

— Csend ! Barátaim, a kellő mértékletességgel élveztük a sok jót, melyet föltálatk nekünk. Éltesse ezt a házat az ország zsirja ! Legyen bőségben búzája, bora ; növekedjék, gyarapodjék és jusson előre ! Ámde, barátaim, hát egyebet nem élveztünk ? Dehogy nem ! És mi volt az ? Lelkitáplálék ! És ki adta ezt nekünk ? Ifjú barátom, lépj elő !

Ügyetlenül és némi gyanakvással Jo odalép a szónoki képességű Mr. Chadband elé.

— Fiatal barátunk — mondja Mr. Chadband — te vagy a mi gyöngyünk, gyémántunk és ékszerünk. És mit gondolsz, miért vagy az ?

— Nem tom — feleli Jo.

— Fiatal barátunk — folytatja Mr. Chadband — azért, mert nem tudod, hogy te vagy a mi ékszerünk és drágakövünk. Mert mi vagy te fiatal barátunk ? Te ember teremtmény vagy, egy fiú. Ó, ifjú barátom, micsoda boldogság fiúnak lenni ! És vajjon miért ? Mert képes vagy megérteni a világ bölcsességét. Mindez mennyei élv és boldogság.

Mrs. Snagsby nagyon elbámult.

— Barátaim — mondja Mr. Chadband befejezésül és körülnéz — most nem akarok a fiatal barátommal foglalkozni. Eljös hozzám holnap, fiatal barátom és megkérdezed ezt a jó hölgyet, hogy hol vagyok található ? Akkor majd bőséges lelki vigaszban fogsz részesülni. Vagy tán máskor akarsz eljönni, hogy mint a szomszéd fecske felüdülj ?

Jo, akinek, úgy látszik, az volt a legnagyobb gondja, hogy mielőbb elkerüljön innen, ügyetlenül intett. Mr.

Snagsby Gustert szólítja, hogy vezesse ki a házból. De még mielőtt lemenne, Mr. Snagsby ételmaradékokat ad neki. Jo elballag a Blackfriars-hídhöz és ott egy forró sarokban elfogyasztja élelmiszerét.

És ott ül rághva, rágicsálva és időnként felnéz a vörös és ibolya színű ködben úszó szent Pál-székesegyház keresztjére. A gyermek arca után ítélve ez a szent szimbolum az ő szemében tán az egyetlen felemelő ebben a nagy, zavaros városban. Hiszen oly aranyos, magas is, bár oly távol fekszik az ő birodalmától! Ott ül. A nap lenyugszik, a folyam lefelé úszik és az emberáradat két tömegben hömpölyög el előtte. Mindenkinek megvan a maga határozott célja, mindenki megy előre.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET.

Egy új lakó.

A hosszú szünet a vége felé mászik, akárcsak egy lassú folyam, mely lomhán, higgadtan hömpölyög egy lapos országon át a tenger felé. Mr. Guppy hasonló hangulatban ögyeleg.

Kenge és Carboy nincsenek a városban. Mr. Guppy két munkatársa szabadságon van. Mr. Guppy és Mr. Richard Carstone tehát most ketten osztzkodnak az iroda vezetésének méltóságában. Mr. Carston azonban a szabadságidő alatt Kenge szobájában helyezkedett el és ez Mr. Guppyt bosszantja.

De nem csekély megnyugvására szolgál Mr. Guppynek, hogy az új jövevény állandóan a Jarndyce-per iratait bujja, mert tudja jól, hogy azokban csak csalódást talál és belezavarodhatik. A hosszú szünet alatt ezt a megelégedettségét megosztja a Kenge és Caraboy-cég egy harmadik alkalmazottjával is, nevezetesen a kis Smallweeddal, aki még nem egészen tizenöt éves és máris régi tanulója a jogtudománynak. Igazi városi gyermek, kis termettel és sápadt arccal. A kellő távolságból azonban nagy kalapjában eléggé jól mutat. Abból áll egész igyekezete, hogy

idővel valóságos Guppyvá válják. Ugyanúgy öltözködik, mint ez az úr, aki különben pártfogolja őt.

Mr. Guppy az egész reggelt az ablaknál töltötte.

Ahogy most letekint az Old Square Lincolnsinn árnyas oldalára és a kétségbeejtő falakat szemléli, a kapubejárat alatt egy férfi pofaszakállát fedezi fel. Ugyanakkor halk fütttyentés hallatszik és egy tompa hang megszólal :

— Hip ! Guppy !

— Hogyan, lehetséges volna ? — mondja a félálmából felriadva Mr. Guppy. — Small, ez csak Jobling lehet !

Small szintén kidugja a fejét az ablakon és integet Joblingnak.

— Honnan jössz ? — kérdi tőle Guppy.

— A deptfordi veteményeskertek mellől. Nem tudtam tovább kitartani. Szavamra, katonának megyek ! Nem tudnál egy félkoronát kölcsön adni, mert rettenetesen éhes vagyok !

— Nem akarsz velem étkezni ? — kérdi Guppy, miközben ledobja a kívánt pénzt, amit az nagy ügyességgel felfog.

Jobling helybenhagyólag int. Elmennek egy közeli vendéglőbe. Smallt is magukkal viszik.

Mr. Joblingnak ugyancsak oly nagy az étvágya, hogy önkéntelenül azt a gondolatot ébreszti az emberben, hogy hosszú ideig sovány életmódhoz szokhatott. Borjusültjével és sonkájával hamarabb készen van, mint a többi kettő, ennélfogva Mr. Guppy újabb adagot ajánl neki.

Hoznak egy újabb adagot, melyet ugyanazzal a buzgalommal fogyaszt el.

— Csak azt akarom kérdezni, hogy állsz most a katonának való menetel gondolatával ?

— Kedves Guppy — feleli Mr. Jobling — amit ebéd előtt gondolok, az egészen más, mint amit ebéd után gondolok. De még ebéd után is azt kérdelem magamtól, hogy mit tegyek, miből fogok megélni ?

— Ha valaki nekem azt mondja, Guppy — folytatja Mr. Jobling — még akkor is, mikor ketten lerándultunk

Lincolnshirébe és odahajtottunk ahhoz a kastélyhoz Castle-Woldba . . .

Mr. Smallweed kijavítja : Chesney-Woldba !

— Hát Chesney-Woldba ! (köszönöm, kedves barátom, a figyelmeztetést.) Ha valaki nekem akkor azt mondja, hogy olyan rossz sorom lesz, mint most, hát arculütöm ! — mondja Mr. Jobling és kétségbeesett lemondással lenyel egy korty rumot és vizet. — Igen, arcul ütöm !

— Hallgass, Tony, te már akkor is rosszul álltál — veti ellen Mr. Guppy. — Hisz a gigben egyébről sem beszéltél !

— Guppy — mondja Mr. Jobling — nem tagadom, a helyzetem akkor sem volt valami rózsás, de azt reméltem, hogy megváltoznak a viszonyok.

— Jobling — mondja Mr. Guppy — én és közös barátunk, Smallweed . . .

— Mindketten gentlemenek — jegyzi meg szerényen Smallweed és iszik egyet.

. . . már több ízben megtárgyaltuk ezt a dolgot, amióta léged . . .

— Mondd, hogy elcsaptak — kiáltja Mr. Jobling elkeseredetten — hisz úgyis azt érted !

— Nem, amióta eltávoztál az Innból — mondja Mr. Guppy. — Én már ki is eszeltem egy tervet és el is mondtam közös barátunknak. Te ismered, úgy-e, Snagsbyt, a papirkereskedőt ?

— Tudom, hogy van egy ilyen nevű papirkereskedő, de nem ismerem, mert nem volt soha dolgunk vele.

— De volt és én ismerem is őt — feleli Mr. Guppy. — A közelmúltban pedig egy bizonyos véletlen esemény folytán, melynek révén a vendége lettem, még jobban összeismerkedtünk. Ezt a körülményt különben nem kell itt tárgyalnom. Elég, ha említem, hogy úgy Mr. mint Mrs. Snagsby nagyon hajlandók a kedvembe járni és hogy Mr. Snagsbynek a bírói szünet végével igen sok másolnivalója akad. Tulkinghorn ügyeit mind ő kapja és egyébként is kitünően megy az üzlete. Nyomorúságos megélhetési mód a másolás. De feltétlenül jobb, mint a semmi, vagy mint

katonának menni. Neked időre van szükséged. El kell telni egy bizonyos időnek, míg az utolsó dolgok feledésbe mentek. És ez reád nézve kellemetlenebb lenne, mint Snagsbynél másolni.

Mr. Jobling éppen félbe akarja szakítani, mikor az éleseszű Smallweed megakadályozza, köhög egyet és így szól:

— Hm! Schakespeare!

— Először is vedd figyelembe, Jobling, hogy az ügynek két oldala van — mondja Mr. Guppy. — Beszéljünk először a másodikról. Ismered, úgy-e, Krookot, a kancellárt? Ott lakik a kis utcában.

— Látásból.

— Tehát látásból ismered? — Helyes! Azonkívül ismered a kis Flite-ot is?

— Azt mindenki ismeri — viszonozza Mr. Jobling.

— Mindenki ismeri. Nagyon helyes! Nemrégóta egyik kötelességem Flite-nak hetenként, levonva belőle a heti lakbért, egy bizonyos összeget kifizetni. Ezt a lakbért a kapott utasításhoz híven az ő jelenlétében átadom Krooknak személyesen. Ez némi összeköttetésbe hozott Krookkal, megismertem a házat és a szokásait. Tudom, hogy van egy kiadó szobája. Itt meglehetősen olcsón, tetszés szerinti név alatt oly nyugodtan élhetnél, mintha százmértföldnyire volnál. Ő nem kérdezne tőled semmit és ha neked tetszik, egy szavamra a bérlőjévé fogadna. Mondok azonkívül még mást is, Jobling — folytatta Mr. Guppy, bizalmasan meghalkítva a hangját, — ő nagyon kitűnő fickó. Folyton régi papírok közt turkál és az a bogara, hogy magától megtanuljon írni és olvasni, de amint látom, nem igen halad előre. Nagyon különös fickó! Nem tudom, nem fizetné-e ki magát, ha egy kicsit közelednél hozzá.

Azzal fejezte be Joblinghoz intézett szavait, hogy a szünet alatt, amíg a munka áll, a pénztárcáját szívesen bocsátja rendelkezésére három, négy, sőt öt font erejéig. Mert azt ne mondja senki — fűzi hozzá Mr. Guppy nyomatékkal — hogy William Guppy cserben hagyta a barátait!

Az ajánlatnak ez utóbbi része annyira közvetlen, hogy Mr. Jobling egész meghatottan mondja:

— Guppy, kedves pajtásom, add a mancsodat !

Mr. Guppy a kezét nyújtja.

— Itt van, Jobling fiam !

— Köszönöm, Guppy. Igazán nem tudom, hogy a régi barátság kedvéért nem innám-e még egy pohárral ?

Mivel az egyezség lényegileg már készen van, Mr. Guppy kifizeti a borsos számlát és Krookhoz indul Joblinggal.

Smallweed közönyös fejbiccentéssel búcsúzik a barátaitól és ott marad, hogy ujságot olvasson.

Mr. Guppy és Mr. Jobling rongy- és ócskaüvegkereskedésében találják Mr. Krookot. Alszik, mint a *bunda*. Mellette az asztalon a rendes lim-lom közt ott áll egy üres ginespalack és egy pohár.

— Hahó, fel ! — mondja Mr. Guppy és megrázza az öreg ember összeroskadt testét. — Mr. Krook ! Halló, Sir ! A sok keltegetés után végre kinyitja a szemét.

— Hogy van, Mr. Krook ? — mondja Mr. Guppy kissé leverten. — Hogy van, Sir ? A külseje után ítélve, pompásan, Mr. Krook. Remélem, jól is érzi magát ?

Az öreg céltalanul Mr. Guppyre vagy a semmibe akarván ütni, önkéntelenül megfordul és arccal a fal felé fordul. Így marad egy-két percig és aztán a bolton át az ajtóhoz botorkál. A levegő, a mozgás az udvarban, az idő vagy mind a három együttvéve magához térítik. Meglehetősen határozott léptekkel visszajön, megigazítja a prémes sipkáját a fején és gyanakvóan reájuk néz.

— Alázatos szolgájuk, gentlemenek. Egy kicsit szunyókáltam. Hi ! Nehezen ébredék föl !

Mr. Guppy Mr. Weevle rögtönzött név alatt bemutatja barátját és közli vele látogatásuk célját. Krook, jóideig mustrálja az ajánlott lakóját, aki, úgy látszik, tetszik neki.

— Ön persze szeretné látni a szobát, fiatalember ? — mondja. — Ah ! Az pompás szoba ! Ki van meszelve, lágy szappannal és szódával fel lett sikálva. Hi ! Megéri a bérösszeg dupláját is.

Ilymódon ajánlgatván a szobát, felvezeti őket a lép-

csőkön. A bérösszegben hamar megegyeznek, mert a Lord-kancellár nem lehet rideg Mr. Guppyval szemben, aki összeköttetésben áll Kenge és Carboyjal és ügyvédi szereplése révén a Jarndyce és egyéb nagy perrel. Megállapodnak abban is, hogy Mr. Weevle másnap elfoglalja a szobát. Mr. Weevle és Mr. Guppy erre elmennek.

Másnap szürkületkor Mr. Weevle podgyászmentesen, szerényen megjelenik Krooknál és berendezkedik az új lakásban. Csekély holmija között nagyrabecsüli a *Brit szépségek csarnoka* című művek acélnyomatát.

HUSZADIK FEJEZET.

A Smallweed-család.

A Smallweed-kobold, akit Bartholomeusnak kereszteltek, de otthon, a családi tűzhely mellett csak Bartnak neveznek, a Mount Pleasant környékén él nagyszüleiével és Judy nevű ikertestvérével.

Több nemzedéken át a Smallweed-családban mindig csak egy gyermek volt, míg Smallweed nagyanyó el nem vesztette az eszét és (életében először) gyermekké nem lett.

Smallweed nagyapó hasonló sorsban van, csak hogy míg alsó teste teljesen, felső teste pedig részben tehetetlen, esze teljesen ép maradt. Tisztában van úgy, mint azelőtt a négy számtani alpművelettel, sőt tisztában van bizonyos korlátozott mennyiségű egyéb alapfogalommal is.

Ezidőszerint a kis sötét nappaliban ülnek fekete lőszórtámlásszékekben, a kandalló két oldalán az öreg Mr. és Mrs. Smallweed. Teára várnak. A tiszteletreméltó Mr. Smallweed apó széke alatt, nádpálcavékonyaságú lábának védelmében egy fiókos láda áll, mely a monda szerint mesés értékeket tartalmaz. Mellette fekszik egy felesleges párna, melynek mindig a kezeügyében kell lennie, hogy a fejéhez vág hassa tiszteletreméltó életetársának, ha netalán pénzről tesz említést. Ezt a párnát az öreg úr egyáltalán nem tudja nélkülözni.

Judy, Bart ikertestvére, gonghoz hasonló csörömpö-

léssel és lármával leteszi az egyik vasbádoggal teástálcát az asztalra és elrendezi a csészéket és csészéaljakat. A kenyeret (nem sokat) beleteszi egy vaskosárba, a vajat pedig (ugyancsak nem sok) egy bádogtányérba.

Aztán a pazarlás leggondosabb elkerülésével vajat kapar a kenyérre, darabokra vágja. Míg folytatja a vajkaparást és a kenyérvágást, ráesik a fivére árnyéka, aki benézett az ablakon. Kést és kenyeret a kezében tartva, kinyitja neki a kapuajtót.

— Ah, ah, Bart — mondja Smallweed nagyapó — tehát megjöttél ?

— Meg — jegyzi meg Bart.

— Megint a barátoddal voltál, Bart ?

Bart bólint.

— Az ő költségére ebédeltél, Bart ?

Bart újra bólint.

— Ez helyes ! Csak élj az ő költségére, amennyire csak lehet és ennek a bolondnak a példája szolgáljon neked figyelmeztetésül. Ez az egyetlen haszna az ilyen barátnak. Ez az egyetlen — mondja a tiszteletreméltó bölcse.

Unokája nélkül, hogy azzal a kötelességszerű tisztelettel fogadná ezt a jótanácsot, amint voltaképen illenék, egy könnyed intéssel és fejbiccentéssel mégis megtiszteli, majd egy széket vesz magának és leül a teásasztalhoz.

— Igen, igen — mondja a jó öreg úr visszatérve a tudományos előadására. — Ugyanezt a tanácsot adta volna neked, Bart, az atyád is.

— Ő volt az én igazi fiam — folytatja az öreg gentleman és a kenyeret meg a vaját keresztbe rakja a térde fölé. — Kitűnő számoló volt, tizenöt év előtt meghalt.

Mrs. Smallweed rendes ösztönét követve, a számot pénzzel hozza vonatkozásba, elkezd rikácsolni, mint egy kiállhatatlan vén papagály :

— Tizenötszáz font bankjegy. Tizenötszáz font egy fekete ládában. Tizenötszáz font lelakatozva. Tizenötszáz font elrejtve és félretéve !

Érdemes férje erre félreteszi kenyerét, vaját és tüstént

feléje dobja a párnát, úgy hogy az öreg asszony karosszéke sarkába sodródik, de az öreg úr maga is elerőtlenedik és visszadől székébe.

Most jó ideig tart, míg az öreg gentleman lecsillapodik és befejezheti az előadását. De még akkor is különböző épületes megjegyzésekkel illeti teljesen öntudatlan életpárját.

— Ha az atyád, Bart, tovább él, meglehetősen vagyont gyűjthetett volna, te gyalázatos szarka, te fecsegő csóka ! Az anyád is nagyon okos asszony volt. Aszott, mint a gyaluforgács és el is tűnt tüstént, akárcsak a tapló, mihelyt neked és Judynek életet adott. Te vén disznó ! Te pokolfajzatú disznó ! Te disznófő !

Judy, akit nem érdekel ez, amit már többször hallott, a csészekből, csészealjából és a teáskatlan fenekéből összeönti egy edénybe kis takarítónőjük vacsoráját. Használóképp összegyűjti a vas kenyérkosárba a kenyérhéjakat és egyéb kiszáradt kenyérdarabkákat, miket ennek a családnak a rideg, fukar háztartása még meghagyott.

— Azonban az atyád és én, Bart, üzlettársak voltunk — mondja az öreg gentleman — és ha én is meghalok, minden, ami itt van, a tiéd és Judyé lesz. Nagy szerencse reátok nézve, hogy korán fogtatok az élethez. Judy a virágosboltban, te pedig az ügyvédnél. Ha meghalok, Judy visszamegy a virágosboltba, te meg maradsz az ügyvédnél.

Judy külseje után ítélve, az ember inkább azt következtethetné, hogy tövisekkel, semmint virágokkal foglalkozik, ámde ő még annakidején csak a művirágok készítésének titkába lett beavatva.

— Most pedig, ha mindenki készen van — mondja Judy bevégezvén előkészületeit — behívom a leányt teázni. Ha egyedül kint a konyhában inná meg, sohase lenne készen vele.

Mialatt a kis cseléd teázik, kopogtatnak az ajtón.

— Nézd meg, Charley (így hívják a takaros kis cseléd-leányt), hogy ki az és aztán ajtónyitás közben ne csámcsogj ! — kiált reá Judy.

— Nos, ki az és mit akar? — kérdi Judy nyelvesen.

Kitűnik, hogy *George* úr jött. Mr. George minden bejelentés és egyéb szertartásosság mellőzésével egyszerűen besétál.

— Ho ! Hát ön az ? — kiáltja az öreg úr. — Hogy van, hogy érzi magát ?

— Csak úgy lassan — feleli Mr. George.

Alaposan lesült, ötven év körüli, jól megtermett, csinos arcú ember. Göndör barna haja van, nagy szeme és széles melle. Csontos, erőteljes kezét, mely époly barna, mint az arca, nyilvánvalóan elég durva munkára használta az életben. Különösen feltűnő nála az, hogy egészen elől ül a széken, mintha megszokásból helyet akarna hagyni valami ruhaneműnek vagy egyéb felszerelésnek, amit egészen félretett. A járása is kimért, nehézkes és nagyon jól illenék hozzá az éles sarkantyúpengés. Jelenleg simára van borotválva, de a szája lehuzódik, mintha a felsőajka hosszú éveken át nagy bajuszhoz lett volna szokva. És a mód, ahogyan alkalomadtán a széles, barna kezének tenyerét végigsimítja a száján, ugyanezt a benyomást kelti. Általában az ember azt hihetné, hogy Mr. George valamikor lovaskatona volt.

Különös ellentétet képez Mr. George a Smallweed-családdal. Még sohasem szállásoltak lovaskatonát ennyire hozzá nem illő házba. Olyan a különbség köztük, mint egy bárd és egy osztrigáskész között.

— A lábát dörzsöli, hogy életet öntsön belé ? — kérdi Smallweed nagyapótól, miután előbb körülnézett az egész szobában.

— Ez részben szokás, Mr. George és . . . igen . . . részben elősegíti a vérkeringést — feleli az.

— A vérkeringést ? — ismétli Mr. George és a karját keresztbe fonva a mellén, kétszer oly szélesnek látszik. — No, abból azt hiszem, nem igen sok van már.

— Igaz, öreg vagyok, Mr. George — mondja Smallweed nagyapó — de azért még bírom. Öregebb vagyok, mint ő — folytatja a felesége felé intve — és nézze, mi lett belőle ! Te gyalázatos fecsegő ! — fűzi hozzá, feléledvén benne a régi ellenségeskedés.

— Szerencsétlen öreg teremtés ! — mondja Mr. George és feléje fordítja a tekintetét. — Ne szidja az öreg ladyt. Nézzen csak reá, hogy ül itt. Föl a fejet Ma'am. Így jobb lesz. No, most rendben vagyunk ! Gondoljon az édesanyjára, Mr. Smallweed — mondja Mr. George, mikor leül — ha a felesége nincs az inyére !

— Azt hiszem; hogy ön pompás fiú volt — mondja az öreg egy oldalpillantás kíséretében.

— Jó fiúnak kellett volna lennem és azt hiszem, meg is volt bennem a jószándék, de mégsem voltam az. Gyalázatos rossz kölyök voltam, ennyi az egész ! Nem szereztem becsületet senkinek sem.

— Csodálatos ! — kiáltja az öreg.

— Mindazonáltal — fejezi be a szavait Mr. George — minél kevesebbet beszélünk erről, annál jobb. Jöjjön ! Hisz ismeri a megállapodásunkat. Minden kéthónapi kamat után egy pipa dohány. Bah ! Minden rendben van. Nem kell megijedni és nem kell megrendelni a pipát. Itt van az új váltó és itt van a kéthónapi kamat pénze. Pedig ugyan-csak pokolian nehéz ezt az én üzletemben összeszedni valahogy !

— Hogy ne ijedjek meg a piparendeléstől ? Nem vagyunk ennyire zsugoriak, Sir ! Judy, nézz tüstént a pipa után és hozzál egy pohár hideg brandyt és vizet Mr. Geor-genak !

— Kettőjük közt nem igen lehet válogatni — mondja a látogató oly hangon, mely sokkal halkabb, semhogy a rosszfülű öreg meghallhatná és közben hol őreá, hol az öreg asszonyra néz. — Azt mondom — folytatja hangosabban.

— Hallom !

— Hogy végrehajtatna, hacsak egy nappal is hátralékban maradnék.

— Drága barátom — kiáltja Smallweed nagyapó és kitarja a karját, hogy megölelje — soha ! Soha, drága barátom. Azonban a citybeli barátom, akit rávettem, hogy kölcsönözzön önnek, az talán megtenné !

— Ó, tehát nem felel érte ? — mondja Mr. George,

majd ezekkel a halkan kiejtett szavakkal fejezi be a kérdezősködését — te vén gazember!

— Drága barátom, ő benne nem lehet megbízni. Magam sem tenném. Ő minden áron a váltóját akarja, drága barátom!

Charley, a kis takarítónő, megjelenik egy tálcával, rajta egy pipa, kis csomag dohány, brandy és víz.

Mr. George rágyujt a pipára, iszik egyet Mr. Smallweed tán egyetlen képzeletbeli szüleménye, vagyis a citybeli barátjának egészségére.

— Meg vagyok győződve — mondja George és csak annyira változtatja meg a helyzetét, hogy egy kerekded mozdulattal az ajkához emelhesse a poharát — hogy én vagyok az egyetlen élő (vagy halott) ember, aki egy pipávaló dohányt tudott kipréselni öntől.

— Igaz — feleli az öreg — hogy nem fogadok társaságot és nem vendégelek meg senkit, mert nem győzőm. Ámde, mivel ön a szokott kedves modorával egy pipávaló dohányt kötött ki feltételül . . .

— Nem az értéke volt nálam mérvadó, az úgysis semmi. Csupán egy eszme volt, hogy valamit kipréseljek öntől. Hogy kapjak valamit a pénzemért.

— Ha! Ön nagyon okos, igen okos, Sir! — kiáltja Smallweed nagyapó és a lábát dörzsöli.

— Igen, mint mindig! Püff . . . Már az is biztos jele az okosságomnak, hogy idetaláltam . . . Püff . . . Továbbá az, hogy azzá lettem, ami vagyok . . . Püff . . . Mint okos ember vagyok ismeretes — mondja Mr. George nyugodtan tovább pöfékelve. — Így jutottam előre az életben!

— Ne legyen kishitű, Sir. Hiszen viheti még valamire.

Mr. George nevet és iszik.

— Nincsenek rokonai — kérdi Smallweed nagyapó és a szeme megvillan — akik lefizetnék ezt a kis tőkét vagy ideadnának egy-két jó nevet, hogy rábeszélhessem a citybeli barátom? Nincsenek ilyen rokonai, Mr. George?

Mr. George, aki még mindig nyugodtan tovább pöfékel, így felel:

— Ha lennének, se háborgatnám őket. Annak idején úgysis elég gondot okoztam nekik.

— Hm! — jegyzi meg Mr. Smallweed — ha ki tudta volna nyomozni a kapitányt, Mr. George, ez csak hasznára lett volna. Ha akkor, mikor először jött ide a mi újsághirdetésünkre, ha azt mondom, mi, úgy ez csak a citybeli barátom hirdetésére vonatkozik meg egy-két máséra, akik hasonló módon kamatoztatják a tőkéjüket és néha, csupa barátságból nekem is juttatnak holmi csekélységet, ha akkor, mondom, segített volna rajtunk, ez csak hasznára lett volna önnek.

— Bennem megvolt a jószándék, hogy a hasznomat lássam, amint azt ön nevezi — mondja Mr. George — de azért általában örülök, hogy nem lett belőle semmi.

— Miért, Mr. George? A pokol nevében, miért? — mondja Smallweed nagyapó egész elkeseredetten. (A pokol szó valószínűleg akkor jött a nyelvére, mikor tekintete a szunnyadó Mrs. Smallweedre esett.)

— Két okból. Az első az — feleli Mr. George — mert önök ki akartak játszani. A hirdetésük ugyanis úgy szólt, hogy Mr. Hawdon (vagy Hawdon kapitány, ha úgy tesszük, ha egyszer kapitány, hát akkor mindig az) valami reá nézve kedvezőt fog hallani.

— Nos, és? — feleli az öreg rikácsolón és élesen.

— Nos, igen — mondja Mr. George tovább pipálva — az már csak nem vált volna előnyére, ha London valamennyi hitelezője és bírósága a tömlöcbe csukatja.

— Honnan tudja ezt? Néhány gazdag rokona kifizethette volna a tartozását vagy kezeskedhetett volna érte. De különben is ő csalt meg minket. Rengeteg összeggel tartozott nekünk.

— Tudom — feleli a lovaskatona — hogy könnyelműsködött és vesztébe rohant. Gyakran voltam vele. Ez a kéz rántotta vissza, mikor már teljesen tönkrement, mindenét elverte és főbe akarta magát lőni.

— Bárcsak megtette volna — mondja a jóakaró öreg — és fejét annyi darabra lőtte volna szét, ahány fonttal tartozik.

— Ez tényleg igen csattanós vég lett volna — feleli a lovaskatona hüvösen. — Annyi azonban tény, hogy a régi időkben fiatal, reményteljes és csinos volt és csak örülök, hogy akkor, midőn már nem volt az, nem találtam meg és így nem volt alkalmam őt egy számára oly pompás előnyhöz juttatni. Ez az első ok.

— Remélem, a második is ily jó? — nyögi az öreg.

— Ó, nem! De ne veszítse el a hidegvérét, akárcsak a pénzét — mondja Mr. George nyugodtan és kiveri a hamut a pipából. — Már jóval előbb vízbe fult. Erről meg vagyok győződve. Egy hajó korlátján át a vízbe esett. Hogy szándékosan tette-e vagy csak véletlenség volt, azt nem tudom. Talán a citybeli barátja tudja. Most pedig, ha a szép unokája — fordult Judyhoz, ki közben visszaért — annyira leereszkedik, hogy két hónapra megőrzi ezt a pipát, úgy a legközelebbi alkalommal megtakarítjuk ennek az árát. Jó estét, Mr. Smallweed!

— Drága barátom! — Az öreg mindkét kezét nyújtja feléje.

— Tehát azt gondolja, hogy citybeli barátja kíméletlen lenne hozzám, ha elmulasztanám a fizetést? — mondja a lovaskatona és úgy néz le reá, mint egy óriás.

— Drága barátom, attól félek, hogy igen! — feleli az öreg és úgy tekint fel reá, mint egy törpe.

Mr. George nevet, egy pillantást vet Mr. Smallweedre, elbúcsúzik a kesernyés Judytól és kivonul a nappaliból, járás közben csörömpöltetvén a képzeletbeli kardját.

— Átkozott bitang — mondja az öreg gentleman, miközben csunyán fintorgatja az arcát a becsukódó ajtó felé — de majd lépre viszlek, te kutya, lépre viszlek!

Mr. George kemény, himbálózó léptekkel és komoly arccal halad az utcákon. Nyolc óra van és a nap már végét járja.

Átmegy a vizen és a Haymarket meg a Leicester Square körüli különös vidék felé irányítja lépteit. Behatolva ennek a vidéknek egész a szívéig, egy udvaron és egy hosszú, meszelt folyosón át Mr. George egy nagy kőépülethez ér, mely meztelen falakból, tetőből, tető-

gerendákból és padlásablakokból áll. A homlokzatára, ha ugyan van egyáltalán homlokzata, rá van festve: «George céllövöldéje stb.»

Belép *George céllövöldéjébe* stb.-be. Itt gázlángok, két fehér céltábla a puskalövöldözéshez, a nyíllövészethez való alkalmatosságok, vívószerrek és a brit boxolás minden szükséges kellékei találhatók. Ma este azonban George céllövöldéjében ezen sportok egyikét sem üzik, nincs látogatója és annyira üres, hogy egy nagyfejű, kicsiny, groteszk ember, aki a padlón fekve alszik, egyedül birtokolja.

— Phil! — mondja a lovaskatona nyugodt hangon.

— Itt vagyok! — kiáltja Phil és talpra áll.

— Hogy ment az üzlet?

— Lassan csörgedezett, mint a patakfolyás — mondja Phil. — Öt tucat puska és egy tucat pisztoly meg a céltábla! — A visszaemlékezés hatása alatt Phil elkezd üvölni.

— Phil, zárd be az üzletet!

Amidőn Phil indul, hogy végrehajtsa a parancsot, kitűnik, hogy béna, de azért mégis nagyon gyorsan tud mozogni. A kezét valószínűleg már minden létező baj érte, mert össze-vissza van zúzva és tele van sebhelyekkel, az újjait azonban megőrizte. Nagyon erősnek látszik, nehéz padokat oly könnyen emel, mintha fogalma sem lenne a súlyukról. Különös módon, vállát a falnak támasztva szokott bicegni a terem körül és azokat a tárgyakat, melyekre szüksége van, nem egyenesen közelíti meg, hanem megkerüli őket. Ilykép a fal mind a négy oldalán egy sáv képződött, melyet általában *Phil jegyé-nek* neveznek.

Miután becsukta a nagy kapukat és lecsavarta a gázlángokat egynek kivételével, azzal fejezi be a működését, hogy az egyik sarokban lévő fafülkéből elővesz két derék-aljat és a hozzávaló ágyneműt. Ezeket áthúzván a terem ellenkező oldalára, a lovaskatona megveti az ágycsúcsát és Phil is a magáét.

— Phil! — mondja a gazda, aki kabát, mellény nélkül feléje menve, nadrágtartójával mintha katonásabb

volna, mint valaha. — Téged a kapualjban találtak, nemde ?

— Egy csatornában — mondja Phil. — Az éjjeli őr megbotlott bennem.

— Így tehát a csavargást már kezdettől fogva természetesnek találtad ?

— Oly természetesnek, amennyire csak lehet — mondja Phil.

— Jóéjszakát !

— Jóéjszakát, gazd'ram !

A lovaskatona, miután egyszer-kétszer le-feljárt a lövöldében, fölnéz a padlásablakon beszüremkedő holdvilágra, majd ágyához megy és szintén lefekszik.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET.

Mr. Bucket.

Lincoln's Inn Fieldsben meleg az est. Mr. Tulkinghorn mindkét ablaka tárva-nyitva. A szoba magas, szellős és komor.

Sok por száll be Mr. Tulkinghorn ablakain, de még több gyülemlik össze a butorai és papirjai közt. Vastagon fekszik mindenütt.

A pornak ebben a lerakodótelepén az egyik nyitott ablaknál ül Mr. Tulkinghorn és egy palack portói óbor mellett szórakozik. Habár nehéz természetű ember, zárkózott, száraz és szótalán, az óbor mellett mégis el tud szórakozni.

Mintha a portói öreg óbor némaságról, elzártaságról suttogna neki és ez még csak begomboltabbá teszi őt. Áthatatlanabbul, mint valaha, ül, iszik és ellágyul, mintha ez titokban történék : a szürkület ez órájában átgondolja mindazokat a titkokat, melyeket ismer.

Ámde Mr. Tulkinghorn ezen az estén nincs egyedül és így nem adhatja át magát a gondolatainak oly sokáig, mint rendesen. Ugyanannál az asztalnál, habár a székét szerényen és kényelmetlenül egy kicsit hátrább tolta, ül egy kopasz, jámbor, ragyogó ember, aki midőn az ügyvéd

fölszólítja, hogy töltsön magának, a tenyere mögött tiszteletteljesen köhint egyet.

— Nos, Snagsby — mondja Mr. Tulkinghorn — mesélje el újra azt a különös történetet.

— Készséggel, Sir.

Aztán hűen, habár kissé terjengősen megismétli a papirkereskedő Jonak a házában egybegyült vendégek előtt tett vallomását. Végére érvén az elbeszélésnek, hirtelen fölugrik és abbahagyja :

— Egek, Sir, nem tudtam, hogy még egy gentleman van jelen !

Mr. Snagsby ijedten látja, hogy közte és az ügyvéd közt, nem messzire az asztaltól, kalappal és bottal a kezében egy figyelmes arcú személy áll, aki akkor, mikor ő ideérkezett, még nem volt itt, azóta pedig se az ajtón, se az ablakon be nem jött.

— Ne törődjék ezzel a gentlemannel — mondja Mr. Tulkinghorn a nyugodt modorában — ő csupán Mr. Bucket.

— Valóban, Sir ? — feleli a papirkereskedő és egy köhintéssel fejezi ki, hogy fogalma sincs Mr. Bucket kilétéről.

— Azt akartam, hogy ő is hallja ezt a történetet — mondja az ügyvéd — mert (bizonyos okból) félig kedvem tartja többet tudni a dologról, ő pedig rendkívül ügyes az ilyenekben. Nos, mit szól hozzá, Bucket ?

— Nagyon egyszerű, Sir. Mivel a fiú régi helyén nem található, feltéve, hogy Mr. Snagsbynek nincs kifogása az ellen, hogy velem Tom-All-Alone'sba jöjjön és megmutassa, néhány órán belül ide hozhatjuk. Természetesen megtehetem Mr. Snagsby nélkül is, de ez a legrövidebb út.

— Mr. Bucket titkosrendőr, Snagsby — jelenti ki az ügyvéd magyarázatként.

Mr. Snagsby pillanatnyi habozása alatt Bucket behatol az agya legmélyebb fenekéig.

— Ne féljen attól, hogy a fiúnak baja esik — mondja. — Nem lesz semmi bántódása. A fiút illetőleg minden rendben van. Csak azért hozzuk ide, hogy néhány kér-

désre válaszoljon, ezért a fáradságáért pedig megfizetjük és aztán újra elmehet.

— Helyes, Mr. Tulkinghorn! — kiáltja Mr. Snagsby vidáman és megnyugtatta. — Ha így áll a dolog...

— Önnek megmondom — jelenti ki Bucket megnyerő nyíltsággal — hogy amennyire én értem, itt arról van szó, vajjon az elhaltnak nem volt-e egy kis vagyona igénye és hogy annak a nőszemélynek a kis vagyont illetőleg nincsenek-e kisdéd játéka. Érti?

— Ó — mondja Mr. Snagsby, de egyáltalán nem látszik meg rajta, hogy értené.

— Ön azt kívánja — folytatja Bucket — hogy az igazsághoz híven mindenki megkapja a magáét. Ön ezt kívánja.

— Föltétlenül — feleli Mr. Snagsby bólintva.

— Nos, lejön velem bizalmas látogatóba Tom-All-Alone'sba — mondja Mr. Bucket — az egész dologról örökre hallgat és nem beszéli el soha senkinek. Ez, ha jól értettem, megfelel az ön szándékának.

— Igen, Sir. Igaza van — mondja Mr. Snagsby.

Otthagyják Mr. Tulkinghornt, aki a kifürkészhetetlen mélysége felszínének legkisebb hullámozása nélkül issza tovább óborát és kilépnek az utcára.

Mikor végtére elérkeznek Tom-All-Alone'sba, Mr. Bucket a sarkon egy percre megáll, elveszi a szolgálatban lévő rendőrtől tolvajlámpáját, aki aztán az övére erősített lámpával csatlakozik hozzá.

Különböző házakban tudakozódnak egy Jo nevű fiú után. Mivel azonban Tom-All-Alone'sban csak kevés embert ismernek a keresztnéve után, ennél fogva Mr. Snagsbytől többen azt kérdik, vajjon a *Sárgarépat*, az *Ezredest*, az *Akasztófát*, a *Kis meszelőt*, a *Soványt* vagy a *Téglát* érti-e? Mr. Snagsby ismételten leírja a keresettet. A leírás következtében több ellentétes vélemény alakul ki az eredetiről.

Végre találnak egy lebujt, melyben *Szivós* tölti az éjszakát. Eszükbe jut, hogy hátha *Szivós* lesz — Jo? Mr. Snagsby és a lebuj gazdája, egy fekete kendőhalmazzal

bekötött iszákos arcú nő közt váltott kérdés és felelet vezettek erre a következtetésre. Szívós az orvoshoz ment, hogy gyógyszert hozzon egy beteg asszonynak. Mindjárt itt lesz.

— Hát ma éjjel ki van itt ? — mondja Mr. Bucket és benyitva egy másik ajtón, tolvajlámpájával bevilágít.

A szoba oly alacsony, hogy a látogatók legtöbbje a fejével érintené a füstös mennyezetet, ha egyenesen állna. Még a nagy lámpa is pislogva, betegen ég a förtelmes légkörben. Van egy csomó pad, egy magasabb pedig asztalul szolgál. Két férfi és két nő van a szobában. Tégla-vetők St. Albansban. A férfiak ott alusznak, ahová épen oda botorkáltak, az asszonyok azonban a lámpa mellett ülnek. Az egyik asszony karján egy kis gyermek fekszik.

— Hány éves ez a kis poronty ? — kérdi Bucket. — Olyan, mintha tegnap született volna.

— Még háromhetes sincs, Sir — mondja az asszony.

— Az öné a gyermek ?

— Az enyém.

A másik asszony a gyermek fölé hajol és megcsókolja az alvó gyermeket.

— Ön úgy látszik, jobban szereti, mint az anyja.

— Én is anyja voltam egy ilyen kis gyermeknek, de meghalt.

— Ó Jenny, Jenny — mondja a másik asszony — jobb így. Sokkal jobb, Jenny, hogy meghalt. Sokkal jobb !

Mialatt Mr. Snagsby kifujja az orrát és részvételleljesen köhint, kívülről léptek hallatszanak.

— Ez Jo — mondja Mr. Snagsby.

Jo bámulva áll a világosságban és megremeg arra a gondolatra, hogy újra vétett a törvény ellen és nem ment elég messzire előre. De mivel Mr. Snagsby megnyugtatta, hogy csak egy üzletről van szó, melyért meg lesz fizetve, Jo magához tér és mikor Mr. Bucket egy kis magántárgyalásra félrevonja, meglehetősen értelmesen mondja el a történetét, habár alig tud szuszogni.

— Elmondattam magamnak a fickóval mindent —

jelenti ki Mr. Bucket, mikor visszatér. — Nos, Mr. Snagsby, most rendben vagyunk.

Jo azzal fejezi be szíveségből tett szolgálatát, hogy átadja az asszornynak a hozott orvosságot és lakonikus rövidséggel szóbelileg közli vele, hogy az egészet *egyszerre kell bevenni*, Mr. Snagsby pedig letesz az asztalra egy félkoronást, számtalan bajok ellen való egyetlen orvosságát. Ezután Mr. Bucket megfogja Jo karját valamivel a könyöke fölött és maga előtt tolja, mert ezen eljárás nélkül se Szívóst, se mást nem lehet hivatásszerűen Lincoln's Inn Fieldsbe vezetni. Mindezek elvégzése után jóéjszakát kívánnak az asszonyoknak és kilépnek a fekete, piszkos Tom-All-Alone'sba.

A tömeg körülveszi őket, bujkál előttük, füttöngget, míg csak el nem érik a környék szélét, ahol Mr. Darby visszakapja a tolvajlámpáját. Világosabb, szellősebb utcákon át, melyeket Mr. Snagsby még sohasem talált oly világosoknak és szellőseknek, mennek és kocsiznak, amíg csak el nem érik Mr. Tulkinghorn kapuját.

Mialatt fölmennek a félhomályos lépcsőkön, Mr. Bucket megemlíti, hogy a külső ajtó kulcsa a zsebében van és így nem kell csengetniök.

Végre bejutnak Mr. Tulkinghorn szokott szobájába, vagyis abba, ahol ma este az óborát itta. Ő maga nincs jelen. A szoba eléggé világos.

Mr. Bucket, aki Jot hivatásszerűen még mindig a karjánál fogja és Mr. Snagsby véleménye szerint számtalan szemmel rendelkezik, néhány lépést tesz a szobában, mire Jo hirtelen megtorpan és megáll.

— Mi baj? — mondja Mr. Bucket suttogva.

— Ű itt van! — kiáltja Jo.

— Kicsoda?

— A lady!

Sűrűn lefátyolozott női alak áll a szoba közepén és a világosság épen reá esik. Máskülönből teljesen mozdulatlan és hallgat. Arccal a nő feléjük van fordulva, de figyelembe se veszi a belépőket és áll, mint egy szobor.

— Most pedig mondd — jegyzi meg Mr. Bucket hangosan — honnan tudod, hogy ez a lady ?

— Ősmerem a fátyolt — feleli Jo tágra nyitott szemmel — a kalapot meg a ruhát.

— Biztos vagy a dolgokban, Jo ? — viszonozza Mr. Bucket és élénken figyeli őt. — Nézd meg újra !

— Nézem, ahogy csak tom — mondja Jo csodálkozva — és ehun a fátyol, a kalap és a ruha.

— És mit beszéltél nekem azokról a gyűrűkről ? — kérdi Mr. Bucket.

— Itt minden csillogott — mondja Jo, miközben anélkül, hogy a tekintetét levenné a női alakról, a jobbcsuklójával megdörzsöli a balkezét.

Az alak lehúzza a jobbkeztegyujét és megmutatja a kezét.

— Nos, mit szölsz ehhez ? — kérdi Mr. Bucket.

Jo a fejét rázza.

— Se a gyűrűk, se a kéz nem hasonlít egy csipetnyit se ahhoz.

— Mit akarsz ezzel mondani ? — mondja Mr. Bucket, akit nyilvánvalóan kielégített, sőt nagyon is kielégített ez a felelet.

— Azt, hogy a kéz jóva fejérb, finumabb és jóva kisebb vót — feleli Jo.

— No, végtére még azt fogod mondani, hogy a tulajdon anyám vagyok — mondja Mr. Bucket. — Emlékszel a lady hangjára ?

— Azt hiszem, igen — mondja Jo.

Az alak elkezd beszélni.

— Hasonlított ehhez ? . . . Addig beszélek, ameddig csak akarod, ha nem vagy biztos a dolgokban. Ez a hang volt-e vagy ehhez hasonló ?

Jo ijedten néz Mr. Bucketre.

— Nem e vót !

— Hát akkor miért mondtad, hogy ez a lady ? — válaszolja az érdemes férfiú és reámutat a női alakra.

— Azért — mondja Jo csodálkozó tekintettel, de anélkül, hogy a meggyőződéséből engedett volna. — Azér.

mer ez a fátyol, a kalap és a ruha az üvé és mégse az üvé. Se a keze, se a gyűrűi, se a hangja nem az üvé. Ámde a fátyol, a kalap, a ruha az üvé és ugyanígy visete is azokat, ugyaníllan magas is vót, aztán adott nekem egy sovereignet és etünt.

— Nos — mondja Mr. Bucket könnyedén — sokat ugyan nem hoztunk ki belőled. Mindazonáltal adok neked öt shillinget. Vigyázz, hogy mire költöd és ne kövess el valami csinyt.

Mr. Bucket lopva átszámlálja a pénzt az egyik kezéből a másikba, mintha játékpénz lenne, aztán kis halomba rakva beleteszi a fiú tenyerébe és kivezeti az ajtón. Mr. Snagsbyt pedig, aki e titokzatos körülmények közt egyáltalán nem éri jól magát, ott hagyja a lefátyolozott női alakkal. Ámde mihelyt Mr. Tulkinghorn belép a szobába, a fátyol leereszkedik és egy türhetően csinos francia nő válik láthatóvá.

— Köszönöm, Mademoiselle Hortense — mondja Mr. Tulkinghorn a szokott közönyével — nem akarom ebben a kis ügyben tovább is háborgatni.

— Remélem, lesz szives figyelembe venni, Sir, hogy ezidőszerint állás nélkül vagyok? — mondja a Mademoiselle.

— Bizonyára, bizonyára!

— És lesz szives a becses ajánlásában részesíteni?

— Föltétlenül, Mademoiselle Hortense.

A Mademoiselle veleszületett előkelőséggel távozik és Mr. Bucket, aki alkalomadtán époly ügyesen látja el a szertartásmester szerepét, mint bármi mást, udvariasan kikíséri.

— Nos, Mr. Bucket? — kérdi Mr. Tulkinghorn, midőn az visszajött.

— Amint látja, Sir, minden rendben van. Kétségtelen, hogy az a másik volt, ennek a ruhájában. A színeket és más egyebet illetőleg a fiú mindennel tisztában volt. Mr. Snagsby, én önnek férfiúi szavamra ígértem, hogy a fiút minden baj nélkül elküldöm. Ne mondja, hogy nem álltam szavamnak!

— Megtartotta a szavát, Sir — feleli a papirkereskedő — és ha reám nincs többé szükség, Mr. Tulkinghorn, úgy azt gondolom, hogy az asszonykám esetleg aggódik.

— Köszönöm, Mr. Snagsby, nincs önre többé szükségem — mondja Mr. Tulkinghorn. — Nagyon le vagyok önnek kötelezve a sok fáradságért.

— Szót sem érdemel, Sir. Jóéjszakát kívánok.

Mr. Snagsby hazafelé tart. A ma esti események annyira megzavarták, hogy nem tudja, vajjon ébren van-e, kételkedik az utcák valóságában, melyeken halad és kételkedik még a fölötte sütő holdvilágban is. Kétséget azonban csakhamar eloszlatja Mrs. Snagsby kétségbevonhatatlan valósága, aki már elküldte Gustert a rendőrőrszobába azzal a hivatalos bejelentéssel, hogy a férje eltűnt.

HUSZONKETTEDIK FEJEZET.

Eszter elbeszélése.

Mr. Boythornnál kellemesen eltöltött hat hét után hazajöttünk. Sokszor voltunk a parkban, az erdőben, de Lady Dedlockot többé nem láttuk, kivéve vasárnaponként a templomban.

Nem egy vasárnap ötlött a fejembe, hogy amilyen különösen éreztem magam e hölgyel szemben, szintűgy, habár más módon, én is összezavartam gondolatait. Ha azonban lopva egy pillantást vetettem reá és láttam, hogy mily nyugodtan, kimérten, megközelíthetetlenül ül a helyén, beláttam, hogy ez csak ostoba gyengeség és szemrehányást is tettem magamnak.

Hazaérkezésünk után Richard állhatatosan meglátogatott bennünket. Sokszor váratlanul lovagolt át hozzánk, nálunk töltötte az estét és csak vasárnap tért vissza. Élénk volt, mint mindig és elmesélte, hogy nagyon szorgalmas, erről azonban, — igaz, csak úgy magamban, — nem igen voltam biztos. Most rájött a titkok nyitjára, monddta nekünk; és most már csak az van hátra, hogy azt a végrendeletet, melynek alapján ő és Ada nem

tudom hány ezer fontot kapnának, a Chancery Laneban, ha csak egy csepp belátásuk van, végre elismerjék. Még a törvényszéki tárgyalásokat is kezdte rendesen látogatni és el is mesélte nekünk, hogy ott naponta találkozik Miss Flite-tal. Hogy miket beszélnek egymással és hogy minő apró szivességeket tett neki és hogy mennyire sajnálja szegényt, habár jóízűen nevetett rajta. Arra azonban a szegény, kedves, vérmes reményű Richard sohasem gondolt, amikor oly szép jövő várt reá, hogy milyen végzeteljes láncszem fűződött az ő friss fiatalsága és Miss Flite elhervadt élete közt!

Ada sokkal jobban szerette, semhogy a szavában vagy tetteiben kételkedett volna. A gyámom ugyan sokat panaszkodott a keleti szélre és sokat olvasgatott duzzogókamrájában, de általában hallgatott az egész dologról. Ennélfogva eltökéltem magamban, amidőn Caddy Jellyby hívására Londonba mentem, hogy Richardot odarendelem a bérkocsiállomásra, hogy elbeszélgessek vele egy keveset. Megérkezésemkor ott is volt és karonfogva mentünk tova.

Egy kis darabig szó nélkül mentünk egymás mellett. Hirtelen Richard az ő nyílt modorában így szólt hozzám:

— Drága Eszter, ha állhatatosabb lennék, kitarotтам volna Badgernél vagy Kenge és Carboynál, akárcsak a halál. Nyugodtabb, rendesebb lennék és nem lenne adósságom...

— Hát adóssága is van, Richard?

— Igen — mondta Richard — van egy kis adósságom. Azonkívül játszottam billiárdot és más egyebet is. De most kifecsegetem mindent és ön bizonyára megvet érte.

— Tudja jól, hogy nem vetem meg ezért — mondtam.

— Ön elnézőbb hozzám, mint jómagam — felelte. —

Drága Eszter, én egy szerencsétlen kutya vagyok, mert nincs bennem semmi állhatatosság, de végre is el kell érünk a pör végére, mely csak a mi javunkra dőlhet el és akkor Ada is, ön is meg fogják látni, hogy mire vagyok képes!... Alaposan áttanulmányoztam a pöriratokat, hónapokon át bujtam őket — folytatta egy pillanatra

visszanyerve a rendes vidámságát — és biztosíthatom, hogy diadalmasan kerülünk ki belőlük és végtére is jó lesz minden.

Megkérdeztem tőle, hogy mikor szándékozik beiratkozni Lincoln's Innbe ?

— Erre nem is gondolok, Eszter — felelte zavartan. — Azt hiszem, volt belőle részem elég. Dolgoztam a Jarndyce-pörben, mint egy gályarab és most, miután kielégítettem a jogtudomány utáni szomjamat, meggyőződtem róla, hogy az nem nekem való.

Mire másra terelhettem volna tehát akkor a gondolataimat ?

Ránéztem és a fejemet ráztam.

— Hát mire másra — mondta Richard teljes meggyőződéssel — ha nem a hadseregre ?

— A hadseregre ? — mondtam.

— Természetesen arra, most nincs egyéb dolgom, mint hogy megbízást kapjak és akkor kész ember vagyok !

Komolyan, reménységgel, bár ez utóbbival egyáltalán nem értettem egyet, könyörögtem neki, már Adára is tekintettel, hogy ne bizzék annyira a hadseregben. De hát hasztalan volt minden beszédem.

Utoljára is elértünk a Soho Squarére, melyet Caddy Jellyby, mint a Newman Streethez legközelebb eső csöndes helyet találkául kijelölt. Caddy a kert közepén tartózkodott, de mihelyt észrevett, kisietett.

— Prince — mondta Caddy — megszerezte számunkra a kertkulcsot. Ha tehát úgy tetszik, bezárjuk és körül sétálhatunk benne, így legalább kényelmesebben elmondhatom, hogy miért akartam látni.

— Helyes, drágám — mondtam. — Ez nagyon jó lesz . . .

Caddy bezárta a kertkaput és belém kapaszkodva, lefölsétáltunk a kertben.

— Amikor ön figyelmeztetett — mondta Caddy — hogy illetlenség mama tudta és beleegyezése nélkül férjhez menni vagy őt az eljegyzésünkről nem értesíteni, bár mondhatom, hogy mama nem sokat törődik velem, jó-

nak láttam a véleményét Prince-szal is közölni. Azt mondtam Prince-nak: Miután Eszternek ez a határozott véleménye, Prince, el fogok a mamának mondani mindent, mihelyt te az időt erre alkalmasnak találod. Amellett, azt hiszem, Prince, Eszter is jobbnak, tisztességesebbnek találná, ha egyidejűleg te is beszélnél a papáddal.

— Igen, drágám, — mondtam, — Eszter határozottan így gondolkodik.

— Mivel Prince attól tartott — folytatta Caddy — hogy az öreg Mr. Turveydropnak megszakad a szíve, elájul vagy más megható formában fogadja a híradást, napról-napra halogatta a dolgot. Végére így szólt hozzám: Caddy, ha Miss Summerson, aki nagy kegyben áll atyámnál, rászánná magát, hogy velem lesz, amikor előhozakodom a dologgal, úgy azt hiszem, sikerülne. Ennélfogva megígérttem neki, hogy meg fogom erre kérni. Azonfelül eltökéltem magamban, hogyha beleegyezik, én is meg fogom kérni, hogy jöjjön velem a mamámhoz. Erre céloztam, midőn az egyik levelemben egy nagy szivességet kértem öntől. Ha rászánná magát, hogy kérelmeinket teljesíti, végtelen hálára kötelezne bennünket.

— Szívesen rendelkezésére állok mindkettőjüknek, amikor csak akarják.

Caddy egészen el volt ragadtatva a feleletemtől. Miután még egyszer-kétszer körüljártuk a kertet, miközben egy pár vadonatúj keztyűt vett föl és a lehetőséghez képest kicsipte magát, egyenesen a Newman Street felé tartottunk.

Prince természetesen órát adott, mely azonban csak hamar véget ért. Néhány bevezető szó után Mr. Turveydrop után néztünk, aki kalappal, keztyűvel a kezében az illem szobraként ült egymagában egy pamlagon külön szobájában.

— Atyám, Miss Summerson és Miss Jellyby vannak itt.

— El vagyok ragadtatva, el vagyok bűvölve — mondta és meghajtotta magát.

— Bocsássanak meg — jegyezte meg és székeket tolt felénk. — Tessék helyet foglalni! — kiáltotta és meg-

csókolta a balkeze kisujjának a hegyét. — Valósággal paradicsommá alakították át szerény hajlékomat. És erre újra Európa második gentlemanjévé csoportosult a pamlagon.

— Kedves fiam — jegyezte meg aztán Mr. Turveydrop — neked ma délután négy leckeórád van. Ajánlanám, ha gyorsan megennél néhány sandwichet.

— Köszönöm, atyám — felelte Prince — bizonyára pontos lesznek. Édesatyám megengedi, hogy előkészítsem arra, amit mondani akarok ?

— Egek ! — kiáltotta az illem mintaképe, midőn Prince és Caddy egymás kezét fogva, meghajoltak előtte.

— Atyám — felelte Prince alázatosan — én szeretem ezt a fiatal hölgyet és el vagyunk egymással jegyezve.

— El vagytok jegyezve ? — kiáltotta Mr. Turveydrop visszadőlve a pamlagra és a szeme elé tartva a kezét.

Mr. Turveydrop jajgatott a fájdalomtól.

— Kérem, ne tegye. Ne tegye ezt, atyám ! — könyörgött a fia. — Miss Jellyby nagyon tiszteli önt és a legfontosabb óhajunk, hogy figyelemmel legyünk az ön kényelmére.

— Támadj meg — mormolta Mr. Turveydrop. -- Támadj meg !

De amint észrevettem, amellettt figyelt is.

— Drága atyám — felelte Prince — mi tudjuk, hogy minő apró kényelmekhez van hozzászokva és ezekhez joga is van. Mindig az lesz az igyekezetünk, hogy minden elképzelhető módon a kedvében járjunk.

Mr. Turveydrop, bár egyenesen ült a pamlagon, kemény belső harcot vívott magával és puffadt arca is csak dagadozott az atyai tekintélytől.

— Fiam — mondta végre Mr. Turveydrop — gyermekeim ! Nem tudok ellentállni a kérésteknek, legyetek boldogok !

A jósága, mellyel magához szorította jövődöbeli menyét és ahogy kitérte a karját a fia felé (aki csupa tiszteletből kezét is csókolt neki), a legbizarabb látvány volt, melyet valaha láttam.

Az öreg Turveydrop ennek a napnak a tiszteletére oly udvarias kezdett lenni, hogy kénytelen voltam oda-szólni Caddynek, ha azt akarja, hogy még ma Tavis-innbe érjünk, indulnunk kell azonnal. Caddy gyöngéden elbúcsúzott vőlegényétől és útra keltünk.

A Tavisinnbeli lakás ablakaiban hirdetések lógtak, melyek arról szóltak, hogy a ház kiadó. A ház maga piszkosabb, ridegebb és barátságtalanabb volt, mint valaha. A szegény Mr. Jellyby csak egy-két nap előtt került a vagyonbukottak közé.

Fölfelé menve, Mrs. Jellyby szobájába (a gyermekek a konyhában szórakoztak és cseléd nem volt sehol látható), a ladyt nagy levelezésben találtuk.

— Ah, Miss Summerson — mondta. — Örülök, hogy láthatom. Mr. Jarndyce és Miss Clare jól vannak ?

Viszonzásképp annak a reményemnek adtam kifejezést, hogy Mr. Jellyby is jól van.

— Nos, egészen jól épen nem, drága — mondta Mrs. Jellyby hűvös hangon. — Kis kellemetlenségei voltak az üzletben és most egy keveset le van verve. Még szerencsém, hogy annyira el vagyok foglalva, hogy nem is érek reá erre gondolni.

— Talán — kezdtem — csodálkozni fog azon, hogy miért jöttem ide önt zavarni ?

— Mindig örülök, ha láthatom Miss Summerson — mondta Mrs. Jellyby és nyugodt mosollyal folytatta az eddigi foglalkozását. — Habár — fűzte hozzá — jobban szeretném, ha melegebben érdeklődnék a borrioboolai terveim iránt.

— Azért jöttem Caddyvel — mondtam — mert ő semmit sem akar titokban tartani az anyja előtt és azt képzelem, hogy a jelenlétem jelentéktelen bátorságot önt belé és csak segítségére van.

— Caddy — folytatta Mrs. Jellyby egy pillanatra abbahagyva a foglalkozását — azt hiszem, hogy te valami ostobaságot akarsz velem közölni.

Caddy levetette a kalapját a fejről és szívből így kiáltott fel :

— Mama, én el vagyok jegyezve!

— Ó, te nevetséges gyermek — jegyezte meg Mrs. Jellyby, miközben szórakozottan futotta át a legutoljára kézhez vett sürgönyöket — milyen liba vagy te!

— El vagyok jegyezve a fiatal Turveydroppal — zokogta Caddy — a táncakadémiából. Az öreg Mr. Turveydrop, aki igazi gentleman, már megadta a beleegyezését és ezt kérem, könyörgöm öntől is, édes jó anyám, mert enélkül sohasem lennék igazán boldog, soha, soha!

— Lássa, ez Caddy — felelte Mrs. Jellyby. — Eljegyzi magát egy táncmester fiával, belekeveredik olyan emberek közé, akik saját magukon kívül semmit sem törődnek az emberiség sorsával.

— Remélem, mama, hogy beleegyezel és reánk adod az áldásodat? — mondta Caddy.

— Együgyű gyermek vagy, hogy ilyeneket tettél — mondta Mrs. Jellyby. De miután ezt a lépést már megtetted, azonkívül egy fiút is fogadtam helyetted irodai munkára, nincs mit róla többet beszélnem!

— Nincs észrevételed az ellen, ha idehozom, mama?

— Drága Caddy — kiáltott föl Mrs. Jellyby, aki újból elmerült a távoli gondolataiba — kit akarsz elhozni?

— Hát őt, mama!

— Caddy, Caddy — mondta Mrs. Jellyby, akit az ily csekélység teljesen kihozott a sodrából. — Hát hozd el egy este, amikor se közgyűlés, se választmányi vagy fiókülés nincs. Igazítsd a látogatásodat az én időm szerint. Drága Miss Summerson, igazán kedves volt öntől, hogy eljött és ezt a bohó gyermeket kíségette. Isten vele!

Mikor a zavaros nap után este nyugodtan hazakocsiztam, sokat gondolkodtam a szegény Caddy eljegyzésén és az öreg Turveydrop viselkedésén. Mindenesetre tiszta szívemből boldogságot kívántam a két fiatalnak.

Mikor hazaértem, oly örömmel fogadott mindenki a házban, hogy szentül meg voltam győződve, nincs nálamnál boldogabb ember a földtekén.

A hosszú csacsogás után fölmentem a szobámba és egészen kimerültem. Nem sokkal később kopogtak az ajtón. Azt mondtam, hogy *szabad* és erre egy csinos, fiatal, gyászruhás leány lépett be és udvariasan meghajtott a magát.

— Ha megengedi, Miss — mondta a leány lágy, behízelgő hangon — én a szobaleánya vagyok és ajándékba küld Mr. Jarndyce a kisasszonynak.

— Téged — nekem!? — mondtam csodálkozva.

— Engedelmeivel igen, Miss. A nevem Charley. Édesanyám meghalt, árván maradtam s rettenetes helyem volt egy uzsorásnál, akit Smallweed apónak hívnak. Mr. Jarndyce, aki ezt megtudta, gondolta, hogy kegyed, kisasszony, szívesen fog engem fogadni s néha-néha oktatást is adni. De — engedelmeivel — édes kisasszony, ne sirjon!

— Nem tehetek róla, Charley!

— Ó Miss, én sem tehetem, hogy ne sírjak. Olyan boldog és hálás vagyok és úgy fogok igyekezni, hogy jó szobalány legyek.

HUSZONHARMADIK FEJEZET.

Egy felelőzés.

Richard megismertette Mr. Jarndycével a lelkiállapotát. A közlés sok gondot és csalódást okozott gyámomnak. Késő este, korán reggel sűrűn tárgyaltuk együtt. Napokat töltöttek Londonban és sűrűn találkoztak Mr. Kengével.

Richard szokott hevesiségével adta magát a katonai pályára. Naponta reggel öt órakor fölkel, hogy gyakorolja magát a vívásban.

Végre megjött a parancs, hogy Richard vonuljon be azonnal ezredéhez, Irországba.

A legnagyobb sietséggel rontott be egy este Richard hozzánk ezzel a hírrrel és aztán hosszasan tárgyalt a gyámommal. Már egy órája is elmúlt, mikor Adát és engem is beszólított gyámom.

— Nincs semmi baj, drágám — mondta Adához — csak egy kis barátságos eszmecserém volt Rickkel, melyet közölnünk kell önnek is, mert ön áll annak középpontjában. Maga pedig most fél, hogy mi lesz ebből ?

— Ha öntől ered, John bátya — felelte Ada mosolyogva — bizonyára nem.

— Ada, édes kis madaram, magának tudnia kell, hogy Rick most utoljára választotta az életpályáját. Ha teljesen fel lesz szerelve, az egész vagyon, melyet eddig a sajátjának nevezhetett, felemészthetik. Minden segélyforrását kimerítette és oda van kötve ahhoz a fához, melyet ő maga ültetett.

— Tény, hogy jelenleg a rendes segélyforrásaimat mind kimerítettem és ezzel tisztában is vagyok. De a rendesen felül van még egyebem is, Sir !

— Rick, Rick ! — kiáltotta a gyámom hirtelen rémülettel és egész más hangon, közben pedig felemelte a kezét, mintha be akarná dugni a fülét. — Az ég szerelmére, ne reméljen és ne várjon semmit attól a családi csapástól ! Bármit is akar tenni még ezen a világon, ne áldozzon fel semmit annak a rettenetes fantomnak. Inkább kérjen kölcsön, kolduljon vagy haljon meg.

Szavainak szenvedélyes buzgalma mindnyájunkat megremített. Richard is rágt a ajkát és reám nézett, mintha csak érezte volna, hogy mennyire szüksége van erre a figyelmeztetésre.

— De elég erről ! — mondta a gyámom. — Mindent kockára tettünk Richard jövőbeli életpályája érdekében. Az ön és az ő érdekében csak azt kívánom, hogy úgy távozzék körülünkől, mintha semmi sem történt volna önök közt. A rokonsági köteléken kívül, kérem, felejtse el mindent. Ada, önnek jobb, ha nincs eljegyezve Rickkel. Rick, ez önnek is jobb !

— Miért a legjobb, Sir ? — kérdezte Richard hevesen. — Mikor a szívünket kiöntöttük ön előtt, ez az eset nem állt fenn !

— Azóta sokat tapasztaltam. Nem teszek szemrehányást önnek Rick, de azóta sokat tapasztaltam.

— Ön mindezt reám vonatkoztatja, Sir ?

— Mindkettőjükre — felelte Mr. Jarndyce jóságosan. — Nem érkezett el még annak az ideje, hogy eligérik egymást. Ez nem helyes és nem is járulhatok hozzá. Jöjjenek, kedveseim, engedelmeskedjenek nekem, gyermekeim és kezdjék a dolgot elülről. Ami megtörtént, elmúlt ; lapozzanak fel egy új lapot és írják arra az életüket.

Richard ijedten nézett Adára, de nem szólt egy szót sem.

— Eddig egy szót sem szóltam a dologról — mondta Mr. Jarndyce — mert azt óhajtottam, hogy világosan, akár a nap és egyöntetűen tárgyaljunk róla. Most, most azonban szeretettel ajánlom és komolyan figyelmeztetem, váljanak el egymástól, úgy, ahogy jöttek. Bizzanak mindent az időre, a hűségre és az állhatatosságra. Ellenkező esetben rosszul fognak cselekedni és nekem is nehezemre fog esni, hogy összehoztam önöket.

Nagy szünet következett.

— Richard bátya — mondta aztán Ada kék szemét unokafivére arcára vetve — azt hiszem, azok után, miket John bátya mondott, nem marad számunkra választás. Én . . . én azt hiszem — folytatta Ada kissé zavartan — hogy maga nagyon szeret engem . . . és . . . és nem hiszem, hogy másba talál szerelmes lenni. De azért mégis szeretném, ha alaposan megfontolná a dolgot, mert azt óhajtom, hogy mindenben boldog legyen. Bennem megbizhatik, Richard bátya. Mindig szeretettel fogok magáról megemlékezni és Eszterrel beszélgetni és talán néhanapján maga is fog reám gondolni. No és most — mondta Ada hozzálépve és a remegő kezét nyújtva neki — újra unokatestvérek lettünk, Richard. Lehet, hogy csak rövid időre és én csak áldva fogok gondolni minden lépésére !

Nagy sajnálkozással vettem észre, hogy Richard ettől az órától kezdve nem viseltetett azzal a nyíltsággal Mr. Jarndycével szemben, mint eddig.

A felszerelés és utazás előkészületeinek izgalmaiban csakhamar elfelejtette nemcsak önmagát, de az Adától való elválás fájdalmát is, aki Herdfordshirében maradt,

míg mi, t. i. Mr. Jarndyce, Richard és én, egy hétre Londonba mentünk.

Ezek nagyon mozgalmas napok voltak és én egész nap vele bolyongtam, hogy összevásárolja mindazt, amire szüksége volt.

Nagyon sokat járt ki-be a lakásunkban egy lovas-katona, hogy vívőleckéket adjon Richardnak. Csinos, erőteljes külsejű ember volt nyílt, őszinte modorral és néhány hónapon át oktatta Richardot. Annyit hallottam már róla, nem csupán Richardtól, hanem a gyámomtól is, hogy egy reggel a reggeli előtt, mikor órára kellett jönnie, szándékosan a szobámban maradtam.

— Jó reggelt, Mr. George — mondta a gyámom, aki velem egyedül maradt a szobában. — Mr. Carstone tüstént itt lesz. Addig is Miss Summerson nagyon örül, hogy önt láthatja. Foglaljon helyet!

— Úgy hallottam, hogy önnek nagy vállalkozása van — mondta Mr. Jarndyce.

— Nem épen nagy, Sir. Egy céllövöldém van, de nincs rajta semmi különös.

— Milyen lövészt és vívót nevel ön Mr. Carstone-ból? — kérdezte a gyámom.

— Elég jól, Sir — felelte és összekulcsolva a karját a mellén, még nagyobbbnak látszott. — Ha Mr. Carstone teljes erejével belefeküdne a dologba, úgy bámulatos sikert tudna elérni.

— Sok tanítványa van, Mr. George?

— Nagyon változik a számuk. Legtöbbnyire kevesebben vannak, semhogy meg lehetne belőlük élni.

— És mifajta emberek látogatják az ön céllövöldéjét?

— A legkülönfélébbek. Vannak angolok és idegenek. Gentlemenek és mások. Voltak már női tanítványaim is, akik a pisztolylövésben gyakorolták magukat. Volt köztük sok bolond is, de azok mindenhová elkerülnek, ahol nyitott ajtóra találnak.

Richard belépte megszakította a társalgást. Mr. George felkelt, katonásan meghajtotta magát előttem, jónapot

kívánt a gyámomnak és aztán nehézkes léptekkel elhagyta a szobát. Ez aznap reggel történt, amikor Richardnak el kellett volna utaznia. Estig, amíg el nem ment Liverpoolba, hogy Holyheadbe utazzék, szabadok voltunk. Mivel a Jarndyce-per akkorra újra ki volt tűzve tárgyalásra, Richard azt indítványozta nekem, hogy menjünk el a bíróságra és hallgassuk meg a tárgyalást. Az utolsó napja lévén, úgy látszik, nagyon szeretett volna elmenni, én pedig sohasem jártam ott, hát beleegyeztem és lesétáltunk Westminsterbe, ahol akkor a bíróság székel.

Mikor eljutottunk a bírósághoz, a Lordkancellár nagy pompával és méltósággal ült helyén és a parókás, taláros urak egy része szunyókált, néhányan ujságot olvastak, néhányan pedig le-felsétáltak és halk hangon tárgyaltak, látszólag valamennyien jól érezték magukat, egy cseppet sem siettek, közönyösek voltak és kényelmesek. Leültem arra a helyre, melyet Richard kijelölt számomra, igyekeztem hallgatni és körülnézni, ámde nem volt semmi különös látnivaló, kivéve a szegény, bolondos Miss Flite-ot, aki egy padon állt és bólintgatott a fejével.

Miss Flite csakhamar felfedezett bennünket és odajött, ahol mi ültünk. Kedvesen üdvözölt engem a birodalmában és meglegegedetten, büszkén mutogatta annak főlátványosságait. Mr. Kenge is odajött hozzánk beszélgetni és a házigazda szerény büszkeségével mutogatott mindent. Nem jó napot választottunk ki a látogatásra — mondta. — Az ülésszak első napja lett volna a legalkalmasabb, de így is felséges, felséges.

Körülbelül vagy egy félórát töltöttünk ott, midőn a tárgyalás alatt lévő ügy — ha ugyan használhatom ebben a vonatkozásban ezt a nevetséges kifejezést — a saját ürességében kimulni látszott anélkül, hogy eredményre vezetett volna vagy valaki ezt várta is volna. A Lordkancellár aztán az emelvényről ledobott egy iratcsomót a lordkancellári emelvény alatt lévő asztalnál ülő ügyvédeknek és valaki megszólalt:

— A Jarndyce-per.

Erre nagy mormogás, nevetés támadt, a hallgatóság

tömegesen kivonult, nyalábszám hoztak be iratokat és táskákat tele írásokkal.

Beszélgettek róla a Lordkancellárral, veszekedtek, egymásnak magyarázgattak, némelyek azt mondták, hogy így van, mások, hogy úgy, viszont mások tréfából indítványozták, hogy olvassák fel a kötetekre menő tanuvallo-másokat. Még nagyobb mormogás, nevetés támadt, minden érdekelt mulatott rajta, de egyik sem tudott valamit kihozni belőle. Körülbelül egy óra és néhány megkezdett és hirtelen abbahagyott beszéd után Mr. Kenge szerint egyelőre elnapolták, az iratokat újra összeszedték, még mielőtt az irnokok befejezhették volna a behozatalukat.

Ennek a reménytelen tárgyalásnak a végén ránéztem Richardra és csinos, fiatal arcán fáradt vonásokat vettem észre.

— Örökre nem tarthat így, Durden anyó. Jövőre több szerencsénk lesz! — Ez volt minden, amit mondott.

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET.

Mesterlövészek.

A téli reggel borongós szemmel, fakó arccal tekint le Leicester Square környékére és felébreszti Mr. George-ot és annak bizalmasát, Philt. Mr. George, miután egy parányi tükör előtt megborotválkozott, fedetlen fővel, nyitott ing-mellel kivonul a kis udvar kútjához és csakhamar visszatér a sárga szappantól, a dörzsöléstől, a szakadó esőtől és fel-tűnő hideg víztől ragyogón. Mikor egy nagy, durva törül-közővel letörli magát, úgy liheg, mint egy katonai buvár, aki most emelkedett fel a vízből.

Mikor Mr. George megszáradt, két kemény kefével egyszerre neki esik a fejének és oly kiméretlenül keféli magát, hogy Phil, mialatt kisépri a lövöldét, a vállával végigdörzsölve a falat, csupa száanalomból elkezd hunyorgatni. A kefézés után Mr. George megtömi a pipáját, rágyújt és a rendes szokásához híven pöfékelve jár föl-alá. Phil ezalatt a meleg zsemlye és kávé hatalmas illata közt

elkészíti a reggelit. Mr. George komolyan pipázik és lassan jár.

— Tehát, Phil — mondja Mr. George a lövöldében jóideig némán föl-alájárva — te az éjjel a vidékről almodtál ?

Ezt tudniillik Phil, mikor fölkelt, szinte csodálkozva említette neki.

— Igen, gazd'ram.

— És milyen volt ?

— Azt nem igen tudom — mondja Phil némi gondolkodás után.

— Hát honnan tudtad, hogy vidéken vagy ?

— Azt hiszem, a fűről és a hattyúkról — mondja Phil további gondolkodás után.

— Én vidéken születtem, Phil.

— Csakugyan, parancsnok ?

— Igen és ott is nőttem föl.

Phil föltolja az egyik szemöldökét és miután tiszteletteljesen megbámulta a gazdáját, hogy kifejezze az érdeklődését, nagy kortyot nyel a kávéból és közben mindig reá néz.

— Nincs olyan madár, melynek fütyjét ne ismer-ném — mondja Mr. George. — Kevés levél vagy bogyó van Angliában, melynek nem tudnám a nevét. A jó anyám is vidéken lakott.

— Finom öreg hölgy lehetett, gazd'ram — jegyzi meg Phil.

— Te tehát a mocsarakat és álmokat kivéve sohasem láttad a vidéket, úgy-e ?

Phil a fejét rázza.

— Óhajtanád látni ?

— Nem . . . Nem hiszem, hogy különösen óhajtanám.

— Téged a város kielégít, nemde ?

— Tetszik tudni, parancsnok — mondja Phil — én nem ismerem és nem tudom, nem vagyok-e már öreg ahhoz, hogy újhoz szokjam.

— Hány éves vagy, Phil ? — kérdi a lovaskatona szünetet tartva, mikor a gőzölgő csészét az ajkához emeli.

— Valami nyolcas van az éveim számában — mondja Phil. — Nyolcvan nem lehetek, se pedig tizennyolc. E kettő közt kell lennem.

Mr. George kedélyesen nevet, megveregeti a vállát, aztán segít és rendbehozza a lövöldét. Ennek végeztével egy keveset súlyozózik, majd megméri magát és annak a véleményének ad kifejezést, hogy nagyon húsos és a legnagyobb komolysággal egymagában elkezd vívni.

Gazdát és szolgát végre a folyosó felül léptek zavarják meg, melyek szokatlanul hangosak, jelezvén, hogy szokatlan vendégek érkeznek. A léptek mindig közelebb és közelebb érnek a lövöldéhez, majd belép egy csoport.

Áll pedig a csoport egy gyenge, csúnya alakból, melyet két ember hoz be egy széken, aztán egy félig éhenhalt álarchoz hasonló, szikár női személyből. E pillanatban az alak, mely eddig csak lihegett, megszólal:

— Ó, édes Istenem, mennyire megrázott ez a dolog! Hogy van, drága barátom, hogy van? — fűzi hozzá.

Mr. George most fölismeri a csoportot: a tiszteletreméltó Mr. Smallweedet, aki eljött levegőzni, valamint a testőr szerepét betöltő és őt kísérő unokáját, Judyt.

— Mr. George, drága barátom — mondja Mr. Smallweed nagyapó és lefejt a jobbkezét az őt cipelő ember nyakáról, akit idejövet majd megfojtott, hogy van? Úgy-e, csodálkozik, hogy engem lát, drága barátom?

— Akkor se csodálkozhatnám jobban, ha a citybeli barátját látnám — feleli Mr. George.

— Csak ritkán járok ki — lihegi Mr. Smallweed. — Már hónapok óta künt se voltam a házból. Nagyon körülményes és amellet drága is. De már nagyon óhajtottam önt látni, drága Mr. George. Hogy van, Sir?

— Elég jól vagyok — mondja Mr. George. — Remélem, ön is.

— Drága Mr. George — mondja Mr. Smallweed nagyapó — lenne szives a tűzhöz vinni? Szokva vagyok a tűzhöz, aztán öreg ember is vagyok és könnyen megfázom.

Phil akárcsak egy szellem, székestől együtt fölkapta és letette a tűzhely elé.

Mikor a kívánsága teljesült, kitárta mindkét kezét Mr. George felé :

— Ó, Istenem ! — mondja Mr. Smallweed lihegve. — Ó, egek ! Drága barátom az ön embere nagyon erős és nagyon hirtelen. Ó, Istenem, nagyon is hirtelen ! Judy, tolj kissé hátrább. Megperzseltem a lábam. Ezt különben a jelenlévők orra a gypjúharisnyák szaga után is tanusíthatta.

— Drága barátom, milyen boldog vagyok, hogy találkoztunk. Ez az ön üzlete ? Nagyon kedves hely. Valósággal festői . . .

— És ön jól van, Mr. George ? — mondja a lovaskatonának, aki vívókarddal a kezében szemben áll vele. — Az üzlete, hála Istennek, jól megy, úgy-e ?

Mr. George hüvös biccentéssel felel, majd hozzáteszi :

— Csak folytassa. Tudom, nem azért jött, hogy ezt megkérdezze.

— Drága barátom ! . . . A kard veszedelmesen csillog és igen élesnek látszik. Valakit véletlenül megsebesíthet vele. Szinte fázom tőle, Mr. George. — A pokolba vele — mondja titokban a pompás öreg úr Judynek, mialatt a lovaskatona egy-két lépést távozik, hogy félre rakja a kardot. Tartozik nekem és esetleg eszébe juthat, hogy a tartozását ezen a gyilkos helyen egyenlitse ki. Szeretném, ha a pokolfajzat nagyanyád itt lenne és leborotválná a fejét !

Mr. George keresztbe fonja a karját és lenéz az öreg emberre, aki percről-percre lejjebb és lejjebb csúszik székében és nyugodtan mondja :

— Nos tehát !

— Ha — kiáltja Mr. Smallweed és kuncogva dörzsöli a kezét. — Igen. Nos tehát mit, drága barátom ?

— Mondok valamit — jegyzi meg Mr. George. — Ha beszélni óhajt velem, álljon elő vele, hogy mit akar. Én nyílt ember vagyok és nem értek ahhoz, hogy miként kell kerülgetni a dolgot. Ha azért jött, hogy barátságosan meglátogasson — folytatja Mr. George — nagyon le

vagyok kötelezve. Hogy érzi magát... Ha azért jött, hogy meggyőződjék van-e valamim, nézzen körül, én szívesen látom. Ellenben ha valami mondanivalója van, hát csak ki vele !

A viruló Judy anélkül, hogy tekintetét elfordítaná a tüztől, szellemszerűen megböki a nagyatyját.

— Ime lám, neki is ez a véleménye. És a pokolba is, miért nem ül le ez a fiatal nő, mint más keresztény teremtés — mondja Mr. George és elgondolkodva nézi Judyt. — Föl nem foghatom !

— Mellettem marad, hogy vigyázzon reám, Sir — mondja Mr. Smallweeg nagyapó. — Öreg ember vagyok, drága Mr. George és ápolásra szorulok.

— Helyes — feleli a lovaskatona és székét az öreggel szembe tolja — nos tehát ?

— A citybeli barátom egy kis üzletet kötött egyik tanítványával.

— Csakugyan ? — mondja Mr. George. — No, ezt igen sajnálom.

— Igen, Sir. — Mr. Smallweed nagyapó a lábát dörzsölgeti. — Szemrevaló katona, Carstonénak hívják. A barátai jótálltak érte és mindent becsületesen kifizettek.

— Valóban megtették ? — feleli Mr. George. — Mit gondol, a citybeli barátja elfogadna egy jótanácsot ?

— Azt hiszem, igen, drága barátom. Öntől föltétlenül.

— Akkor azt tanácslom, hogy ezzel az emberrel ne kössön több üzletet. Nincs mit keresni rajta. Az a fiatal gentleman tudomásom szerint egészen lecsúszott.

— Nem, nem, drága barátom — tiltakozik Mr. Smallweed nagyapó a sovány lábszárát dörzsölve. — Úgy hiszem, még nem csúszott le. Vannak jóbarátai, a fizetése is tehermentes, eladhatja a katonai okmányát, biztató kilátásai vannak egy perben, jó házasság is vár reá és... ó, tudja Mr. George, a barátom még hitelképesnek tartja azt a fiatal urat !

— De hogy másról beszéljünk — folytatja Mr. Small-

weed — térjünk át Mr. George a zászlósról Hawdon kapitányra.

— Ó, hát róla van szó? — mondja Mr. George és miközben nagyapó és az unokája keményen reá néznek, halkan füttyent. — Hát azért jöttek ide? Helyes, nos, mi van vele? Beszéljen!

— Drága barátom — feleli az öreg — hozzám fordultak... Judy, rázz föl kissé!... hozzám fordultak tegnap a kapitány ügyében. Egy ügyvéd. Az én véleményem még mindig az, hogy a kapitány nem halt meg.

— Ostobaság! — jegyzi meg Mr. George.

— Ohó! — mondja Mr. Smallweed nagyapó. — Nos, mit gondol, mi a szándéka a nálam tudakozódó ügyvédnek?

— Üzletet csinálni — mondja Mr. George.

— Szó sincs róla!

— Akkor nem is ügyvéd — mondja Mr. George komoly határozottsággal összefonva a karját.

— Pedig az és hozzá híres, drága barátom. Hawdon kapitány kézírását szeretné látni. Nem akarja megtartani, csupán látni és összehasonlítani egy birtokában levő írással.

— Nos?

— Hát igen, Mr. George. Mivel véletlenül emlékezett egy Hawdon kapitányra vonatkozó hirdetésre és közelebbit szeretett volna tudni róla, hát érdeklődni kezdett és... hozzám jött, miként ön is, drága barátom. Nekem sohasem volt írásom tőle csak az aláírása. Pestis, dögvész, éhínség, gyilkosság és hirtelen halál érje őt — mondja az öreg dühösen. — Az aláírásából van, azt hiszem, egy félmillió is. De önnek, drága barátom — mondja barátságosabb hangon — bizonyára lesz holmi levele vagy más írása, mely megfelelné a célnak. Mindegy, akármi, csak a kezeírása legyen.

— Valami kezeírása — mondja a lovaskatona megfontoltan. — Lehet, hogy van.

— Legdrágább barátom!

— De lehet, hogy nincs.

— Ó! — mondja Smallweed nagyapó csüggedten.

— Azonban ha halomszámra volna is, akkor se mutatnék egy töltényrevalót sem addig, míg meg nem tudom, hogy mi célból akarja.

— Hiszen megmondtam, hogy miért, Sir. Megmondtam, drága Mr. George, hogy mire kell.

— Nem elég — mondja a lovaskatona a fejét rázva. — Többet kell tudnom és bele is kell egyeznem.

— Hát akkor eljön velem az ügyvédhez — nógatja Smallweed Mr. George-ot. — Megmondtam neki, hogy dél előtt tíz és tizenegy közt alighanem fölkeresem. Most féltizenegy van. Eljönne velem ezt az urat meglátogatni, Mr. George?

— Hm! — mondja az komolyan. — Nem bánom, de nem ígérek semmit.

— Nem, drága Mr. George, nem!

— És helyet ad a kocsijában anélkül, hogy ezt külön fölszámítaná? — kérdi Mr. George kezébe véve a botját és a vastag mosókezyűjét.

Ez a tréfa annyira megtetszik Mr. Smallweednek, hogy huzamosabb ideig halkan nevetgél a tűz előtt.

— Készen vagyok — mondja a lovaskatona. — Phil, vidd le ezt az öreg urat a kocsijához. Ez úgyis semmi neked.

— Ó, jaj nekem! Ó, Istenem! Várjon egy percet — mondja Mr. Smallweed. — Ő nagyon hirtelen. Tudja biztosan, hogy a kellő óvatossággal meg tudja csinálni, derék ember?

Phil nem felel, hanem fölkapja a széket a terhével együtt és féloldalra dülve elrohan vele a folyosón át — Mr. Smallweed szótlanul és görcsösen belékapaszkodik — mintha azt az elfogadható megbízást nyerte volna, hogy az öreg urat a legközelebbi vulkánba dobja. Mivel azonban a célja sokkal közelebb, nevezetesen a kocsinál van, itt leteszi. A szép Judy helyet foglal mellette, a szék a kocsitetejét ékesíti, Mr. George pedig a bakon lévő üres helyen helyezkedik el.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET.

Egy másik öreg katona.

Mr. Georgenak nem kell sokáig összefont karral a bakon ülni, mert utazásuk célja Lincoln's Inn Fields. Mikor a kocsis megállítja a lovakat, Mr. George leszáll, benéz az ablakon és így szól:

— Hogyan, hát Mr. Tulkinghorn az ön embere?

— Igen, drága barátom. Ismeri őt, Mr. George?

— Hallottam róla, sőt azt hiszem, láttam is. De nem ismerem és ő sem engem.

Először föl kell vinni Mr. Smallweedet a lépcsőkön, ami a lovaskatona segítségével simán megy végbe. Beviszik Mr. Tulkinghorn nagy szobájába és leteszik a török szőnyegre a tűz elé. Mr. Tulkinghorn e percben nincs a szobában, de mindjárt jönni fog. Ezt az előcsarnokban, az íróasztal mellett ülő őrnek adja tudtul, aki megpiszkálja a tüzet és aztán magára hagyja a triumvirátust, hogy melegedjék.

Mr. George igen kíváncsian szemlélgeti a szobát. Föl-néz a festett mennyezetre, megnézi az ósdi jogi könyveket, megcsodálja a hatalmas ügyfelek arcképeit és hangosan olvassa a polcon lévő neveket.

Sir Leicester Dedlock Baronet — olvassa Mr. George elgondolkodva. — A chesneywoldi uradalom. Hm! . . . Mr. George jóideig áll ezeknél a polcoknál, majd visszatér a kandallóhoz és megismétli: Sir Leicester Dedlock Baronet, a chesneywoldi uradalom. Hm!

Mr. Tulkinghorn belép. Természetesen nem változott. A ruhája rozsdás, a pápaszemét, melynek tokja nagyon kopott, a kezében tartja. A modora zárkózott és száraz. A hangja rekedt és halk.

— Jó reggelt, Mr. Smallweed, jó reggelt! — mondja midőn belép. — Hát elhozta a káplárt? Üljön le, káplár.

Mr. Tulkinghorn a kandalló rácsa előtt fölváltva hol a kezefejét, hol a tenyerét melegíti és (az állandóan lehúzott függöny mögül) végigmustrálja a félkörben ülő triót.

— Mr. George — mondja Smallweed nagyapó a rancos kezével reszketve — ez az az úr.

Mr. George köszönti az urat, de máskülönben némán hallgatva, mereven ül a helyén.

— Azt hiszem, káplár — kezdi Mr. Tulkinhgorn, miközben a szék egyik oldalára ül és a lábát keresztbe fonja — hogy Mr. Smallweed már kellőleg elmagyarázta a dolgot. Ön valamikor Hawdon kapitány alatt szolgált, ápolta betegségében és több apró szolgálatot tett neki. Amint hallottam, a bizalmát is élvezte. Igaz ez ?

— Igen, Sir, igaz — mondja Mr. George katonás rövidséggel.

— Ennélfogva a birtokában lehet valami, lényegtelen, hogy mi, számla, utasítás, rendelet, levél, ami Hawdon kapitány kezeirása. Össze szeretném hasonlítani egy írással, mely nálam van. Ha megadja rá a lehetőséget, megjutalmaznám a fáradságát. Azt hiszem, három, négy vagy öt guinea elég jutalom lenne.

— Nagyon fényes, drága barátom ! — kiáltja Smallweed nagyapó behunyva a szemét.

— Az a kérdés — mondja Mr. Tulkinghorn az ő rendszeres, tompított, közönyös modorában — hogy először van-e valami kezeirása Hawdon kapitánytól.

— Először, hogy van-e valami kezeirásom Hawdon kapitánytól, Sir. — ismétli Mr. George.

— Másodszor, hogy mit kíván a fáradságáért, ha megmutatja.

— Másodszor, hogy mit kívánok a fáradságomért, ha megmutatom, Sir — ismétli Mr. George.

— Harmadszor meg kell bírálnia, hogy hasonlít-e ezekhez ? — mondja Mr. Tulkinghorn néhány köteg írást téve elébe.

— Meg kell bírálnom, hogy hasonlít-e ezekhez ? — ismétli Mr. George.

Mindhárom alkalommal Mr. George szinte gépiesen ismétli a szavakat és mereven néz Mr. Tulkinghornra.

— Nos — mondja Mr. Tulkinghorn — mit szól hozzá ?

— Nos, Sir — feleli Mr. George, miközben fölemez kedik és valóságos óriásnak látszik — ha nem veszi ross-l néven, a legszívesebben semmit sem akarnék tudni a dologról.

Külsőleg minden felindulás nélkül, Mr. Tulkinghorn megkérdi :

— Miért nem ?

— Hogy miért nem ? — feleli a lovaskatona — mert a katonai fegyelmet kivéve nem értek semmihez.

Mr. Smallweednek szinte önkéntelenül tódul az ajkára a *drága barátom* megszólítás után a *pokol/fajzat* jelző, de hirtelen kijavítja magát és a leggyöngédebben figyelmezteti a drága barátját, hogy ne hamarkodja el a dolgot, hanem tegye meg azt, amit ily kiváló gentleman kíván. Mr. Tulkinghorn csupán melleleg fűzi hozzá a saját észrevételeit, mondván :

— Ön legjobban tudja megítélni, káplár, a saját érdekeit. Vigyázzon, hogy kára ne essék ebből. Tegyen úgy, ahogy tetszik. Mindezt a teljes közöny látszatával mondja, közben az íróasztalán keresgél és egy levél írásához fog.

Mr. George gyanakvón néz a festett mennyezetről a padlóra, a padlóról Mr. Smallweedre, majd Mr. Tulkinghornra és aztán újra a festett mennyezetre, közben zavarában sűrűn változtatja a lábát, amelyre támaszkodik.

— Megengedi, hogy megkérdezzem, hogy az esetben, ha találnék egyet, miért kívánja látni a kapitány kézírását ?

Mr. Tulkinghorn nyugodtan rázza a fejét.

— Nem. Ha üzletember lenne, káplár, nem kellene fölvilágosítanom, hogy az én ügykörömben igen sok, alapjában véve ártatlan okok vannak, melyek titoktartást követelnek. Ha azonban azt hiszi, hogy ezzel ártana Hawdon kapitánynak, úgy erre nézve megnyugtathatom.

— Igen, ő halott, Sir.

— Ugyan ? — Mr. Tulkinghorn nyugodtan leül írni.

— Igen, Sir — mondja a lovaskatona egy újabb kínos szünet után a kalapjába bámulva. -- Sajnálom,

hogy nem tudtam jobban kielégíteni. Ha bárkinek is elég-tételül szolgálna, hogy a véleményemben egy öreg katona-barátom, aki több fogékonysággal bír az ily üzleti ügyek iránt, támogasson, úgy készséggel tárgyalok vele.

Mr. Smallweed hallván, hogy ez a szaktekintély egy rokkant katona, annyira lelkére köti a lovaskatonának, hogy tárgyaljon vele erről az ügyről, nyomatékosan ki-emelvén, hogy öt guineáról, sőt esetleg többről is van szó, hogy Mr. George kijelenti, hogy elmegy és tárgyal vele. Mr. Tulkinghorn nem nyilatkozik semmiféle irányban.

— Engedelmével, Sir, megbeszélem a dolgot a barátommal — mondja a lovaskatona — és még a mai nap folyamán bátor leszek közölni a végleges választ. Mr. Smallweed, ha úgy óhajtja, hogy levigyük a lépcsőn...

— Kész vagyok az ön szíves segítségére, pompás barátom!

A kolostorszerű Templén és Whitefriarson át, tovább a Blackfriars-hídon, a Blackfriars-úton át Mr. George nyugatra halad egy kis utca egyik boltja felé, mely hangszerkereskedésnek látszik, miután hegedűk, fuvalák, tamburák, háromszögek és néhány hangjegy lógnak kirakatában. Néhány lépéssel előtte megáll és megpillant egy katonás külsejű asszonyt, aki felsőszoknyáját fölgűrve, egy kis fahordóval a kezében éppen kilépett az üzletből s a hordót a járda szélén elkezdte súrolni, mosogatni.

Az asszonynak sejtelve sincs Mr. George közellétéről mindaddig, míg a vizet a csatornába öntve hordójával együtt föl nem emelkedik és maga előtt nem látja. A fogadtatás nem éppen hizelgő.

— George, én sohasem látom önt, de szeretném, ha vzer mértföldre lenne innen.

A lovaskatona anélkül, hogy válaszolna erre az üd-eözletre, követi a hangszerüzletbe, ahol a lady leteszi a zöldséges hordót az elárusítóasztalra, kezét szorít vele és a karját rátámasztja a hordóra.

— Bagnet Mátyást egy percre se találom biztonságban — mondja az asszony — ha ön közeledik hozzá. Maga nyugtalan kódorgó...

— Mrs. Bagnet — mondja a lovaskatona — szavamat adom, hogy miattam Mátyásnak nem lesz semmi baja. Ebben a tekintetben megbizhatik bennem.

— Helyes, hiszen megbízom, de már a pusztta látása is nyugtalanít — feleli Mrs. Bagnet. — Ah George, George ! Milyen rendes ember vált volna magából, ha elvette volna Joe Pouch özvegyét !

— Az bizonyos, viszonozza a lovaskatona félig nevetve, félig komolyan. Bárcsak találtam volna olyan feleségre, mint Mátyás !

Mrs. Bagnet ezt a bókot úgy fogadja, hogy egy csomó zöldséggel tréfásan arcon fröccsenti Mr. George-ot és aztán beviszi a hordót a bolt mögött való kis szobába.

— Quebec, babácskám — mondja George, aki az asszony hívására követi őt ebbe a szobába — és te is, kis Malta, gyertek és csókoljátok meg a ti Bluffyteket !

Ezek az ifjú hölgyek, akiket valójában nem ezekre a nevekre kereszteltek, mert hogy a családban úgy szólítják őket, amely helység kaszárnyájában születtek, háromlábú székeken foglalatoskodtak. A fiatalabb (körülbelül öt-hatéves) egypennys olvasókönyvben sillabizálja a betűket, míg az idősebb (talán nyolc-kilencéves), a tanítómestere, nagy szorgalommal varrogat. Mindketten nagy örömmel üdvözlrik Mr. George-ot, mint régi barátjukat és néhány csók és kis verekedés után melléje teszik székeiket.

— És hogy van az ifjú Woolwich ? — kérdi Mr. George.

— Ah ! No lám ! — kiáltja Mrs. Bagnet élénkpiros arccal a lábastól feléje fordulva (mert az ebédet főzi) — az ember el se hinné, az atyjával együtt elszerződtek a színházhoz és fuvolát játszik egy katonai darabban.

— Derék ember a keresztfiam ! — káltja Mr. George és a combját veregeti.

— Elhiszem — mondja Mrs. Bagnet. — Valódi brit. Ilyen Woolwich, valódi brit.

— Mátyás pedig a bugósípot fujja és önök mind derék polgáremberek. Családi életet élnek. A gyerekek

felnőnek. Persze nekem fogalmam sincs arról, hogy miért ne kívánnának százmértföldnyire innen, mikor nekem semmi közöm sincs az ilyesmihez.

Mr. George a tűz előtt ülve elmereng. Mrs. Bagnet tovább szorgoskodik és Mr. Bagnet és az ifjú Woolwich idejében hazaérnek.

Atya és fiú egyaránt szívélyesen üdvözlük a lovaskatonát. Mikor aztán az a kellő idő leteltével közli, hogy azért jött, hogy Mr. Bagnet tanácsát kérje, Mr. Bagnet vendégszeretően kijelenti, hogy üzleti ügyekről csak ebéd után akar hallani és hogy a barátját nem részesítheti a tanácsában, mielőtt a főtt sertéshúst és zöld főzeléket vele együtt el nem fogyasztja. A lovaskatona elfogadván a meghívást, ő és Mr. Bagnet, nehogy útban legyenek a házi előkészületeknél, kimennek a kis utcára és ugyanoly kimért léptekkel, keresztbefont karokkal sétálnak fel-alá, mintha csak egy várfokán járnának.

— George — mondja Mr. Bagnet. — Te ismeresz engem. Az öregem adja a tanácsokat, megvan a feje hozzá, de persze előtte ezt sohase vallom be. Fenn kell tartani a fegyelmet. Várj, míg a zöldségokozta gondok kimennek fejéből, akkor majd megtárgyaljuk a dolgot. Bármint mondjon is az öregem, azt tedd.

Közönyös dolgokról beszélgetve, lépést és időt tartva, le-fölróják a kis utcát, míg Quebec és Malta be nem hívják őket a sertéshúshoz és főzelékhez, mely fölött Mrs. Bagnet, akárcsak egy tábori lelkész, rövid asztali áldást mond.

Ebéd végeztével Mrs. Bagnet a fiatalabb csemeték segélyével (a csészéjüket, tányéraikat, késeiket, villákat maguk tisztítják) az asztalfölszerelést époly ragyogóvá teszi, mint volt előbb és aztán elrak mindent. Nem-sokára az asszony egész frissen újból megjelenik, leül a varrásához és akkor, csakis akkor — mert a zöldségokozta gondok, úgy látszik, csak ekkor mentek ki a fejéből — Mr. Bagnet fölszólítja a lovaskatonát, hogy adja elő az esetét.

Mr. George ezt a legnagyobb diszkrécióval teszi meg: látszólag Mr. Bagnethez intézi a szavait, de fel-

szemével az egész idő alatt az asszonyt lesi, akárcsak Mr. Bagnet maga.

— Ez az egész, Mr. George ? — mondja.

— Ez az egész.

— A véleményem szerint fogsz cselekedni ?

— Egészen alávetem magamat annak — feleli Mr. George.

— Öregem — mondja Mr. Bagnet — mondd meg neki a véleményemet. Te tudod. Közöld vele.

Ez pedig úgy szólt, hogy nem tud elég keveset foglalkozni olyan emberekkel, akik nagyon is ravaszok hozzá képest és hogy nem lehet eléggé óvatos, hogy bele ne ártsa magát olyan dolgokba, melyekhez nem ért ; a szabály az, hogy ne tegyen semmit titokban, ne legyen részese semmiféle titokzatos vagy rejtélyes dolognak és ne tegye a lábát oda, ahol nem látja a feneket. Lényegileg ez Mr. Bagnet véleménye, melyet az asszony tolmácsol. Mr. George megkönnyebült, mert megerősítette őt a saját véleményében, elúzta az aggályait és pedig olyanira, hogy e rendkívüli alkalommal rászánja magát egy második pipa elszívására és az egész Bagnet-családdal különböző élettapasztalati fokuk szerint elkezd beszélgetni az elmúlt időkről.

Ez az oka annak, hogy Mr. George csak akkor búcsúzott, mikor már közeledett az az idő, midőn az angol közönség a színházba várja a bugósípot és a fuvolát, de még akkor is idő kellett ahhoz, míg Mr. George a házas Bluffy minőségében elbúcsúzik Quebectől, Maltától belecusztatja keresztapai shillingjét a keresztfia zsebébe, szerencskívánatait fejezi ki az eddigi sikereihez és már egész sötét van, amikor Mr. George újra Lincoln's Inn Fields felé fordul.

Megérkezvén Lincoln's Inn Fieldsbe és fölmenvén Mr. Tulkinghorn lépcsőin, a külső ajtót csukva és az irodát zárva találja. Ámde a lovaskatona nem sokat ért a külső ajtókhöz, amellet sötét is a lépcsőház, abban a reményben tehát, hogy valahol csengőhuzót talál, ide-oda tapogatózik, amikor is Mr. Tulkinghorn fölfelé

jön a lépcsőn (természetesen nyugodtan) és haragosan kérdi :

— Ki az ? Mit akar itt ?

— Bocsánatot kérek, Sir. Mr. George van itt, a káplár.

— Meggondolta magát ? Vagy még mindig az a véleménye ? — kérdi Mr. Tulkinghorn, habár az első tekintetre tisztában van mindennel.

— Ugyanaz a véleményem, Sir.

— Gondoltam. Ez elég. Mehet. — mondja Mr. Tulkinghorn, kulccsal kinyitva az ajtaját.

Mr. George-ot bosszantja ez a búcsúzás. De ezt is kiveri a fejéből, mint annyi minden más egyebet és hazamegy a céllövöldébe.

HUSZONHATODIK FEJEZET.

A vasgyáros.

Sir Leicester Dedlock Lincolnshirében van.

Hanem hát szomorú valóság, hogy nagyembereknek is vannak szegény rokonai.

Sir Leicester Dedlocknál is így áll a dolog.

Mindenki, aki Sir Leicester Dedlock meggyőződését és gondolkodásmódját követi, többé-kevésbé a rokonának látszik lenni. Sir Leicester kezdve Lord Boodle-tól, Foodle hercegen át le egészen Noodle-ig, akárcsak egy hatalmas pók, szövögeti a rokonsági szálakat. Ámde míg ő méltóságteljes, mint mindenkinek rokona, egyben jóindulatú és nagylelkű, mint a senkik rokona is : ezidőszerint is, dacára a nedvességnek, egy martir állhatatosságával fogadja Chesney-Woldban az ágrólszakadt rokonok látogatását.

Ezek közt első hely illeti Volumnia Dedlockot, egy ifjú (hatvanéves) hölgyet, aki duplán előkelő rokonságú, amennyiben abban a szerencsében van része, hogy anyai ágról egy más nagy családnak is szegény rokona.

Itt van továbbá a tiszteletreméltó Bob Stables, aki egy állatorvos ügyességével tud meleg eledelt összekeverni és jobb lövész, mint akárhány vadór. Bizonyos

idő óta nagyon szeretne egy jófizetésű, minden gond és felelősség nélkül való állásban szolgálni hazáját.

A többi rokonok különböző korú és képességű hölgyek és urak, a legtöbbször szeretetreméltó és értelmes és alighanem boldogultak volna az életben, ha elfelejtették volna a rokonságot; ámde így szinte valamenynyitüket kissé megrontotta, céltalan utakon bolyonganak és látszólag époly zavarban vannak, hogy mikép rendelkezzenek önmagukkal, mint bárki más, aki nem tudja, hogy mit csináljon velük.

Ebben a társaságban — és hol nem — uralkodik korlátlanul Lady Dedlock. Ezen a barátságtalan estén a vendégek a chesneywoldi hosszas társalgóban tartózkodnak. Közel van a lefekvés ideje. Sir Leicester a saját külön kandallójának egyik sarkánál (mert kettő van) áll. A széles tűzhely ellenkező oldalán Mylady ül asztala mellett. Volumnia, mint egyik kegyeltebb unokatestvér, kettőjük közt egy pompás széken foglal helyet.

— Időnként találkozom a lépcsőn — mondja vonatottan Volumnia, kinek gondolatai a hosszú est felületes csevegése után tán már az ággal foglalkoznak — a legszebb leányok egyikével, akiket valaha láttam.

— Mylady egyik védence — jegyzi meg Sir Leicester.

— Mindjárt gondoltam. Meg voltam győződve, hogy csak rendkívüli szem fedezhette föl ezt a leányt. Valóságos csoda. Talán babaszerű szépség, de a maga nemében tökéletes. Ily üdéséget még nem láttam.

— Tényleg — jegyzi meg Mylady — ha a jelen esetben rendkívüli szemről lehet szó, az csak Mrs. Rouncewellé lehet és nem az enyém. Rózát ő fedezte föl.

— A szobaleánya, nemde?

— Nem. A mindenem, kedvencem, titkárom, küldöncöm és tudom is én, mi mindenem.

— És milyen kedves, öreg lélek Mrs. Rouncewell is — folytatja Volumnia. — Már nagyon öreg lehet és mégis milyen tevékeny és csinos. Ő bizonyára a legjobb barátnőm!

Sir Leicester csak természetesnek találja, hogy Chesney-Wold házvezetőnője ily tekintélyes személyiség. De ettől eltekintve, maga is nagy tisztelője Mrs. Rouncewellnek és örömmel hallja, ha dicsérik.

— Neki nincs leánya ? — kérdi Volumnia.

— Mrs. Rouncewellnek ? Nincs, Volumnia. Egy fia van. Eredetileg kettő volt. És jelentékeny példája annak a zűrzavarnak, melybe a jelen korszak esett : határok eltörlése, gátak kinyitása, kitüntetések kiirtása --- mondja Sir Leicester komoran. — Mr. Tulkinghorn közölte velem, hogy Mrs. Rouncewell fiát meghívták a parlamentbe.

Miss Volumnia halkán fölsikolt.

— Igen, tényleg — ismétli Sir Leicester. — A parlamentbe.

— Még sohasem hallottam ilyet ! Jóságos ég és micsoda ez az ember ? — kiáltja Volumnia.

— Hámorosnak hívják, úgy hiszem --- Sir Leicester ezt lassan, komolyan és kételkedően mondja, mintha nem tudná biztosan, vajjon nem ólmosnak nevezik-e vagy esetleg a helyes szó nem egy más rokonság-e a neve.

Volumnia újból halkán fölsikolt.

— Ő azonban nem fogadta el az ajánlatot, ha ugyan a Mr. Tulkinghorntól kapott értesítés helyes, amiben nincs okom kételkedni, mert Mr. Tulkinghorn mindig és mindenben korrekt és pontos.

Mivel azonban Miss Volumnia a gyertyatartók felé tekintve fölkel a helyéről, Sir Leicester udvariasan megteszi a nagy utat a társalgóban, hoz egyet és meggyújtja Malady ernyővel ellátott lámpájánál.

— Bocsánatot kell kérnem, Mylady — mondja, miközben ezt cselekszi — hogy még néhány percig maradok, az az egyén, akiről beszélek, ma este, közvetlenül ebéd előtt megérkezett és egy igen ügyes levélben azt a kegyet kéri, hogy ennek a fiatal leánynak az ügyében önnel és velem beszélhessen. Mivel, úgy látszik, még m este el akar utazni, azt feleltem neki, hogy lefekvés előtt még látni akarjuk.

Miss Volumnia egy harmadik halk sikollyal elmene-

kül és vendéglátóinak . . . ó, Istenem ! . . . szerencsés szabadulást kíván a . . . micsoda is ? . . . hámorostól !

Csakhamar szétoszlik a társaság. Sir Leicester csenget.

— Üdvözlöm Mr. Rouncewellt, ott lenn a házvezetőnő lakásában és azt üzenem, hogy most fogadom.

Mylady, aki mindezt az érdeklődés igen halvány látogatásával hallgatta, a belépő Mr. Rouncewellre néz. Valamivel több, mint ötvenéves, jó alakja van, akárcsak az anyjának. A modora természetes és könnyed és egy cseppet sincs zavarban, hogy ily előkelőségekhez jött.

— Sir Leicester és Lady Dedlock, miután a tolokódásomért már bocsánatot kértem, nem tehetek jobbat, minthogy rövidre szabom a mondanivalómat. Köszönöm, Sir Leicester.

Dedlock kezefejeével egy pamlag felé int, mely Mylady és közötté áll. Mr. Rouncewell nyugodtan helyet foglal.

— Ezekben a tevékeny időkben, midőn oly sok nagy vállalat van üzemben, a hozzám hasonló embernek oly sok helyen annyi munkása van, hogy állandóan sietünk.

Sir Leicester meglegszik azzal is, ha a hámos érzi, hogy itt sietségnek nincs helye.

— Lady Dedlock kegyes volt — folytatja Mr. Rouncewell tiszteletteljes bók kíséretében egy pillantást vetve reá — egy Róza nevű fiatal szépséget maga mellé venni. Nos, a fiam beleszeretett Rózába és beleegyezésemet kérte, hogy megkérhesse a kezét és aztán amennyiben a leány hajlandó hozzá menni, amit nem kétlek, hogy eljegyezhesse. Mind a mai napig nem láttam Rózát, de megbízom a fiam értelmességében még szerelmi ügyben is. A legjobb véleményem szerint magam is olyannak találtam őt, aminőnek a fiam látta és az anyám is a legnagyobb dicsérettel beszélt róla.

— Meg is érdemli minden tekintetben — mondja Mylady.

— Örülök, Lady Dedlock, hogy ezt mondja és fölöslegesnek tartom kimagyarázni, hogy mily értékes nekem az ön róla mondott jóvéleménye. Nos, a fiam, nagyon

fiatal ember és Róza nagyon fiatal leány. Amiként én megtaláltam megélhetésemet, a fiamnak is meg kell találni a magáét; arról, hogy ezidőszerint megnősüljön, szó sem lehet. Azonban föltéve, hogy beleegyezném abba, hogy ezt a bájos leányt magának eljegyezze, csak oly föltétellel tenném, ha a leány nem maradna tovább Chesney-Woldban. Ennélfogva, mielőtt a fiammal tovább tárgyalnék, bátorkodom kijelenteni, hogy amennyiben a leány eltávolítása bármely tekintetben kellemetlen volna vagy ellenvetésre találna, úgy az egész ügyet egy észszerű határidőig kitolom és mindent úgy hagyok, ahogy van.

— Úgy értsem ezt, Sir — mondja Sir Leicester fölháborodva — és úgy értse, Mylady, hogy ezt a fiatal nőt nagyon is jónak találja Chesney-Woldnak vagy azt, hogy az ittmaradása ártalmára lenne?

— Bizonyára nem, Sir Leicester.

— Örömmel hallom. Sir Leicester tényleg nagyon büszke.

— Kérem, Mr. Rouncewell — mondja Mylady és csinos kezének egy parányi mozdulatával elhesegeti Sir Leicestert, mintha légy lenne — magyarázza meg, mit ért az alatt, amit mondott.

— Készséggel, Lady Dedlock. Magam sem óhajtok mást.

— Én a házvezetőjének fia vagyok, Lady Dedlock és a gyermekkoromat ebben a házban töltöttem.

— Voltam — folytatja a látogató szerény, értelmes módon — tanonc, munkás. Éveken át a munkabéremből éltem és egy bizonyos pontig én neveltem fel magamat. A feleségem, egy előmunkás leánya, szerény nevelésben részesült. Ezen a fiún kívül akiről beszéltem, van három leányunk és szerencsére abban a helyzetben vagyunk, hogy több előnyt nyújthatunk nekik, mint amennyi magunknak volt és jó, mondhatom, igen jó nevelést élveztek.

— Az én társadalmi osztályomban, Lady Dedlock, oly gyakori dolog a nemegyrangú házasság. A fiú néha közli az atyjával, hogy beleszeretett egy gyári munkásnőbe. Az atya, aki valamikor szintén gyárban dolgozott,

eleinte valószínűleg elégedetlen lesz. De sokkal valószínűbb, hogy miután bizonyosságot szerzett magának arról, hogy a fiatal nő szeplőtelen jellemű, azt fogja mondani a fiának : Meg kell győződnöm, hogy komoly-e a szándékod. Ez fontos dolog mindkettőtökre nézve. Ennélfogva ezt a leányt két évig neveltetni fogom — vagy esetleg — erre az időre ugyanabba az iskolába teszem, melyben a nővéreid tanulnak, te pedig becsületszavadat adod, hogy ez idő alatt csak ritkán fogod látni. Ha a két esztendő után a nevelést illetőleg mindketten ugyanazon fokon álltok és ugyancsak mindketten megmaradtok a szándékoktok mellett, én meg fogom tenni a magamét, hogy boldogok legyetek. Én több hasonló esetet tudok, Mylady és azt hiszem, ezek mutatták meg nekem, hogy milyen utat kell most követnem.

Sir Leicester nagylelkűsége most kitör. Nyugodtan, de rettenetesen.

— Mr. Rouncewell — mondja Sir Leicester, a jobbkezét a kék kabátjának mellébe dugva, ugyanebben az ünnepélyes állásban van lefestve a képcsarnokban is — ön párhuzamot von Chesney-Wold és egy — itt fuldoklási rohamot küzd le — gyár között ?

— Szükségtelen felelnem, Sir, hogy ez a két hely mennyire különbözik egymástól, a jelen kérdésben azonban, azt hiszem, mégis össze kell a kettőt hasonlítani.

Sir Leicester a fenséges tekintetével előbb végigméri a hosszú társalgó egyik oldalát, majd a másikat, mielőtt elhinné, hogy ébren van.

— Tudja, Sir, hogy az a fiatal leány, akit Mylady ... Mylady ... maga mellé vett, a kapun túli falusi iskolában nevelkedett ?

— Ezt tudom, Sir. Nagyon jó iskola és e család hatásosan támogatja.

— Akkor Mr. Rouncewell — felel Sir Leicester — mondott szavainak erre való alkalmazását érthetetlennek tartom.

— Majd mindjárt érthetőbb lesz, ha megmondom — a hámosos kissé elpirul — hogy a falusi iskolát nem tekin-

tem olyannak, melyben mindaz elsajátítható, amit a fiam feleségének tudni kívánatos lenne.

— Bocsánat, Mylady, — szól Sir Leicester, mert Lady Dedlock mintha szólni akart volna. — Mr. Rouncewel, nézeteink a kötelességről, társadalmi állásról, nevelésről, nézeteink . . . röviden, valamennyi nézetünk . . . oly ellentétben állnak egymással, hogy ennek az eszmecserének a folytatása csak sértené az ön érzelmeit és az enyimét is. Ezt a fiatal leányt Mylady figyelmével tisztelte meg. Ha ki akar térni a figyelem elől, azt bármikor szabadon megteheti. Nagyon le vagyunk önnek kötelezve azért a nyíltságért, amellyel beszélt. Ez azonban semmikép sem fogja befolyásolni a fiatal leánynak itteni helyzetét. Ezen túl úgy sem tudunk megállapodásra jutni és ezért kérjük, legyen oly jó és hagyja abba ezt a tárgyat.

A látogató egy percig csendben marad, hogy Myladynek alkalmat adjon a szólásra, ő azonban hallgat. Erre felkel és így felel:

— Sir Leicester és Lady Dedlock, engedjék meg, hogy szíves figyelmükért köszönetet mondjak. Még csak annyit jegyzek meg, hogy a fiamat komolyan fogom figyelmeztetni, igyekezzék a jelenlegi hajlamát leküzdeni. Jóéjtszakát!

— Mr. Rouncewell — mondja Sir Leicester és felcsillan benne az igazi gentleman — már későn van és az utak rosszak. Remélem, az ideje nem annyira drága, hogy Myladynek és nekem meg ne engedné, hogy legalább ma éjszakára felajánljuk Chesney-Wold vendégszeretétét.

— Nagyon köszönöm, de egész éjszaka utaznom kell, hogy reggel az ország egyik távoli részét pontosan, a megbeszélt időben elérhessem.

Ezzel a hámos elbúcsúzik. Sir Leicester csenget és Mylady elhagyja a szobát.

Mikor Mylady bemegy a boudoirjába, gondolatokba mélyedve leül a tűz mellé és Rózát nézi, aki a belső szobában ír. Egyszerre Mylady magához hívja.

— Jöjjön hozzám, gyermekem. Mondja meg az igazat. Szerelmes?

— Ó, Mylady !

Mylady nézi a lehajtott piruló arcot és mosolyogva mondja :

— Kibe ? Mrs. Rouncewell unokájába ?

— Igen, Mylady, ha megengedi. Csakhogy én nem tudom, vajjon szerelmes vagyok-e már bele ?

— Már ? Maga kis bolond. De azt tudja, hogy ő már szereti magát ?

— Azt hiszem, szeret egy kissé, Mylady — és erre Róza sírva fakad.

Lady Dedlock anyai gyengédséggel simogatja a falusi szépség sötét haját és gondos szemmel figyeli.

— Hallgasson reám, gyermekem. Maga fiatal, hűséges és azt hiszem, némileg vonzódik hozzám.

— Tényleg úgy van, Mylady. Nincs semmi a világon, amit meg ne tennék, hogy bebizonyítsam.

— És nem hiszem, hogy maga most már el akarna hagyni még egy imádó kedvéért sem.

— Nem, Mylady ! Ó, nem ! — Róza csak most tekint fel először és egész megijedt erre a gondolatra.

— Bizzék bennem, gyermekem. Ne féljen tőlem. Boldoggá szeretném tenni magát és meg is teszem, ha ugyan boldoggá tudok tenni még valakit ezen a földön.

Róza friss könnyekkel a szemében a lábánál térdel és a kezét csókolja. Mylady megfogja a kezét, mellyel a leány az övét fogta, mereven a tűzbe nézve áll és a leány kezét felváltva egyik kezéből a másikba teszi, majd elereszti. Róza látva, mennyire magába mélyedt, halkan visszavonul. Mylady szeme azonban még mindig a tűzbe bámul.

Vajjon mit keres ott ? Egy kezét, mely már nincs ; egy kezét, mely sohasem volt ; egy érintést, mely varázsszerűen megváltoztatta volna az életét ? Vagy tán a kísértetek útját lesi és figyeli, hogy a léptek mihez hasonlítanak ? Férfiléptek-e vagy nőé ? Egy gyermek tipegő lépteit, mely mindig közelebb és közelebb jön ? Bizonyos búskomorság vesz rajta erőt, vagy miért másért zárná be

ily büszke hölgy az ajtókat és ülne egymagában a rideg tűzhelynél ?

Volumnia másnap elutazott és a többi rokon is elszéledt még ebéd előtt.

HUSZONHETEDIK FEJEZET.

A fiatalember.

Chesney-Wold be van zárva, a szőnyegek nagy teker-
csekben kényelmetlen, hideg szobák sarkaiba vannak
göngyöltve, de a városi ház új életre ébredt. Meleg és ra-
gyogó, csendes és nyugodt, hogy csupán az órák ketyegése
és a tűz pattogása zavarja a szobák csendjét és látszólag
szivárvány színű gyapjúba csavarja Sir Leicester borzongó
csontjait. Sir Leicester pedig boldog, méltóságteljesen és
megelégedetten a könyvtár nagy kandallója előtt pihenhet.

Mr. Tulkinghorn meglehetősen sűrűn jön, megy ; sok
uradalmi ügye van, bérleteket kell megújítani és más egyéb.
Myladyt is elég gyakran látja ; mindketten nyugodtak,
közönyösek és époly kevéssé törődnek egymással, mint
valaha. Az azonban nincs kizárva, hogy Mylady fél Mr.
Tulkinghorntól és hogy az tud erről. Lehet, hogy a szép-
sége, az őt körülvevő pompa és fény csak még jobban ösz-
tönzi az ügyvédet arra, amit célul tűzött ki magának és
hajthatatlanabbá teszi. Ámde akár hideg, kegyetlen, akár
hajthatatlan abban, amit tenni akar, akár a hatalom utáni
vágynak élő, akár eltökélt, hogy semmit sem hagy kifür-
készetlenül a földben, miután egész életében csak titkok
után kutatott, akár megveti magában a fényt, melynek ő
csak egy távoli sugara, akár lekicsinylést és sértéseket
gyűjtöget előkelő ügyfeleinek nyájasságából, akár egyik,
akár valamennyi, Myladynek mindenesetre jobb volna,
ha ötezer pár előkelő szem aggódó éberséggel figyelné őt,
nem pedig ennek a rozsdás, rendetlen nyakkendőjű és fény-
telen fekete nadrágját a térdénél szalaggal megkötő ügy-
védnek a két szeme.

Sir Leicester Mylady szobájában ül, ugyanabban,
melyben Mr. Tulkinghorn felolvasta a Jarndyce-per tanu-

vallomásait és igen megelégedett hangulatban van. Mylady, akárcsak azon a napon, ellenzővel a kezében a tűz előtt ül.

Sir Leicester végtelen komolyan és méltóságteljesen olvas, mikor kinyilik az ajtó és a hajporos Merkúr ezt a különös bejelentést teszi :

— Mylady, a Guppy nevű fiatalember.

Sir Leicester abbahagyja az olvasást, tágranyitja a szemét és éles hangon ismétli :

— A Guppy nevű fiatal ember ?

Megfordul, megpillantja a Guppy nevű fiatalembert, aki nagy zavarban van és akinek se a modora, se a megjelenése nem épen jó ajánlólevél.

— Kérem — jegyzi meg Sir Leicester a Merkurnak — mit akar, hogy ily szelesen jelentette be ezt a Guppy nevű fiatalembert ?

— Bocsánatot kérek, Sir Leicester, de Mylady azt mondta, hogy bármikor jön ez a fiatalember, ő látni akarja. Különben is nem tudtam, hogy Sir Leicester itt van.

— Így van. Én adtam neki ezt az utasítást — mondja Mylady. — A fiatalember várjon.

Lady Dedlock, mihelyt a szolga elhagyta a szobát, parancsolólag néz a látogatóra.

— Természetesen, ön az a személy, aki azt a sok levelet írta nekem ?

— Irtam néhányszor, míg Ladységed leereszkedett, hogy válaszoljon.

— Ön nagyon tolakodóan viselkedett. Ha ezek után kitünnék, hogy ahhoz, amit ön mondani akar, nekem semmi közöm nincs — nem is tudom mi közöm lehetne és nem is remélem — úgy megengedi, hogy a tárgyalást minden további nélkül félbeszakíthassam. Most pedig mondja el, amit mondani akar.

— Ladységed engedelmével — mondja a fiatal ember — rátérek a tárgyra, bizalmasan közlöm Ladységeddel, hogy a Kenge és Carboy-cégnél vagyok alkalmazásban Lincolnsinnben. A cég, kapcsolatban a kancelláriai bíróságnál folyó Jarndyce-perrel, tán Ladységed előtt sem ismeretlen. Ha a Jarndyce-ügyről lett volna szó, egyenesen

Ladységed ügyvédjéhez, Mr. Tulkinghornhoz mentem volna a Fieldsbe. Mert szerencsém van Mr. Tulkinghornt ismerni

My lady ülessel kínálja meg. Mr. Guppy leül.

— Most pedig Ladységed — Mr. Guppy egy kis cédu-lához folyamodik, melyre feljegyezte tárgyalásának sorrendjét. — Én, ó igen, én teljesen Ladységed kezébe adom magam. Ha Ladységed a mai látogatásomat elpanaszolná Kenge és Carboynak vagy Mr. Tulkinghornnak, nagyon kellemetlen helyzetbe kerülnék. Ezt őszintén megmondom. Ennélfogva én megbízom Ladységed jószágában.

My lady lekicsinylő mozdulatot tesz és biztosítja, hogy nem tartja érdemesnek, hogy panaszkodjék reá.

— Köszönöm, Ladységed — mondja Mr. Guppy — ez teljesen elegendő. Nem tudom, vajjon Ladységed véletlenül hallott vagy látott-e egy Miss Eszter Summerson nevű fiatal hölgyet ?

My lady alaposan szemügyre veszi őt.

— Régebben láttam egy ilyen nevű fiatal hölgyet. Az idei ősszel volt.

— Nos, nem tűnt föl Ladységednek, hogy hasonlít valakihez ? — kérdi Mr. Guppy, miközben keresztbefonja a karját, a fejét oldalt hajtja és a szája szegletét megvakarja a jegyzetével.

My lady nem veszi le róla többé a tekintetét.

— Nem.

— Nem hasonlít Ladységed családjához ?

— Nem.

— Azt hiszem — mondja Mr. Guppy — Ladységed nem emlékszik Miss Summerson arcára.

— De emlékszem. Minő összefüggésben van ez velem ?

— Biztosíthatom Ladységedet, hogy miután Miss Summerson képmása a szívembe van vésve — ezt csak bizalmasan említem — akkor, midőn egy barátom társaságában rövid kirándulást tettem Lincolnshirébe és Chesney-Woldban szerencsém volt Ladységed birtokát megnézni, oly nagy hasonlatosságot találtam Miss Summerson és Ladységed arcképe közt, hogy egészen el voltam

kábulva és azt sem tudtam, hogy mitől kábultam el. És most, hogy szerencsém van Ladységed közelében lenni, a hasonlatosság még bámulatosabb, mint gondoltam volna.

Mylady újra megkérdi, vajjon véleménye szerint minő összefüggésben van a hasonlatosság övele ?

— Ladységed, Miss Eszter Summerson születését és neveltetését titok borítja. Tisztában vagyok ezzel a ténnyel, mert — ezt bizalmasan közlöm — Kenge és Carboynál hivatalos úton tudomásomra jutott. Nos, amint már említettem Ladységednek, Miss Summerson képe a szívembe van vésve. Ha ezt a titkot föl tudnám tárni vagy be tudnám bizonyítani, hogy előkelő származású és igazolni tudnám, hogy mint Ladységed családjának egyik távoli rokona jussa van a Jarndyce-perhez, úgy némileg igényt tarthatnék Miss Summersonra és az ajánlatomat is jobb szemmel nézné, mint eddig. Mert eddig még csak figyelembe sem vette.

Haragos mosolyszerű vonás suhan át Mylady arcán.

— Nos, ez nagyon különös körülmény, Ladységed — mondja Mr. Guppy — habár egyike azoknak, melyek nálunk, jogászoknál gyakran fordulnak elő, vagyis találkoztam azzal a személlyel, aki cseléd volt annál a hölgnél, aki Miss Summerson, mielőtt Mr. Jarndyce a pártfogásába vette volna, fölnevelte. Ez a hölgy Miss Barbara volt. Hallott-e valaha, Ladységed, Miss Barbaráról ?

Mylady arcát rettenetes sápadtság lepte el hirtelen.

— Nem tudom. Azt hiszem, igen.

— Miss Barbara rokonságban volt Ladységed családjával ?

Mylady az ajkát mozgatja, de nem szól semmit. Megrázza a fejét.

— Nem ? — mondja Mr. Guppy. — Ó ! Vagy talán Ladységed nem tud róla ? Ah ! De nincs kizárva ? Igen. — Mylady minden egyes kérdés után lehajtotta a fejét. — Helyes ! Nos, ez a Miss Barbara rendkívül zárkózott volt. A tanumnak soha sejtelve sem volt, hogy van egy rokona. Csak egyszer, egyetlenegyszer egy pontot illetőleg volt bizalmas a tanumhoz, amikor elmondta neki, hogy a kis

leány igazi neve nem Eszter Summerson, hanem Eszter Hawdon.

— Istenem !

Mr. Guppy rámered : Lady Dedlock előtte ül és kutató tekintetet vet reá. Az ajka kissé nyitva, a homloka kissé redős, de e percben halott. Ő látja, amint Mylady újra magához tér, reszketés fut végig a testén, akár egy hullám a vizen ; látja az ajkát rángatózni és nagy erőltetéssel becsukódni ; látja, miként kényszeríti magát, hogy tudomást vegyen a jelenlétéről és a mondott szavairól.

— Ladységed ismeri a Hawdon-nevet ?

— Régebben hallottam.

— Talán valami oldalági vagy távoli rokonának neve ?

— Nem.

— Nos, Ladységed — mondja Mr. Guppy — most pedig rátérek ennek az esetnek, amennyire ismerem, utolsó pontjára. Ezidőszerint még fejlődésben van és minél jobban fejlődik, annál jobban fogom megismerni. Ladységednek tudnia kell, ha ugyan véletlenül már eddig is nem tudott róla, hogy egy Krook nevű ember házában, közel a Chancery Lanéhez, nemrég igen nyomorúságos körülmények közt halva találtak egy irnokot. Halottszemle is volt az ügyben. Az irnok teljesen ismeretlen volt, senki sem tudta a nevét. Én azonban, Ladységed, csak nemrég tudtam, hogy Hawdonnak hívták.

— És mi közöm nekem ehhez ?

— Igen, Ladységed, hisz ez épen a kérdés ! Nos, Ladységed, ennek az embernek a halála után különös dolog történt. Föltűnt egy hölgy. Egy áruhába öltözött hölgy, aki megnézte, hogy hol lakott és hol temették el. Fölfogadott egy utcaseprőfiút, hogy mutassa meg neki ezeket a helyeket. Ha Ladységed ezen állítás igazolására látni akarná ezt a fiút, úgy bármikor bemutatathatom.

Ez a szerencsétlen fiú teljesen közönyös Myladynek és nem óhajtja őt látni.

— Ó, biztosíthatom Ladységedet, hogy ez nagyon furcsa ügy — mondja Mr. Guppy. — Ha hallaná, hogy

miket mesél a ragyogó gyűrűkről, mikor a keztyűt levetette, egész regényesnek találná a dolgot.

A Mylady kezén is ragyogtak gyűrűk.

— Azt hitték, Ladységed, hogy nem hagyott hátra semmiféle rongyot vagy cédulát, melynek alapján a személyazonossága megállapítható lett volna. Pedig volt. Hátrahagyott egy csomó régi levelet.

— Valaki magához vette a leveleket és eldugta. Holnap éjjel azonban az én birtokomban lesznek

— Újra kérdem, mi közöm van nekem ehhez ?

— Ezzel be is fejeztem — Mr. Guppy fölkel. — Ha azt gondolja, hogy a körülmények eme láncolata: a fiatal hölgynek Ladységedhez való kétségtelen hasonlósága; Miss Barbara által történt fölneveltetése; Miss Barbara vallomása, hogy Miss Summerson valódi neve Hawdon; Ladységednek e két név alapos ismerete; Hawdon halála, mert tényleg meghalt; Ladységednek családi okokból érdeke tüzetesebben foglalkozni e tárggyal, úgy én idehozom az írásokat. Nem tudom, hogy mik, csak annyit tudok, hogy régi levelek és sohasem voltak a birtokomban. Mihelyt meg tudom ezeket szerezni, idehozom és először Ladységeddel együtt nézem át. Ezzel elmondtam Ladységednek az ügyemet. Közöltem azt is Ladységeddel, hogy igen kellemetlen helyzetbe jutnék, ha panaszt tenné ellenem, mindent a legszigorúbb titoktartás mellett mondtam el.

— Elhozhatja a leveleket, ha akarja — mondja Mylady.

— Meglesz. Jónapot kívánok Ladységednek.

A fiatalember meghajtja magát és lemegy a lépcsőn.

Sir Leicester sütkérezik a könyvtárban, elbóbiskol az ujságai mellett. Nincs semmi, ami zavarná őt vagy a chesneywoldi fák bütykös karjait az égnek meresztené, az ősök képeit haragossá tenné és a páncélzatokat megvázná ?

Nincs. Szavak, zokogások, jajkiáltások csak levegő. Levegő pedig a városi házból úgy ki van zárva, hogy Myladynek a szobájában trombitálni kellene, míg annak

halvány hangja Sir Leicester füléhez jutna. És mégis, egy térden csúszó, kétségbeesett alak kiáltoz az ég felé a házban.

— Ó, gyermekem, gyermekem! Nem halt meg élte első óráiban, amint azt a kegyetlen nővérem mondta, hanem miután engem és a nevemet eltaszította magától, a legnagyobb szigorúságban fölnevelte. Ó, gyermekem, gyermekem!

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET.

Eszter elbeszélése.

Amikor pár napra látogatót kaptunk, Richard egy időre elhagyott minket. Egy idősebb hölgy volt, Mrs. Woodcourt, aki Walesből jött Mrs. Bayham Badgerhez és *Allan fiának kívánságára* írt a gyámomnak és közölte vele, hogy hírt hallott a fiáról, jól van és valamennyiünket szívélyesen üdvözl. A gyámom erre meghívta őt, hogy látogasson meg Bleak-Houseban. Közel három hétig volt nálunk. Annyira kedves és feltűnő bizalmas volt hozzám, hogy néha szinte kellemetlenül éreztem magam.

Kicsiny, élénk hölgy volt, rendesen összetett kézzel ült és miközben beszélt, annyira figyelt, hogy szinte terhes volt.

— Drágám — mondta egy este — ön oly értelmes és a világot korához képest oly nyugodt fölénnel szemléli, hogy reám nézve valóságos megkönnyebbülés, ha a családi ügyeimet önnel megtárgyalhatom. Ön, drágám, nem igen ismeri a fiamat, de annyira tán mégis, hogy emlékszik reá. Nos, azt hiszem, hogy ön jó emberismerő és szeretném tudni a véleményét róla.

— Véleményt mondani? . . . Ez nagyon nehéz.

— Oly felületes ismeretség után, drágám. Ez tényleg igaz.

— Én nem így értettem, mert Mr. Woodcourt elég sűrűn fordult meg nálunk, a gyámommal pedig egész összebarátkozott. Ezt meg is mondtam és még hozzáfűztem, hogy véleményünk szerint a hivatásában ügyesnek

látszik és hogy a szívéssége, előzékenysége Miss Flite iránt minden dicséret fölött áll.

— Igaza van — mondta Mrs. Woodcourt és megszorította a kezemet. — Egész helyesen ítéli meg. Allan derék fiú és a hivatásában kiváló. Ezt én mondom, habár az anyja vagyok. És mégis, kedvesem, be kell vallanom, hogy nincs hiba nélkül.

— Egyikünk sincs — mondtam.

— Ah! De az ő hibái olyanok, melyekről leszokhatnék és le is kellene szoknia — felelte az élénk, idős hölgy a fejét élénken rázva. — Annyira szeretem önt, drágám, hogy mint harmadik, elfogulatlan személynek bizalmasan elmondhatom, hogy ő a megtestesült állhatatlanság.

Azt mondtam, hogy a kivívott jó hírneve után ítélve alig hihetem, hogy a hivatásában ne lenne állhatatos és buzgó.

— Megint igaza van, drágám — felelte az idős hölgy — csakhogy, lássa, én nem a hivatásáról beszélek. Én a társadalmi viselkedését értem. Tizennyolcéves kora óta állandóan udvarol fiatal hölgyeknek. Ámde, drágám, komolyan egyikkel sem törődött és eszébe se jutott, hogy esetleg rosszat tesz vagy hogy túlmegy az udvariasságon és szívésségen. Mindazonáltal ez nem helyes, nemde?

Igazat adtam neki.

— Ennélfogva sokszor mondtam neki, hogy úgy magára, mint másokra tekintettel legyen óvatosabb. Erre ő rendesen ezt felelte: Az leszok, anyám, különben ön jobban ismer, mint bárki más és tudja, hogy nincs rossz szándékom és... röviden nincs is szándékomban semmi... Ez mind igaz, de még sem menti őt. Most azonban, hogy bizonytalan időre oly messzire ment és bizonyára bőséges alkalmak lesz ismeretéseket kötni, ezt a dolgot befejeztnek tekinthetjük. És most, drágám — mondta az idős hölgy folytonosan bölintgatva és mosolyogva — ami önt illeti...

— Engem, Mrs. Woodcourt?

— Nem akarok önző lenni és folyton a fiamról beszélni, aki elment szerencsét próbálni és feleséget keresni... mikor

néz ön a szerencséje után, hogy férjet találjon, Miss Summerson ? Ime, lám, most elpirult !

Nem hiszem, hogy elpirultam volna, ami különben mellékes és azt mondtam, hogy nagyon meg vagyok a jelenlegi sorsommal elégedve és nem is kívánom azt fölcserélni.

— Ön egy gazdag, tekintélyes, önnél idősebb, talán huszonötévvél idősebb emberhez fog férjhezmenni. Pompás feleség lesz, a férje szeretni fogja és igen boldog lesz.

Furcsa, hogy ez kellemetlenül érintett, de azt hiszem, mégis így volt. Tudom később az éjszaka jórészén kellemetlenül éreztem magam. Szégyeltem az ostobaságomat, hogy még Adának sem vallottam be és ez persze csak még nagyobb hatással volt reám. Nem tudom, mit adtam volna, ha el tudom magamtól távolítani az idős hölgy bizalmát. A legellentétesebb vélemények érlelődtek meg bennem róla. Volt idő, amikor üres fecsegőnek tartottam : máskor meg a megtestesült igazmondásnak. Most ravasznak képzeltem, a másik percben meg azt hittem, hogy becsületes francia szíve tökéletesen tiszta és ártatlan. De alapjában mi közöm is volt hozzá és miért törődtem vele ? Ezek oly bonyodalmak és ellenmondások voltak, melyeket sehogy sem tudtam kimagyarázni.

Ennélfogva, mikor Mrs. Woodcourt távozott tőlünk, sajnáltam, hogy elvesztettem, habár némileg megkönnyebbültem. Akkor Caddy Jellyby jött hozzánk. Caddy oly sok házi ujságot hozott magával, hogy teljesen el voltunk velük foglalva.

Caddy először is közölte velünk, hogy a jövő hónapban lesz az esküvője és ha Ada meg én a nyoszolyóleányai lennénk, ő volna a világ legboldogabb teremtese. Ez mindenesetre nagy ujság volt és tán nem beszéltünk volna másról, ha Caddynek és nekünk nem lett volna annyi mondanivalónk.

Úgy látszik, hogy Caddy szerencsétlen papája a hitelezők irgalma és szánalma folytán szerencsésen megúsza a csődöt. Eladta mindenét (ez a bútorok száma után ítélve véleményem szerint nem sok lehetett) és figyelembe véve,

hogy szegény ember létére nem tehetett többet, kielégített mindenkit. Ilymódon tisztességgel elengedték az irodájából, hogy újra kezdje az életet.

Mihelyt a papája némileg visszanyerte a lelki egyensúlyát, átköltöztek Hatton Gardenbe egy bútorozott lakásba, (ahol a gyermekeket egy későbbi látogatásom alkalmával azzal láttam foglalatatoskodni, hogy kivágták a székek üléséből a lószórt és azzal fojtogatták egymást). Caddy egy találkozót hozott össze az atyja és az öreg Mr. Turveydrop közt, mely alkalommal a szegény, aláztos és szerény Mr. Jellyby oly tiszteletteljesen hajolt meg Mr. Turveydrop fölényes magatartása előtt, hogy végtére is igen jóbarátok lettek. Fokként Mr. Turveydrop is megbarátkozott a házasság gondolatával, sőt szülői érzelmeit oly tökélyre emelte, hogy a kérdéses eseményt a legközelebbi jövőre tervezte és kegyesen megadta a fiataloknak az engedélyt, hogy amennyiben akarják, együtt vezethetik a háztartást a Newman streeti akadémiában.

— És a papája, Caddy? Mit szolt ő hozzá?

— Ó, szegény Pa — mondta Caddy — csak sírt és azt mondta, reméli, hogy boldogabbak leszünk, mint ő és Ma volt. Ezt persze nem Prince előtt mondta, csupán nekem.

Magam is közel álltam a síráshoz és azt mondtam, hogy házukban mindig készséges otthont fog találni, ahol esténként kényelembe helyezheti magát és hogy hitem és reményem szerint jobb leánya lehetek, mint otthon voltam. Majd említettem, hogy Peepy nálunk fog lakni. Erre Pa megint elkezdett sírni és kijelentette, hogy a gyermekek indiánusok.

Megkérdeztem Caddyt, vajjon Mrs. Jellyby tudja-e, hogy az esküvője napja meg van állapítva?

— Ó, hiszen tudja, Eszter, hogy Ma milyen — felelte. — Lehetetlenség megmondani, vajjon tudja-e vagy sem. Többször megmondtuk neki és valahányszor hallotta, csak egy nyugodt pillantást vetett reám, mintha egy távoli templomtorony lettem volna.

— És mi van a ruháival, Caddy? — kérdeztem, mert előttünk nem volt oka restelkedni.

— Ó, édes Eszter — felelte és fölszárította a könyzeit — úgy kell vennem a dolgot, amint van és a drága Princera kell biznom, hogy sohase emlékezzék, hogy mily kopottan jöttem hozzá. Ha borrioboolai kelengyéről lenne szó, úgy ma tisztában lenne mindennel, amellet egészen magánkívül volna, de az enyémmel nem törődik.

Annyira sajnáltuk a szegény leányt, hogy egy tervet eszeltünk ki, (már tudniillik Ada és én), mely tökéletesen boldoggá tette. Ez pedig abból állt, hogy ő minket három hétre, én pedig őt egy hétre meglátogatom és hogy mindhárman azon fogunk igyekezni, hogy szabással, varással, takarékoszággal mindent megteszünk, hogy valamikép rendbehozzuk a ruhatárát.

A szegény leány eléggé ügyetlenül kezelte a tűt és époly sűrűn szurkálta meg vele az ujját, mint ahogy annak idején beténtázta.

Munkával, háztartáskodással, Charley tanításával és esténként a gyámommal való ostáblázással, Adával való duettekkel hamar elmúlt a három hét. Akkor Caddyvel hazamentem utána nézni, vajjon mit tehetnék ott? Ada és Charley a gyámom gondját viselték.

Ha azt mondom, hogy hazamentem, úgy a hatton-gardeni bútorozott hónapos lakást értem. Kétszer-háromszor elmentünk a Newman Streetbe, is, ahol szintén folytak az előkészületek. A nagyobb rész, amint megfigyeltem, avégett folyt, hogy az öreg Mr. Turveydrop kényelme növeltesék, a kisebb pedig, hogy az új házaspár lehetőleg olcsón nyerjen elhelyezést a padlásszobában.

Abban a hiszemben, hogy Caddy ruhatárának megtekintése a legalkalmasabb közlekedési mód, meghívtam Mrs. Jellybyt.

— Drága Miss Summerson — mondta, miközben a szokott szeretetreméltóságával fölkelt az írószatala melől — ezek valóban nevetséges előkészületek, bár a készségét, mellyel közreműködik csak a szíveségének tanujelül veszem. Kimondhatatlanul képtelennek találom

azt a gondolatot, hogy Caddy férjhezmegy. Ó, Caddy, Caddy, te ostoba kis bolond !

Azért feljött velünk és a rendes, távolba kalandozó tekintetével megnézte a ruhákat. A ruhák láttára egy határozott gondolat érlelődött meg benne, mert kedves mosollyal az ajkán megrázta a fejét és így szólt :

— Drága Miss Summerson, feleannyi költséggel ezt a gyenge gyermeket Afrika számára is fölruházhattuk volna !

Lefelémenet Mrs. Jellyby megkérdezte tőlem, vajjon ez a kellemetlen ügy tényleg a legközelebbi szerdán fog-e lezajlani ? Igenlő válaszomra ezt mondta :

— Szükség lesz a szobámra, drága Miss Summerson ? Tudniillik lehetetlennek tartom az írásaimat onnan elvinni.

Szerényen csak azt jegyeztem meg, hogy a szobára tényleg szükség lesz és az iratokat okvetlenül el kell tenni valahová.

A következő kérdés volt, hogy Mrs. Jellyby milyen ruhát vegyen föl erre az alkalomra.

Az az állapot, melyben az ő ruhái voltak, nemkülönben a rendetlenség, melyben tartotta őket, ugyancsak megnehezítette a föladatunkat.

Terjedelemre nézve a lakás meglehetősen szűk volt, de igen rendetlen.

— Szegény Pa — mondta Caddy a nagy nap előestéjén, mikor már félig-meddig rendbe hoztunk mindent. — Szívtelenségnek tartom itt hagyni őt, Eszter. De mi haszna lenne, ha maradnék ? Amióta csak ismerem őket, örökösen rakosgattam-rakosgattam, de hasztalanul. Ma és Afrika az egész házat fölforgatják.

Mr. Jellyby nem hallhatta, hogy mit beszélünk, de nagyon le volt verve, sőt ha jól tudom, sírt is.

— A szívem fáj érte, valóban — siráncozott Caddy. — Nem tudok ma este ettől a gondolattól szabadulni, hogy mily boldognak képelem a jövőt Prince-szal. Pa is boldognak képzelte a jövőt Mával. Milyen csalódásteli élet !

— Drága Caddy — mondta Mr. Jellyby és a faltól

lassan felénk fordult. Ez volt, gondolom, az első alkalom, hogy összefüggő szavakat hallottam tőle.

— Igen Pa! — kiáltotta Caddy és hozzáment és gyengéden átölelte.

Mr. Jellyby sóhajtott és fejét újra a falnak támasztotta. Azt hiszem, valamikor elevenebb és beszédesebb volt, de úgy látszik, hogy jóval előbb, hogy megismertem, teljesen kimerült.

Úgy gondolom, hogy Mrs. Jellyby ez éjszaka egy percre se hagyta abba az írásainak tanulmányozását és a kávéivást. Már éjfél volt, mikor a szobát birtokba vehettük. A takarítás maga oly fárasztó volt, hogy Caddy egészen kidúlt, leült a szemét közepébe és sírt. Ámde csakhamar összeszedte magát és mielőtt lefeküdtünk volna, a lisztogatást illetőleg valóságos csodát műveltünk.

Néhány virág, kevés szappan és víz segítségével reggel valóságos vidám benyomást tett. Az igénytelen reggeli igazán jól festett és Caddy csakugyan bájos volt.

A gyermekek részére fönt az emeleten rendeztünk egy kis ünnepi reggelit. Peepyt ültettük az asztalfőre, Caddyt megmutattuk nekik menyasszonyi ruhájában. A gyerekek erre tapsoltak, hurráztak. Caddy azonban igen sírt, hogy el kell hagyni őket és egyiket a másik után magához ölelte, míg végtére is föl hívtuk Prince-ot, hogy vigye le és ekkor Peepy — szinte restelem bevallani — megharapta őt. Lent a földszinten az öreg Mr. Turveydrop leírhatatlan méltósággal megáldotta Caddyt, a gyámmomnak pedig értésére adta, hogy fiának a boldogsága az ő atyai műve és hogy ezt biztosítsa, a saját kényelmét is föláldozta.

Idejében visszatértünk a reggelihez, Mrs. Jellyby helyet foglalt az asztalfőnél, Mr. Jellyby pedig a végén. Caddy megelőzőleg újra föllopózkodt, hogy sorba ölelgesse a gyermekeket és közölje velük, hogy őt ezentúl Mrs. Turveydropnak hívják. Ámde ez a hír ahelyett, hogy kellemes ujságként hatott volna, Peepyt olyan toporzékoló hangulatba hozta, hogy végül is indítványomra a reggeliző asztalhoz kellett engedni. Így aztán lejött

és az ölemben foglalt helyet. Mrs. Jellyby látván, hogy a mellénykéje milyen állapotban van, rászólt:

— Ó, illetlen Peepy, milyen csunya kis malac vagy!

Gyámom a jókedvével, gyors megfigyelésével és szeretetreméltó arcával még ezt a barátságtalan társaságot is elfogadhatóvá tudta tenni.

Végre elérkezett az ideje, amikor a szegény Caddynek mennie kellett és amikor minden ingóságát fölrakták a kétfogatú bérkocsira, mellyel ő és a férje Gravesendbe mentek. Megható volt látni, hogy Caddy mennyire ragaszkodik siralmas otthonához és mily gyengédséggel csüngött az anyja nyakán.

— Ügyeljen egy kissé Pá-ra, míg oda vagyok — mondta.

Mrs. Jellyby valósággal nevetett ezen a gondolaton.

— Te regényes hajlamú gyermek — mondta és gyöngéden megveregette Caddy hátát. — Eredj. Tökéletesen meg vagyok veled elégedve. Nos, Isten veled, Caddy és légy boldog.

Caddy aztán átölelte az atyját, az arcát a magáéhoz szorította, mintha csak egy szegény beteg gyermek lenne. Mindez az előcsarnokban játszódott le. Az atya kibontakozott a karjaiból, elővette a zsebkenőjét, leült a lépcsőre és a fejét nekitámasztotta a falnak. Remélem, a fal megnyugtatta. Gondolom így is volt.

Ekkor Prince karonfogta Caddyt és nagy meghatottsággal és tisztelettel az atyjához fordult, akinek előkelő modora e percben egyenesen lesújtó volt.

— Ismételten köszönöm, atyám — mondta Prince és kezetsókolt neki. — Nagyon hálás vagyok a házaságunk iránt tanúsított jóságáért és ugyanily hálás, erről biztosíthatom, Caddy is.

— Nagyon — zokogta Caddy. — Nagyon.

— Kedves fiam — mondta Mr. Turveydrop — és kedves leányom, én csak a kötelességemet teljesítettem. Ha egy megdicsőült asszony szelleme fölöttünk lebeg és lenéz reánk, úgy a ti szeretetek az én jutalmam. Remélem, fiam

és leányom, sohasem fogtok megfeledkezni a kötelességekről.

— Soha, drága atyám! — kiáltotta Prince.

— Soha, soha, drága Mr. Turveydrop! — mondta Caddy.

— Ez így is van rendjén — felelte Mr. Turveydrop. — Gyermekeim, a házam a tietek, a szívem a tietek, minden a tietek. Nem hagylak el benneteket soha. Minket csak a halál tud elválasztani. Édes fiam, úgy hiszem, csak egy hétig van szándékodban távolmaradni?

— Egy hétig, atyám. Mához egy hétre hazajövünk.

— Helyes — mondta Mr. Turveydrop. — Most pedig az ég áldjon!

Elutaztak. Nem tudom, hogy kin csodálkoztam jobban, Mrs. Jellybyn vagy Mr. Turveydropon. Ada és a gyámom, mikor együtt megtárgyaltuk a dolgot, ugyanúgy voltak vele.

— Remélem, gyámom, hogy ez a házasság jól fog sikerülni — mondtam, midőn hármasban hazafelé igyekeztünk.

— Én is remélem, asszonykám. Csak türelem, majd meglátjuk.

— Nem fúj a keleti szél? — kockáztattam meg a kérdést.

Ő szívélyesen nevetett és azt felelte, hogy:

— Nem.

— De reggel úgy hiszem, azt volt — mondtam.

Megint azt felelte, hogy nem és ez alkalommal a drágám is egész határozottsággal közbeszólt, hogy nem.

Azt mondták, hogy keleti szélről szó sem lehet, ha valaki jelen van. Azt mondták, hogy oda, ahol Durden anyó lakozik csak napsugár és nyári fuvalat érhet.

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET.

Ápolónő és a beteg.

Még alig voltam néhány napja otthon, midőn egy este fölmentem a szobámba, hogy szemmel tartsam menynyire haladt Charley az írásban, akit az írás nehéz mester-

ségére tanítgattam. Egyéb dolgokban Charley kis ujjai oly bámulatos ügyesek és fürgék voltak, amilyeneket még nem láttam.

Charley befejezván a feladatát, letette a tollat, ki- és behajtogatta a meggémberedett ujjait, félig büszkén, félig aggódva nézte az írott oldalt, majd felkelt és meghajtott a magát előttem.

— Köszönöm, Miss, ha meg tetszik engedni, ismert egy Jenny nevű szegény asszonyt ?

— Egy téglavető feleségét, Charley ? Igen.

— A multkor, hogy küntjártam, megszólított és azt mondta, hogy ön ismeri őt, Miss. Azt kérdezte, hogy nem én vagyok-e az ifjú hölgy kis szobaleánya. Az ifjú hölgy alatt önt értette. Én erre azt feleltem, hogy igen.

— Azt hittem, hogy már el is hagyta a szomszédságot, Charley.

— Úgy is volt, de visszajött a régi lakhelyére, ahol Lizzel együtt élt. Ismert, Miss, egy más Lizi nevű szegény asszonyt ?

— Azt hiszem, igen, bár név szerint nem.

— Ő is ezt mondta — felelte Charley. — De most mindketten visszajöttek és össze-vissza kóborolták az egész környéket.

— És hol láttad őt, Charley ? — kérdeztem.

Kis szobaleányom arcvonalai elborultak, midőn felelte :

— A gyógyszerháznál, Miss.

Megkérdeztem tőle, vajjon a téglavető felesége-e a beteg, de ő azt mondta, hogy másvalaki. Valaki az ő konyhájában, aki Saint Albanig vonszolta magát és céltudatlanul kóborolt. Egy szegény fiú — mondta Charley — akinek nincs se atyja, se anyja, se senkije.

— És ő orvosságot hozott neki, Charley ?

— Ő azt mondta, Miss — felelte Charley — hogy egy alkalommal a fiú is ugyanazt tette érte.

— Helyes, Charley — mondtam. — Azt hiszem, nem tehattünk okosabbat, mint hogy lemegyünk Jennyhez és megnézzük, mikép áll a dolog.

Szombat este volt és amerre jártunk, a környékbeli emberek legtöbbször a korcsmákban töltötte az idejét. A helység csendesebb volt, mint aminőnek azelőtt láttam, de amellett nyomorúságosabb is. A téglakemencék égtek és halványkék páráként fojtó füst szállt felém.

Elérkeztünk a kunyhóhoz. A foltozott ablakból gyenge gyertyafény világított ki. Kopogtunk az ajtón és beléptünk. A halott gyermek anyja egy széken ült a szegényes tűz előtt, az ágy mellett. Szemben vele a padlón egy rongyos fiú támaszkodott a tűzhelyhez. A karja alatt kis csomagként egy prémessapkát szorongatott. Mialatt a tűznél melegedni igyekezett, úgy vacogott, hogy az ajtó és az ablakroncs is megrezzent. A szoba dohosabb volt, mint valaha és igen egészségtelen szag terjengett benne.

Addig, míg a minket fogadó asszonyt meg nem szólítottam, nem toltam fel a fátyolomat. A fiú remegő inakkal tüstént talpra állt és csodálkozással vegyes rémülettel bámult reám.

Mozdulata oly gyors volt és annyira nyilvánvaló, hogy ezt én okoztam, hogy ahelyett, hogy közelebb mentem volna, állva maradtam.

— Nem mék többé a temetőbe — mormolta a fiú — nem mék. Aszondom !

Feltoltam a fátyolomat és megszólítottam az asszonyt.

— Ne törődjék vele, Madam. Nemsokára magához fog térni. — Majd a fiúhoz fordult. — Jo, Jo, mi bajod ?

— Nem tom, ho mér gyütt ide ! — kiáltotta a fiú.

— Kicsoda ?

— Ez a lady. Azért gyütt, hogy ehijjon a temetőbe. De én nem mék. Még a nevét se akarom hallani, hátha etemetetnének oda. — Újra kirázta a hideg és amikor neki támaszkodott a falnak, vele együtt megremegett az egész ház.

A kis Charley levetette a kalapját, kendőjét, felkapott egy széket, feléje ment és egy gyakorlott betegápolónő ügyességével leültette.

— Aszondom — szólalt meg a fiú. — Mongya maga, ez a hógy, nem a másik ?

Charley tagadólag rázta a fejét és közben bizonyos rendszerűséggel bebugyolálta a rongyaiba és a lehetőséghez képest felmelegítette.

— Ó, mormolta a fiú — akkó azt hiszem mégse ő a.

— Azért jöttem, hogy lássam, tehetek-e magáért valamit ? — mondtam. — Mi baja van ?

— Fázom — felelte a fiú rekedten és tétován reám nézett. — Majd meg melegem van, aztán újra fázom és ez így megy óránként többször. A fejem ollan, mintha megbolondúnék. Száraz a torkom és a csontyaim is inkább fájást okoznak, semhogy csontok lennének.

— Mikor jött ide ? — kérdeztem az asszonyt.

— Ma reggel, Madam. A város végén találtam. Ismer-tem őt már Londonból. Úgy-e, Jo ?

— Tom-All-Alone'sból — felelte a fiú.

— Mikor jött Londonból ? — kérdeztem.

— Tennap — felelte a fiú maga, de most megint lázban égett. — Elmegyek valahová.

— Hova megy ? — kérdeztem.

— Valahová — ismételte a fiú valaminivel hangosabban. — Amiuta az a másik, a sovereignt attá nekem, mindig kergetnek, mindig csak kergetnek. Mrs. Snagsby állandóan figyel és izgat ellenem — mit tettem neki ? — Minnyájan kergetnek és izgatnak ellenem. Valamennyien ezt teszik, kezdve attu, hogy fekelek, amíg csak le nem fekszem. Eme-gyek valahová. Oda fogok menni. Lenn, Tom-All-Alone's-ban ü aszonta, hogy Stolbunsból gyün, így tehát a stolbunsi útra tértem. Ez is csak ollan jó, mint akármellik.

Utolsó szavait mindig Charleyhez intézte, majd álmatagon, érzéktelenül kibotorkált a házból.

Nem mertem tovább maradni és beszélgetni velük, mert nem akartam egyiknek sem kellemetlenséget okozni. Azt mondtam tehát Charleynek, hogy a fiút nem hagyhatjuk itt egymagában elpusztulni. Charley, aki sokkal jobban tudta, hogy mi a tennivaló, mint én és akinek fürgesége méltó volt a lélekjelenlétéhez, elsuhant előttem és Jot közvetlenül a tégláégetőnél csakhamar utól is értük.

Kóborlását, azt hiszem, hóna alatt egy kis batyuval

kezdhetette meg, mert habár szakadt az eső, födetlen fővel ment s prêmes sapkájának roncsait batyuként vitte. Mikor megszólítottuk, megállt. Tőlem megint irtózott, csillogó szemmel meredt reám és még a didergést is abbahagyta. Felszólítottam, hogy jöjjön velünk, majd gondoskodni fogunk, hogy az éjszakát fedél alatt töltsé.

— Nem kő nekem fedél — mondta — ráfekhetem a meleg téglára is.

— Hát nem tudod, hogy ott meghalnak az emberek ? felelte Charley.

— Az emberek mindenütt meghalnak — mondta a fiú. — Meghanak a lakásukban — ü tudja, hogy hun ; megmutattam neki — lenn, Tom-All-Alone'sban is halomszámra hanak meg. Ahogy én látom, sokkal többen hanak meg, mint amennyien ének. — Majd rekedten odasugta Charleynek : — Ha ü nem a másik, akkó ü nem az idegen. Hát hárman vannak ?

Charley kissé ijedten nézett reám. Amikor a fiú reám bámult, szinte magam is megijedtem önmagamtól.

Ámde ő, midőn intettem neki, megfordult és követett. Látva, hogy milyen hatással vagyok rá, egyenesen hazavittem.

Egy percre az előcsarnokban hagyva őt, lekuporodott az ablakülés egy sarkába és csodálkozásnak alig nevezhető közönnyel bámulta az őt környező barátságos kényelmet. Bementem a fogadószobába, hogy megbeszéljem a dolgot a gyámommal. Mr. Skimpole is ott volt, aki mint azt már többször tette, minden előzetes értesítés nélkül az imént érkezett meg a póstakocsival.

Tüstént kijöttek velem az előcsarnokba, hogy megnézzék a fiút. Még a szolgaszemélyzet is összesereglett, a fiú pedig Charleyvel az oldalán ott didergett az ablakülésen, mint egy sebzett állat, melyet valamely árokban találtak.

— Ez bizony szomorú eset — mondta a gyámom, miután egy-két kérdést intézett a fiúhoz, megtapogatta őt és megvizsgálta a szemét. — Mit szól hozzá Mr. Skimpole ?

— Legokosabb, ha elküldi — mondta Mr. Skimpole.

— Mit akar ezzel mondani ? — tudakolta a gyámom szinte dühösen.

— Kedves Jarndyce — mondta Mr. Skimpole — ön tudja, hogy mi vagyok. Gyermekek. Szídjon össze; ha megérdemlem. Velem született ellenszenvvel viseltetem az ily dolgok iránt. Már orvoskoromban is ilyen voltam. A fiú állapota veszedelmes, tudja. Igen rosszindulatú láza van.

— Természetesen, asszonyka — jegyezte meg a gyámon felém fordulva — azt keresztülvihetem, hogy kórházba felvegyék, de most már későn van, az est barátság-talan és a fiú már nagyon kimerült. Az istálló mellett való egészséges padlásszobában van egy ágy. Jobb lesz, ha reggelig ott tartjuk, akkor majd jól betakarva továbbíthatjuk. Ezt is fogjuk tenni.

Elmondtuk Jonak, hogy mi a tervünk vele, aztán Charley újból megmagyarázta neki, ő pedig a már említett bágyadt közönnyel fogadott mindent és oly fáradtan nézte a vele történőket, mintha mindez más érdekében történék. A szolgaszemélyzet is nagy részvételt volt nyomorúságos állapota iránt, készségesen segített és így a padlásszobával csakhamar készen voltunk. Majd a ház körül lévő férfiak közül néhányan a fiút jól betakarva átvitték a nedves udvaron. Mielőtt éjszakára magára hagytuk volna, a gyámom maga is utána nézett és amikor visszatért a duzzogókamrába, hogy a fiú érdekében egy levelet írjon, melyet másnap egy küldöncnek el kellett vinni, azt jelentették nekem, hogy valamivel jobban van és úgy látszik, aludni is fog. Az ajtót kívülről rázárták, számítva arra az eshetőségre, hogy lázalom lepi meg, ámde mindent úgy rendeztek, hogy nem csinálhat semmi zajt anélkül, hogy meg ne hallanók.

Ada a hülése folytán a szobában volt, így Mr. Skimpole ez idő alatt magára maradt és azzal mulattatta magát, hogy érzélgős dalrészleteket játszott a zongorán és időnként nagy melegséggel és érzéssel énekelt is.

Charley legutolsó jelentése úgy szólt, hogy a fiú nyu-

godt. Az ablakomból magam is láttam, hogy a szobájában hagyott lámpa ég. Boldogan feküdtem le, mert tudtam, hogy fedél alatt van.

Napfelkelte előtt a szokottnál nagyobb mozgalom és hangosabb beszéd volt a házban és ettől felébredtem. Felöltözködtem, kinéztem az ablakon és embereink egyikét, aki tegnap este szorgosságával adta tanujelét a részvétnek, megkérdeztem, hogy mi baj van. A lámpa még mindig égett a padlásszobában.

— A fiú, Miss — mondta.

— Rosszabbul van ? — tudakoltam.

— Elment, Miss.

— Meghalt !

— Meghalt, Miss ? Nem. Eltűnt.

Hogy az éj folyamán mikor, hogyan és miért ment el, reménytelennek látszott valaha is megállapítani.

Tudakozódtunk minden elképzelhető helyen és felkutattunk minden elképzelhető helyet. Embereink minden sövényt, árkot, falat, asztagot és boglyát átkutattak, vajjon a fiú nem fekszik-e valahol ájultan vagy holtan, de a legkisebb nyoma sem látszott annak, hogy a közelben járt volna. Attól az időponttól kezdve, hogy a padlásszobát elhagyta, eltűnt.

Öt napja tartott a nyomozás. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy akkor abbahagyták, hanem, hogy figyelmeimet abban az időben más, igen emlékezetes esemény köttötte le.

Este, midőn a szobámban Charley újra az írással volt elfoglalva, én pedig vele szemben dolgozgattam, észrevettem, hogy az asztal remeg. Felpillantottam és láttam, hogy a kis szobaleányom tetőtől-talpig didereg.

— Charley — mondtam — fázol ?

— Azt hiszem, igen, Miss — felelte. — Nem tudom mi ez. Már tegnap is körülbelül ugyanebben az időben így éreztem magam. Ne nyugtalankodjék, de azt hiszem, beteg vagyok.

Ada hangját hallottam kívülről. Odaszaladtam a fogadó és a mi szobánkat összekötő ajtóhoz és bezártam.

Épen idejében, mert a kulcs még a kezemben volt, mikor ő kopogott.

Ada kért, hogy eresszem be, én azonban azt mondtam: Most nem, drágám. Menjen el. Nincs semmi különös, mindjárt átmegyek. Ah, mily hosszú idő telt el, míg újra együtt lehettem a kedves leánykával!

Charley megbetegedett. Tizenkét óra alatt igen rosszul lett. Átvittem a szobámba, lefektettem az ágyamba, nyugodtan leültem és ápoltam. A gyámomnak elmondtam mindent, közöltem vele, hogy miért tartom szükségesnek, hogy elkülönítsem magam és hogy még a drágámat se akarom látni.

A szegény Charley tehát megbetegedett, mindig rosszabbul lett, halálveszedelemben forgott és állapota több napon, éjjelen át igen válságos volt. Ámde nem halt meg. Lassan, ingatagon esett át a veszedelmes ponton, miután huzamos ideig időzött ott és aztán javulni kezdett.

Nagy ünnep volt az a reggel, amikor Adának, mialatt lent állt a kertben, elmondhattam mindent és ünnep volt az este, midőn végtére a szomszéd szobában együtt teázhattam Charleyvel. De ugyanez este éreztem, hogy lázas vagyok.

Mindkettőnk szerencséjére csak akkor kezdtem azon gondolkodni, hogy a betegségével megfertőzött, amikor Charley már az ágyában volt és nyugodtan aludt. A teázáskor még könnyűszerrel rejtegethettem, hogy mikép érzem magam, de most ennek vége volt és tudtam, hogy csakhamar követni fogom Charley nyomdokait.

Ahhoz még túrhetően éreztem magam, hogy reggel korán fölkeljek, a drágám vidám kerti üdvözetét viszonozzam és vele, mint rendesen, elbeszélgessek. Este azonban annyira rosszul éreztem magam, hogy elhatároztam Charleyt erre előkészíteni és ezért így szóltam hozzá:

— Úgy-e, most már kezdesz erősödni, Charley, nemde?

— Bizonyára! — mondta Charley.

— Azt hiszem, Charley, elég erős vagy ahhoz, hogy egy titkot meghallgass?

— Tökéletesen, Miss — kiáltotta Charley. Ámde az

arca örömének kellős közepén egyszerre csak elborult, mert a titkot leolvasta az arcomról.

— Egyelőre csak keveset mondhatok, Charley. Este közölni fogom az orvosoddal, hogy nem jól érzem magam és hogy te leszel az ápolóm.

A szegény gyermek ezt hálásan megköszönte.

— Reggel pedig, ha hallani fogod lent a kertben Miss Adát, feltéve, hogy nem mehetnék az ablakfüggönyhöz, te fogsz odamenni Charley és azt mondd, hogy alszom... kissé ki vagyok merülve és alszom. Az egész idő alatt bent maradsz a szobámban, miként én is itt voltam és nem engedsz be senkit.

Charley mindezt megígérte és erre lefeküdtem, mert nagyon bágyadt voltam. Este beszéltem az orvossal és megkértem arra a szívfességre, hogy most még ne szóljon senkinek a házban a betegségemről. Arra, hogy ez az éjszaka miként olvadt be a nappalba, csak nagyon halványan emlékszem, az első reggel azonban még épen csak oda tudtam menni az ablakhoz és beszélhettem a drágámmal.

Másnap reggel az édes hangját — ó mily édes volt! — csak kívülről hallottam és Charleyt ügyel-bajjal (a beszéd nehezemre esett) megkértem, mondja meg neki, hogy alszom. Hallottam, amint halkán felelte:

— A világért se zavard, Charley!

Magamhoz szólítottam Charleyt és közöltem vele, hogy mi az utolsó tennivalója.

— Nos, Charley, ha ő megtudja, hogy beteg vagyok, mindenképen azon lesz, hogy bejöjjön a szobába. Ha igazán szeretsz, mindvégig nem engeded be. Charley, hacsak egyszer is beengeded, hogy egy pillanatra lásson, hogy miként fekszem itt, meghalok!

— Nem fogom beengedni soha! — ígérte.

— Bízom benned, kedves Charley. Most pedig jöjj ide, ülj le kicsit mellém és érints meg a kezemmel, Charley, mert nem látlak, *vak vagyok!*

HARMINCADIK FEJEZET.

Éjfélkor.

Lincolnsinnben, az igazság tekervényes, nyugtalan völgyének árnyékában, ahol a peres felek rendszeren csak kevés nappalt találnak, éjszaka van. Kövér gyertyákat tisztogatnak az irodákban, őrök rohannak le a rozzant falépcsőkön és széjjelfutnak. A harang, mely kilenc órakor üt, hiába hagyta abba a panaszos kongását, a kapuk zárva vannak és az éjjeli kapus, egy ünnepélyes, egészséges álmú őr, elfoglalta helyét a páholyában.

A szomszédos udvarban, ahol a rongy és palacküzlet lordkancellárja lakik, nagy az érdeklődés sör és vacsora iránt. Főbeszédtárgyuk, mint rendszeren, Mr. Krook és a lakója, az a tény, hogy Mr. Krook állandóan *be van szeszelve* és a fiatalembernek végrendeleti kilátásai vannak.

Borongós éjszaka van. A nedves hideg igen átható és tunya köd fekszi meg a levegőt. Valaminek lenni kell a levegőben — mintahogy van is — vagy tán ő benne van valami, ami nincs egészen rendjén, elég az hozzá, hogy Mr. Weevle, másként Jobling, nagyon rossz hangulatban van. A szobája és a nyitott utcai ajtó közt, amióta besötétedett, jön-megy óránként húszszor is. Amióta a kancellár becsukta a boltját, ami ma este igen korán történt, Mr. Weevle (fején egy olcsó, szűk bársonysapka, mely a pofaszakállát még nagyobbá teszi) a rendesnél is többször szalad le-föl a lépcsőn.

— Hát az a fickó már sohasem jön?

Miközben beszél, a fickó közeledik. Mr. Weevle gyöngéden föltartja az ujját, behúzza a folyosóra és becsapja a kaput. Mikor a hátsó szoba ajtaját bezárták, elkezdenek halkán beszélgetni.

— Már azt hittem, hogy ahelyett, hogy idejöttél volna, elmentél Jerikóba — mondja Tony.

— Hogyan, hisz megmondtam, hogy tízkor jövök.

— Igen, mondtad — ismétli Tony — de az én számí-

tásom szerint már tízszer tíz, vagyis száz óra van. Egész életemben még nem volt ilyen estém!

Mr. Guppy mosolyogni igyekszik, de mivel látja, hogy a barátját nem tudja jobb hangulatba hozni, abbahagyja.

— Most pedig térjünk át arra a levélcsomóra — mondja Tony és megpiszkálja a tüzet. — Nem különös, hogy Krook épen ma éjszaka tizenkét órakor adja át nekem?

— De az. Csak szeretném tudni az okát!

— Hát van annak oka, ha ő valamit tesz? Bizonyára maga sem tudja. Csak annyit mondott, hogy ma a születésnapja van és éjjel tizenkét órakor át akarja adni. Addigra tökrészeg lesz, hisz egész nap ivott.

— Nem fogja elfelejteni a találkát?

— Elfelejteni? Nyugodt lehetsz, ő semmit sem felejt el. Ma este nyolc óra körül láttam őt, még segítettem is neki becsukni a boltot. Akkor a levelek a prémes sapkájában voltak. Levette a fejéről és meg is mutatta nekem. Mikor a bolt már be volt zárva, kivette a leveleket, a sapkáját fölakasztotta a széktámlára és miközben a tűznél állt, átnézte az írásokat. Valamivel később a padlón keresztül hallottam, hogy akár a szél az egyetlen dalt, melyet tud, süviti. Bibóról és az öreg Charonról szólt a nóta. Bibó, mikor meghalt részeg vagy mi a csoda volt. Azóta azonban oly csöndben van, mint egy vén alvó patkány a lyukában.

— És tizenkét órakor lemégysz?

— Igen, tizenkét órakor. De, amint már mondtam, mikor idejöttél, nekem úgy tűnt elő, mintha már száz óra lenne.

— Tony — mondja Mr. Guppy, miután egy kis ideig keresztbevetett lábakkal elgondolkodott — tud-e ő vajjon olvasni?

— Olvasni? Nem is tudott soha. Le tudja írni egyenként a betűket, ha látja; ismeri is külön-külön őket, de olvasni nem tud. Öreg ő már ahhoz, hogy megtanulja és amellet sokat is iszik.

— Tony — mondja Mr. Guppy a lábát váltakozva

keresztberakva — hogy tudta mégis kibetűzni a Hawdon-nevet ?

— Nem betűzte ki soha. Hiszen tudod, hogy mily csodálatos éles szeme van és hogy rendesen betűk utánzásával foglalkozott. A nevet bizonyára egy levélcím után másolta le és aztán tőlem megkérdezte, hogy mit jelent.

— Tony — mondja Mr. Guppy újra váltogatva a lábát — mit gondolsz, férfi vagy nő írta-e a levél eredetijét ?

— Nő. Ötvenet teszek egy ellen, hogy nő írta. A sorok meglehetősen ferdék és a *n*-betű szára hosszú, sebtiben írott.

— És ekkor mondta — folytatja Mr. Guppy, miközben a tűz előtt szemben ülve, összedugott fejjel folytatják a társalgást — és ekkor mondta, hogy a levélcsomagot a lakója zsákjából vette ki ?

— Igen, akkor mondta — feleli Tony a szakállát igazgatva. — Erre aztán néhány sort írtam az én kedves pajtásomnak, a tiszteletreméltó William Guppynek, közöltem vele a ma esti találkát, egyben tanácsoltam neki, hogy ne jöjjön korán, mert a vén kísértet igen ravasz róka.

A könnyed, élénk, társaságbeli hang, melyet Mr. Weevle rendesen használni szokott, ma este igen rosszul állt neki. Abba is hagyta úgy ezt, mint a szakálligazítást.

— Tehát a szobádba hozza a leveleket, elolvasod és összehasonlítod őket, hogy megmondhasd neki, hogy mi áll bennük. Ebben állapototok meg, nemde, Tony ? — kérdi Mr. Guppy hévvel a hüvelykujja körmét rágva.

— Nem tudsz eléggé halkan beszélni. Igen, így beszéltük meg.

— Mondok neked valamit, Tony. A legelső teendőnk, hogy csinálunk egy másik csomagot, mely egészen olyan legyen, mint az igazi, úgyannyira, hogyha esetleg látni akarná az igazit, mialatt az nálam van, megmutathasd neki az utánzatot.

— És ha rájön arra, hogy utánzat, ami gyalázatosan éles szeme mellett ötszázszor valószínűbb, mint nem — veti közbe Tony.

— Hát akkor állunk elébe. Nem az övé és nem is

volt az övé soha. Te találtad és biztonság kedvéért nálam, egy jogászbarátodnál helyezted el. Ha kényszerít rá, hát akkor bemutatjuk, nemde ?

— Igen — hagyta helyben kényszeredetten Mr. Weevle.

A szent Pál-templom órája és utána a többi különböző hangú óra is elüti az éjfélt. Mikor újra csönd lesz, megszólal a lakó.

— Végre elérkezett a kitűzött idő. Menjek ?

Mr. Guppy int és *szerencseültést* mér a vállára.

Tony lemegy a lépcsőn, Mr. Guppy számít arra, hogy sokáig kell várni, de alig telik el egy-két perc, a lépcső elkezd recsegni és Tony hirtelen visszatér.

— Megvan ?

— Hogy megvan-e ? Nem ! Az öreg nincs lent.

A rövid távollét dacára annyira meg van rémülve, hogy ijedtsége átragadt a másikra is, aki ráront és hangosan kérdi :

— Mi történt ?

— Mivel nem hallottam, hogy bent van-e, halkán kinyitottam az ajtót és benéztem. Ott lent van az égett szag, a korom, az olaj, csak ő nincs ott. — Tony hörögve fejezi be a szavait.

Mr. Guppy kezébe veszi a gyertyát. Inkább holtan, mint élve lebotorkálnak és egymást támogatva kinyitják a hátsó boltajtót. A macska egész az ajtóig huzódott, nyávog valamire, de nem reájuk. Nyávog valamire, ami a tűz előtt, a padlón van. A tűzhelyen már alig ég a tűz, de a szoba mégis nehéz, fojtó gőzzel van tele és sötét, piszkos réteg üli meg a falakat és a mennyezetet. A székek, az asztal, a palack, mely oly ritkán hiányzik az asztalról, mind a helyén van. Az egyik szék támláján ott lóg az öreg sapkája és kabátja.

— Nézd — suttogja a bérlő és reszkető ujjal mutatja a barátjának ezeket a tárgyakat. — Úgy, ahogy mondtam. Mikor utoljára láttam, levette a sapkát a fejről, kivette belőle a levélcsomót és fölakasztotta a széktámlára. A kabátja már ott lógott, mert ezt akkor vetette le, mikor a

boltot zárni indult. Amidőn itthagytam, ugyanezen a helyen állt, ahol ez a fekete por hever a padlón és átlapozta a leveleket.

Tán fölakasztotta magát valahol? Körülnéznek, de nem látják sehol.

— Nézd — suttogja Tony. — A szék lábánál ott hever egy kis piszkos fonál. Ezzel voltak összekötve a levelek. Lassan legombolyította és mielőtt átnézte volna, rám kacsinzott és nevetett, aztán eldobta. Láttam, amikor leesett.

— Mi van ezzel a macskával? — mondja Mr. Guppy. Nézd csak!

— Alighanem megbolondult. Az ily félős helyen nem is csoda.

Lassan előremennek és megnéznék mindent. A macska meg se mozdul arról a helyről, ahol találták és megnyávogja azt a tárgyat, mely a tűzhely és a két szék közt a padlón hever.

— Mi az? Tartsad csak fel a gyertyát!

Keskeny égett folt van a padlón. Itt van a gyújtója egy kis csomó elégett papirnak, de nem oly könnyű, mint rendesen, mintha valamivel benedvesítették volna. És itt van a maradványa egy kis halom megpörkölődött, fölaprózott fának, teleszórva fehér hamuval. Vagy tán kőszén? Ó, borzalom, ő van itt! És az, ami elől megszöktünk és a gyertyát eloltva kirohanunk az utcára, az ő volt!

Segítség, segítség, segítség! Az ég szerelmére, jöjjenek a házba!

Sokan jönnek, de senki sem tud segíteni. Ennek az udvarnak a lordkancellárja, aki egészen utolsó tettéig hű maradt a címéhez, ugyanúgy halt meg, mint minden bíróság lordkancellárja, mint minden helyen, minden elképzelhető néven működő hatósági személy, akinél hamis igényekkel lépnek föl és aki igazságtalanul jár el.

*

Az izgalmas éjszaka után másnap reggel Mr. Weevle és Guppy kimennek az utcára sétálni. Mialatt beszélgetnek, bérkocsi hajt be a Cook's Courtba. Épen előttük áll meg. A kocsiban Mr. és Mrs. Smallweed ül unokaleányuk,

Judy kíséretében. A bakon ifj. Smallweed nagy kalapjában. Az egész társaság arca sietséget és izgalmat árul el. Az idősebb Smallweed kidugja fejét az ablakon s rikácsoló hangon kiáltja Guppynak:

— Hogy van, Sir? . . . Nem lenne szives barátjával együtt bevinni engem ide a fogadóba, mialatt Bart és huga a nagyanyát fogják becipelni?

Mr. Guppy kérdőleg tekint barátjára s aztán neki-készülődnek, hogy becipeljék a tisztes terhet a házzal szemközt levő Napba.

A jóindulatú öreg urat saját kívánsága szerint leteszik az Arany Nap vendégszobájában.

— Jaj, Istenem! — nyöszörgi Mr. Smallweed egy nagy karosszékben. — Jaj, a csontjaim meg a hátam! . . . Ül le, te táncoló, ugráló, bicegő szajkó!

Erre a megszólításra az öreg asszony gyengesége adott okot, mert mihelyt talpon volt, elkezdett ide-oda bicegni és gágogás-féle hangokat lihegett. Unokái leül-tetik egy karosszékbe nagyapó közelébe, aki továbbkari-csálja az annyszor ismételt enyelgő elnevezéseket.

— Édes, jó uram — folytatja Smallweed nagyapó most már Guppyhoz fordulva — szerencsétlenség történt. Hallották hírét?

— Hogyne, hiszen mi fedeztük föl.

— Önök fedezték föl, Bart! Ők fedezték föl!

A két fölfedező a Smallweedekre mereszti szemét.

— Édes, drága barátaim! — vinnyogja az öreg, ki-nyujtva két kezét — százszorosan leköteleztek, hogy nem sajnálták a fáradságot és fölfedezték Mrs. Smallweed testvérének halálát.

— Mi az? — kérdi Mr. Guppy.

— Mrs. Smallweed testvérének — ő volt egyetlen rokona. Nem a legjobb viszonyban voltunk egymással, ami igen sajnálatos most, de nem szeretett minket. Min-dig ilyen különc volt. Ha nem hagyott végrendeletet, min-ket illet az örökség. Azért kocsiztam ide, hogy intézked-jem a hagyaték iránt. Le kell pecsételni. Meg kell védeni.

— Azt hiszem, Bart — mondja a hüledező Guppy —

megmondhattad volna nekünk, hogy nagybátyád az öreg.

— Nem igen volt, mit dicsekedjem vele — válaszolta Bart alattomosan villogó szemmel.

— Aztán nem is tartozott önre — mondja Judy hasonlóképen.

— Engem meg nem is látott s nem tudom, miért beszéltem volna róla — jegyzi meg Smallweed.

— Nem, nem, ő sohasem közeledett felénk — vág szavába az öreg úr — hanem idejöttem, hogy átnézzem az irományokat, gondviselésem alá vegyem a hagyatékot. Be fogjuk bizonyítani igényeinket. Az okiratok ügyvédem kezében vannak, Mr. Tulkinghornnál s ő ember a talpán, annyit mondhatok. Krook Mrs. Smallweednek egyetlen testvére volt, nem volt más rokona, mint Krook s Krooknak sem volt más rokona, mint feleségem... Mindjárt itt lesz az ügyvédem s gondviselése alá veszi a hagyatékot.

Mr. Weevle s Mr. Guppy összenéznek.

Mr. Tulkinghorn irnoka megérkezik s jelenti a rendőrségnek, hogy Mr. Tulkinghorn jótáll a legközelebbi rokon igényeinek valódiságáért, és hogy az irományokat és holmikat a maga idején s rendjén forma szerint birtokba veszik. Mr. Smallweed nyomban érvényesítheti elsőbbségi jogát, amennyiben megengedik neki, hogy gyászoló látogatókép átcipeltethesse magát a szomszédházba.

Végre eljön a halottkém az esküdtekkal, mint a multkor. Az esetet mint szokatlant emeli ki s magán-személyi minőségben azt a megjegyzést teszi az esküdteknek: Úgy látszik, balvégzet üldözi ezt a házat. De gyakran történnek ilyesmik. Oly rejtélyek ezek, amelyeket nem tudunk megfejtetni.

E történetek folyamatában olyan csekély szerepet játszik Mr. Guppy — kivéven, mikor tanuvallomást tesz — hogy csak úgy elparancsolják, mint bárki mászt és csak az utcán ácsoroghat a rejtélyes ház előtt; hol még az a méreg is eszi, hogy látja, mint lakatolja be a házat

Mr. Smallweed. Kizáratása elkeseríti. Ránehezedik lelkére az a tudat, hogy nem mehet be. Hanem mielőbb mindezek véget értek volna, tudniillik másnap este a gyászeset után valami mondanivalója van Lady Dedlocknak.

Ezért a Guppy nevű fiatalember este hét órakor megjelenik bátortalanul a városi palotában. A Merkurnak jelenti, hogy beszélni kíván a Myladyvel.

A Merkur hajlandó lenne kilökní a fiatalembert, mert a Lady kocsija már a kapunál van, hogy ebédre vigye de a parancs határozottan szól. Ezért hát fölvezeti mogorván a könyvtárba s aztán bejelenti.

— Bocsánatot kell kérnem Ladységedtől — dadogja Mr. Guppy leverten, ahogy belép a Mylady — hogy ilyen alkalmatlan időben...

— Mondtam, jöhet, amikor tetszik. — Lady Dedlock széket vesz s merően néz a látogatóra.

— Üljön le. — Hangja nem igen nyájas.

— Igazán nem tudom, érdemes-e leülnöm, mert nem kaptam meg a multkor említett leveleket.

— Csak azért jött, hogy ezt megmondja?

— Csak ezért... Egyszóval, az az egyén, akitől a leveleket meg kellett volna kapnom, hirtelenül meghalt. és... — itt megáll. Lady Dedlock nyugodtan bevégzi a mondatot:

— S a levelek vele együtt megsemmisültek.

— Magam is azt hiszem — s ezután pár mentegetőző szót dadog, hogy nem válthatta be ígérétét.

— Ez minden mondanivalója? — kérdi Lady Dedlock.

Mr. Guppy azt hiszi, ez minden.

— Jól gondolja meg, nincs-e egyéb mondanivalója, mert ez az utolsó alkalom.

Mr. Guppy tökéletesen meg van arról győződve, hogy nincs.

— Elég. A mentegetőzésektől megkimélem. Isten önnel! — S csenget a Merkurnak, hogy kísérje ki a fiatalembert.

Hanem a háznál van történetesen ugyanebben az időben egy Tulkinghorn nevű öreg úr. Ez az öreg úr csendesen belép a könyvtárba s szemközt találja magát a fiatalemberrel, ahogy éppen távozik a szobából.

Az öreg úr és a Lady szemében éles, heves gyanu villan föl egy pillanatra.

— Bocsánat, Lady Dedlock. Azt hittem, senki sincs benn.

— Maradjon! — a Mylady félvállról szólva hívja vissza az ügyvédet. — Épen ebédre indulok. Nincs több mondanivalóm ennek a fiatalembernek.

Mr. Guppy bátortalanul meghajtja magát s alásan reményli, hogy Mr. Tulkinghorn jól érzi magát.

— Ej, ej? — mondja az ügyvéd összehuzott szemöldökkel. — Úgy-e, Kenge és Carboynál szolgál?

— Igen, Mr. Tulkinghorn. Nevem Guppy.

— Nos, köszönöm kérdését, Mr. Guppy, jól vagyok.

— Örvendek rajta, Sir.

— Köszönöm, Mr. Guppy!

Mr. Guppy kisompolyog. Mr. Tulkinghorn ócska divatú, rozsdás, fekete öltözetében lekiséri a kocsihoz a fényes, előkelő öltözetű Lady Dedlockot. Aztán visszatér s állat dörzsöli. Egész este sokat dörzsöli az állat.

MÁSODIK KÖNYV

ELSŐ FEJEZET.

Egy szorítás a csavárral.

MI LEHET EZ? mondja Mr. George. — Kartács-e, vagy golyó? A lovaskatona tünődésének tárgya egy levél, mely sok fejtörést okoz neki. Nézegeti távolról, közelről, hol jobb, hol balkezébe veszi, olvassa s még sem tud vele tisztába jönni. Az asztalon lesimítja a levelet nehéz kezével, gondolatokba merülve jár fel s alá a céllövöldében, meg-megáll a levél előtt s újra elolvassa. Nem használ semmit.

Phil a céltáblákat mázolja fehérre s füttyürészlik.

— Phil! — a lovaskatona magához inti. — Ide figyelj. Hallgasd, amit olvasok.

— Figyelek, gazd'uram.

— Halljad hát: «Uram. Bátorkodom figyelmeztetni (bár, amint tetszik tudni, erre semmi törvényes szükségesség nem kényszerít), hogy egy-két hónapra kilencvenhét font, négy shilling és hét pennyről Bagnet Mátyás által önre kibocsátott és ön által elfogadott váltó holnap lejár, minélfogva sziveskedjék gondoskodni, hogy az bemutatásra kifizettessék. Maradok tisztelettel Smalweed Jozsua».

— Mit jelentsen ez, Phil?

— Rosszat, gazd'uram. Mindig baj, ha pénzt kérnek — felelé Phil, egy csíkot mázolván a kezében levő ecsettel homlokára.

— Halljad csak, Phil — mondja a lovaskatona az asztalra ütve — mindössze kamatok fejében s egyéb címen legalább is másfélszer megfizettem már ezt a tőkét.

Phil arcának elfintorításával jelzi, hogy ez a körülmény nem sokat javít a dolgon.

— Halljad csak, Phil, a váltó meghosszabbítható, ahogy mondani szokás. S meg is hosszabbíttatott, magam sem tudom hányszor. Mit szólsz most hozzá ?

— Azt hiszem, a sokszónak is vége van egyszer.

— Hm. Úgy-e ? Magam is azt hiszem.

— Az volt a Smalweed Jozsua, akit a multkor idehoztak a székkal ?

— Az.

— Hej, gazd'uram — mondja Phil roppant komolyan — az az ember természeténél fogva pióca, cselekedetei szerint csavar, alattomoságában kígyó s ollóinál fogva tengeri rák.

Phil Squod érzelmeinek ilyenén való kinyilvánítása után egy darabocskáig várakozik, hogy kívánnak-e még tőle valami megjegyzést s aztán visszabicebocázott munkájához. George összehajtja a levelet s követi.

— Volna egy mód a dolog rendbehozására — mondja Phil ravaszul hunyorítva.

— Fizetni, úgy-e ? Hiszen, ha lenne miből.

Phil a fejét rázza.

— Nem, gazd'uram. Csinálja azt, amit én most — mondja művészies keresztvonást festve ecsetével.

— Szóval, mondjam azt, hogy egy fillért sem kap tőlem.

Phil bólint.

— Szép dolog lenne ! Tudod, hogy akkor Bagneték tönkremennének régi adósságaim kifizetése által. Szépen gondolkozol, Phil ! — mondja a lovaskatona méltatlankodva.

Phil épen komolyan akar tiltakozni, hogy nem is gondolt Bagneték felelősségére s a világért se kívánná, hogy ennek a derék családnak valami baja is essék, amikor a hosszú folyosón léptek hallatszottak s vidám hang kérdé, hogy otthon van-e Mr. George. A másik pillanatban pedig belép Mrs. Bagnet férje kíséretében.

— Nos, George, vén fickó — mondja Mrs. Bagnet vidáman — hogy van ezen a szép reggelen ?

Mrs. Bagnet barátságosan kezét szorít Georgezsal,

aztán letelepszik egy fapadra, kioldja kalapja kötőjét, keresztbe fonja karját s nyilván igen jól találja magát.

Ezalatt Mr. Bagnet kezét szorít régi pajtásával s Phillel, akit Mrs. Bagnet is barátságos mosollyal köszöntött.

— Nos, George — mondja Mrs. Bagnet jókedvűen — itt vagyunk «lignum» és én — sokszor így nevezi férjét, alkalmasint azért, mert az ezredben «lignum vitae»-nek hívták mókából pajtásai kemény arckifejezése miatt — csupán azért jöttünk, hogy mindent rendbehozzunk a kezesség tekintetében. Adja oda neki az új váltót aláírásra.

— Épen oda akartam menni ma délelőtt — jegyzi meg a lovaskatona huzódózva.

— Gondoltuk, hogy eljön ma délelőtt. Hanem korán eltávoztunk hazulról s a gyerekeket Woolwich gondjaira bíztuk s aztán együttal ide is elsétáltunk. Lignumnak mostanáig igen nagy az elfoglaltsága s olyan keveset mozgathat, hogy jót tesz neki egy kis séta . . . Hanem hát mi baja, George ? Olyan, mintha nem is önmaga lenne.

— Nem is vagyok egészen én — válaszolja Mr. George — egy kissé felmérgettek, Mrs. Bagnet.

Mrs. Bagnet eleven, villogó szeme egyszerre meglátja a valót.

— George! Ne mondja, hogy rosszul áll lignum kezességének ügye ! Ne mondja, a gyermekek kedvéért ne !

George zavarodottan néz rá.

— George — folytatja Mrs. Bagnet — ha kitett minket a megzálogoltatás veszélyének, nagyon csúnya dolgot cselekedett s kegyetlenül megcsalt minket. Kegyetlenül, George !

Mr. Bagnet, aki különben olyan mozdulatlan, mint egy kútágas, nagyon nyugtalanul tekint feleségére.

— George ! — mondja az anyóka — csodálkozom magán. Sohasem hittem volna, hogy ilyesmit tehetne. Mindig is tudtam, hogy olyan, mint a hengergő kő, mely meg nem mohosodik, de sohasem képzeltem volna, hogy elsodorja azt a kevés mohát, amit Bagnet s a gyermekek részére gyűjtögettem. Sohasem képzeltem volna, hogy

ilyen keservesen kijátszon minket. Ó, George! hogyan is tehetet ilyent? — kiáltja kétségbeesetten s összefogja köpenyegét, hogy letörölje őszinte könnyeit.

Mikor Mrs. Bagnet elhallgatott, Mr. Bagnet vigasztalhatatlanul nézett Georgera, aki egészen elfehéredett s fájdalmas arccal nézte Mrs. Bagnet sűrke köpenyegét és szalmakalapját.

— Mátyás — mondja a lovaskatona pajtásának, bár folyvást ennek feleségét nézi — sajnálom, hogy ennyire a szívedre veszed, mert remélem, hogy nem áll ilyen rosszul a dolog. Igaz, hogy ma reggel ezt a levelet kaptam (elolvassa fennhangon a levelet), de reményilem, hogy ki lehet egyenlíteni a dolgot. A hengergő kőről mondtak, fájdalom: igazak. Jól tudom, hogy akinek útjába gördültem, jót nem hoztam rá. De lehetetlen egy vén kóbor pajtásnak jobban szeretni feleségedet és családodat, mint én szeretem. Mátyás, bizom benned, hogy megbocsátsz nekem. Ne gondold, hogy valamit is eltitkoltam előtted. A levelet csak egy negyed óra előtt kaptam.

— Anyóka — mormogja Bagnet egy kis szünet múlva — nem mondanád meg, mit gondolok felőle?

— Maga mindig egyeneslelkű, becsületes ember volt, csak kissé könnyelmű. Másrésztől nem tagadhatja, hogy nekünk aggódnunk kell, mikor ilyen nagy gond van a nyakunkban... No, de feledjük el mindkét részről s bocsásunk meg mindent s erre Mrs. Bagnet egyik becsületes kezét Georgenak, a másikat férjének nyújtja, Mr. George pedig mindkettőjük kezét kezében tartva mondja:

— Lelkemre mondom, mindent megtennék, hogy csak szabaduljak ezektől a kötelezettségektől. De amit összekuporgattam, felment mindig a két havi kamatra. A céllovölde nem jövedelmez annyit, amennyit vártam. Bizony nem aranybánya. Hibáztam, hogy átvállaltam. De azt gondoltam, hogy egy kissé rendbehoz s valami álláshoz juttat az életben. Hiábavaló remény volt. Felejtsetek el. Engem mindenesetre nagyon lekötöztetek és szégyellem magamat saját magam miatt. — Ezzel George mindkettőjüknek megrázta a kezét s katonás magatartással hátralépett,

mintha végső vallomását mondta volna el s nyomban agyonlőnék minden katonai tisztességgel.

— George, hallgasd meg végig, mit akarok mondani — mondja Mr. Bagnet, feleségére pislogva, — Anyóka, folytasd!

Mrs. Bagnet még csak azt jegyzi meg, tanácsos, hogy George Bagnettel együtt személyesen menjen nyomban Mr. Smallweedhez s a legelső dolga az legyen, hogy elhárít minden bajt Bagnetről, akinek nem áll rendelkezésére a pénz . . . Mr. George mindenben egyetért felteszi kalapját s Bagnettel együtt készen van az ellenséges táborba való elindulásra.

Erre Mrs. Bagnet újra kiderült arccal hazamegy, a két pajtás pedig elindul Mr. Smallweed megengesztelésére.

Smallweed nagyapónál Judy nyit nekik ajtót. Mr. Smallweedet lábával karosszéke fiókjában találják ülve, mintha papiros-lábvízet venne, Mrs. Smallweedet pedig vánkossal elárnyékolva, mint valami madarat, melynek tilos az éneklés.

— Hogy van, édes barátom — mondja Smallweed nagyapó, kinyújtva két sovány karját. — Hogy érzi magát? Ki ez a barátunk?

— Nos — válaszolt George, nem éppen barátságos hangon — ez itt Bagnet Mátyás, aki, mint ön is tudja, ügyünkben azzal a szívésséggel volt hozzám.

— Ó, Mr. Bagnet? . . . Derék ember, Mr. George! Katonás kinézésű.

Mivelhogy senki sem kínálja székkal, Mr. George hoz egyet magának s egyet Mr. Bagnetnek. Mindketten leülnek.

— Judy — mondja Smallweed — hozd a pipát.

— Nem igen van kedvem ma pipázni — vág szavába George. — Úgy látszik, az ön citybeli barátja galibát okozott. Hisz tudja ön, hogy mire gondolok. Erre a levélre . . . Mit jelent ez?

Smallweed nagyapó felismervén a levelet, ugyancsak csunyán mosolyog.

— Azt kérdi ön, édes barátom, mit jelent ez a levél?

— Azt. Hallja csak, Mr. Smallweed — mondja a lovaskatona szelid, bizalmas hangot erőltetve — sok pénz

megfordult köztünk. De eddig sohasem kaptam ilyen levelet öntől s megvallom, ma reggel kihozott egy kissé a sodromból, mert barátom Bagnet Mátyás, kinek nem áll rendelkezésére a pénz . . .

— Én nem tudom — mondja az öreg nyugodtan.

— De tudom én — válaszolja a lovaskatona, lenyelve bosszúságát.

Mr. Smallweed a legjobb kedvvel feleli :

— Úgy-e ? Az már más . . . Egyébként mindegy. Mr. Bagnet helyzete nem változik, akár rendelkezésére áll a pénz, akár nem.

— Így gondolom én is. Lássa, bár én semmirekellő vagyok, de ő gondos családapa. Szeretném szépszerével kiegyenlíteni a dolgot. Itt van Bagnet barátom s itt vagyok én. Nyomban elintézhethjük a dolgot a szokott módon, Mr. Smallweed.

— De úgy gondolom, azt kérdezte tőlem Mr. George — szól most Mr. Smallweed, aki ezalatt kezében tartotta a pipát — mit jelent a levél ?

— Igen, azt akartam tudni — feleli könnyedén a lovaskatona — de nem sokat törődöm vele, ha minden rendén van.

Mr. Smallweed földre dobja a pipát, ahol darabokra törik.

— Ezt jelenti, édes barátom. Tönkre akarom tenni. Porrá zúzni. Menjen a pokol fenekére.

A két jóbarát feláll s összenéz.

— Menjen a pokol fenekére — ismétli az öreg. Elég volt a pipázgatásból meg a léhűtősködéséből. Mit ? Még ön is független dragonyos akarna lenni ? Menjen ügyvédemhez (tudja, hol lakik, járt már egyszer ott) s mutassa meg most függetlenségét. Nyisd ki az utcaajtót Judy. Vezesd ki ezt a két léhűtőt ! — rikácsolja az öreg.

Mielőtt az ámulástól magukhoz térhetek volna, becsapódott utánuk az utcaajtó.

— Menjünk, Mátyás — mondja George, miután magához tért. — Az ügyvédnél kell szerencsét próbálnunk. Nos, hogyan tetszik ez a gazember ?

Mr. Bagnet bepislog az ablakon s feleli :

— Ha itt lett volna az anyóka, megmondtam volna véleményemet ! . . .

Mikor Lincoln's Inn Field'sben bejelentetik magokat, azt a választ kapják, hogy Mr. Tulkinghornnak dolga van s nem beszélhetnek vele. Várákoznak. Jó egyőrai várás után kijön végre az ügyvéd szobájából a «cliens».

A cliens egy tisztas öregasszony, Mrs. Rouncewell, Chesney-Wold gazdaasszonya. Némi kitüntetéssel bánnak vele, az irnok kíséri ki. Az öregasszony épen megköszöni a szivességet, mikor megpillantja a két várákozó pajtást.

— Bocsánat — mondja, de gondolom, ezek az urak katonaemberek.

Az irnok kérdőleg tekint rájuk, de Mr. George a kandalló fölé függesztett naptárt nézi, nem fordul meg, amiért is Mr. Bagnet kénytelen helyette is válaszolni :

— Úgy van, asszonyom, katonák voltunk.

— Mindjárt gondoltam. Örülök, ha katonaembereket látok. Az Isten tartsa meg önöket, urak ! És hát ne vegyék rossz néven egy öreg asszonytól, de nekem is volt egy fiam, aki katonának állott. Derék, szép fiú volt. Jó is a maga merész módja szerint, bár akadtak emberek, akik rosszat beszéltek róla anyjának. Bocsánat, hogy háborgattam, Sir. Isten áldja önöket, urak !

— Mi is minden jót, asszonyom ! — válaszolja Mr. Bagnet jószívvel.

Valami megható van az öregasszony meleg hangjában. De George annyira belemerült a fali naptárba, hogy vissza se fordult, míg be nem tették a távozó öregasszony után az ajtót.

— George — sugja neki vastag hangján Mr. Bagnet, mikor végre visszafordul a naptártól — ne légy levert ! Vidámság illik a katonához.

Az irnok újra bejelenti őket. Mr. Tulkinghorn ingerülten bocsátja maga elé a két pajtást.

— Mit akarnak ? . . . Megmondtam a multkor, őrmester, mikor utoljára járt itt, hogy nem kívánom a társaságát.

Az őrmester csendes hangon említi a levelet, Mr. Smallweedet, aki őt ide utasította.

— Nekem nincs semmi mondanivalóm . . . Ha adóságot csinál, fizesse is ki. Ha nem tudja, fizesse a másik. Vagy viseljék mindketten a kellemetlen következményeket.

— Bocsánat, Sir — mondja Mr. George — nem szólhatnék önnel néhány szót négyszemközt ?

Az ügyvéd zsebrevágott kézzel az egyik ablakközbe vonul.

— Nincs sok vesztenivaló időm. Szóljon — mondja látszólag közömbösen.

— Igen, Sir — mondja George. — Ez az ember a másik fél. Mr. Bagnet. Nem akarom bajba keverni. Igen tisztességes, feleséges és családos ember. S ha kimenthetném őket ebből a bajból, minden föltétel nélkül készségesen teljesíteném multkori kívánságát.

— Magával hozta a levelet ?

— Igen, Sir.

— Őrmester — folytatja az ügyvéd szárazon — jól értsen meg, mert utoljára szólok ebben a dologban. Ha tetszik, itt hagyhatja néhány napra a levelet ; ha tetszik, mindjárt el is viheti. Ha itt hagyja, hát megtehetem önért, hogy minden a régibben marad s azonkívül írást adhatok önnek, hogy Bagnet ellen tilos legyen addig föllépni, míg önnel szemben a törvényes eljárás végső eszközei ki nem merültek — ami tényleg annyi, mintha ő minden kezesség alól fölszabadult volna. Határozott ? . . .

A lovaskatona oldalzsebébe nyul s feleli :

— Meg kell tennem, Sir.

Erre Tulkinghorn megírja az okmányt, lassan fölolvassa és megmagyarázza Bagnetnek. A lovaskatona vonakodó kézzel lehelyezi az ügyvéd könyöke mellé az összehajtogatott papirost.

— Csak egy levél utasításokkal. Az utolsó, mit tőle kaptam.

Mr. Tulkinghorn fölnyitja a levelet, olvassa. Meg nem rándulna egy arcizma sem. Aztán újra összehajtja s be-

teszi íróasztalába. Nincs is egyéb mondanivalója. Nem épen nyájasan bólint:

— Mehetnek. Hé, irnok, kísérje ki ezeket az embereket!

Az irnok kikiséri őket s mind a ketten Mr. Bagnet lakására mennek ebédre.

Mr. George szerfölött komoly, levert. Ebéd után még pipázni is elfelejt. Csak akkor lesz kissé beszédesebb, mikor Mrs. Bagnet elvégezvén a mosogatást, leül varráshoz.

Egy kis ideig elnézegeti a szorgalmasan öltögető aszszonyt, aztán magához inti a fiatal Woolwichot:

— Nézz ide, fiam — mondja és szeliden megsimogatja az anya haját — egy szerető édesanya homlokát látod, mely az irántad való szeretettől sugárzik, fiam! Kissé megbarnította a nap és a szél, mert mindenhová kísérte atyádat és éretted fáradott, de ép és egészséges, mint az érett alma a fán.

Mr. Bagnet arca a legtökéletesebb helyeslést fejezi ki.

— Elérkezik az idő, fiam — folytatja a lovaskatona — mikor anyád haja megőszül és homlokát redők szántják át szép öregasszony lesz ő akkor. Úgy viseld magad, míg fiatal vagy, hogy majd ezekben a napokban elgondolhasd: Én miattam egy hajaszála sem őszült meg drága fején, én miattam egy bánatos redő sem barázdálta arcát. Nagy örömöd lesz, Woolwich, ha ezt gondolhatod majd egykor magadról.

Mr. George fölkel a székről s ráülteti a fiút, aztán nagy hirtelen mondja, hogy inkább majd az utcán szívja ki pipáját.

MÁSODIK FEJEZET.

Eszter elbeszélése.

Több hétig feküdtem betegen eddigi életem úgy tűnt föl, mint valami régi emlék.

Charley hűségesen ápolt és szilárdan őrizte az ajtót. Nem bocsátotta be hozzám Adát.

Aztán lassanként kezdett visszatérni az erőm, a szemem is megerősödött . . . Milyen jól emlékszem arra a délutánra, mikor vánkosok közt fölültem az ágyban és teáztam Charleyval! Kis szobaleányom nagyon boldog volt, én meg éreztem, hogy most már elég erős vagyok ahhoz, hogy olyas valamit mondjak Charleynek, amit már régóta forgattam agyamban.

Előbb megdicsértem Charleyt a rendért. Csakugyan olyan üde, tiszta volt minden, hogy szinte nehéz volt elhinnem hosszas betegséget. Charley arca boldogságtól sugárzott.

— Hanem, Charley — folytattam körülnézve — valami hiányzik a szobából.

Szegény kis leány is körülnézett s fejét rázta és azt állította, hogy minden a helyén van, semmi sem hiányzik.

— Szokott helyén van mindegyik kép? — kérdem.

— Ott van.

— S a bútorok, Charley?

— Az is mind a helyén van, legföljebb egyiket-másikat kimozdítottam, hogy több hely legyen.

— Mégis hiányzik valami megszokott tárgy — mondtam. — Ó, most tudom, mi az, Charley! A tükör!

Charley átment a szomszéd szobába, mintha elfelejtett volna valamit. Hallottam, hogy — zokog.

Magam is gyakran gondoltam erre. Most megbizonyosodtam róla. Hála az Istennek, hogy nem rendített meg erősebben. Visszahívtam Charleyt, átöleltem s mondtam:

— Nem tesz semmit, Charley. Reménylem, egészen jól megleszek régi arcom nélkül is.

Csakhamar annyira fölépültem, hogy föl tudtam ülni a nagy karosszékekben, sőt a szomszéd szobába is át tudtam sétálni Charleyra támaszkodva. A tükör ott is eltűnt szokott helyéről.

Gyámom folyvást meg akart látogatni, most már nem volt okom, hogy megtagadjam magamtól ezt a boldogságot. Egyik reggel bejött hozzám s eleinte nem tudott egyebet tenni, mint hogy átölelt és mondogatta: «Édes,

édes szívem! . . . » Régóta tudtam, hogy csupa szeretet, nagylelkűség a szíve ; most is elgondoltam : Látott és jobban szeret, mint azelőtt ; látott és gyöngédebb, mint azelőtt ; hát már miért is búsulnék ?

Mellém ült és karjával átfonta derekamat.

— Édes asszonykám — mondta — de szomorú idő volt ez. Ada és én egészen oda voltunk. Caddy is örökösen jött-ment. Az egész ház szomorkodott. Richard is írt. Még nekem is.

— Úgy említi, gyámom, hogy önnek is írt — mondtam s hasonlóan hangsúlyoztam ezt a szót — mintha ez nem volna természetes cselekedet ; mintha önnél valami jobb barátjának írhatna.

— Pedig lássa, szívem, Rick szentül hiszi, hogy több jobb barátjának írhatna. Igazában ez a levele is hideg, kevély, ingerült volt. De hát ne ítéljük el. A Jarndyce-per változtatta meg természetét, ez a per tüntetett föl engem kedvezőtlen színben előtte. Rick nem bízik bennem, gyanakszik és ügyvédekhez jár, akik bizalmatlankodásra, gyanakvásra tanítják. Pedig Isten látja lelkemet, ha rajtam mulnék, saját jogaim föladása árán is véget vetnék ennek a szerencsétlen pernek.

— Lehetséges volna, hogy Richard gyanakodnék gyámomra ? — kérdeztem csodálkozva.

— Fájdalom, így van. De nem az ő hibája. Türelmesnek kell lennünk Richardhoz. Az ilyen boldogtalan fiatalember — folytatta halkabban, mintha csak fönnhangon gondolkodnék — nem hiszi el egyszerre, hogy valóságban olyan a kancellária, amilyen. Fiatalos fölbuzdulásában azt remélte, hogy tisztába hozza ügyét. De majd lassan kiapad reménye, kifárad türelme . . . De elég erről édesem !

Gyámom jósága oly édes volt nekem, hogy vállára hajoltam s ezalatt eltökéltem magamban, hogy valami-kép találkozom Richarddal erőm visszatérése után és valahogyan jobb útra térítem.

— Vannak ennél kedvesebb dolgok is — mondta gyámnyám — melyek jobban illenek ezekhez a drága

percekhez, mikor kedves leányom fölgyógyulásán örülünk. Vannak megbízásaim, melyek közül az egyikről tüstént meg kellett volna emlékezmem. Mikor látogathatja meg Ada, édesem ?

— Azt hiszem, édes gyámom, legjobb lenne, ha falura mennék egy időre, mielőtt viszontlátnám. Egy hétig falun maradhatnék, hogy a jó levegő fölüdítsen és megerősítsen. Aztán ott találkozhatnánk. Azt hiszem, ez lenne a legjobb mindkettőnkre nézve.

Azt gondolom, nem volt részemről kislelkűség, hogy elsőben is magam akartam megszokni megváltozott ábrázatomat, csak aztán akartam az én drága angyalom elé kerülni.

— Legyen ami elkényeztetett asszonykánk kívánsága szerint — mondta gyámatyám — bár tudom, sok sírás lesz odalenn. És hát lássa csak az ember ! Itt van a lovagias Boythorn levele, melyben azt írja, ha le nem megy és be nem telepszik egész házába, hát lerombolja, hogy kő-kövön nem marad. Ő maga már ki is költözött belőle.

Gyámom kezembe adta a levelet. Nem volt ennek rendes kezdete, hogy : «Édes Jarndyce !» — hanem egyenesen nekirontott ezekkel a szavakkal : «Esküszöm, ha Miss Summerson nem jön le és nem foglalja el házamat . . .», mire az a rendkívüli nyilatkozat következett, amiről előbb megemlékeztem. Hálásan gondoltunk a levélíróra, de mulattunk is rajta és abban állapodtunk meg, hogy másnap megköszönöm levelét és elfogadom ajánlatát. Magam is a legszívesebben Chesney-Woldba kíváncsoztam.

— Nos, kis gazdasszony — mondta gyámom, óráját nézve — az én időm eltelt. Nem akarom kifárasztani. Hanem van még egy kérésem. A kis Miss Flite, mikor betegségéről értesült, egész könnyedén kísétált ide húsz mérföldnyire papucsban, hogy megtudakolja hogylétét. Nagy örömet szerezne neki, ha elutazása előtt egyik délután fogadná ezt a védtelen kis teremtest.

Sohasem szántam ezt a szegény kis teremtest annyira, mint most és sohasem örültem annyira, mint most, hogy

némileg enyhíthetem keserves életét. Kitűztük a napot, mikor Miss Flite gyorskocsin kijön hozzánk és velem ebédel. Mikor eltávozott gyámom, megismételtem régi, születésnap-i imádságomat a régi gyermeki szavakkal és azt találtam, hogy most is velejárt a régi békesség.

A kitűzött napon megérkezett Miss Flite. Egészen megfélekedezett szokott méltóságáról. Szobámba rohant és szíve mélyéből fölkiáltott: «Drága, kedves Fitz-Jarndyce!» nyakamba borult és számtalanszor megcsókolt.

— Édes Istenem! — mondta, szatyrába nyulva — csak okiratok vannak benne. Édes Fitz-Jarndyce, kölcsönözzön kérem, egy zsebkendőt.

Charley hozott egyet s a jó lélek ugyancsak hasznát vette, mert mind a két kezével szeméhez nyomkodta s úgy könnyezett vagy tíz percig.

— Csupa örömtől, édes Fitz-Jarndyce — magyarázgatta — világért sem a fájdalom miatt. Örülök, hogy újra egészségben láthatom és látogatására jöhettem. Sokkal jobban szeretem önt, szívem, mint a kancellárt. Pedig rendszeren járok az ülésekre. A zsebkendőről jut eszembe . . .

Miss Flite itt Charleyre tekintett, aki elébe ment az állomásra. Charley rám pislogott, látszott, hogy nem igen hajlandó továbbfolytatni azt, amire Miss Flite célozni akart.

— Engedelmével, Miss, jobb lesz, ha ön mondja el — mondta Charley, amivel nagy örömet szerzett Miss Flite-nak.

— Igen éleseszű a mi fiatal barátnénk — mondta nekem rejtélyesen. — Kicsiny, de igen okos. Nos, ki kíséret bennünket az úton a kocsitól idáig? Ki más, mint egy szegény asszony . . .

— Jenny volt, engedelmével, Miss — mondja Charley.

— Úgy van! Jenny. S azt beszélte fiatal barátnénknek, hogy egy fátyolos hölgy tudakozódott nála az én édes Fitz-Jarndyceom egészsége felől és egy kis zsebkendőt vitt el tőle emlékül csupán azért, mert az én kedves Fitz-Jarndycémé volt.

— Engedelmével, kisasszony — mondta Charley, kire némi csodálkozással tekintettem — Jenny azt mondta,

hogy mikor csecsemője meghalt, ön egy zsebkendőt hagyott ott s ő azt megtartotta a kis gyermek göncei közt.

— Emlékszem, Charley. S aztán ?

— S aztán — mondta Charley — a hölgy elvitte a zsebkendőt. Jenny azt óhajtja tudtára adni a kisasszonynak, hogy nincs az a kincs, amiért odaadta volna a zsebkendőt, de az a hölgy elvitte és pénzt hagyott cserébe. Engedel-mével, Jenny nem ismeri a hölgyet.

— Ki lehetett ? — mondtam.

Miss Flite titokzatosan sugta fülembe, hogy az ő véleménye szerint a — lordkancellár felesége.

No, de nem sokat törődtem akkoriban a hölgygel. Caddy is lehetett. És hát azt is láttam, hogy vendégem fázik és éhes. Berendeltem az ebédet, ami halból, sült csirkéből, becsináltból és zöldségből állott. Hozzá Madeira. Kellemesen tapasztaltam, hogy minden izlik vendégemnek, aki ugyancsak ünnepélyesen viselte magát az asztalnál.

Ebéd végén Miss Flite oly boldog volt s úgy belejött a csacsogásba, hogy az az ötletem támadt, hogy elbeszél- tetem vele élettörténetét.

— Nem lenne okosabb, ha nem járna a kancelláriai ülésekre ? — kérdeztem.

— Természetesen, jobb lenne. Nagyon megviseli az embert, ha mindig csak vár valamire, ami soha meg nem érkezik. Atyám is várt. Bátyám is. Leánytestvérem is. Mindnyájan várták az ítéletet. Én is várom . . . De, édesem, kegyetlen vonzóerő rejlik abban a helyben. Nem lehet megválni tőle. Várni kell az embernek. A jogar és pecsét okozza az asztalon.

Szeliden kérdeztem, mit okozhatnak ezek a dolgok ?

— Magukhoz húzzák az embereket — felelte Miss Flite. — Kihúzzák belőlük a békességet, az értelmet, az egészséget, a jó tulajdonságokat. Magam is éreztem, hogyan vonták el tőlem még az éjszakai nyugalmat is . . . Várjon csak. Elbeszélem saját esetemet. Mit csináltam, mielőtt magukhoz vonzottak ? Kézimunkáztam, én és nővérem. Atyánk és bátyánk építőmester volt. Mindnyájan együtt laktunk. Nagyon tisztességes házat vezettünk,

édesem! Először atyámat vonzották el lassan. Vele együtt oda lett a barátságos családi otthon. Atyám rövidesen mogorva, haragos emberré változott. Pedig de más volt azelőtt! Adósok börtönébe került. Ott halt meg. Aztán elvonzották bátyánkat. Részeges lett. Lerongyolódott. Meghalt. Aztán elvonzották a nővéremet. Csitt! Ne kérdezzen róla semmit. Aztán megbetegedtem, nagy nyomorúságba jutottam. Sokszor hallottam, hogy mindezt a kancellária okozta. Mikor jobban éreztem magamat, elmentem, hogy lássam a szörnyeteget. S engem is magához vonzott.

Mikor bevégezte rövid élettörténetét, melyet halk, fojtott hangon mondott el, mintha még most is érezte volna a lelki rázkódtatásokat visszatért, a régi kerékvágásba.

— Látom, nem hisz nekem teljesen. Egy kissé el-elkalandozik az eszem. De sokat tapasztaltam... Ismerem a jelenségeket, édesem. Fitz-Jarndyce szívem — folytatta, ismét meghalkítva hangját — láttam a kezdetet fiatal barátunknál, a Jarndyce-per gyámfiánál. Az Istenért, tartsa vissza valaki. Különben odapusztul.

Néhány pillanatig hallgatva nézett rám s arca lassan-lassan mosolygóssá szelidült, mintha csak megbánta volna előbbi komorságát.

Engem igen meghatott Richardra való célzása.

— De, édesem — mondta vidáman, kezem után nyulva — nem is gratulált még orvosom miatt. Nem bizony.

Kénytelen voltam megvallani, hogy nem értem tisztán, mit akar mondani.

— Orvosomról, Woodcourtról van szó, aki olyan gondosan ápolt egy izben... Lehetséges-e, hogy ne tudja, mi történt?

— Nem tudok semmit. Különben is Mr. Woodcourt oly nagy messzeségben van jelenleg, én meg oly sokáig betegeskedtem.

— Nos, édesem, borzalmas hajótörés történt a kelet-indiai tengeren.

— Mr. Woodcourt hajótörést szenvedett?

— Ne izguljon föl, édesem. Semmi baja sem történt. Hanem rettenetes dolog volt az. Százával a halott és haldokló. Tűz, vihar és sötétség. Az én kedves orvosom valóságos hős volt. Nyugodt és bátor. Sok életet megmentett. Tűrte az éhséget és szomjúságot, kezébe vette a kormányzást, ápolta a betegeket, eltemette a halottakat, végül a szegény, kiéhezett megmaradtakat bátorságos menedékhelyre vezette. Mikor partra szálltak, lábához borultak és áldották . . . Megálljon csak! Hol is a táskám az okiratokkal? Beletettem a jelentést. Itt van la, olvassa el!

Könnyezve olvastam el az egész hirlapi cikket, mely részletesen beszámolt a történetekről. Valami büszkeséget éreztem lelkemben, hogy ismerem azt a férfit, aki olyan nemes és bátor tetteket vitt véghez és szinte irigyeltem a vihartól sujtott embereket, akik lábához borulhattak és megmentőjüként áldhatták. Éreztem, hogy se anyja, se testvére, se felesége — senki sem tisztelhetné jobban nálamnál. Valóban ez volt az érzésem.

Szegény kis vendégem nekem ajándékozta a hirlapi jelentést és mikor estefelé elbúcsúzott, még akkor is a hajótörésről morfondírozott.

És most el kell árulnom azt a kis titkot, melyet eddig elhallgattam. Néha gondoltam arra, hogy Woodcourt szeret engemet és ha gazdagabb lett volna, nyilatkozott volna is elutazása előtt. Gondoltam néha, hogy nagyon örültem volna ennek a vallomásnak. De mennyivel jobb most, hogy nem így történt! Mennyit szenvedtem volna, mikor arról kellett volna értesítenem, hogy elvesztettem régi külsőmet és önként feloldozom kötelezettsége alól . . . Ó, sokkal jobb volt így, ahogy történt.

HARMADIK FEJEZET.

Chesney-Wold.

Gyámom elkísért kettőnket, engem és Charleyt, két napig tartó lincolnshirei utamon.

Még útközben megegyeztünk, hogy mikor látogat meg az én angyalom. Levelet írtam neki. Gyámom vállalta

a postás szerepét. Alighogy elszállásolt Mr. Boythorn házában, fél óra múlva elbúcsúzott a bájos nyárelői estén.

Ha tündér építette volna egy kézlendítéssel a házat és én királykisasszony lettem volna, még akkor sem lehetek volna irántam előzékenyebbek, mint Mr. Boythorn házánál. Annyi gyöngédség nyilvánult meg minden cselekedtségben, amit szerettem és kedveltem, hogy a nagy meghatottság miatt tizszer is leülhettem volna, mielőtt a szobáknak csak felét is meglátogattam. Hanem ennél okosabbat cselekedtem, megmutogattam mindent Charleynek. Charley gyönyörködése kissé lecsillapította az enyémet. Mikor a kertet is végigjártuk, nagyon boldognak éreztem magamat. Teázás után köszönő levelet írtam Mr. Boythornnak, aki vidám, meleghangú üdvözlő levélkét hagyott számomra. Ahogy postára küldtem leveletem, hozzáfogtam a kipakoláshoz és rakosgatáshoz. Charleyt korán elküldtem feküdni, mondtam neki, hogy ezen az estén nem lesz rá több szükségem.

Mert még nem néztem a tükörbe. Tudtam, hogy le kell küzdenem ezt a gyöngeséget. Ezért is akartam egyedül maradni.

Hajamat nem vágták le. Hosszú és tömött volt. Kibontottam és leültem az öltözőasztalhoz. Félresimitottam hajamat s úgy néztem a tükörben visszasugárzó arcra. Nagyon megváltozott ó, nagyon, nagyon. Eleinte olyan idegennek tűnt föl az arcom, hogy szerettem volna eltakarni kezemmel, ha föl nem bátorított volna a szemek szende nézése.

Sohasem voltam szépség, de mégis más voltam, mint amivé lettem. Ami szép volt rajtam, elenyészett. Hála Istennek, hogy nem valami sokat sírtam emiatt.

Egy dolog nyugtalanított még és sokat gondolkoztam róla lefekvés előtt. Megtartottam Woodcourt virágait. Mikor elszáradtak, betettem egyik kedvenc könyvembe. Még Ada sem tudta. Kételkedtem, van-e jogom, hogy megtartsam azt, amit ő egy annyira másnak küldött. Végül is arra a meggyőződésre jutottam, hogy megtart-hatom, de csak mint a mult egyszerű emlékét.

Másnap reggel korán keltem és a tükör előtt ültem már, mikor Charley lábujjhegyen bejött.

— Istenem, édes Istenem! — kiáltotta Charley megijedve. — Hát a kisasszony? . . .

— Én vagyok, Charley — válaszoltam, hajamat rendezve — és mondhatom, hogy jól érzem magamat és boldog vagyok.

Láttam, nagy kő esett le Charley szívéről, de még nagyobb az enyémről. Megtudtam a legrosszabbat s nyugodtan fogadta lelkem.

Mivel Ada megérkezése előtt tökéletesen vissza szerettem volna nyerni erőmet és kedélyemet, egy csomó tervet gondoltunk ki Charleyval. Egész nap a szabad levegőn leszek, reggeli előtt sétálunk, korán ebédünk, ebéd előtt és után ismét sétálunk, teázás után a kertben maradunk, korán lefekszünk és bejárjuk a környék minden dombját, fölkeressük minden bokrárt, mezejét és útját. Mr. Boythorn derék gazdaasszonya pedig örökösen nyomunkban volt valami enni- vagy innivalóval. Ha valahol lepihentem a parkban, már utánam tipegett kosárral kezében és vidáman magyarázta a gyakori táplálkozás szükségességét.

A falut Charley és én a legbarátságosabb falunak neveztük el, mert a falusiak egy hét alatt annyira megbarátkoztak velünk, hogy jártunkban-keltünkben minden házikóhól barátságos arcok mosolyogtak felénk. A sok sétálás, a gyermekekkel való játszás, a sok emberrel való beszélgetés és annyi apró házikónak meglátogatása, ami mellett még Charleyt is kellett oktatnom s Adának hosszú leveleket írnom, alig hagyott időt arra, hogy a szenvedett csekély veszteségre gondoljak s majdnem mindig jó kedvem volt. Az üde levegőn hamarosan visszanyertem régi arcom egészséges színét. Charley is pompás színben volt. Mindketten kiélveztük az egész napot s éjjel egészségesen aludtunk.

A chesney-woldi erdős parkban volt egy kedvenc helyem, honnan gyönyörű kilátás nyílt a környékre. Mindennap legalább egyszer megpihentem az ott levő padon.

Igen remeknek látszott erről a magaslatról a kastélynak egyik festői része, a kisértetek útja. Az elnevezést magyarázó régi monda, melyet Mr. Boythorntól hallottam, érdekes titokzatosságot kölcsönzött a vidéknek. Közelében egy kis lejtő volt, hol ibolya termett s mivel Charley nagyon szeretett mezei virágot szedni, ő is megszerette a helyet.

A kastély nem érdekelt. A család nem tartózkodott ott, érkezésüket sem várták. Nem mondhatom bizonyosan, de lehet, hogy az a megmagyarázhatatlan érzés, melyet Lady Dedlock látása ébresztett bennem, okozta némileg, hogy távollétében sem mentem a kastély közelébe. Elég az hozzá, addig a napig, melyhez most ér történetem, sohasem jártam a közelében.

Hosszú séta után kedvenc helyemen pihentem, Charley pedig ibolyát szedett nem messze tőlem. A falak sötét árnyékában meghuzódó kisértetek útját néztem s az állítólagos női kisértetről képzelődtem, mikor egy alak közeledését vettem észre az erdőben. Eleinte a nagy távolság miatt nem tudtam fölismerni, később meggyőződtem róla, hogy Lady Dedlock. Egyedül volt. A legnagyobb csodálkozásomra sebes lépésekkel közeledett a padhoz.

Váratlan közeledése nagyon fölízgatott. Ijedség fogott el és Charleyt szólítottam. Lady Dedlock abban a pillanatban megállt.

— Félek, megijesztettem, Miss Summerson — mondta lassan közeledve most felém. — Hiszen még alig nyerhette vissza erejét. Hallottam, nagy beteg volt. Nagy sajnálkozással értesültem róla.

Kezét nyújtotta felém.

— De most már jobban van ? — kérdezte nyájasan.

— Egész jól éreztem magam eddig a pillanatig, Lady Dedlock.

— Ez a kis leány a szobaleánya ?

— Igen.

— Nem küldhetné előre s ön pedig nem sétálna velem haza felé ?

— Charley — mondtam — vidd haza virágaidat, én is nyomban követlek.

Charley kecsesen meghajtva magát, föltette kalapját és eltávozott. Mikor elment a leány, Lady Dedlock leült mellém a padra.

Nem tudom szavakkal kifejezni azt a lelki állapotot, amely erőt vett rajtam, mikor megpillantottam kezében zsebkendőmet. Reá néztem. De nem tudtam se látni, se hallani. Szívem hevesen, vadul dobogott, mintha ki akart volna szakadni belőlem az élet. De mikor magához ölelt, megcsókolt, zokogott — magamhoz tértem.

Letérdelt előttem s fölkiáltott :

— Ó, gyermekem, gyermekem, én vagyok a te rossz és boldogtalan anyád ! Bocsáss meg, ha meg tudsz bocsátani !

Mikor nagy lelki vergődésében láttam, kimondhatatlan hálát éreztem a gondviselés iránt, hogy annyira megváltoztam és nem hozhatok többé rá szégyent semmiféle hasonlatossággal.

Fölemeltem anyámat a földről s kértem, könyörögtem, hogy ne alázza meg magát előttem. Mondtam — legalább is igyekeztem mondani — hogy megbocsátok. Sok, sok év előtt és óta megbocsátottam. Mondtam, hogy szívem csordultig van az iránta való szeretettel és ezt semmiféle mult sem változtathatja meg. Kötelességem, hogy áldjam és tárt karokkal fogadjam őt, ha az egész világ elfordulna is tőle. Kértem, engedje meg, hogy ezt cselekedjem. Így ültünk aztán egymást átölelve a néma erdő csendjében.

— Késő már, hogy áldj és karjaidba fogadj — sóhajtott anyám. — Egyedül kell végigjárnom sötét, bizonytalan utamat. Ez az én földi bünhődésem. Elviselem és eltitkolom . . . Nem csupán magamért kell ezt a titkot megőriznem. Férjem van, nekem szerencsétlen teremtesnek, aki szégyent hozott más fejére !

A kétségbeesés elfojtott kiáltásával mondta ezeket a szavakat. Kezével eltakarta arcát, karomba esett és semmi rábeszéléssel sem tudtam rávenni, hogy fölegyenezdjék. Nem, nem, mert csak így szólhat hozzám — mondta — másutt büszkének kell lennie, életének ebben az egyetlen természetes percében meg akar alázkodni.

Mondta boldogtalan anyám, hogy betegségem alatt majd megőrült. Csak akkor tudta meg, hogy életben van gyermeke. Eljött, hogy legalább egyetlenegyszer szót váltson velem. Mert soha többé össze nem jöhetünk. Levelet adott kezembe s azt mondta, ha elolvastam és megsemmisítettem, örökre úgy tekintsem őt, mintha nem volna az élők között. Kért, higgyem el, hogy szenvedésében is anyai szeretettel van irántam. Örökös lelki küzdelme abból áll, vajjon meg tudja-e őrizni titkát haláláig vagy föl fogják-e fedezni és szégyent hoz arra a névre, melyet visel.

— De hát anyám, biztos-e legalább a titok ? — kérdeztem.

— Nem — felelte. — Majdnem fölfedezték. Egy esemény mentette meg. Más esemény elárulhatja, ma vagy holnap.

— Félsz-e valakitől ?

— Csitt ! Ne sírj annyit miattam. Nem érdemlem meg — mondta anyám és megcsókolta kezemet. — Egy embertől nagyon félek.

— Ellenséged ?

— Nem barátom. Sokkal közönyösebb, hogysem ellenség vagy barát lehetne. Sir Leicester Dedlock ügyvéde.

— Gyanakszik ?

— Nagyon.

— De nem rád ?

— De rám ! Mindig nyomomban van. Egy ideig föl tartóztathatom, de soha le nem rázhatom nyakamról.

— Bizhatnál-e benne ?

— Meg sem kísértem. Egyedül járok ezen a kálváriás úton, bármilyen is lesz a vége.

— Mr. Jarndyce — mondtam — de anyám hirtelen szavamba vágott :

— Talán ő is gyanít valamit ?

— Nem. Nyugodj meg, hogy valóban nem — s elmondtam, amit gyámom elbeszélt történetemből. — De ő olyan jó és okos, hogyha tudná, talán . . .

Anyám hirtelen fölállt s ujját ajkamra téve mondta :
— Bizzál rendületlenül benne. Teljes beleegyezé-
semet adom hozzá — silány adomány egy ilyen anyától
megbántott gyermekének —, de ne beszélj nekem erről.
Még mindig maradt bennem némi büszkeség.

Megmagyaráztam, legalább is igyekeztem megmagya-
rázni anyámnak, hogy csak azt akartam mondani, mivel
Mr. Jarndyce olyan jó hozzám, mintha atyám lenne —
talán neki is tudna valami tanácsot vagy segítséget adni.
De anyám csak azt felelte, hogy lehetetlen, senki sem
segíthet rajta.

— Gyermekem ! — mondta. — Csókolj meg utol-
jára ! Ölelj meg utoljára ! Nem találkozunk többé ! Ha
hírét hallod a boldog, körülrajongott Lady Dedlocknak,
gondolj a te szerencsétlen anyádra. Gondold el, hogy
igazi élete szenvedés, lelkifurdalás . . . S aztán bocsáss
meg neki és kérj az Istentől számára bocsánatot !

Kis ideig egymás nyakába borulva maradtunk,
aztán megcsókolta kezemet és eltávozott az erdei úton.
Egyedül maradtam. A vén kastély nyugodtan s csende-
sen állt a napsütésben. Mikor először láttam, békésnek
hittem, de most anyám nyomorúságának kegyetlen örét
ismertem föl benne.

Egy órai időre volt szükségem, míg lecsillapultam s
éreztem, hogy hazamehetek. Lassan ballagtam az úton.
Charley a kapuban várt. Azt mondtam neki, hogy mikor
Lady Dedlock eltávozott, kedvem kerekedett hosszabb
sétára és hogy nagyon elfáradtam, szeretnék lefeküdni.
Mikor magamra maradtam a szobámban, elolvastam
anyám levelét. Meggyőződtem a levélből, hogy anyám
nem hagyott el. Születésemkor halottnak gondoltak, de
mikor anyám egyetlen és idősebb nővére, az én kereszt-
anyám, életjelt fedezett föl bennem, kötelessége tudatá-
ban titokban fölnevelt és születésem pillanatától fogva
sohasem találkozott többé anyámmal. Anyám a leg-
utóbbi időig azt hitte, hogy nem élek. Mikor először látott
a templomban, megdöbbent. Saját gyermekére gondolt,
aki hozzám hasonló lenne, ha életben maradt volna, de

ennél egyebet nem gondolt. A levél többi részét fölösleges ismételnem. A maga idején és helyén előfordul elbeszélésben.

Elégettem anyám levelét. Még a hamvát is megsemmisítettem. Bizony arra gondoltam, hogy talán jobb lett volna, ha nem maradok életben és eszembe jutottak keresztanyám szavai, melyeket réges-régen egyik születésnapomon mondott... Annyira reám nehezült a jelen, hogy szinte úgy éreztem, mintha minden szégyen és gyalázat rám szállt volna és elérkezett volna a rettegett látogatás.

Levert és boldogtalan voltam. Hanem az én kedves Adámtól, kit másnapra vártam, egy vidám levelet találtam. Gyámomtól is érkezett levél. Annyi szeretet, jóság sugárzott ki a levelekből, hogy rá kellett eszmélnem: mégis csak szeretnek engem és boldognak kellene lennem. Erre elgondoltam egész multamat s lassanként jobb hangulatba jutottam. Mert beláttam, hogy nem lehetett rendeltetésem a halál, különben nem maradtam volna életben. Boldog multamra gondolva, meggyőződtem, hogy a jóságos Isten nem büntetheti a gyermekeket a szülők bűneiért abban az értelemben, ahogy én először elgondoltam. Tudtam, hogy csak úgy nem tehettem születésemről, mint ahogy nem tehet egy királyleány s hogy mennyei Anyám nem büntethet meg érte, ahogy nem jutalmazza meg a királyleányt. Aztán, hogy jól kisírtam magamat, elenyészett lelkemből a sötétség. Nem nehezült rá álomra s mikor másnap fölébredtem, nyoma sem létezett.

Az én édes lelkemet délután öt órára vártam. A közbeső időt azzal töltöttem el, hogy jó hosszú sétát rendeztem Charleyval annak az útnak a hosszában, amelyen érkeznie kellett. Mikor visszatértünk alapos szemlét tartottunk a házban és a kertben és meggyőződünk, hogy minden a legnagyobb rendben van.

De még mindig két óra volt hátra. Megvallom, ezalatt az idő alatt nagyon izgatott voltam megváltozott külsőm miatt. Nem ijesztem-e meg s nem érez-e csalódást, mikor

először meglát ? Nem nézek-e ki rosszabbul, mint ahogy elgondolja ? Nem kell-e majd újra hozzám szoknia ?

Annyira ismertem becsületes arcát, hogy előre tudtam, hogy minden gondolatát leolvashatom róla az első találkozásnál. De a várakozás és a tépelődés olyan rossz előkészület volt Ada fogadására, hogy újra elindultam elébe. Magányosan.

De még a második mérföldhez sem értem, a távolban emelkedő porfelhő láttára úgy fölizgultam (bár jól tudtam, hogy nem lehet még az ő kocsija), hogy ismét visszafordultam. Annyira féltem, hogy a kocsi nyomomba ér (bár jól tudtam, hogy nem érhet), hogy az út nagyobb részén szaladtam. Mikor baj nélkül hazaértem, elgondoltam, ugyan szép dolgot cselekedtem !

Végül, mikor azt hittem, legalább még egy negyed óra van hátra, Charley hirtelen felkiáltott :

— Itt jönnek, kisasszony ! Itt jönnek !

Felrohantam szobámba s elbujtam az ajtó mögé.

Ada utánam szaladt s én el akartam rohanni, ahogy meglátott. Ó, édes jó angyali teremtés ! Az ő régi kedves tekintete — csupa szeretet, vonzódás, gyöngédség. Egyéb semmi — nem, nem, egyéb semmi.

Ó, milyen boldog voltam a földön ülve az én édes, szép angyalommal, aki szintén leült a földre, édes arcához szorítva az én himlőhelyes arcomat, csókolta, könnyeivel fűrésztötte, karjával ringatott, mint valami kis gyermeket becéző neveken szólítgatott és hűséges szívéhez szorított engem.

NEGYPEDIK FEJEZET.

Richard a maga útján.

Egy hónapig akartunk Mr. Boython házában maradni. Emlékszem, alig volt egy hete Ada itt tartózkodásának, egyik este épen gyertyagyújtáskor Charley Ada széke mögé állt, sokat mondó arccal és rejiélyesen integetett nekem, hogy menjek ki.

— Engedelmével, Miss — mondta Charley tágra-

meresztett szemmel — valaki beszélni szeretne önnel a fogadóban.

— Ugyan kicsoda, Charley ? — kérdeztem.

— Nem tudom. De egy úr tiszteletét küldte és kéreti, hogy menjen oda, anélkül, hogy másnak emlitené.

Hamar lehozattam Charleyvel sálomat, kalapomat, fátyolomat és leindultam a kis dombos úton a fogadó felé.

A fogadós csinos fogadója ajtajában várt reám. Bevezetett legszebbik szobájába, megkoppantotta a gyertyát és eltűnt, épen mikor kérdezni akartam tőle, hogy ki hivott. Ekkor kinyílt a szembenlevő szoba ajtaja, honnan ismerős hangokat hallottam. Sebes, könnyed léptek közeledtek a szobához és előtttem állt Richard.

— Kedves Eszter, legjobb barátnőm ! — mondta. Annyi melegség csengett szavaiban, hogy alig tudtam örömömben lélekzethez jutni és megmondani, hogy Ada jól van.

— Mindig az az édes, kedves leány ön, legbensőbb gondolataimra felel ! — mondta Richard, egy székhez vezetve engem és mellém ült.

Hátravetettem fátyolomat és Richard karjára téve kezemet, szemébe néztem és mondtam, hogy nagyon örülök látásán, annál is inkább, mivel betegségem alatt elhatároztam magamban valamit és most közölni akarom vele.

— Nagyon szeretném, ha megértene valakit.

— John Jarndycéra gondol ? — kérdi Richard.

— Természetesen.

— Azonban kijelentem, hogy nagyon örülök ennek, mert én is épen e tárgyban szeretném, ha megértenének. Azaz, hogy ön megértsen ! Mert sem Mr. Jarndycénak, sem másnak nem tartozom beszámolóssal.

Fájt, hogy így beszélt és maga is észrevette.

— Jól van, édesem — mondta Richard — hallgassunk most erről. Nyugodtan akarok megjelenni önnel falusi házuknál, hogy bájos hugocskámat meglepjem. Reménylem, nem akadályozza ebben Mr. Jarndyce iránt való hűsége ?

— Édes Richard, tudja, hogy szívesen látjuk itt is, otthon is.

Richard megörült kijelentésemnek, aztán magyarázat-képen mondta :

— Katonáéktól szabadságon vagyok Londonban . . . Átszaladtam, hogy a törvényszünet előtt kissé utánanéz-
zek törvényszéki érdekeimnek. Mondhatom, hogy végre
csakugyan kezdünk előrehaladni a régi perrel. No, de kel-
lemetlen ez a tárgy. Ma estére eresszük szélnek. Puff !
Sohol sincs már ! . . . Mit gondol, ki van velem ?

— Nem Mr. Skimpole hangját hallottam előbb ?

— Eltalálta . . . Ő a legderekből fickó. Nincs semmi
haszonlesés benne. Tőle tudtam meg, hogy itt tartózkod-
nak. Aztán hát a kedves öreg fiú is velem tartott. No, per-
sze az én költségemen. De megéri.

Én bizony nem láttam valami nagy bizonyosságát
az önzetlenségnek abban, hogy Richarddal fizettette meg
költségeit, de nem tettem semmi megjegyzést erről. Csak-
ugyan ő maga is bejött a szobába és más fordulatot adott
a beszélgetésnek. Nagyon örült, hogy engem látott, sokat
sirt miattam a hat hét alatt, sohasem volt boldogabb, mint
mikor meghallotta, hogy felgyógyultam, mondta, hogy
kezdi már érteni a jó és rossz vegyülékét a világon, vajjon
nem azért kell-e A-nak kancsalul nézni, hogy B boldog
legyen rendes nézésével, vagy C-nek nem azért kell-e falábat
cipelni, hogy D elégedettebbnek érezze magát selyem haris-
nyás ép lábával.

— Édes Miss Summerson, itt van Richard barátunk
— folytatta — eltelve a jövő legszebb kilátásaival, melye-
ket a kancellária mélységéből varázsolt elő. Hajdan a juhász
számára a magányos erdőket felvidámította Pán sípja
és nimfák képzelt tánca. Ez a mostani juhász, Richard,
az unalmas törvényszék környékét deríti fel, mikor keresz-
tültáncoltatja rajta egy bírói ítélet dallamos nótájára
Fortuna istenasszonyt és kíséretét. Lám, ez igen kelle-
mes ! . . .

Ahogy ezt a badarságot hallottam, komolyan kezd-
tem hinni, hogy alig találhatott volna Richard rosszabb

barátot, mint Mr. Skimpole. Rosszul esett, hogy éppen most, mikor a helyes belátásra van szüksége, egy ilyen felületes és könnyelmű ember jár mindig a sarkában.

Mindaketten visszasétáltak velem. A kapunál Mr. Skimpole elvált tőlünk, én pedig Richarddal csendesen beléptem a házba.

— Ada, szívem, egy urat hoztam látogatásodra — mondtam.

Nem volt nehéz olvasni Ada megrettent, felhevült arcában. Ada őszintén szerette Richardot s ő tudta ezt és én is tudtam. Nem szép a gyanakvás, de nem voltam benne egészen bizonyos, vajjon Richard szeretete is annyira őszinte-e.

Legnagyobb nyíltsággal megvallotta Adának, hogy nem jött titokban, hogy megszegje a feltételeket, melyeket unokahuga Mr. Jarndycétől — bár szerinte igen vakon és bizalommal — elfogadott, hanem nyíltan érkezett meg látogatásunkra, hogy Mr. Jarndycével való viszonyára nézve igazolja magát. Mivel a kedves, öreg fiú nemsokára hozzánk csatlakozik, kért, holnapra tűznék ki időt, mikor magunk között szólhat. Abban egyeztünk meg, hogy reggel hétkor a parkban találkozunk. Nemsokára megjelent Mr. Skimpole s jó egy óráig elmulattatott minket. Még egy pohár vizes bort is üritett annak a valakinek az egészségére, aki helyette fizet. Mert neki soha sincs pénze, de más valaki mindig fizet helyette. Áldja meg az Isten !

Richard kissé késve érkezett reggel. Besétáltunk a parkba. A levegő tiszta és üde volt, az ég felhőtlen. A madarak gyönyörűen énekeltek. Harmat csillogott a fűszálakon s a fák levelein.

— Bájos hely — mondta Richard körültekintve. — Itt nincs békétlenség és perpatvar.

Rövid beszélgetés után gyámomra terelődött a társalgás.

— Ismét John Jarndycéra tér át ön ! — türelmetlenkedett Richard. — Jól van ! Előbb-utóbb szólnunk kellett volna róla, mivelhogy minden mondanivalóm rávonatkozik. Édes Eszter, hogyan is lehet ön olyan vak ? Nem

látja be, hogy ő érdekelt fél és ezért az a kívánsága, hogy semmit sem ismerjek a perből s ne törődjem vele ?

— Ó, Richard — ellenkeztem — lehetséges-e, hogy ön, aki házánál lakott, látta, hallotta, ismerte őt, ilyen méltatlan gyanút képes kiereszteni száján ezen a magányos helyen ?

Elpirult, hallgatott egy darabig s aztán elfojtott hangon felelte :

— Eszter, úgy-e ön tudja, hogy nem vagyok alacsony-gondolkodású ember ?

— Tudom.

— Kedves lélek — folytatta Richard. — Nem is vártam volna öntől mást, mint ezeket a vigasztaló szavakat. Nekem pedig ugyancsak szükségem van vigasztalásra ebben a pogány ügyben.

— Tudom — mondtam — sőt azt is tudom, hogy ez a furcsa gondolkodás nem az ön természetes jelleméből ered.

— Gyerünk, hugoskám — mondta Richard kissé vidámabban — ön mindenesetre méltányosabb lesz irányomban. Ha én szerencsétlenségemre a per befolyása alá kerültem, ő is. Elhiszem, hogy ő a legbecsületesebb ember, de miért ne ragadt volna csupán ő reá ennek a pernek a mérge ?

— Mert ő nem közönséges jellem.

— Eszter, nem azért jöttem, hogy alattomban John Jarndyce ellen vádaskodjam. Csak a magam igazolására jöttem. Megértettük egymást, míg gyerek voltam és egy cseppet sem törődtem a perrel, de mihelyt érdeklődni kezdem a per iránt, egyszerre megváltozott minden. Ekkor mindjárt rájött Mr. Jarndyce, hogy fel kell bontanom Adával való viszonyomat s ha le nem térek erről az igen rosszalt útról, nem vagyok érdemes rá. Már pedig nincs szándékomban, hogy letérjek erről az igen rosszalt útról. Akár tetszik neki, akár nem, fel kell tartanom Ada jogait és az enyémeiket . . . Irtam neki, hogy ellenfelek vagyunk a perben. Köszönöm jóakarátát és pártfogását, ő megy a maga útján én az enyémen . . .

— Kedves Richard — mondtam — nem volt szüksé-

ges levelét megemlíteni. Ő maga említette már nekem minden bántódás és harag nélkül.

— Igazán ? — válaszolta Richard szelidebben. — Mindig is becsületes embernek tartottam. Csak ki kell kapcsolni ebből a szerencsétlen ügyből. Tudom ugyan, édes Eszter, hogy ön is, Ada is igazságtalannak gondolják az én nézeteimet, de, ha úgy belebocsátkoztak volna ebbe a perbe, mint én, ha csak annyira tanulmányozták volna a periratokat, mint én, míg Kengénél voltam, aránylag még mérsékeltnek tartanának engem.

— Meglehet — mondtam. — De gondolja-e Richard, hogy sok igazság van ezekben az iratokban ?

— Valahol csak meg kell lenni az igazságnak . .

— Vagy megvolt valaha, régen — mondtam.

— Meg kell lennie valahol — heveskedett Richard — és ki kell derülnie. Semmi esetre nem az az útja ennek, hogy Adát váltságdíjnak használják hallgatásom megszólalására. Azt mondják önök, hogy engem elváltottat a per. Tehát annál helyesebben cselekszem, ha mindent elkövetek, hogy véget érjen.

— Mindent, Richard ! Nem gondolja meg, hogy mások is elkövettek mindent ? És hát csökkentek-e a nehézségek ?

— Csak nem tarthat örökké ! — mondta Richard szilaján. — Mások csak félig-meddig adták rá magukat. Én egészen. Életem céljává teszem.

— Ó, Richard, annál rosszabb !

— Nem, nem, ne féltsen engem — viszonzta szeretettel. — Ön kedves, okos, csendes, áldott jó leány, de megvannak előítéletei. Ha készen leszek a perrel, meglehet, arra a meggyőződésre jutok, hogy tévedtem Mr. Jarndycéban. Jól van. Akkor bocsánatot kérek tőle.

Mindent erre a képzelt időre hagyni ! . . .

— És most, édes bizalmasom — mondta Richard — szeretném, ha Ada hugom megtudná, hogy Jarndyce bátyánkat illetőleg nem vagyok kötekedő és szeszélyes, hanem célra és okra támaszkodom. Szóljon neki helyettem, mert tudom, szelidebb színben tünteti fel ön azt az utat, amelyen

haladok, ha nem is helyesli. Egy szóval — folytatta Richard akadozva — nem szeretnék Ada előtt, aki nagy becsüléssel és tisztelettel viseltetik John bátyjához, ilyen perlekedő, gyanakodó jellemben feltűnni.

Kérdeztem, ez-e minden, amit meg kell Adának mondanom.

— Nem minden — felelte Richard. — Kötelességem azt is megemlíteni, hogy John Jarndyce levelemre szokott módja szerint válaszolt, «édes Rick»-kel kezdte s igyekezett lebeszélni meggyőződésemről és írta, hogy az benne semmi változást sem okoz. (Ez mind nagyon helyes, de a dolgon nem változtat.) Kívánom, hogy tudja meg Ada, ha ritkábban is lát mostanság, én a legszorgalmasabban utánajárok mindkettőnk érdekeinek és remélem, nem tart sem könnyelműnek, sem rendetlennek, ha kedvezőtlen kósza híreket is hallana rólam. Mivel nagykorú vagyok, nem tartozom semmiféle felelősséggel sem Mr. Jarndycénak, mivel azonban Ada még a törvényszék gyámsága alatt áll, nem kívánom tőle eljegyzésünk megújítását . . . Édes Eszter, nagy szíveséget cselekszik velem, ha mindezt ügyes tapintatossággal elmondja Adának. Természetesen nem kívánom, hogy valamit is eltitkoljanak a Bleak House-ban.

— Richard, kérdezhetek valamit ?

— Nem tudom, ki más, ha nem ön — felelte nevetve.

— Ismét csinált adósságot, úgy-e ?

— Természetesen — csodálkozott Richard együgyűségemen.

— Természetes dolog-e ez ?

— Édes szívem, bizonyára természetes. Nem lehet az ilyen munkát költség nélkül végezni. Talán nem is tudja, mindegyik végrendelet szerint kapunk valamit, én és Ada. Csak az a kérdés, nagyobb összeget-e vagy kevesebbet. Mindenesetre a megengedett korlátok közt maradok. Ne aggódjék miattam. Minden rendén lesz.

Olyan élenken sejtettem az őt fenyegető veszedelmet, hogy Ada, gyámatyám s a magam nevében igyekeztem minden elgondolható kéréssel inteni, amíg nem volt késő és eléje tártam egyik-másik tévedését. Türelmesen végig-

hallgatott, de semmi hatást sem értem el. Gondoltam, talán Ada hathat még reá.

Ezért hát hazasétáltam reggelire és pontosan beszámoltam mindenről Adának s megmagyaráztam neki, miért félek, hogy Richard tönkre teszi magát és egész életét. Természetesen, Ada nagyon elszomorodott, mindamellett sokkal jobban bizott Richard javulásában, mint én (ami természetes és szép volt tőle) és nyomban a következő levelet írta neki :

Kedves Richard bátyám !

Eszter mindent elbeszért nekem, amit ma reggel mondtál neki. Azért írom ezt a levelet, hogy tudassam veled, mennyire bizonyos vagyok abban, hogy előbb-utóbb magad is az őszinteség, igazmondás és jóság példájának tartod majd John bácsit és nagyon fájlalod majd, hogy (bár nem szándékosan) annyira vétettél ellene.

Kedves bátyám, félek, hogy miattam szerzesz annyi szerencsétlenséget magadnak a jövőre s ha magadnak, természetesen nekem is. Ha ez így volna, könyörgök, hagyj föl mindennel. Semmit sem tehetsz érettem, ami csak félannyira is boldogítana, mintha örökre megválsz attól az árnytól, melynek homálya alatt születtünk mind a ketten. Ne haragudj, hogy ezt mondom. Méltó okkal hihetjük, hogy nincs abban semmi jó, semmi remény s nem nyerhetnénk belőle mást, mint bánatot.

Fölösleges mondanom, hogy egészen szabad vagy s nagyon valószínű, találsz majd valakit, akit jobban szeress első ideálodnál. És bizonyos vagyok benne — ha szabad így nyilatkoznom —, hogy választásod tárgya sokkal szívesebben köti majd magát sorsodhoz, legyen az bár szerény vagy szegény és sokkal szívesebben lát majd boldognak kötelességed teljesítésében választott pályádon, mintha azt a reményt kellene táplálnia, hogy egykor gazdag lesz veled (ha ez lehetséges lenne valaha) halogatás és szorongó aggó-

dás terhes éveinek és minden egyéb életcél iránt való közönyösségednek árán. Csodálkozni fogsz, hogy ily bizakodva mondom ezeket csekély ismereteim s tapasztalatom mellett, de a szívem azt mondja, igazam van.

Örökre szerető hugod
Ada.

Erre a levélre hamar nálunk termett Richard, de nagyon csekély vagy semmi változást sem okozott benne. Mondta, vitassuk meg részrehajlás nélkül, kinek van igaza, kinek nincs — ő megmutatja nekünk — meglássuk! Nagyon élénk volt, mintha megörvendezettette volna Ada gyöngédsége, de én szerettem volna, ha újra átolvasná a levelet, talán több hatást gyakorolna rá, mint az első olvasás, mert hogy ennek hatása csekély volt, nyilvánvalóvá vált.

Mivel a napot nálunk szándékoztak tölteni, ugyanis csak másnap reggelre rendeltek maguknak helyeket a gyorskocsin, alkalmat kerestem, hogy Mr. Skimpole-val szólhassak. S mivel sokat tartózkodtunk a szabadban, könnyen akadt is erre alkalom. Kiméletesen tudtára adtam, hogy felelősséggel járó dolog Richard buzdítása.

Mr. Skimpole nevetve kijelentette, hogy ő soha életében nem volt felelős, de nem is lehet. Aztán engem kezdett magasztalni, mint a «felelősség valóságos próbakövet». Ezek után nehéz volt neki megmagyaráznom, mit értek felelősség alatt, hanem annyit mégis értésére adtam, hogy azt reméltük mindnyájan, inkább lebeszéli Richardot, mint megerősíti azokban a vérmes reményekben, melyeket lelkében táplál. Erre is olyan választ adott, hogy beláttam, hiábavalóság minden szószaporítás, azért hát azt ajánlottam, siessünk Richard és Ada után, akik kissé előre jártak.

Szinte megkönnyebbülésemre szolgált, mikor Richard a meglepetés fölkiáltásával sietett egy idegen úr elé, ki lassan felénk ballagott.

— Istenem! Mr. Vholes! — mondta Mr. Skimpole.
Kérdeztük, Richard barátja-e ez az úr?

— Barátja és jogi tanácsosa — mondta Mr. Skimpole. — Nos, édes Miss Summerson, ha a józan ész, felelősség, tisztesség egyesülése kell önnek — ha példás férfi kell önnek — hát akkor Vholes az ön embere.

Mondtuk, nem tudtuk eddig, hogy Richard ily nevű úri ember tanácsára hallgat.

Beszélgetésünknek Richard vetett véget, aki sietve bemutatta a magas, vékony, aszott és görnyedthátú Mr. Vholest. Ötven év körül lehetett. Teljesen feketébe öltözködött. Még keztyűje is fekete volt. Sápadt arcán itt-ott vörös kiütés volt észlelhető. Az egész ember élettelennek látszott.

— Remélem, nem zavarom a hölgyeket — mondta Mr. Vholes. — Úgy egyeztem meg Mr. Carstonével, hogy nyomban tudassam vele, mihelyt ügyét napirendre tűzi ki a kancellár. Tegnap este egyik irnokom értesített, hogy kissé váratlanul holnap csakugyan napirendre kerül, azért hát ma korán reggel felültem a gyorskocsira s lejtöttem ide, hogy Mr. Carstonével értekezsem.

— Úgy ám! — mondta Richard diadalmasan nézve Adára és rám. — Nem döcögünk ám, mint régen. Most bezzeg haladunk! Mr. Vholes, kocsit kell fogadnunk, hogy beérjünk a postaállomásra, hol fölülünk a ma éjjeli postakocsira s holnapra benn leszünk a városban.

— Ahogy tetszik, Sir — válaszolt Mr. Vholes. — Én egészen szolgálatára állok.

— Lássuk! — mondta Richard órájára tekintve. — Leszaladok a fogadóba. Intézkedem. Egy óra múlva indulhatunk. Ada hugom, viseld gondját Eszterrel együtt addig Mr. Vholesnek, míg visszajövök teára.

Erre sietősen eltávozott, mi pedig hazaindultunk.

— Szükséges, hogy Mr. Carstone ott legyen a holnapi tárgyaláson? Lesz-e belőle valami haszna? — kérdeztem az ügyvédet.

— Nem, kisasszony — felelte Mr. Vholes.

Ada és én nagyon sajnáltuk, hogy mégis elhagy bennünket Richard, pedig csak csalódás vár rá.

— Mr. Carstone elve, hogy maga örködjék érdekei

fölött — mondta Mr. Vholes — s ha kliensem elvet tűz ki és ez nem erkölcstelen, kötelességből ahhoz kell magam tartanom. Szeretek minden ügyemben pontos lenni. Özeveg्य vagyok, három leányom van — Emma, Janet és Caddy — s az az egyetlen kívánságom, hogy szeplőtelen nevet hagyjak számukra. Hanem hát szép vidék ez, kisasszony.

Mivel ezt a megjegyzést hozzám intézte, kezdtem felsorolni a vidék érdekesebb szépségeit.

— Igazán? — mondta Mr. Vholes. — Nem is gondoltam, hogy ilyen kellemes erre a vidék.

Aztán amíg Mr. Boythorn házához értünk, ahol teával vártak ránk, megtudtam, hogy Mr. Vholes nagyon szereti a falut, ősz atyja is (akit ő segítse), falun Taunton völgyében lakik és hát a három leányt is gyakran emlegette, akikre a szeplőtelen néven kívül «némi függetlenséget» is szeretne hagyni, azért is marad a városban, ahol mégis csak jobban lehet keresni.

Hamarosan megérkezett Richard is. Valamit sugott Mr. Vholes fülébe, mire az ügyvéd fennhangon felelte:

— Ön fog hajtani — jól van, Sir. Ahogy tetszik. Én egészen szolgálatára állok.

Aztán a következményekből megértettük, hogy Mr. Skimpole nem utazik velük, hanem másnap elfoglalja a gyorskocsin a már kifizetett két helyet. Adát és engem igen lehangolt Richard távozása, azért udvariasan tudtára adtuk Mr. Skimpolénak, hogy ma estére a fogadóra bizzuk, mert az éjjeli utasok elindulása után nyomban pihenőre térünk.

Az utasokat mindnyájan kikisértük a falu előtt fekvő dombra, ahova Richard a kocsit rendelte. Egy ember várta őket lámpással.

Sohasem felejttem el Richardot és az ügyvédet, ahogy a lámpafényben egymás mellett álltak: Richard csupa tűz, izgatottság, jókedv. — Mr. Vholes egészen csöndes, fekete keztyűsen s nyakig begombolózkodva és úgy nézte Richardot, mint a vércse áldozatát.

Ezen az éjszakán azt mondta nekem Ada, hogy bár-

hogyan fordul Richard sorsa, hűséges marad hozzá. Sohasem gondol önmagára, ha érette hozhat áldozatot sohasem gondol a maga javára, ha az övét mozdíthatja elő.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Az ügyvéd és kliense.

Vholes nevét Symond's Innben lehet leolvasni egy ajtófélfáról. Az ügyvéd szerény s magányos fekvésű hivatala egyik szegletben szoronkodik s kopasz kőfalra pislog. A sötét hivatalos helyiségek olyan pirinnyók, hogy az egyik irnok ültéből kinyithatja az ajtót, a másik pedig, aki szintén annál az asztalnál döfködi társának könyökét, hasonló könnyűséggel piszkálhatja a tüzet. A levegő áporodott, telítve a berber-faggyú nehéz szagával. Emberemlékezet óta nem meszelték a falakat. A kandalló füstje koromfátyolt vont mindenre. Az örökösen csukott ablakok töredezettek és piszkosak.

Mr. Vholes különben nagyon becsületes ember. Ügyköre nem nagy kiterjedésű, de ő maga igen becsületes ember. A keresettebb ügyvédek is, akik nagy vagyont szereztek vagy majd szereznek, a legbecsületesebb embernek ismerik el. Ügyvédi gyakorlatában el nem szalasztja a kínálkozó legkisebb alkalmat sem: ez a becsületesség jele. Nem keresi a szórakozásokat: újabb jele a becsületnek. Tartózkodó és komoly: további jele a becsületességnek. Emésztése gyengült, ami egyik legnagyobb jele a becsületnek. És hát szénát csinál abból a fűből, mit emberhúsnak neveznek, három leánya számára. Ő tartja el Taunton völgyében lakó atyját is... Egyszóval, Mr. Vholes nagyon becsületes ügyvéd.

A lordkancellár fölemelkedett székéről s megkezdődött a hosszú nyári szünet. Mr. Vholes és fiatal kliense visszatértek a tárgyalás után a hivatal barlangjába. Mr. Vholes nyugodtan lehúzza fekete keztyűjét, mintha bőrét húzná le kezéről, leveszi szűk kalapját fejről, mintha magát skalpolná és leül íróasztalához. A kliens földre dobja kalapját s keztyűjét, egy székbe veti magát sóhajtvá,

fájó fejét kezére nyugtatja és olyan, mint a fiatal kétségbeesés megtestesülése.

— Ma ismét semmi sem történt! — mondja Richard. — Semmi, épenséggel semmi!

— Ne mondja, Sir, hogy semmi sem történt — válaszolja nyugodtan Vholes. — Aligha van ebben igaza, Sir.

— Hát mi történt? — kérdi Richard mogorván.

— Nem kérdez helyesen, Sir — mondja Vholes. — Talán azt is lehetne kérdezni, mi történik, mi történik?

— Nos, mi történik? — zsémbelődik a kliens.

Vholes íróasztalára könyököl s lassan kliensére emeli szemét és feleli:

— Sok történik, Sir. Megvetettük vállunkat a keréknek s a kerék forgásba jött.

— De hát hogyan éljem át a legközelebbi négy vagy öt hónapot? — kiált föl a fiatalember, miközben fölkel székéről és körülsétálja a szobát.

— Mr. Carstone, ön igen hirtelen természetű, nagyon sajnálom, hogy így van. Bocsásson meg, ha annyiszor ajánlom, hogy ne mérgeződjék annyit, ne heveskedjék, legyen több béketűréssel, uralkodjék magán.

— Egy szóval, kövessem az ön példáját, Mr. Vholes.

— Sir — mondja Vholes, merően nézve kliensére, mintha éhes ügyvédi étvágásával lassan föl akarná falni, bizonyára nem bátorzkodnám magamat odaállítani példaképül sem önnek, sem másoknak. Csak leányaimnak hagyassak halálom után szeplőtelen nevet s nekem ez elég lesz. Nem vagyok haszonleső. De mivel ön oly határozottan rám célzott, bevallom, szeretném, ha átadhatnék valamit önnek az én érzéketlenségemből.

— Mr. Vholes — magyarázza a kliens némileg megsegyenülve — nem volt szándékom, hogy érzéketlenséggel vádoljam.

— Azt hiszem, akaratán és tudtán kívül történt, Sir — válaszolja egykedvűen Vholes. — S ez igen természetes. Kötelességem, hogy hideg vérral örködjem érdekei fölött, azért hát nagyon is megértem, hogy ilyenkor, mint a mostani izgatott állapota mellett is érzéketlennek lát-

szom . . . Azt kérdi, Sir — folytatta Vholes — mit csinál a hosszú törvényszünet alatt. Remélem, ha akarják, elég alkalmat találnak a katonatisztek a mulatságra. Engem pedig minden nap itt talál, örködve az ön érdekei fölött. Nálam nem számít a törvényszünet. Más ügyvédek nyaralni mennek. Én nem. Ez az íróasztal az ön kősziklája, Sir !

Mr. Vholes rácsap az asztalra. Olyan üresen kong, mint a koporsó. De bezzeg nem Richardnak ! Neki buzditólag hangzik ez a kongás. Talán Mr. Vholes is tudja azt.

— Igaz meggyőződése, Mr. Vholes — mondja Richard barátságosabban és derültebben — hogy senki-ben sem bízhatom meg a világon jobban, mint önben, ön olyan ügyvédember, akit nem visznek egy könnyen vízre. De képzelje magát az én helyzetembe, vonszoljon tova ilyen zilált életet, merüljön naponta mélyebbre a bajba, örökösen remélve és örökösen csalódva, aztán érezze, hogy napról-napra rosszabbra változik saját természete és sohase lásson változást jobbra, tudom, hogy ön is, gonosz egy ügynek tartaná néha.

— Tudja, Sir — mondja Mr. Vholes hogy én senkit sem kecsegtetek reménnyel. Különösen az ilyen esetben, mikor a költségek nagyobb részét a perlés tárgyát képező pénzből fedezik, hiszen ez olyan volna, mintha csak a költségek érdekelnének. Mindamellett kénytelen vagyok egyszerűen tagadni, hogy semmiben sincs változás jobbra.

— Nos ? — feleli Richard fölvidulva. — Magyarázza hát meg.

— Mr. Carstone, önt képviselik. És ez valami. Önt külön képviselik. A per nem alszik, ébren tartjuk, szellőztetjük. Ez is valami. Nem merő Jarndyce-per. Senki sem bánik vele most egyedül saját kénye-kedve szerint. Bizonyára, ez is valami.

Richard arca hirtelen föllobban s öklével az íróasztalra csap.

— Mr. Vholes, igaza van. Az egész per nem más, mint John Jarndyce. Minél többet szenvedek, annál jobban haragszom reá. Minden újabb halogatás, minden

újabb csalódás úgy érint, mintha újabb bánatalom ért volna John Jarndyce részéről.

— Nem, nem — tiltakozik Vholes — ne mondja ezt, Sir. Sohasem mondok rosszat senkiről.

— Mr. Vholes — feleli a haragos kliens — ön épen úgy tudja mint én, ha rajta mulott volna, hát elaltatja az egész pert.

— Nem fejtett ki benne tevékenységet — ismeri el látszólag vonakodva Mr. Vholes. — Bár meglehet, hogy a szándéka jó volt. De hát ki lát be mások szívébe ? . . .

— Ön eléggé kiismerhette szándékait. Összeütköznek-e érdekeink vagy sem ? Mondja, no ! — válaszolta Richard s hevesen rácsapott öklével bizalmának kősziklájára.

— Mr. Carstone, ön szakértői véleményt kér érdekeire nézve. A véleményadás akkor is kötelességem, ha családi meghasonlás magvát hinteném is el. Nos, hát azt felelem, hogy nem azonosak Mr. Jarndyce érdekeivel.

— Természetesen nem ! — kiált föl Richard. — Ön ezt régen belátta.

— Mr. Carstone, nem szeretek többet mondani másokról, mint amennyi épen szükséges. Biztosíthatom, mióta reám bízta ügyét, az ön érdekei az első és legnagyobb gondomat képezik. Akármikor lesz szüksége reám, megtalál itt. A hosszú törvényszünet alatt arra használok szabad időmet, hogy minél alaposabban áttanulmányozzam az ön érdekeit s intézkedhessem, hogy eget-földet megmozdítsunk (természetesen a lordkancellárt is beleértve) a szentmihályi ülésszak alatt. S ha végül szerencsét kívánhatok majd önnek az elnyert vagyonhoz — miről többet is mondhatnék, de elvem, hogy senkit se kecsgetsek reménnyel — ön semmivel sem tartozik nekem, mint legfőljebb az ügyvéd és peresfél közt fölmerülő költségek némi kis hátralékával, hozzáadva azokat a költségeket, melyeket a díjszabás szerint a perben forgó értékből térítenek meg. Én semmit sem igénylek öntől, Mr. Carstone, csupán elismerését. De ezt elvárom.

Végül Vholes megemlíti, mivel Mr. Carstone éppen ezredéhez készül, sziveskedik talán egy londoni ügynökére szóló utalványt adni húsz fontról.

A kósza reményekkel elszédített kliens megírja az utalványt, hanem hát közben sokat tépelődik, hogy milyen lejáratú időt határozzon meg, amiből arra következtethet az ember, hogy az ügyöknél kevés fedezet van.

Aztán Richard kezét szorít az ügyvéddel és kéri, kövessen el mindent, hogy keresztülvigye a pert a kancelláriai eljárás ágas-bogas utain. Mr. Vholes, aki sohasem kecsegteti az embert reménnyel, vállára teszi kezét és mosolyogva feleli: «Sir, engem mindig itt talál a keréknél vetett vállakkal». Ezzel elválnak. Mikor Vholes magára marad, különféle apróságokat átir naplójából utalványkönyvébe három leánya hasznára. Éppen így zárna le egy róka számadását a csirkékről, miközben kölykeire pislogatna.

Mikor Richard Lincoln's Inn árnyékos fái alatt körmeit rágva és merengve elhalad, két szempár kíséri. E szempárok tulajdonosai Mr. Guppy és Mr. Weevle, kik a fák alatt beszélgetnek. Richard szorosán előttük ment el, de nem látott egyebet, mint a földet maga előtt.

— Willy — mondja Mr. Weevle — itt is égés van. Lassú égés.

— Beleártotta magát a Jarndyce-perbe — mondja Mr. Guppy. — Mikor nálunk volt próbán, nagyon fönnhordta az orrát. Most azt hiszem, nyakig benne gázol az adósságban... Tehát, mint említettem, Tony, még most is egyre leltároznak, vizsgálják az iratokat s egész nap turkálnak a rongycsomókban. Ha így folytatják, évek alatt sem lesznek készen.

— Az ifjú Smallweed is segít ?

— Egy heti fölmondásra kilépett tőlünk. Azt mondta Kengének, hogy nagyapjának szüksége van rá. Tőle tudom, mivel foglalkoznak.

— Voltál náluk ?

— Tony — mondja Mr. Guppy — igazat szólva, a ház nélküled nem igen vonzott, nem is jártam ott, ezért

is ajánlottam ezt a találkozást holmid elhozatala végett. Hanem itt az ideje, indulhatunk . . . Mondd csak, Tony, lehetségesnek tartod-e, hogy az a szeszélyes vén ember eltette valahova azokat a bizonyos leveleket és nem semmisültek meg azon az éjszakán ?

Mr. Weevle elgondolkozik egy ideig. Fejét rázza. Határozottan hiszi, hogy nem tette el.

— Mégis, ha valahol a kérdésben forgó iratokhoz hasonló dolgot pillantanál meg, ints vagy hunyoríts felém — mondja Mr. Guppy, ahogy a Cook's Court felé ballagnak.

Mr. Weevle bólint fejével.

Mikor a néhai Krook becsukott utcaajtaján kopogtatnak, hamarosan bebocsátják őket a sötét házba. A bolt hátsó részében, ahova ifj. Smallweed vezeti őket, eleinte semmit sem látnak a sötétben. Csak később fedezik föl az öreg Smallweedet, ahogy karosszékében egy régi iratokkal tömött kút vagy sir szélén ül, az erényes Judy turkál az iratokban, mint valami sirásónő, Mrs. Smallweed a padlón ül, behavazva egy csomó rossz papirossal. Valószínű napfolytában repültek fejéhez. Az egész társaság Barttal együtt csupa por és piszok.

A látogatók belépésekor Mr. Smallweed és Judy egyszerre abbahagyják a keresgélést.

— Aha ! — károgja az öreg úr. — Hogy vannak az urak, hogy vannak ? Holmijáért jön, Mr. Weevle ? . . .

Mr. Weevle köszönti s aztán hirtelen körültekint. Hasonlóképen cselekszik Guppy is és egyszerre megretten, amint megpillantja Mr. Tulkinghornt, aki hátratett kezekkel szemben áll a sötétben.

— Oly jó hozzám ez az úr — mondja Smallweed nagyapó — hogy ügyészemként működik. Pedig hát rendszeren nem hozzám hasonló emberek a kliensei.

Mr. Guppy meghajtja magát zavarodottan Mr. Tulkinghorn felé, aki erre könnyed fejbólintással felel.

— Szép hagyaték, úgy-e, Sir ? — jegyzi meg Mr. Guppy Mr. Smallweednek.

— Leginkább rongy és lim-lom, édes barátom !

Rongy és lim-lom! Én, Bart és unokaleányom: Judy igyekszünk leltárt készíteni az eladásra érdemes holmiktól. De eddig nem sokat találtunk... nem sokat.

Mr. Weevle és Mr. Guppy ismét körütekintenek.

— Hanem hát, Sir, nem akarjuk tovább háborgatni, ha megengedi fölme gyünk — mondja Mr. Weevle.

— Ahogy tetszik, drága uraim! Érezzék magukat otthon.

Amint fölmennek a szobába, Mr. Guppy kérdőleg húzza föl szemöldökét s Tonyra néz. Tony fejét rázza. A régi szobát igen barátságatalannak s pusztának találják. Minden csupa por. Gyorsan összecsomagolják a csekély holmit és csak suttogva beszélnek.

— Nézd csak — mondja Tony borzongva — megint itt van ez az utálatos macska.

— Brr! Szinte Krookra hasonlít... Sicc, te utálatos!

A macska vicsorog és fölkunkorítja farkát. Épen nem mutat kedvet az engedelmességre. Hanem Mr. Tulkinghorn belebotlik, mire a macska haragosan sziszeg s meggömbített háttal sompolyog föl a lépcsőn.

— Mr. Guppy — mondja Mr. Tulkinghorn — szólhatnék önnek egy szót?

Mr. Guppy épen a brit szépségek arcképcsarnokát szedi le a falról.

— Sir — feleli pirulva — kötelességemnek tartom, hogy az ügyvédi klub minden tagja iránt udvarias legyek. Még inkább ilyen ismert s jeles tagja iránt. Mégis, Mr. Tulkinghorn, csak barátom jelenlétében szólhat.

— Igazán? — mondja Mr. Tulkinghorn egykedvűen. — Nem oly fontos a dolog különben sem. Csupán gratulálni akartam önnek, Mr. Guppy. Ön igen szerencsés fiatalember.

— Meglehetősen megy a dolgom, Mr. Tulkinghorn. Nem panaszkodom.

— Nem panaszkodik! Mikor előkelő barátai vannak, szabad bejárása van nagy házakhoz, előkelő úrnőkhöz!...

— Sir, ha dolgomat végzem s Kenge és Carboynál kötelességemnek, eleget teszek — barátaimról s ismerőseimről senkinek sem, még Mr. Tulkinghornnak sem vagyok köteles beszámolni. A legnagyobb tisztelettel mondom ezt, Sir, anélkül, hogy sérteni akarnék.

— Helyesen — bólint nyugodtan Mr. Tulkinghorn. — Nagyon helyesen . . . Ezekről az arcképekről úgy veszem észre, Sir, hogy önt igen érdekli a nagyúri világ.

Ezeket a szavakat Tonyhoz intézi, ki bevallja szelid vétkét.

— Kevés angolból hiányzik ez az erény — jegyzi meg Mr. Tulkinghorn, aztán hirtelen a képek felé fordul s fölteszi szemüvegét. — Ki ez ? Lady Dedlock ? A hasonlatosság kitünő, de hiányzik a képből a jellem ereje. Isten önökkel, uraim ! Isten önökkel . . .

Az öreg úr távozása után Mr. Guppy sietősen mondja barátjának :

— Tony, szedjük össze hamar holminkat és menjünk innen. Hiába titkolnám tovább előtted, közöttem és az előkelő világ egyik női tagja között titkos összeköttetés volt. Meglehet, a maga idejében mindent fölfedeztem volna neked. De most már tárgyaltan az egész dolog. Kérlek, ne is kérdezősködj róla !

Mr. Guppy titokzatos szavai egészen megzavarják Mr. Weevle fejét.

HATODIK FEJEZET.

Tulkinghorn Chesney-Woldban.

Anglia választ.

Chesney-Wold megint népes. Egyik nyári estén érkezett meg Sir Leicester és Mylady egy sereg rokon kíséretében.

Mylady nem sokat forgolódik vendégei körül, többnyire csak a késői órákban jelenik meg köztük.

Lady Dedlock éppen egyik nyitott ablaknál ül s a parkra aláhulló esti sötétbe néz, mikor Mr. Tulkinghorn

érkezését jelentik. A bányavidékről érkezett, ahol hivatalos ügyben járt.

Mindenki megretten. Valahol a közelben puskát sütöttek el.

— Szent Isten, mi az! — sikoltja az egyik rokon.

— Egy patkány — mondja Mylady. — Agyonlőtték.

Belép Mr. Tulkinghorn. Meghajtja magát Mylady előtt, kezét szorít Sir Leicesterrel s aztán kimért nyugalomával leül az egyik karosszékre.

— Nos — kérdi Sir Leicester — hogyan sikerült a választás?

— Rosszul. Megverték önöket... Hiszen tudja, Sir Leicester ez az a vidék, ahol Mrs. Rouncewell fiát jelölték, de visszalépett.

— Nem helyeslem azt a gondolkozást, amelyről akkor győződtem meg, mikor jó félórát töltött ebben a szobában Mr. Rouncewell — de becsülöm benne, hogy nem tolakodott föl képviselőnek — jegyzi meg Sir Leicester.

— De azért mégis tevékenyen működött a választáson.

— Ellenem?...

— Ó, édes Istenem, hát persze. Pompás szónok. Nagy hatást ért el. S ugyancsak segített neki a fia is — toldja meg Mr. Tulkinghorn, hogy érdekesebbé tegye a dolgot.

— A fia?... Az, aki a Mylady szolgálatában levő leányt akarta feleségül venni?

— Csak ez az egy fia van.

— Hagyjunk minden további magyarázatot — mondta Sir Leicester felháborodva. — Mylady, engedje erre a fiatal leányra vonatkozólag ajánlanom...

— Nem szándékom megválni tőle — jegyzi meg Mylady halk, de eltökélt hangon.

— Nagyon örülök, hogy ezt hallom öntől — folytatja Sir Leicester. — Csak azt akartam mondani, használja föl minden befolyását és szabadítsa ki ezeknek a veszedelmes embereknek a körmei közül. Értesse meg vele, hogy Chesney-Woldban is hamar találhat férjet, aki nem hurcolná el ősei oltárától.

— Meg kell jegyeznem — mondja Mr. Tulkinghorn — hogy a maguk módja szerint ezek az emberek is büszkék.

— Büszkék ? — Sir Leicester nem akar hallani saját fülének.

— Nem csodálnám, ha ők hagynák el a leányt, ahelyett, hogy a leány mondjon le róluk. Persze, ha ily körülmények között továbbra is Chesney-Woldban marad.

— Nos — mondja felindultan Sir Leicester — önnek tudnia kell. Közöttük járt.

— Valóban, Sir — feleli az ügyvéd — én, mint tényről állítom ezt. Sőt egy történetet is elbeszélhetek — Lady Dedlock engedelmével.

Lady Dedlock könnyed fejbólintással megadja az engedelmet.

— Nem régen tudtam meg ezeket a részleteket. A nevéket elhallgatom. Remélem, nem tart neveletlennek Lady Dedlock ? . . . Mr. Rouncewell egyik hozzá hasonló polgártársának volt egy leánya, aki magára vonta az előkelő úrihölgy figyelmét. A hölgy szép és gazdag volt, megszerette a leányt, igen barátságosan bánt vele s mindig maga mellett tartotta. Hanem az illető előkelő hölgy, minden előkelősége mellett egy titkot rejtegetett, melyet sok éven át megőrzött. Ugyanis fiatal korában eljegyezte egy fiatal semmiházi — kapitány volt a hadseregben — aki mindenkire csak szerencsétlenséget hozott. A leány sohasem ment férjhez hozzá, de gyermeke született a kapitánytól. A kapitány meghalt. Az előkelő hölgy azt hitte, most már rendben van minden. Hanem a körülmények láncolata, amivel nem akarom a társaságot untatni, nyomra vezetett. A nő kissé vigyázatlan volt . . . Képzhetik, micsoda felfordulás támadt a háznál. Képzelse, Sir Leicester, milyen nagy volt a férj fájdalma. De nem erről akarok szólni. Hanem mikor Mr. Rouncewell polgártársa a dologról hallott, nem engedte, hogy az illető hölgy továbbra is megtisztelje pártfogásával a leányt. Olyan nagy volt a büszkesége, hogy a legnagyobb méltatlankodással vitte el onnan leányát. Épenséggel nem értékelte az előkelő hölgy leereszkedését, hanem oly érzékenyen vette leánya helyzetét,

mintha az a hölgy a legaljasabb lett volna. Ez az egész történet. Remélem, Lady Dedlock, megbocsátja a kínos tárgyat.

Különféle vélemény alakul ki a történet körül. A többség az egyik rokon véleményét fogadja el, aki így fejezte ki ezt röviden : «Nem tartozik rá, vigye az ördög Rouncewell polgártársát».

Tíz órakor megkéri Sir Leicester az ügyvédet, hogy csengessen gyertyáért. Lady Dedlock ekkor mozdul meg először. Egy asztalhoz megy, hogy vizet igyék. Azután visszavonul s a vendégek is nyugovóra térnek.

Mr. Tulkinghorn kissé fulladozva ér fel toronyszobájába. Meglátszik rajta, hogy nagyon fontos tehertől szabadította meg lelkét és a maga módja szerint igen elégedett. Mintha hatalmának megnövekedését érezné, ahogy két kezét hátrátéve, zajtalanul fel-alájár a szobában.

Nyílik az ajtó. Lady Dedlock lép be rajta. Eleinte hallgat még akkor is, mikor lassan leül az asztal mellett levő karosszékre.

— Miért beszélt el annyi ember előtt történetemet ?

— Értésére akartam adni Ladységednek, hogy tudom.

— Mióta tudja ?

— Régóta gyanítottam, de teljesen csak napok óta tudom.

— Igaz, amit a szegény leányról mondott ? . . . Tehát már barátjai is tudják történetemet ? Városi pletyka tárgya már ? Kiabálják az utcákon ?

— Nem, Lady Dedlock. Csak feltettem az esetet. De valóságos eset lenne, ha kitudódnék az, amit mi tudunk.

— Tehát nem tudják. Megmenthetem-e a szegény leányt a kellemetlenségtől, mielőtt kitudódnék ?

— Erre nem adhatok kielégítő választ.

— Sir, én nem vitatkozom az ön feltett esetéről. Egyszerűbbé teszem a dolgot. Magam is éreztem, mikor először láttam itt Mr. Rouncewellt, hogy gyalázatnak tartaná a szegény leányra nézve minden jóindulatomat, ha valódi alakomban ismerne. De én érdeklődöm iránta, vagy inkább — mondanom kell, miután nem tartozom már ehhez a

helyhez — érdeklődtem iránta . . . Köszönöm, hogy előkészített a fenyegető veszedelemre. Kíván-e még valamit tőlem ? Van-e valami igény, ami engem illet s amiről lemondhatok ? Van-e valami kellemetlenség, amitől megkimélhetem fejemet, hogyha megszabadítom őt magamtól, mikor az ön felfedezéseinek valóságát bizonyítom ? Itt nyomban megírok mindent, amit csak tollba mond.

— Nem akarom fárasztani, Lady Dedlock. Kérem, kimélje magát.

— Nem akarom kimélni magamat és nem kívánom, hogy kiméljenek. Nem tehet nekem gonoszabbat annál, amit tett. Tegye meg most, ami még hátra van.

— Semmi tenni valóm nincs, Lady Dedlock.

— Egy szót sem szólok megbánásról, vagy lelkiismereti furdalásról — folytatja nyomban Lady Dedlock. — Ha én nem volnék néma, ön lenne süket. Hagyjuk az ilyesmit. Nem az ön fülének való beszéd . . . Azért jöttem, hogy egészen más dologról szóljak. Minden ékszeremet a rendes helyén találják. Nemkülönben ruháimat és egyéb értékes holmimat. Egy kevés készpénzt vettem magamhoz, nem sokat. Ezt kérem, mondja meg, aztán azt is, hogy nem a saját ruhámat vettem magamra, hogy minden feltűnést elkerüljek. Elmentem, hogy ezentúl örökre elveszem. Mondja ezt meg mindenkinek. Más megbízással nem terhelem.

— Bocsánat, Lady Dedlock — mondja Mr. Tulkinghorn teljesen részvétlenül — nem tudom, jól értettem-e önt. Elmegy ? . . .

— Hogy örökre elveszem mindnyájokra nézve. Ma éjjel elhagyom Chesney-Woldot. Még ebben az órában megyek.

Mr. Tulkinghorn a fejét rázza.

— Mi az ? Ne menjek ?

— Ne, Lady Dedlock — feleli az ügyvéd nyugodtan.

Lady Dedlock feleletre sem méltatja, az ajtóhoz megy s a kilincsre teszi kezét, amint az ügyvéd szárazon mondja :

— Legyen szives maradjon és hallgasson meg engem, különben, mielőtt a lépcsőhöz ér, meghúzom a lármaharan-

got s az egész házat felköltöm. S akkor kénytelen leszek nyíltan beszélni minden vendég, minden cseléd, minden itt található férfi és nő előtt.

Legyőzte. Lady Dedlock megtántorodik, reszket és zavarában fejéhez emeli kezét. Mr. Tulkinghorn teljesen átérti ennek a pillanatnyi határozatlanságnak a jelentőségét. Hirtelen ismétli :

— Lady Dedlock, legyen szives, hallgasson meg — s a székre mutat, ahonnan felkelt Mylady. Lady Dedlock rövid habozás után leül.

— Lady Dedlock, a köztünk levő viszony szerencsétlen természetű, de mert nem én vagyok az okozója, mellőzhetem a bocsánatkérést. Annyira jól ismeri Sir Leicesternél elfoglalt állásomat, hogy meggyőződése szerint bennem kellett felismernie azt a személyt, aki majd egykor ezt a leleplezést megeselekszi.

— Sir — feleli Lady. Dedlock — jobb lett volna, ha elmegyek. Nincs több mondanivalóm.

— Bocsánat, még valamit mondok . . . Még nem tudom, mihez tartsam magamat ebben az ügyben. S kérem, őrizze meg titkát, ahogy eddig megőrizte és ne csodálkozzék, hogy én is megőrzöm.

Kis szünetet tart, de a nő nem felel.

— Bocsánat, Lady Dedlock. Ez igen fontos dolog. Remélem, megtisztel figyelmével.

— Figyelek.

— Ebben a szerencsétlen esetben csupán egy emberre lehetek tekintettel : Sir Leicesterre.

— Miért tart hát vissza házában ?

— Mert őreá kell tekintettel lennem. Ön nagyon jól tudja, milyen büszke ember Sir Leicester s mennyire megbízik önben. Ha a hold lehullana az égről, nem csodálkoznék rajta annyira, mintha ön lehullnék arról a magas állásról, melyet elfoglal, mint felesége.

Lady Dedlock gyorsan és nehezen lélekzik.

— Kijelentem, nehéz Sir Leicester bizalmát megingatni. Kezemben a bizonyíték és mégis tétovázom. Nem mintha ő kételkednék (mert ez nála is lehetetlen volna),

hanem mert semmi sincs, ami előkészíthetné erre a csapásra.

— Szökésem sem ? — feleli Mylady. — Gondolja meg még egyszer.

— Szökése, Lady Dedlock, mindent a hír szárnyára adna egyszerre. Lehetetlen volna csak egy napra is megmenteni a család jó hírét. Erre nem is szabad gondolni.

— Folytassa.

— Aztán Sir Leicester bolondulásig szereti önt. Nem tudna magán uralkodni, ha tudná is mindazt, amit mi tudunk. Tehát egyelőre jobb, ha semmit sem tud. S ha mindezeket meggondolom, csakugyan nehéz elhatározásra jutnom. Most a körülményekhez kell alkalmazkodnunk. Ezért kérem, őrizze meg titkát s én is megőröm.

— Tehát maradjak ezen a cifra szinpadon, ahol oly sokáig játszottam nyomorult szerepemet és majd düljön össze alattam, ha jelt ad ön, úgy-e ? — mondja Mylady elgondolkozva.

— Semmit sem teszek anélkül, hogy ne figyelmeztessem előre.

— Tehát minden maradjon a régiben ?

— Úgy van.

— Van-e még valami mondanivalója ma éjjel ?

— No, igen — feleli Mr. Tulkinghorn, gyengén összedörzsölve kezét — szeretném tudni, megnyugszik-e Lady-séged intézkedéseimben ?

— Teljesen megnyugszom

— Jól van. Végül arra kívánom emlékeztetni ügyvédi óvatosságból, hogy egész beszélgetésünk alatt hangsúlyoztam, hogy egyedül Sir Leicester becsületére s a család jó hírnevére vagyok tekintettel. Boldog lennék, ha Myladyra is tekintettel lehetnék, de az eset természete nem engedi meg.

— Bizonyítani fogom hűségét, Sir.

Lady Dedlockot nagyon elfoglalják gondolatai. De végre régi modorában az ajtó felé indul. Mr. Tulkinghorn kinyitja előtte az ajtót, mint ahogy tíz év óta mindig tette s megcsinálja régi divatú bókját, amint kikiséri. Lady Dedlock könnyed kézmozdulattal viszonozza udvariasságát.

HETEDIK FEJEZET.

Tulkinghorn hivatalában.

A viruló Dedlock-birtokról Mr. Tulkinghorn visszatér a londoni poros melegbe. Reggel kiolvad toronyszobájáról, hogy este beolvadjon városi lakásába.

Mikor sötét udvarába érkezik, az ügyvéd fölmege az utcaajtó lépcsőin s be akar surranni a homályos folyosóra, amint a legfelső lépcsőnél egy hajlongó, szeliden mosolygó férfival találkozik.

— Snagsby ön ?

— Én vagyok, Sir. Épen haza akartam már menni.

— Úgy ? . . . És hát mit kíván tőlem ?

— A dolog — mondja Mr. Snagsby titokzatosan — arra az idegen személyre vonatkozik.

— Micsoda idegen személyre ? — csodálkozik Mr. Tulkinghorn.

— Arra a francia nőre, aki szobájában tartózkodott, mikor szerencsém volt Mr. Buckettel s az utcaseprő fiúval tiszteletemet tenni önnél.

— Ó, úgy ! Mademoiselle Hortense . . . S mit akar róla mondani ?

— Látta, Sir — mondja Mr. Snagsby alázatosan — ez a francia nő azon az estén megjegyezte nevemet, utánam tudakeződött, megtudta lakásomat és eljött ebéd táján. Akkor azt mondta, hogy mivel Mr. Tulkinghornt örökösen eltagadja irnoka, azzal fogja magát mulattatni, hogy mindaddig beszél hozzám, míg csak itten be nem bocsátják. Azóta örökösen Cook's Courtban ácsorog. Ácsorog, Sir — ismétli Mr. Snagsby indulatosan. — Lehetetlenség kiszámítani, mi lesz ennek a következménye. Nem csodálnám, ha máris a legsajnosabb félreértések támadtak volna a szomszédok gondolatában. Kis feleségemet nem is említen.

— Ennyi az egész, Snagsby ? . . . Nem tudom, mit gondolhat Mademoiselle Hortense, hacsak meg nem boldult — mondja az ügyvéd. — Sajnálom, hogy alkal-

matlanságot okozott önnek. Ha ismét odamegy, küldje csak ide.

Mr. Snagsby megkönnyebbült szívvel búcsúzik. Mr. Tulkinghorn fölnyitja ajtaját, tapogatózva megy be sötét szobájába s gyertyát gyújt. Aztán előkeríti a pincekulcsot, mellyel a félszázados portói bor tájékára készül alászállni. Gyertyával kezében megy az ajtó felé, amint kopogtatnak.

— Ki az ? . . . Ej, ön az, Mistress ? Jó, hogy jön. Épen önről beszéltek. Nos, mi tetszik ? — mondja az ügyvéd s leteszi a kandalló párkányára a gyertyát.

A francia nő előbb zajtalanul becsukja az ajtót s közben haragos villámokat szór szeme az ügyvéd felé.

— Ugyancsak sok ügyvel-bajjal találtam meg végre, Sir. Pedig sokszor jártam itt. Mindig azt mondták, nincs itthon, dolga van, most ez, most az . . .

— Úgy is volt.

— Nem igaz. Hazugság !

Az ügyvéd türelmetlenül veregeti a kandallót a pincekulccsal :

— Nos, Mistress, hát csak mondja, mit akar ?

— Sir, ön csunyán bánt velem. Aljasan és piszkosan viselkedett.

— Aljasan és piszkosan, hogy hogy ? — feleli az ügyvéd, orrához dörzsölve a pincekulcsot.

— Hiszen ön is jól tudja. Rávettem engem, úgy-e, hogy kitudja segítségemmel azt, amit akart. Fölvétette velem azt a ruhát, amelyet Myladynak kellett viselnie azon az estén ; kért, hogy idejöjjek és találkozzam a fiúval . . . Mondja, nem így volt ?

— Megfizettem érte.

— Megfizetett ! — ismétli a leány kevély megvetéssel. — Két sovereignnyel kifizetett ! Föl sem váltottam, nekem nem kell, eldobom magamtól ! — s erre kiveszi zsebéből a két aranyat, dühösen földhöz csapja.

— Gazdagnak kell lennie, szépségem, hogy csak így eldobja a pénzt — jegyzi meg az ügyvéd nyugodtan.

— Gazdag vagyok a — gyűlöletben. Teljes szívemből gyűlölöm Myladyt. Ön ezt nagyon jól tudja. Ön számított

rám, mert tudta. Azt meg én tudom, hogy nem csupán egy kis fogadás eldöntése végett kellettem akkor — végzi be szavait keserű gúnnyal a francia nő.

— Van-e egyéb mondanivalója, Madmoiselle ?

— Még nincs helyem. Szerezzen nekem egy jó helyet. Ha nem tud vagy nem akar, fogadjon ön fel, hogy üldöz-zem, hajszojlam, gyalázatba döntsem őt. Minden erőm-mel segítségére leszek önnek.

— Lássuk csak, hogy is állunk — mondja Mr. Tul-kinghorn, állat veregetve a pincekulccsal. — Ön egy meg-jegyzésre méltó szerény kéréssel jött ide s ha nem teljesi-tem, ismét el fog jönni, úgy-e ?

— Ismét és ismét — mondja Madmoiselle haragosan. És még sokszor ismét. Örökké !

— S meglehet, nemcsak ide, hanem Mr. Snagsbyhoz is elmegy ? S ha annak a látogatásnak nem lesz sikere, meglehet, ismét el fog járni oda is ?

— Ismét és ismét. És még sokszor ismét. Örökké ! — ismétli Madmoiselle görcsös elszántsággal.

— Rendben. Most, Madmoiselle Hortense, azt aján-lom, fogja a gyertyát és szedje föl a pénzét. Azt hiszem, ott lesz a szegletben az irnok asztala mögött.

A leány kacagással válaszol.

— Nem akarja ? Akkor hát annyival szegényebb ön s annyival gazdagabb vagyok én ! Nézze, Mistress, ez a kulcs boros pincém kulcsa. Nagy kulcs, de a börtönök kulcsai nagyobbak. Vannak a városban dolgozóházak, kapuik erősek és nehezek s bizonyára a hozzájuk való kulcsok is. Azt hiszem, az ilyen élénk hölgynek rosszul esnék, ha csak rövid időre is ráfordítanának egy ilyen kul-csot. Mit gondol ön ?

— Azt gondolom — mondja Madmoiselle határo-zottan — hogy ön hitvány gazember.

— Meglehet — feleli Mr. Tulkinghorn s nyugodtan kifujja az orrát. — De nem azt kérdeztem, mit gondol rólam, hanem hogy mit gondol a börtönről.

— Semmit. Mi közöm hozzá ?

— Sok, Mistress — mondja Mr. Tulkinghorn s komó-

tosan elteszi zsebkendőjét és helyreigazítja ingfodrárt. — A törvény nálunk igen szigorú. Még abba is beleavatkozik, ha valamely jámbor angol polgárunkat valamely hölgy látogatásával akarata ellen háborítja. S ha az illető polgár bepanaszolja, hogy az ily látogatások terhére esnek, hát a törvény ráteszi kezét a háborgató hölgyre s börtönbe zárja. Ráfordítja a kulcsot, Mistress.

— Igazán ? Furcsa ! De hát mi közöm hozzá ?

— Szépségem — mondja Mr. Tulkinghorn. — Tegyen még egy látogatást itt vagy Snagsbynél, majd meglátja.

— Ebben az esetben, meglehet, ön lecsukat.

— Meglehet . . . Egyszóval, Mistress, sajnálom, hogy udvariatlannak kell lennem, de ha még egyszer hivatlanul idejön vagy odamegy, átadom önt a rendőrségnek.

— Próbára teszem önt — susogja Madmoiselle, kezét kinyújtva — lássam, meg meri-e ezt cselekedni.

— És ha egyszer --- folytatja az ügyvéd, nem törődve a leány beszédével — börtönbe zárják, jó kis idő elmúlik, míg ismét szabadon sétálhat.

— Próbára teszem önt — ismétli Madmoiselle susogva.

— Most pedig — folytatja az ügyvéd, még mindig nem törődve a leány beszédével — jobban teszi, ha távozik. Gondolja meg kétszer, mielőtt visszatérne ide.

— Gondolja meg ön kétszer kétszázszor ! — feleli Madmoiselle.

— Tudja ön — mondja Mr. Tulkinghorn, utána menve a lépcsőn — hogy asszonya azért bocsájtotta el, mert a legkiálthatatlanabb s legengesztelhetetlenebb női személy volt. Ne felejtse el, amit mondtam. Javuljon meg. Mert amit mondtam, azt gondolom is és amivel fenyegettem, meg is teszem, Mistress.

Madmoiselle egy szót sem szól s hátra se néz. Mikor eltávozott, az öreg is lemegy a pincébe. Egy pókhálós üveggel tér vissza s leül, hogy kedvére élvezze az üveg tartalmát.

NYOLCADIK FEJEZET.

Eszter elbeszélése.

Végzetlenül szíveséggel fogadtak bennünket, mikor visszatértünk Bleak-House-ba. Pár napig sok dolgom volt. Mikor mindennel rendben voltam, néhány órára Londonba mentem és Caddy társaságában fölkerestem Mr. Guppyt a lakásán és megbíztam, hogy ne iparkodjék nekem szolgálatot tenni bizonyos fölfedezéseivel. Én ismerem saját történetemet. Ilyen eszközökkel nem mozdíthatja elő jólétemet. Mr. Guppy megígérte kérésem teljesítését.

Mr. Guppyval való találkozásra a Chesney-Woldban megsemmisített levél egyik nyilatkozata adott okot.

Sokat gondoltam szerencsétlen anyámra. Nem mertem fölkeresni, levelet sem mertem neki írni, féltem, hogy csak öregbíteném azt a veszélyt, ami szerencsétlen életét állandóan fenyegeti. Még nevét sem mertem kiejteni. Sőt úgy gondoltam, hogy hallanom sem lenne szabad azt. Azért ha valahol róla beszéltek, másfelé fordítottam figyelmemet.

Sokszor visszaemlékeztem anyám hangjára és elgondolkoztam, vajjon meghallom-e ismét valaha. Sokszor járkáltam városi palotája előtt, óhajtottam, de nem mertem föltekinteni. Egyszer színházban voltam, mikor anyám is ott volt és meglátott engem. A főúri társaság annyira elkülönített bennünket egymástól, hogy közöttünk bizalmas viszony fenntartása álomnak tetszett volna . . .

Egyik napon, kevéssel ebéd előtt, mindnyájan együtt voltunk. Mr. Skimpole — aki történetesen nálunk tartózkodott — apró dalocskákat pengetett a zongorán, amikor egy névjegyet hoztak be s gyámatyám csodálkozva olvasta le fennhangon a nevet:

— Sir Leicester Dedlock!

A név hallatára szédülés fogott el. A látogató a szobában termett. Én teljesen elvesztettem lélekjelenlétemet. Nevemet hallottam, gyámom bemutatott, mielőtt egy székhöz tudtam volna tántorogni.

— Kérem, Sir Leicester, foglaljon helyet.

— Mr. Jarndyce — válaszolta Sir Leicester, meghajtva magát, miközben leült — úton vagyok Lincolns-hire-be s abban a szerencsében részesítettem magamat, hogy meglátogassam önt...

— Részemről a szerencse, Sir Leicester.

— Köszönöm... hogy meglátogassam önt és kifejezem sajnálatomat, hogy bizonyos úri ember — akit ön ismer, aki önnek vendége volt s akire vonatkozólag ennél fogva tartózkodom minden további célzástól — arra a téves hitre vezette önt és a társaságában levő hölgyeket, mintha nem fogadnák önöket szívesen lincolns-hirei kastélyomban, mikor látni óhajtják azokat a dolgokat, amelyek a finom és művelt izlésűeknek tetszhetnek.

— Igen kedves ön, Sir Leicester. A magam és a hölgyek nevében (ugyanezek voltak, akiket itt lát most) hálásan köszönöm a szivességet.

— Fájt nekem, Mr. Jarndyce — folytatta Sir Leicester nagy fontossággal — mondhatom, Sir, fájt nekem, mikor a gazdaasszonytól értesültem, hogy egy urat az önök társaságából ugyancsak ez az ok tartott vissza a családi képek figyelmes megtekintésétől — Erre elővett egy névjegyet és szemüvegén keresztül nagy méltósággal, de akadozva olvasta: Mr. Hirrold... Herald... Harold... Skampling... Skumpling — bocsánatot kérek — Skimpole.

— Ez az úr itt Mr. Harold Skimpole — mondta gyámom meglepődve.

— Örvendek Mr. Skimpole, hogy személyesen fejezhetem ki sajnálatomat. Remélem, Sir, ha majd ismét megfordul kastélyom közelében, nem tartja vissza hasonló ok a látogatástól.

— Igen lekötelez, Sir Leicester Dedlock. Az ilyen helyeknek, mint Chesney-Wold birtokosai, a közönségnek jótevői — mondta Mr. Skimpole könnyedén. — Egy csomó dicső tárgyat tartanak készen a magamfajta szégyen legények bámulására és örömére, valóban hálátlanság volna jótevőink iránt, ha nem élveznők mindazt az örömet, amit szereznek.

Sir Leicesternek tetszett a megjegyzés. Remélte, hogy maga is Chesney-Woldba lesz, mikor újból meglátogatja Mr. Skimpole Lincolnshirét.

— Mr. Skimpole említette a gazdaasszonynak — folytatta Sir Leicester gyámtyámhoz fordulva — a gazdaasszonynak, aki a család régi hű cselédje . . .

— A multkor történt, mikor Miss Summersont és Miss Claret meglátogattam. Ugyanekkor a kastélyba is átnéztem — magyarázta nekünk Mr. Skimpole könnyed modorával.

— Hogy az a jó barátja, akivel régebben ott járt, Mr. Jarndyce volt. — Sir Leicester meghajtotta magát Mr. Jarndyce felé. — Ilyképen értesültem arról a körülményről, ami miatt sajnálatomat fejeztem ki. És, hogy ez olyan uri emberrel történt, akivel Lady Dedlock régebben ismerős volt s aki neki távoli rokona, s akit igen nagyra becsül Mylady (ezt tőle tudom) ismétlem, nagyon fájt nekem.

— Kérem, ne is említse többé — felelte gyámom. — Igen lekötelezett mindnyájunkat szivességével. Tulajdonképpen nekem kellene bocsánatot kérnem tévedésem miatt.

— Említettem a dolgot Myladynek — mondta Sir Leicester fölállva — s tőle értesültem, hogy a környéken való tartózkodásuk idején egy véletlen találkozás alkalmával szerencsés volt néhány szót váltani Mr. Jarndyccsal és hozzátartozóival. Engedje, Mr. Jarndyce, megújítanom ön és e hölgyek irányában azt a biztosítást, amelyet az elébb Mr. Skimpole irányában fejeztem ki. A körülmények miatt nem mondhatom, hogy örömömre szolgálna, ha Mr. Boythorn jelenlétével tisztelné meg házamat, de ezek a körülmények csupán a nevezett úrra vonatkoznak . . .

— Tudják, önök, régóta, miként vélekedtem róla — mondta Mr. Skimpole, könnyedén ránk hivatkozva. — Ő szeretetreméltó bika, aki minden színt pirosnak akar látni.

Sir Leicester köhintett s nagy teketóriával és udvariassággal elbúcsúzott tőlünk. Én lehető sietséggel vissza-

vonultam szobámba s ott maradtam, míg csak teljesen magamhoz nem jöttem. Mikor újra lejttem, hálát adtam az Istennek, hogy csak a lincolnshirei nagy baronet előtt való bátortalanságommal bosszantottak.

Tisztán láttam, hogy elérkezett az idő, mikor föl kell fedeznem titkomat gyámom előtt. Az anyámmal való érintkezés lehetősége vagy csak hogy Mr. Skimpole barátságos szívességet fogadjon el Sir Leicestertől, olyan kínosan hatott reám, hogy éreztem, nem nélkülözhetem továbbra gyámtyám segítségét.

Este, mikor Ada lefeküdt, fölkerestem gyámomat könyvei között. Tudtam, hogy mindig olvas ebben az időben.

— Szabad-e bejönnöm ?

— Hogyne, asszonykám. Mi járatban ?

— Azt gondoltam, ez a csendes óra alkalmas lesz, hogy pár szót szóljak a saját magam ügyében.

Széket adott, becsapta a könyvet, eltette s aztán felém fordította figyelmes, jóságos arcát.

— Ami önre vonatkozik, édes Eszter, az mindnyájunkat érdekel. Beszéljen. A legnagyobb készséggel hallgatom.

— Tudom, gyámom. El sem képzelem, hogy mennyire óhajtottam önnel beszélni s tanácsát és gyámolítását kérni, mióta mai látogatónk eltávozott.

— Látogatónk, édesem ? Sir Leicester Dedlock ?

— Igen.

Gyámom keresztbe rakta karját s leült és a legmélyebb csodálkozással nézett rám. Várta, hogy mit akarok mondani.

— Nos, Eszter — mondta mosolyogva — nincs két olyan személy, mint mai látogatónk s ön, akik között valami összeköttetést is képzelhettem volna e világon.

— Úgy van, gyámom. Magam sem képzeltem volna, csak kevés idő óta.

A mosoly eltűnt arcáról és a szokottnál komolyabb lett. Az ajtót nézte, he van-e csukva s aztán újra leült előmbe.

— Gyámom — kezdtem — emlékszik, miket beszélt

nővéréről Lady Dedlock, mikor meglepte az erdőben az égi háború ?

— Emlékszem.

— Említette, hogy meghasonlott nővérel s különböző utakon jártak.

— Emlékszem.

— Miért hasonlottak meg, gyámatyám ?

— Édes gyermekem, micsoda kérdés ! Azt hiszem, rajta kívül soha senki sem tudta meg. Ki tudhatná meg, hogy micsoda titkaik voltak ennek a két büszke, szép hölgynek. Láttam Lady Dedlockot. Ha csak egyetlenegyszer láttam volna nővérét, tudná, hogy ez épen olyan eltökélt és kevély volt, mint amaz.

— Ó, gyámom, én sokszor láttam őt, nagyon sokszor ! Első emlékem az életben . . . Testvére, Lady Dedlock pedig az én — *anyám* !

El akartam beszélni anyám levelének egész tartalmát, de nem kívánta most hallani. Szeretettel és bölcsen beszélt hozzám, elkísért szobámhoz s az ajtónál megcsókolt. Mikor végre ágyba kerültem, elgondoltam, hogy miképen lehetek eléggé iparkodó, eléggé jó, hogy aztán hasznára legyek másoknak s ezzel megérttessem vele, mennyire áldom és tisztetem !

Másnap reggel gyámom behívott szobájába és ekkor mindent elbeszéltem, amit a múlt este nem mondhattam el. Azt mondta, hogy őrizzem meg a titkot, kerüljek a tegnapihoz hasonló újabb találkozásokat. Magára vállalta, hogy Mr. Skimpolet is lebeszéli az ismeretség folytatásáról. Az ügyvédet, akit látásból és hírből ismert, ő is veszedelmes embernek tartotta. De aztán aggódó szeretettel és jósággal ismételten is hangoztatta, hogy akármi is történnék, én olyan ártatlan vagyok az egész dologban, mint ő maga és semmit sem tehetek.

A leghálásabb köszönettel köszöntem meg nagy szíves jóságát. Távozni akartam, mikor arra kért, hogy maradjak még egy percre.

— Édes Eszter — mondta — régóta akarok már önnek valamit mondani.

— Igazán ?

— Mindig nehéz lett volna az elkezdés, most is az. Meg akarom fontolni, amit mondok és szeretném, ha szintén megfontolással venné figyelembe. Volna-e valami kifogása, ha írásban adnám elő mondanivalómat ?

— Kedves jó gyámom, hogyan is lehetne kifogásom, hogy ön írjon nekem valamit, amit elolvassak ?

— Tud-e, Eszter, teljesen megbízni bennem ?

— Legtökéletesebben — mondtam igaz meggyőződéssel.

Megfogta kezemet és könnyedén átkarolt :

— Azt, amit szándékozom, nem írom meg előbb, míg ön tökéletesen tisztában nem lesz magával arra nézve, hogy abban, amilyennek ismer, semmi meg nem változtathat. Ha csak legkevésebbé is kételkedik ebben, soha meg nem írom. Ha érett megfontolás után e részben tökéletes meggyőződést érez, küldje hozzám mához egy hétre este Charleyt a — levélért . . . De ha nem tökéletesen bizonyos magában afelől, soha se küldjön.

— Gyámom — mondtam — én máris tisztában vagyok magammal. Erre vonatkozó meggyőződéselem szintűgy meg nem változhatik, amint ön meg nem változhatik irányomban. El fogom küldeni Charleyt a levélért.

Megszorította kezemet és nem szólt többet.

Mikor elmúlt a hét, este mondtam Charleynek : «Charley, menj és kopogtass Mr. Jarndyce ajtaján s mondd, hogy én küldelek a levélért». Charley elhozta a levelet. Tedd az asztalra, Charley -- mondtam. Charley letette a levelet az asztalra s feküdni ment. Én ülve maradtam, néztem, de nem vettem kezembe a levelet, hanem elgondolkoztam sok mindenféléről.

Ködös gyermekségemből indultam ki s ezeken a félelmes napokon át ahhoz a nehéz időhöz értem, mikor nagynéném meghalt és mikor még nagyobb elhagyottságban voltam Mrs. Rachelel, mert nem volt senki ezen a világon, akivel egy szót vagy egy pillantást válthattam volna. Aztán áttértem azokra a szebb napokra, mikor minden-
kiben szíves és szerető barátot találtam körülöttem. El-

jutottam ahhoz az időhöz, mikor először láttam az édes anygalt, aki testvéri szeretettel fogadott. Újra átéltem itteni boldog életemet, átgondoltam betegségemet és fölgógyulásomat. Elgondoltam, hogy én mennyire megváltoztam s milyen változatlan maradt minden körülöttem. Mindez a boldogság egy központi alakból sugárzott felém, melyet az asztalon fekvő levél képviselt előttem.

Fölbontottam és elolvastam.

Olyan meghatóvá tették a levelet az irántam való szeretet, gyámom önzetlen intései s a minden szavából kicsendülő gyöngédség, hogy bizony gyakran elhomályosult a szemem s jó darab ideig nem tudtam tovább olvasni. De háromszor átolvastam, mielőtt letettem volna. Már azelőtt sejtettem tartalmát s jól sejtettem. Kérdezte levelében, akarok-e Bleak House asszonya lenni.

Sokat sírtam ezen az estén. Nemcsak azért, mert a levél átolvasása sokféle érzéssel árasztotta el szívemet, nemcsak azért, mert különösnek tetszett a kilátás — hanem sírtam azért, mert mintha valami, amit meg sem tudtam nevezni, aminek határozott eszméjével sem bírtam — visszahozhatatlanul elveszett volna reám nézve. Igen boldog, igen hálás voltam, de sokat sírtam.

Aztán, amint föligazítottam hajamat a tükör előtt, elgondoltam, hogy betegségem mély nyomai és születésem körülményei csak újabb okok arra, hogy ilyen szorgalmas, hasznos, barátságos, szolgálatkész legyek. Épen azért sem sírás, búsulás! És hát mi különös van abban, hogy Bleak House asszonya legyek? Mások is gondoltak hasonlót, ha én magam nem is. Nem emlékszel, drágám — kérdeztem magamtól a tükörbe nézve — mit mondott Mrs. Woodcourt egyszer, mikor még nem voltak a sebhelyek, férjhezmeneteledről...

Ez a név emlékeztett engem valamire. A száraz virágokra. Jobbnak látszott, nem tartani meg azokat. Mert oly valaminek emlékére tartottam eddig, ami örökre elenyészett.

Egy könyvben tartogattam s a könyv a szomszéd szobában volt, a nappaliban, mely elválasztotta Ada háló-

szobáját az enyémtől. Kezembe vettem a gyertyát s csendesen bementem, hogy hihozzam. Mikor már nálam volt, a nyitott ajtón át megpillantottam az én szépséges alvó angyalomat. Besompolyogtam hozzá, hogy megcsókoljam.

Tudom, gyöngeség volt s nem volt okom a sírásra, hanem azért egy könnycseppet hullattam kedves arcára, aztán még egyet és ismét egyet. Még nagyobb gyöngeség volt, hogy a száraz virágokat egy pillanatra ajkamhoz emeltem. Richard iránt való szerelmére gondoltam, ámbár ennek semmi köze sem volt a virágokhoz. Aztán szobámba vittem s meggyújtottam a gyertyánál. Egy pillanat alatt hamuvá égtek . . .

Ahogy beléptem másnap az ebédlőbe, szokás szerint ott találtam gyámomat. A legkisebb feszesség sem volt modorában ; fesztelen, elfogulatlan volt, mint rendesen. Azt hiszem, én is. Délelőtt folyamán többször voltam vele egyedül, de egy szót sem szólt a levélről.

Igy volt másnap, harmadnap, egész héten át, mely idő alatt Mr. Skimpole folyvást nálunk vendégeskedett.

Már nyugtalankodni kezdtem s azt gondoltam, levélben válaszolok neki. A levélírást egy álló hétig húztam-halogattam s ő egy szót sem szólt.

Végre Mr. Skimpole elutazott, egyik délután kikocsikázni készültünk hármasban. Én hamarabb készen voltam az öltözködéssel, mint Ada, lesiettem s ott találtam gyámomat, ahogy felém háttal fordulva kinéz a társalgó ablakán.

Mikor beléptem, megfordult s mosolyogva mondta :

— Ej, ön az, asszonykám ? — s ismét kinézett az ablakon.

Eltökéltem, hogy szólok vele.

— Gyámom — mondtam kissé habozva s reszketve — mikor akarja megkapni a választ a levélre, melyért Charleyt küldtem ?

— Mikor készen lesz, édesem — válaszolta.

— Azt hiszem, készen van — mondtam.

— Charley fogja elhozni ? — kérdezte tréfásan.

— Nem. Magam hoztam el.

Erre átkaroltam és megcsókoltam. Ő kérdezte : Bleak House asszonya-e ez ? Mire én : hogy az. De ez a dolog most semmi változással sem járt, mindhárman kikocsikáztunk s én egy árva szót sem szoltam a történetekről az én lelkem kedvesemnek.

KILENCEDIK FEJEZET.

Bizalmi küldetés.

Egyik reggel, mikor Adával sétálgattam a kertben, egy Mr. Vholeshez hasonló, hosszú vékony árnyékot láttam bemenni a házba.

Csakhamar jött Charley és beszólított, mert Mr. Jarn-dyce beszélni akar velem.

Adának mondtam, hogy mindjárt visszatérek.

— Ön ismeri már Mr. Vholest, édesem — mondta gyámom, mikor beléptem. Kérdése bizony nem a legnyájasabban hangzott.

Mr. Vholes felállott, szokás szerint keztyűsen s begombolva s aztán leült. Ez afféle üdvözlés lehetett.

— Mr. Vholes — mondta a gyámom s mint valami halálmadárra pislogott a fekete alakra, — rossz híreket hozott a mi nagyon is szerencsétlen Richardunkról.

Különös erővel hangsúlyozta ezeket a szavakat : «nagyon is szerencsétlen», mintha ezek a szavak inkább Mr. Vholessel való összeköttetésre vonatkoznának. Kettőjük között helyet foglaltam az asztalnál.

— S mivel Richard önnel szerencsére nincs hadilábon, szeretném hallani véleményét — folytatta gyámom. — Lesz szíves, Mr. Vholes és előadja a maga tiszta igazában az egész dolgot.

Mr. Vholesnek eszeágában sem volt, hogy tisztán adja elő a dolgot.

— Megjegyeztem már az imént, Miss Summerson, hogy mint Mr. Carstone ügyvédjének okom van azt hinni, hogy Mr. Carstone jelenlegi helyzete igen nyomasztó. Sok kis ügyletben eszközöltem haladékot Mr. Carstone részére, de a halasztásnak is van határa és odaér-

tünk. E kellemetlenségek kiegyenlítése végett többször előlegeztem a saját zsebemből is, de szükségképen várom vissza a pénzt, mert nem vagyok tőkepénzes. Ősz atyámat kell eltartanom Saunton-völgyében, azonkívül igyekeznem kell otthon drága három lányom számára is megtakarítani valami kis összeget. Egy szóval attól tartok, hogy Mr. Carstone körülményei olyanok, hogy kénytelen lesz megfolyamodni tiszti rangjának eladhatását. S mindenestre kíváncsok, hogy ezt idejében tudják meg rokonai.

Mr. Vholes befejezte mondanivalóját s hallgatagon maga elé bámult.

— Képzeld csak a szegény fiút, ha ettől a segédforrástól is elesik — mondta nekem a gyámom. — De hát mit tegyek ? Ön ismeri őt, Eszter. Most már el nem fogadna tőlem segítséget.

Én nem tudtam egyebet javasolni, mint azt, hogy utazzam el Richard állomáshelyére, Dealbe s beszéljek vele, hogy elhárítsam a legrosszabbat, ha még lehet. Nem kérve ebben a tárgyban Mr. Vholestól tanácsot, félrehívtam gyámomat, megemlítettem neki tervemet. Gyámom a fárasztó úton kívül más ellenvetést nem említett s mivel látta, hogy szívesen megyek, beleegyezett elutazásomba.

Most már csak Mr. Vholest kellett elintézni.

— Nos, Sir — mondta Mr. Jarndyce. — Miss Summerson majd beszél Mr. Carstoneval s mi szívünkben kívánjuk, hogy megtarthassa állását . . . Megengedi, hogy az út után egy kis reggelivel kínáljam ?

— Köszönöm, Mr. Jarndyce — mondta Mr. Vholes s kinyújtotta hosszú kabátujjait, hogy megakadályozza gyámomat a csengetésben. — A világért sem. Egy falatot sem. Sokat szenvedek a gyomrommal. Ha így időközben tartalmas ételeket enném, nem tudom, mi lenne a következménye . . . Hanem, mivel mindent nyíltan letárgyaltunk, most már elbúcsúzom, engedelmével.

— És én óhajtom, vajha mindnyájan elbúcsúzhathánk egy pertől, melyet ön is ismer, Mr. Vholes.

Mr. Vholes egy kissé félrebiccentette fejét és megrázta.

— Mi, akik azt kívánjuk, hogy tisztességes ügyvédek-

nek tartsanak, nem tehetünk egyebet, mint nekivetjük vállunkat a keréknek. S azt tesszük is, Sir. Én legalább tesszem. . . Kérem, kedves kisasszony, ne említsen Mr. Carstone előtt. Megigéri ?

Mondtam, hogy vigyázni fogok s nem teszek róla említést.

— Jól van, kisasszony. Magamat ajánlom, Mr. Jarn-dyce, magamat ajánlom, Sir.

Természetesen meg kellett mondanom Adának, hova megyek és miért. Ada természetesen búsult és aggódott. De sokkal hűségesebben ragaszkodott Richardhoz, hogyszem másként szólhatott volna róla, mint a részvét és mentegetés szavaival s még hűségesebb szerelemmel írt a drága leány egy hosszú levelet, melynek kézhez való adását magamra vállaltam.

Charleyt útitársul választottam, pedig igazán nem volt szükségem rá. Még aznap délután mindnyájan bementünk Londonba s a postakocsin két üres helyet találtunk, mindjárt le is foglaltuk. Este, lefekvés idején, robogott el velünk a kocsi a tenger felé . . .

Egyedül ültünk a postakocsiban. Nem volt nagyon unalmas az éj. Eltelt nekem is, mint hogy elmúlt volna akárki másnak hasonló körülmények között. Sokat foglalkoztam gondolatban utazásom céljával. Folyvást azon tépelődtem, milyen állapotban találom Richardot, mit mondjak neki s mit mond majd ő nekem.

Végre megérkeztünk Deal szűk utcáiba. A reggel zord, ködös, az utcák igen komorak. A hosszú, lapos part szabálytalanul épített fa- és téglaházaival, rengeteg sok horgonynyal, nagy csónakokkal s naszádokkal, csigás rudakkal, fűvel és gyommal benőtt puszta homokos helyeivel, oly szomorú és sivár képet rajzolt elem, amelyenről eddig fogalmam sem volt. A tenger sűrű, fehér köd alatt hullámozott. Az utcák üresek. Csak néhány koránkelő kötélverő lézengett, akik olyanok voltak a derekukra tekert csepűvel, mintha földi életüket meguntván, kötéllel fonnák fel magukat.

Hanem hát Deal is mindjárt barátságosabbnak tetszett, amint egyik vendéglőben, jó meleg szobában meg-

mosakodtam, átöltözködtem és megreggeliztem. (Lefekvésre gondolni késő volt.) Kis szobánk olyan volt, mint hajón a kajüt s ennek nagyon örült Charley. Aztán a köd kezdett felszállni és feltűnt egy rakás hajó. A pincér említette, hogy van köztük egy nagy keletindiai járó, mely épen hazaérkezett. Mikor a nap kisütött a felhők közül és beüzüstözte a sötét tengervizet, gyönyörűséges látványt nyújtott a hajók s az ide-oda evező csónakok mozgalmas élete.

Legjobban érdekelt bennünket a nagy keletindiai járó, mivel csak az éjjel érkezett. Egészen körülnyüzsögték a csónakok. Mondtuk, micsoda öröm lehet az embereknek, hogy partra szállhatnak. Charley nagyon kíváncsi volt Indiára. Elmondtam egyet-mást róla. Azt is elbeszéltem, hogyan szenvednek néha az emberek az ilyen tengeri úton hajótörést és hogyan menti meg őket egyesek emberszeretete és bátorsága. S mivel Charley azt kérdezte, hogyan történhetik az ilyesmi, elbeszéltem neki azt az esetet, amit otthon hallottam.

Eleinte levélben akartam jelenteni Richardnak megérkezésünket, de aztán jobbnak gondoltam, ha minden bejelentés nélkül keresem fel. Mivel a kaszárnyában lakott, kételkedtem, vajjon be lehet-e csak úgy egyszerűen hozzá menni. Megindultunk kémszemlére. Mikor bepillantottam a kaszárnya udvarára, minden csendes volt ebben a korai reggeli órában. A lépcsőnél egy őrmester állt őrt. Megkérdeztem tőle, hol lakik, akit keresünk. Egy katonát küldött velünk, hogy megmutassa. A katona fölment egy pár lépcsőn, egyik ajtón kopogtatott s azzal eltávozott.

— Ki az ? — kiáltott Richard belülről.

Charleyt künnhagytam a szűk folyosón, a félig nyitott ajtóba léptem s mondtam :

— Bejöhettek-e, Richard ? Én vagyok, Durden aszszony.

Irt az asztalnál. Nagy rendetlenség volt a szobájában. Csak félig volt felöltözve — úgy vettem észre, polgári, nem pedig egyenruhában — haja keféletlen volt, maga is olyan rendetlen volt, mint a szobája. Én mindezt láttam.

Édes Richard ! Most is régi volt hozzám. Mikor meg-

hallotta hangomat, felugrott s abban a pillanatban karjai közé zárt. S mindvégig — szegény fiú — mindvégig a régi vidám kamaszos modorával fogadott.

— Istenem, asszonykám — mondta — hogyan került ide. Nincs baj? Jól van Ada?

— Tökéletesen jól. Kedvesebb, mint valaha, Richard.

— Szegény hugoskám! — mondta hátradőlve a karosszékekben. — Épen levelet írtam önnek.

Milyen fáradtnak és beesett szeműnek látszott, ahogy hátradült székében s a sűrűn leírt ívet összegyűrte kezében, pedig szép fiatalságának virágjában volt.

— Mennyi idejébe került ez a hosszú levél s most még csak el sem olvassam? — kérdeztem.

— Ó, drágám — válaszolta lemondóan — tartalmát itt a szobában olvashatja. Mindennek vége.

Kértem szeliden, ne engedje át magát a csüggedésnek. Mondtam, történetesen hallottam, hogy kissé zavarban van s eljöttem, hogy azokról az eszközökről tanácskozzam vele, amelyekhez nyulni kellene.

— Ez ön. De most hasztalan az egész tanácskozás — mondta szomorú mosollyal. — Szabadságot kértem, hogy előkészítsem a hadseregéből való kilépésemet. A jövő órában már elutaztam volna. Ez a hivatás is követi a többi. Még csak a papságot szeretném megpróbálni, hogy aztán minden tisztességes életmódba belekóstoltam volna.

— Richard, csak nem állnak olyan kétségbeesetten ügyei?

— De bizony, Eszter. Ellüjáróim szívesebben veszik távozásomat, mint maradásomat. Igazuk van. Nem tekintve az adósságokat s uzsorásokat és egyéb efféle kellemtelenségeket, nincs is kedvem a katonasághoz. Nem gondolok mással, mint a perrel...

Azt hiszem, kiolvasta arcomból, amit mondani akartam. Megfogta kezemet, melyet karjára tettem s ajkamhoz emelte, hogy megakadályozza beszédemet.

— Nem, Durden asszony. Két tárgyat ki kell kérnem. Az egyik John Jarndyce. A másikat tudja. Nevezze örültségnek, ha tetszik, de nekem egyetlen életcélom. Tudom,

bizonyos embereknek kedvére lenne, ha fölthagynék vele, de sohasem valósítom meg reménységüket.

Olyan hangulatban volt, hogy legokosabbnak gondoltam, ha átadom neki Ada levelét.

— Most olvassam el ? — kérdezte.

Mondtam, hogy most. Letette az asztalra, kezére támasztotta fejét és olvasni kezdett. Alig olvashatott pár sort, amint fejét mindkét kezére támasztotta, hogy elrejtse előlem arcát. Egy kis idő múltán fölállt, mintha nem látna elég jól s az ablakhoz ment. Ott háttal fordulva felém, végigolvasta a levelet. Mikor visszaült helyére, könnyeket láttam szemében.

— Természetesen, ön is tudja, mit ír Ada ? — kérdezte szeliden s megcsókolta a levelet.

— Tudom, Richard.

A földre dobbantott lábával és folytatta :

— Kis örökségét ajánlja föl nekem, mely rövidesen bizonyosan rászáll — épen oly kevés és oly sok, mint amennyit elpazaroltam — s kér és könyörög, fogadjam el, hozzam vele rendbe ügyeimet s maradjak tiszt . . . Mennyi szív ! . . . És ezt a szívet akarta elidegeníteni tőlem ama Jarndyce. S a kedves leány ezt az ajánlatot ugyanannak a Jarndycenak a házából és ugyanannak a Jarndycenak kegyes megegyezésével teszi, merem mondani, újabb eszköz gyanánt megvásárlásomra.

— Richard ! — kiáltottam hirtelen fölállva. — Nem akarok ilyen gyalázatos szavakat hallani öntől ! — Valóban haragudtam rá, életemben először. Mikor bánatot láttam fonnyadt arcán, vállára tettem kezemet és mondtam :

— Kérem, édes Richard, ne beszéljen ilyen hangon nekem. Gondolja meg !

Richard belátta, hogy hibázott és ezerszer bocsánatot kért tőlem.

— Édes Eszter — mondta aztán mellém ülve, — lehetetlen elfogadnom kedves hugom ajánlatát. (Újra is kérem, bocsásson meg, nagyon fájlalom, amit mondtam.) Leveleket, irományokat mutathatnék önnek, ezekből tökéletesen meggyőződnék, hogy nincs mit bajlódnom többet

az egyenruhával. Tiszti rangom eladása után, ahogy Vholes mondja, módomban lesz, hogy kiegyezkedhessek néhány kis uzsorással, akik nem akarnak másról tudni, mint váltóikról. Aztán még valami felül is marad. Jöjjön, Eszter, vigyen levelet Adának és ne higgyék, hogy már egészen elvesztem. Ezentul már csak egyetlen ügy foglalkoztat s én Vholesszal fáradhatatlanul dolgozom benne.

Nem akarom ismételni, amiket Richardnak beszéltem. Tudom, unalmas volt. Utoljára kértem Richardot, hogy győzzön meg arról, hogy valóban mindennek vége vagy csak talán úgy gondolja. Habozás nélkül előmutatta nekem a levelezést, melyből tisztán kitűnt, hogy kilépése már bevégzett dolog. Beszédéből megértettem, hogy Mr. Vholesnál vannak ezeknek az irományoknak a másolatai s mindenben tanácsára hallgatott Richard.

Azonfelül, hogy erről megbizonyosodtam s meghoztam Ada levelét, most meg visszakísérem Richardot Londonba — semmi haszna sem volt utazásomnak. Ez bizony elkedvetlenített. Mondtam Richardnak, hogy visszamegyek a vendéglőbe s ott várom be. Köpenyeget terített magára s kikísért a kaszárnya kapujáig. Én Charleyvel szállásomra siettem a part hosszában.

Egyik helyen sok ember tolongott. Tengerésztisztek szálltak épen partra egy csónakból. Mondtam Charleynek, bizonyosan a nagy keletindiai hajónak a csónaka. Megálltunk, hogy mi is nézzük.

Az urak lassan ballagtak föl a kiszállás helyéről, kedélyesen beszélgettek egymással és a körülállókkal, látszott rajtuk, örülnek, hogy ismét Angliában vannak. Charley, Charley! — mondtam — siessünk! S oly gyorsan elszettem, hogy egészen elcsodálkozott kis szoba-leányom.

Csak mikor a szobánkban voltunk s lélekzethez jutottam, kezdtem elgondolni, miért is siettem el olyan gyorsan. A naptól barnult arcok egyikében Woodcourt Allant ismertem föl s féltem, hogy ő is megismer. Nem szerettem volna, hogy lássa elváltozott arcomat.

Az urak is a vendéglőbe jöttek. Hallottam beszédüket

a lépcsőkön — azaz hogy ráismertem Mr. Woodcourt hangjára. Most is nagy megkönnyebbülésemre szolgált volna, ha eltávozom anélkül, hogy megismertessem magamat, de belátva előbbi helytelen eljárásomat, eltökéltem magamban, hogy maradok.

Föltettem kalapomat, félig leeresztettem fátyolomat s egy névjegyen értesítettem Mr. Woodcourtot, hogy történetesen itt vagyok Mr. Carstone-nál. Rögtön átjött. Mondtam, igen örvendek, hogy az első között fogadhatom hazájában, Angliában, Isten hoztával. S láttam, hogy igen sajnál.

— Ön azóta, hogy elhagyott minket, hajótörést szenvedett és életveszélyben forgott, de alig nevezhetjük szerencsétlenségnek, ami önnek alkalmat adott olyan bátor és hasznos cselekedetekre. Legelőször is egyik régi betegétől, a szegény Miss Flitettől hallottam, mikor fölgyógyultam nehéz betegségemből.

— Ah, ah! a kis Miss Flite! — mondta Mr. Woodcourt. — Ugyanazt az életet éli még?

— Ugyanazt most is.

Olyan elfogulatlan voltam most már irányában, hogy egészen hátravettem fátyolomat.

— Fájdalommal hallottam, hogy beteg volt.

— Nagyon beteg voltam.

— De most már egészen felépült?

— Egészen visszanyertem egészségemet és vidámságomat — mondtam. Tudja ön, milyen jó az én gyámatyám s milyen boldog életet élünk. Mindenem van, miért hálát kell adnom az Istennek és semmi kívánnivalóm sincs a világon.

Úgy tetszett, mintha erősebben sajnálkoznék rajtam, mint valaha magam. Új erőt s nyugalmat adott nekem az az érzés, hogy meg kell nyugtatnom őt. Beszéltem utazásáról, valószínű visszatéréséről Indiába, a saját terveimről. Mondta, hogy igen kétséges a visszatérése. Nem igen kedvezett neki a szerencse. Mint szegény hajóorvos utazott el és úgy jött haza is. Mialatt beszélünk s én örömmel hittem, hogy megenyhítettem azt a rázkódtatást, mit

látásomra érzett, bejött Richard. Hallotta lenn, ki van nálam. Nagyon szives volt a két fiatalember találkozása.

Láttam, hogy az első üdvözlések után, Woodcourt gyakran vizsgálta Richard arcát, mintha ott olyasmit olvasna, ami fájt neki. De Richard csapongó jókedvében volt s igen örült, hogy viszontláthatta Mr. Woodcourtot, akit mindig nagyon szeretett.

Richard azt indítványozta, hogy mindnyájan együtt utazzunk Londonba, de Mr. Woodcourtnak még a hajón kellett maradnia s nem tarthatott velünk. De velünk ebédelt s ismét a régi volt. Azt hittem, hogy én csillapítottam le fájdalmát. De Richard ki nem ment a fejéből. Mikor a póstakocsi majdnem készen állt s Richard leszaladt, hogy poggyásza után nézzen, beszélt velem róla.

Nem tudom, helyesen cselekedtem-e, hogy elbeszéltem egész történetét. Röviden megemlítettem a közte és Mr. Jarndyce közt való elidegenedést s a szerencsétlen pert is. Mr. Woodcourt figyelmesen hallgatott és végül sajnálatát fejezte ki.

— Vettem észre, hogy ön igen vizsgálta arcát — mondtam. — Nagyon megváltozottanak találja ?

— Nagyon — mondta fejét rázva.

— Nem gondolja, hogy beteg ?

— Nem. Testben elég erős.

— Ellenben igen is sok okunk van hinni, hogy lelkének nincs békessége — folytattam. — Mr. Woodcourt, úgy-e ön is Londonba megy ?

— Holnap vagy holnapután.

— Nézze, Richardnál hiányzik a jóbarát. Ő mindig szerette önt. Kérem, látogassa meg Londonban. Segítse néha társaságával, mikor ideje engedi. Nem képzeli, milyen hasznára lehet neki. Mi pedig mindnyájan hálásak leszünk ön iránt, Ada, Mr. Jarndyce s én is, Mr. Woodcourt.

— Miss Summerson — mondta meghatottan — lelkemre, igaz barátja leszek. Úgy tekintem őt, mint rám bízott és szentül megőrzendő zálogot.

— Isten áldja önt — mondtam könnyes szemmel. — Ada szereti őt, mindnyájan szeretjük — de Ada úgy szereti,

ahogy mi nem tudjuk szeretni. Közlöm vele, amit ön mondott. Köszönöm — Ada nevében!

Épen mikor ezeket a szavakat mondtam, jött vissza Richard s karját nyujtotta, hogy levezessen a pósta-kocsihoz.

— Woodcourt — mondta — úgy-e, látjuk egymást Londonban?

— Látjuk-e? — válaszolt Mr. Woodcourt. — Hogyne, hiszen alig lesz Londonban ismerősöm önön kívül. De hol találom önt?

— Mondjuk egyelőre Vholesnál Symond's Innben.

— Rendben! Minél előbb!

Melegen kezét szorítottak egymással. Mikor a kocsi-ban ültem s Richard még az utcán állt, Mr. Woodcourt Richard vállára tette baráti kezét és rám nézett. Átér-tettem gondolatát és köszönetet intettem kezemmel.

S mikor elhajtott a kocsi, az utolsó pillanatban is láttam, hogy igen fájt a lelke miattam. Örömmel láttam. Olyan érzéssel voltam a régi Eszter iránt, amilyennel a halottak lehetnek, ha újra meglátogatják ezt a földi vilá-got. Örült a lelkem ennek a szelid szánalomnak, örven-dett, hogy nem feledtek el egészen.

TIZEDIK FEJEZET.

Fogjátok meg!

Egy napbarnított férfi, ki valami okból nem tudott aludni, hogy ne kelljen neki álmatlanul az órákat szám-lálni, kiment az utcára barangolni s a csendes reggeli órákban a Tom-All-Alone'sba vetődött. Kíváncsiságtól ingerelve gyakran megáll és körülnéz. Amint ide-oda néz, érteni látszik az ilyen nyomort, mintha tanulmányozta volna már régen.

A Tom-All-Alone's főutcáját képező poshadt iszap-csatorna szélein nem látható egyéb, mint a becsukott, néma, dűledező házak. Rajta kívül sehol egy élő terem-tés, csupán egy ajtó lépcsőjén lát egy magányos nőt ülni. Arra megy. Ahogy közeledik, észreveszi, hogy messziről

kellett annak utaznia s hogy lába sebes, poros az úttól. Úgy ül az ajtó lépcsőjén, mintha várna valakit. Mellette a batyuja, amit cipelt. Hihetőleg bóbiskol, mert nem figyel a közelgő férfi lépteire.

Woodcourt Allan megáll az asszony előtt.

— Mi baj ?

— Semmi, Sir. Várom míg kinyitják a szállóházat. Itt várok, mert mindjárt fölsüt a nap és fölmelegít.

— Hadd, lássam homlokát — mondja Mr. Woodcourt lehajolva. — Orvos vagyok. Ne féljen. Világért sem bántom.

A nő vonakodik egy kissé, azt mondja, hogy nem tesz semmit, de alig érintette az orvos ujjával a sebes helyet, azonnal a világosság felé tartja a nő homlokát.

— Gonosz seb, csúfosan föl van hasítva a bőr. Úgy-e nagyon fáj ?

— Fáj egy kissé, Sir — feleli a nő s egy könnycsepp pereg le arcán.

Woodcourt kitisztítja a sebet, kiszárítja s aztán kivesz zsebéből egy kis tokot és beköti a sebet.

— Férje téglavető, úgy-e ?

— Honnan tudja, Sir ? — kérdi a nő csodálkozva.

— Csak gondolom a batyuján s ruháján levő agyag színéből. Tudom, hogy a darabszámra dolgozó téglavetők nagy vidékeket bejárnak és hogy rendesen kegyetlenül bánnak feleségükkel . . . Van gyermeke ?

— Van egy, melyet enyémnek nevezek, hanem az a Lizié.

— Tehát a maga gyermeke meghalt. Szegény ! — sajnálkozik az orvos s közben visszarakja a műszereket a tokba. — Gondolom van valahol állandó lakása. Messze innen ? — kérdi vidáman, hogy elfelejtesse, amit tett, mikor a nő föláll s köszönetet akar mondani.

— Huszonkét-huszonhárom mérföldnyire van innen, St. Albansben, Sir. Ismeri St. Albanst, Sir ?

— Valahogy. Hanem most én kérdek. Van-e pénze lakásra ?

— Van, Sir — mondja a nő s meg is mutatja. Az

orvos a sokszoros halk hálálkodásra mondja, hogy jól van, jól. Istennek ajánlja s elballag. Tom-All-Alon's még minden alszik és minden mozdulatlan.

De mégsem! Mikor visszaér arra a helyre, ahonnan észrevette a küszöbön ülő nőt, egy rongyos alakot lát a ronda falak mellett sompolyogni. Beesett arcu fiatal fiú kinek szemében lázas tűz ég. Ahogy az utca másik oldalán elhalad, rongyos könyökével eltakarja az arcát s csúszva sompolyog, alaktalan ruhadarabjai rongyokban csüngenek róla.

Woodcourt Allan megáll s utána néz, úgy rémlik neki, látta már egyszer valahol a fiút.

Lassanként kiér a reggeli napfénnel Tom-All-Alone'sból. Amint elgondolkozva megy, sebes lépteket hall háta mögött. Ahogy hátranéz, látja a fiút, akit a nő kerget, nagy sietséggel feléje szaladni.

— Fogják meg, fogják meg! — kiáltja a nő lihegve.

A szekérútra ugrik, hogy elvágja a fiú útját, de a fiú gyorsabb, mint ő, átbuvik keze alatt s tovább szalad. A nő folyvást követi és kiabálja: «Fogják meg, Sir!» Allan azt gondolta, hogy a fiú ellopta a nő pénzét. Azért újra folytatja a hajszát. Végül is a szaladó beiramlik egy udvarba, melynek nincs átjárása. Itt a rothatatag deszkakerítés mellett kénytelen megállni, földre veti magát és erősen zihál, előtte áll üldözője, szintén liheg a sok futástól.

— Ó, Jo! — kiáltja a nő, mikor odaér. — Hát megtaláltalak végre!

— Jo — ismétli Allan és figyelmesen szemléli a fiút. — Jo! Valóban! Emlékszem erre a fiúra. Mintha egy halottszemlén láttam volna régebben.

— U van, láttam magát a halottszemlén — nyöszörgi Jo. — És aztán? Mér nem hagy békét egy illen szerencsétlennek? Hát mit akar? Mindég nyaggattak, hun ez, hun az, míg csak csont és bőr maradt rajtam. A halottszemlének nem én vótam az oka. Ű igen jó vót hozzám. Egyedű vele tuttam beszéni, ha ott ment e, hun az uccát separtem... Bár én vónék úgy.

Arca oly szánandó és pizskos könnyei oly őszinték-

nek látszanak, hogy Woodcourt Allan hangulata megszelidül a fiú irányában.

— Mit csinált a fiú ? — kérdi az asszonyt. — Meglopta ?

— Dehogy, Sir. Hiszen ő mindig jó volt hozzám s éppen azért csodálkozom . . . Betegen feküdt nálam Saint Albansban s egy fiatal hölgy — az Isten áldja meg, mert igen jó volt hozzám — megkönyörült rajta és magával vitte a házhoz . . .

Allan hirtelen iszonyodni kezd a fiútól.

— Úgy van, Sir. Haza vitte és ápolta s a háládatlan fiú éjjel megszökött, nyomát se lehetett látni, míg végre ma megtaláltam. S a fiatal hölgy, aki valóságos szépség volt, elkapta tőle a betegséget, arca annyira elváltozott, hogy az ember rá sem ismerne, ha jó szíve, nemes termete s kedvesen csengő hangja meg nem volna . . . Tudod-e, te háládatlan, hogy mindez miattad történt ?

A fiú a maga tudatlan, durva módja szerint megdöbben és tetőtől-talpig reszket, hogy a korhadtt kerítés is inog bele.

— Hallod, mit mond ez az asszony — mondja Allan a fiúnak, mikor újra visszanyerte nyugalma. — S tudom, hogy úgy van. Jártál-e, azóta itt ?

— Halá fia legyek, ha ma regge előtt viszonláltam Tom-All-Alone'-st — feleli Jo rekedt hangon.

— Miért jöttél hát most vissza ?

— Én semmihez sem értek és semmi munkát sem kapok. Igen beteg és szegény vagyok — gondútam — visszalopakodom ide, mikor még senki sincs taapon és lebuvok valahun sötétig s akkó Mr. Snagsbyhez megyek s kódulok valamit tüle. Mindég szüvesen adott.

— Honnan jössz ?

— Csavarogtam.

— Most pedig mondd — szól Allan, ki iszonyodását leküzdve, egészen közel lép a fiúhoz s bizalmasan feléje hajlik — mondd, miért szöktél meg a háztól, mikor az a fiatal hölgy, szerencsétlenségére, megkönyörült rajtad s a házhoz vett ?

Jo hirtelen fölocsudik renyheségéből és izgatottan kijelenti, hogy ő sohasem akart a fiatal hölgy ellen véteni, aki mindig olyan jó volt hozzá és végül keservesen sirva fakadt.

— Nos, Jo, mondd meg nekem — biztatja Allan.

— Nem szabad, különben megmondanám.

— De nekem tudnom kell! Mondd.

Kétszeri-háromszori unszolásra Jo föltartja fejét, körülnéz az udvarban s elfojtott hangon mondja:

— No, hát mondok valamit. Ű vitt e. Ez az egész!

— Elvitt? Éjjel?

— U van! — Jo fél, hogy hallgatózik valaki, körülnéz, sőt még a kerítés tetején s hasadékein is átnéz, vajjon nem leselkedik-e félelmének tárgya vagy nem bujt-e meg mögötte.

— Ki vitt el?

— Nem nevezhetem meg. Nem szabad.

— De nekem tudnom kell annak a fiatal hölgynek a nevében. Bizhatol bennem. Rajtam kívül senki sem hallja.

— Igen ám, de nem tom, nem hallja-e meg mégis — aggodalmaskodik Jo.

— Hiszen nincs itt.

— Igazán nincs? — mondja Jo. — Hiszen ü mindenütt van egyszerre.

Allan megdöbbenve néz a fiúra, de észreveszi, hogy ebben a zavaros feleletben valami igaz van. Türelmesen vár tisztább fölvilágosításra. Ez a türelem mindennél jobban kényszeríti Jot. Végre kétségbeesésében egy nevet súg Allan fülébe.

— Hah! — mondja Allan. — Mit csináltál?

— Soha semmi rosszat nem tettem, Sir. Kivéven a halottszemlét, hogy nem lódútam. De most ellódulok. A temetőbe — oda visz az én utam.

— És hát mit tett veled?

— Kórházba vitt, míg fölgyógyultam — mondja Jo susogva. — Osztán négy féltallérost adott, hogy menjek és lódújak, mer a kórházba már semmi dógom. Osztán

aszonta, hogy meg ne lásson negyven mérfődre London környékén, különben megbánom. És meg is bánom, ha meglát. Pedig meglát, amíg csak a földön leszek — és megismétli előző kémlelő pillantásait.

Allan elgondolkozik kissé, aztán az asszonyhoz fordulva, megjegyzi :

— Még sem volt Jo olyan hálátlan, mint ahogy képzeltük. Volt oka, bár nem elégséges, hogy elmenjen.

— Köszönöm, Sir. Köszönöm ! — kiált föl Jo. — Lássa, millen keményen bánt velem. Hanem mongya meg a kisasszonnak, amit ez az úr mondott és minden rendén lesz. Mert maga is jó vót hozzám, Tom.

— De most gyere velem, Jo — mondja Allan. — Majd találok neked jobb helyet, ahol kipihenheted magadat és elbujhatsz. Én az utca egyik során megyek s te a másikon, hogy ne vonjuk magunkra mások figyelmét. Úgy-e, nem lépsz meg ? Megígéred.

— Nem, Sir, hacsak ütet nem látom gyünni.

— Jól van. Menjünk. Isten áldja jó asszony.

— Isten áldja, Sir. Szívemből köszönöm önnek.

Az asszony fölveszi batyuját a földről, Jo pedig ismétli :

— Csak mondja meg a kisasszonnak, ho sohasem akartam ellene véteni s mongya meg, mit mondott ez az úr ! — és elcsoszog Allan után az utca másik során szorosán a házak mellett.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Jo végrendelete.

Mikor elhagyták a Tom-All-Alone'st s tisztább levegőjű utcákba értek, Allan azon kezdett tanakodni magában, hogyan és hol is helyezhetné el pártfogoltját. Bosszantotta, hogy a művelt világ középpontjában sokkal nehezebb ezt a szerencsétlen teremtet elhelyezni, mint egy gazdátlan kutyát. De hát a nehézség megmaradt.

Egy sarki reggeliző bódénál int Jonak. Jo átcoszog.

A felszolgált reggeli izletes eledel Jonak. Elkezd a kávé hörpinteni s beleharap a vajaskenyérbe. Mialatt iszik és eszik, mint egy ijedős állat tekintget köröskörül aggodalmasan.

Hanem hát olyan nyomorult, hogy még az éhsége is megszűnik.

— Azt gondútam, éhen pusztulok, Sir — mondja Jo és leteszi az edelt — de én semmit sem tok, még ezt se. Mindegy, akár eszem, akár nem. — S láztól dideregve áll és a reggelire mereszt szemét.

Woodcourt megfogja ütőerét s megkopogtatja mellét.

— Végy lélekzetet, Jo.

— Ullan nehezen megy, mint egy terhes szekér — mondja Jo.

Allan gyógyszertárt keres, de nincs közel. Van korcsma. Most ez is segít, talán még jobban. Egy kevés bort hoz. Óvatosan ad egy keveset belőle a fiúnak. Ahogy lenyeli, éled. Megismétli az adagot. Úgy, most pihenünk öt percig, aztán menjünk tovább.

Woodcourt a lócán hagyja ülni a fiút, ő maga föl és alá jár. Néha rá-rápillant Jora s észreveszi, hogy fölmelegedett és elkezd apránként falatozni a kenyeret. Elkezd vele beszélgetni és nem kis csodálkozására kiveszi belőle a fátyolos hölggyel való kalandnak s minden következményeinek történetét. Mikor bevégezte Jo történetét és falatozását, tovább folytatják útjokat.

Mivel szorultságában, hogy hol talál ideiglenes hajlékot a fiú számára, Miss Flitehoz kívánt fordulni, Cook's Courtnak vágott. De a rongyos és palackos boltban minden megváltozott. Egy kemény arcvonású, kéteskorú nőtől — valóságban Judytól — csipős és rövid feleletet kapott. No, de hát ebből is megértette, hogy Miss Flite madaraival együtt Bell Yardban lakik, Mrs. Blindernél.

Miss Flite könnyes szemmel, tárt karokkal fogadja az orvost.

— Édes orvos úr! — kiáltja Miss Flite. — Érdemes, jeles, tisztos hivatalnokom! . . .

Allan türelmesen vár s mikor már nem talál újabb

szavakat örömének kifejezésére a kis vénasszony, a didergő Jora mutat s elbeszéli, miért jött vele hozzá.

— Hol helyezhetném el itt a közelben ? Maga olyan okos, hogy tanácsot adhatna nekem erre nézve.

Miss Flite igen büszke ezekre a szavakra. Elkezd gondolkozni, de soká tart, míg valami ötlete támad. Miss Blindernél nincs üres lakás . . . Egyszerre csak összezsapja kezét és húszszor is megismétli :

— Drága édes orvosom ! George tábornok kisegít bennünket ! Bizonyára ! Természetesen ! George tábornok ! . . .

Miss Flite fölteszi roncsolt kalapját, kopott kis sálját s karjára veszi szatyrát az okiratokkal. Mikor Miss Flite elmondja orvosának, hogy George tábornok ismeri a kedves Fitz-Jarndycot és minden reávonatkozó dolog igen érdekli — Allan elhiszi, hogy alkalmasint jó úton jár a kis öregasszony. Ezért, hogy kedvet öntsön Joba, mondja neki, hogy nemsokára vége lesz az ide-odajárásnak s megindulnak a tábornokhoz. Szerencsére közel lakik.

George lövöldéjének külseje a hosszú folyosóval s maga George is reményt ébreszt Allanban. George épen reggeli öltözékével bajmólódik, szájában pipával, nyakra-
való és kabát nélkül.

— Szolgája, Sir — mondja Mr. George katonás köszöntéssel s aztán széles mosollyal fordul Miss Flitehoz, aki nagy ünnepélyességgel és hosszadalmassággal végigcselekszi a bemutatás ceremóniáját. Mire ismét egy katonás köszöntés.

— Bocsánat, Sir, úgy-e tengerész ön ? — kérdi Mr. George.

— Büszkén hallom, hogy tengerésznek tart, hanem csak hajóorvos vagyok.

— No, én igazi kékujjasnak tartottam volna !

Allan reméli, hogy George annál szívesebben megbocsát a háborításért és elbeszél mindent, amit Joról tud. A lovaskatona nagy komolysággal hallgatja.

— S ez az a fiú ? — kérdi, kipillantva a folyosóra.

— Ez — mondja Allan. — Nem akarom sem kór-

házba, sem a dologházba elhelyezni, mert sehol sem maradna meg, mivelhogy tulontúl fél attól a személytől, aki lódulni parancsolta. Tudatlanságában azt képzei róla, hogy mindenütt jelen van és mindent tud.

— Bocsánat, Sir — mondja Mr. George — titok annak a személynek a neve, hogy nem nevezte meg ?

— A fiú titkolja. Bucketnek hívják.

— Bucket a titkos rendőrségről ?

— Az a Bucket.

— Ismerős a neve — feleli a lovaskatona, nagy füstöt fúva — s a fiúnak annyiban igaza van, hogy minden-
esetre — furfangos fickó.

Mr. George sokat jelentő arccal folytatja a pipázást és némán szemléli Miss Fliteot.

— Nos, szeretném, ha Mr. Jarndyce és Miss Summer-
son megtudnák, hogy Jo, aki egy furcsa történetet beszél,
előkerült és ha kívánják, beszéljenek vele. Ezért szeretném
egyclőre valami szerény hajlékban tisztességes embereknél
elhelyezni. Nem ismer valakit itt a környéken, aki bizo-
nyos összegért befogadná házához ?

Ahogy ezt a kérdést fölteszi, észrevesz egy piszkos-
arcú kis embert, aki a lovaskatona könyöke mellett áll
s furcsán fitorított ábrázattal néz föl a lovaskatona
arcára. Ez még egy pár füstöt ereszt pipájából s oldalvást
letekint rá, a kis ember pedig hunyorít feléje szemével.

— Nos, Sir — mondja Mr. George — lelkemre mon-
dom, hogy akármikor szívesen nyakoncsapatnám magam
Miss Summerson kedvéért, amiért is nagyrabecsülöm azt
a szerencsét, hogy valami csekély szolgálatot tehetek
ennek a fiatal hölgynek. Rendelkezésére áll egy csöndes
szeglet a fia számára, ha tetszik önnek. Körülményeink
nem a legjobbakk. Bármely pillanatban kidobhatnak innen
bennünket. De most még a mienk s addig szolgálatára
áll, Sir... Minthogy ön orvos, remélem, nem kell
ragálytól tartanunk.

— Ragálytól nem — mondja Allan — de nem titkol-
hatom el, hogy a fiú igen rosszul van. Talán nem is lesz
már egészséges.

— Akkor hát, Sir — mondja nagy határozottsággal a lovaskatona — legjobb lesz, ha minél előbb bejön. Phil! hozd be.

Mr. Squod kisántikál s behozza Jot. Jo nem egyike Mrs. Jellyby gyapjasainak, hanem közönséges honi cikk. Pizskos, csúnya. Testben a ronda utcák közönséges terem-
tése, lélekben pogány...

Lassan becsoszog George lövöldéjébe.

— Nézz ide, Jo — mondja Allan. — Ez itt Mr. George. Jóindulattal van hozzád, szállást kapsz tőle.

Jo némi gondolkodás után előre és hátra taszigálja magát és többször megcserélve lábát, mondja: «köszönöm szépen».

— Itt biztonságban leszel. Nincs egyelőre más dol-
god, mint hogy szót fogadj és erőhöz jussál. És hát jól vigyázz, mindig igazat mondj.

— Halá fija legyenek, ha nem szólok mindég igazat —
mondja Jo kedvenc esküvésével.

— Most pedig figyelj Mr. Georgera. Látom, mondani akar valamit.

— Csak meg akartam neki mutatni fekvőhelyét, Sir — mondja Mr. George s a lövölde túlsó szegletéhez vezeti Jot és föltárja egy kis rekeszték ajtaját: — Nézz ide. Ez lesz a helyed. Itt van matrac. Itt elmaradhatsz addig, amíg tetszeni fog Mr. Woodcourtnak. Meg ne ijedj, ha lövést hallasz, csak a céltáblára lőnek, nem rád... Hanem most még valamit ajánlanék — mondja a lovaskatona az orvos-
nak. — Jó lenne, ha Phil elvinné a fiút a fürdőbe s néhány shillingért holmi egyszerű ruhadarabokat vásárolna...

— Mr. George, tisztelt barátom — válaszolja Allan, elővéve erszényét — én is épen erre a szívessegre akartam fölkérni.

Squod Philt és Jot nyomban elküldik a fürdőbe. Miss Flite elsiet az ülésbe, nehogy távollétében hozza meg a kancellár a régen várt ítéletet. Allan erősítő orvosságok után megy. Hamarosan visszatér a lövöldébe, mert a közelben talált gyógyszerért. Mr. George föl s alá sétál, maga is hozzácsatlakozik.

— Gondolom, ön jóismerős Miss Summersonnal — mondja Mr. George.

— Valóban.

— Nem rokona, Sir ?

— Nem.

— Mialatt ön odavolt, eszembe ötlött, hogy alighanem ismerem azokat a szobákat Lincoln's Inns Fieldsben, hova Bucket a fiút ennek vallomása szerint vitte. Megmondom, hol volt. Mr. Tulkinghornnál, Sir. Tudom, hogy érintkezett Buckettel egy elhunyt személy miatt, aki őt megbántotta. Fájdalom, hogy ismerem őt, Sir.

Allan azt kérdi, hogy micsoda ember.

— Kinézésre, Sir ?

— Gondolom, ismerem látásból. Általában, egész lényére és jellemére nézve kérdeim, hogy micsoda ember.

A lovaskatona megáll, keresztbe fonja karját széles mellén és rettenetes haragra gyullad :

— No, hát megmondom, Sir. Átkozott, rosszféle ember ! Olyanfajta — Istenemre ! — ki több nyugtalan-ságot, bajt és elégedetlenséget okozott nekem, mint a többi emberek együtt . . . Én egészen a markában vagyok. Ő az az ember, aki bármikor kidobhat innen. Örökösen sakkban tart, se nyakon nem csíp, se szabadon nem bocsát. Lelkemre; fél életem azzal telik, hogy ajtaja körül ólálkodom. Úgy elbosszant és mérgesít, hogy nem mondok egyebet, örülök, hogy sohasem nyilhat alkalmam szabad harctéren megsarkantyúznom lovamat s ellene vágtatnom. Mert ha abban a cudar hangulatban, amelyben szokott hozni, alkalmam lenne az összecsapásra, bizony leterülne, Sir !

Mr. George olyan ingerült, hogy Allan Woodcourt cseppet sem kételkedik, Mr. Tulkinghorn elül járna az említett csatatéren.

Visszatér Jo és vezetője. Phil a matrachoz vezeti Jot. Allan orvosságot ad be neki, aztán ellátja utasításokkal a szolgát. Ezalatt bizony az idő jócskán előrehaladt. Allan hazasiet átöltözni és reggelizni, aztán Mr. Jarndycehoz megy, közli vele élményeit. Majd ismét visszatér Johoz

Mr. Jarndyce kíséretében, ki bizalmasan megemlíti neki, hogy bizonyos okokból tartsák titokban a dolgot Mr. Tulkinghorn előtt. Jo újra elmondja, amit reggel elbeszért. Minden változtatás nélkül. Csakhogy a szekér még jobban zötyög.

— Ne nyaggassanak, had fekügyem itt nyugton — mondja Jo bágyadtan — s legyenek ollan jók, ha valaki arra felé jár, hun azelőtt az átjárást sepertem, mongya meg Mr. Snagsbynek, hogy Jo most már igazán lódul és igen megköszönöm.

Ezen és a következő nap folyamán annyit emlegeti Jo a papiroskereskedőt, hogy a jólelkű Allan elmegy Cook's Courtba, annál is inkább, mert a szekér nemsokára szétesik.

Mr. Snagsbyt szürke kabátban és íróujjasan találja a boltasztal mögött, amint éppen több juhbőrre tintázott szerződést nézeget, melyet akkor vitt hozzá az irnok. Woodcourtot köhintéssel fogadja.

— Nem emlékszik rám, Mr. Snagsby ?

— Azt gondolom, még sohasem láttam.

— Pedig kétszer látott — mondja Woodcourt. — Egyszer egy szerencsétlen halott ágyánál s egyszer...

— Végre itt van né! — gondolja a félénk papiroskereskedő és látogatóját hátraviszi kis irodájába.

Székkal kínálja látogatóját és maga is leül háttal az íróasztalhoz.

A látogató kérdi, emlékszik-e Jora ? Mr. Snagsby nyöszörögve feleli : bár ne emlékeznék.

De aztán látja utóvégre is nem oly gonosz a dolog, ahogy gondolta sajnálkozással hallgatja Jo esetét és mert puhaszívú áldott jó ember, készséggel megígéri, hogy még aznap este átnéz, ha lehetséges. Este csakugyan átnézett.

Jo igen megörült régi barátjának. Mikor magukra maradnak, mondja, hogy rendkívüli jóságnak tekinti, hogy Mr. Snagsby elfáradt hozzá. Mr. Snagsbyt annyira meghatja a beteg fiú látása, hogy nyomban egy féltallért tesz le az asztalra : ez az ő varázserejű balzsama mindenféle sebre.

— Hogy érzed magadat, szegény fiú? — kérdi a papiroskereskedő a részvét köhintésével.

— Szerencsés vagyok, úgy ám, Mr. Snagsby — feleli Jo — semmire sincs szükségem . . . Nagyon sajnálom, ho tettem, de a világer se akartam tenni!

A papiroskereskedő csendesen még egy féltallért tesz le s kérdi, mit sajnál, hogy tett?

— Mr. Snagsby — mondja Jo — én vagyok az oka, ho beteg lett a kisasszon. Maga a kisasszon itt vót tennap és aszonta: Ah, Jo! — aszongya — azt gondútuk evesztél, Jo — aszondja — s leült és szelideden mosolgott. S egy szót se szót, még csak keményen se nézett rám, ho mért cselekedtem azt és én befordultam a fal felé, Mr. Snagsby. S láttam, hogy Mr. Jarndyce is efordút, Mr. Woodcourt pedig, ki szólásához híven valami csillapítót akart beanni nekem, rámhajút s biztatott és láttam, hogy potyogtak könnyei, Mr. Snagsby.

Az elérzékenyült papirkereskedő még egy féltallért tesz le az asztalra.

— Tugya, mit gondútam, Mr. Snagsby — folytatja Jo. — Úgy-e, maga tud szép nagy betűket írni?

— Tudok, szegény fiam.

Jo kacag örömeiben.

— Hát azt gondútam, Mr. Snagsby, ha addig lódútam, honnét nem lódíthatnak tovább, talán lesz maga ollan jó és megírgya szép nagy betűkkel, ho szívemből fáj amit tettem, s hogy bár a világon semmit sem tuttam, mégis tuttam, ho Mr. Woodcourt sirt egyszer amiatt s mindég nagyon fáj neki, s ho remélem, megbocsát nekem szívében.

— Megírom, Jo, szép nagy betűkkel.

Jo ismét kacag.

— Köszönöm, Mr. Snagsby. Nagy jóság magától s jobban esik nekem, mint akármí.

A szelid kis papiroskereskedő töredezett köhintéssel leteszi a negyedik féltallért s eltávozik, mert már ideje. Ő és Jo sohasem találkoznak már ezen a kis földi világon. Sohasem.

Mert a nehezen zötyögő szekér útja végéhez közeledik. Nem kel már sokszor föl a nap, hogy fárasztó útján találja.

Squod Phil munkaközben gyakran odanéz a beteghez s mondogatja : «Csak rajta, fiam, ne hagyd magad !» Mr. Jarndyce is gyakran ott van s Allan Woodcourt még gyakrabban. A lovaskatona is gyakran ott van.

Jo alszik ma s Allan Woodcourt, ki épen most érkezett, előtte állva szemléli sorvadtt alakját. Egy kis idő múlva óvatosan leül az ágy mellé és a beteg mellére és szívére tartja kezét. A szekér nem bírja tovább, de még egy kissé küzködik.

A lovaskatona csendesen és hallgatva áll az ajtóban. Phil megáll a kis kalapáccsal s kezében tartja. Az orvos komoly részvéttel tekint körül, jelentős pillantást vált a lovaskatonával s int Philnek, vigye ki asztalkáját.

— Nos, Jo ! Hogy vagyunk ?

— Azt gondútam — mondja Jo, fölrettenve és körül nézve — azt gondútam, ismét Tom-All-Alone'sba vagyok. Nincs itt senki, magánkivű, Mr. Woodcourt ?

— Nincs.

— Nem visznek vissza Tom-all-Alone'sba, Sir ?

— Nem.

Jo behunyja szemét és morogja :

— Igen köszönöm.

Allan egy ideig közről vizsgálja szemével a fiút, aztán füléhez közel hajolva, elfojtott, tiszta hangon kérdi :

— Jo, tudsz-e imádkozni ?

— Sohase tuttam, Sir.

— Még csak egy rövid imádságot sem ?

— Nem, Sir. A világon semmit sem — s rövid időre újra erőtvész rajta az álom vagy a kábultság, de aztán hirtelen fölretten s erőlködik, hogy kiszálljon az ágyból.

— Maradj, Jo ! Mi bajod ?

— Ideje, hogy abba a temetőbe menjek, Sir — feleli vadul forgó szemmel.

— Feküdj le, Jo és mondd, micsoda temetőbe ?

— Oda, ahun eltemették azt, aki igen jó vót hoz-

zám. Sokszor mondogatta nekem : Ma én is olyan szegény vagyok, Jo, mint te. Én is meg akarom neki mondani, hogy most én is olyan szegény vagyok, mint ú s együttem, ho odatemessenek, ahun ü nyugszik.

— Majd később, Jo ! Majd ha elérkezik az ideje.

— Megígéri, Sir, hogy melléje temettet ?

— Igérem és meg is teszem.

— Köszönöm, Sir ! Köszönöm ! Előbb meg kell szerezni a kapukúcsot, mer mindég be van zárva. Van egy lépcső ott, mellett mindég lesepertem . . . Igen sötét lett, Sir. Nem lesz világosság ?

— Mindjárt lesz, Jo.

Mindjárt. A szekér darabokra hullott s a rögös útnak épen a végén jár.

— Jo, szegény fiam !

— Hallom, Sir, a sötétben, de tapogatózom . . . igen is . . . aggya ide kezét.

— Jo, el tudod mondani utánam, amit mondok ?

— Mindent emondok, Sir, mer tom, ho jó.

— MI ATYÁNK ! . . .

— Mi atyánk ! . . . u van, ez igen jó, Sir.

— KI VAGY A MENNYEKBEN . . .

— Ki vagy a mennyekben . . . Gyün a világosság, Sir ?

— Mindjárt itt van. SZENTELTESSÉK MEG A TE NEVED !

— Szenteltessék meg . . . a te . . .

Fölragyogott a világosság a sötét éjszakás útra. Meghalt . . . És így hálnak el körülöttünk mindennap.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Fenyeget a vész.

Délután.

Sir Leicester a könyvtárban szunyókál, Mylady pedig abban a szobában van, ahol egy Guppy nevű fiatalembert fogadott. A chesneywoldi toronyszobában történt események óta egy dolog nagyon nyomta a lelkét. Most eltökélte magában, hogy lerázza nyakáról.

Róza van vele. Kézimunkázik. Amint fejét varrására hajtja, Mylady némán szemléli.

— Róza!

A falusi szépség vidáman fölpillant. De aztán megdöbbenve néz, mikor látja, hogy milyen komoly Mylady.

— Úgy-e, tudja, hogy egészen más vagyok magához, mint másokhoz?

— Tudom, Mylady. Sokkal szivesebb.

— Hiszi-e Róza, hogy vigasztalásomra van maga? Tudja-e, hogy mivel szeret és hálás hozzám, örömet szerez nekem a maga közelsége?

— Nem tudom, Mylady, de szívemből óhajtom, hogy úgy legyen.

— Nézze, Róza, boldoggá tenném, ha módomban volna valakit is boldoggá tenni. De nincs módomban. Vannak okok, melyeket jól ismerek, de melyek legkevésbé sem vonatkoznak magára — ezen okoknál fogva sokkal jobb magára nézve, ha nem marad itt. Nem szabad itt maradnia. Irtam jegyese atyjának, aki még ma megérkezik. Mindezt a maga érdekében tettem.

A leány sírva csókolgatja Mylady kezét s mondja, hogy mitévő legyen, ha el kell válniuk! Asszonya megcsókolja arcát és nem felel egyebet.

— Most pedig legyen boldog gyermekem, jobb körülmények között. Szeressék és legyen boldog! — mondja Mylady s elhagyja a szobát.

Késő délután, mikor ismét megjelenik a lépcsőn, legkevélyebb s leghidegebb pompájában van. Merkúr bejelentette Mr. Rouncewellt, ez az oka Lady Dedlock megjelenésének. Mr. Rouncewellt nincs a könyvtárban, de Mylady odamegy, ott van Sir Leicester s vele akar előbb szót váltani.

— Sir Leicester... akartam... de ön el van foglalva...

— Ó, a világért sem! Csak Mr. Tulkinghorn van itt.

Mindig kéznél van. Mindenütt ott ténfereg. Az embernek egy pillanatnyi nyugta nincsen miatta.

— Bocsánat, Lady Dedlock. Megengedi, hogy visszavonuljak ?

Mylady mondja, hogy nem szükséges és egy szék felé megy. Mr. Tulkinghorn odaviszi a széket ügyetlen bókka s elvonul az átellenes ablakhoz. A világosság és Mylady közé állván, mindent elsötétít előtte. Így sötétíti el életét is.

Sir Leicester bocsánatot kér Myladytól, hogy mit kívánt mondani ?

— Csak azt, hogy meghívásom folytán, itt van Mr. Rouncewell s hogy jobb lenne véget vetnünk a leány dolganak. Halálra unom az egészet.

— Mit tehetek én e tekintetben ? — kérdi Sir Leicester nem kis zavarral.

— Fogadjuk itt őt s vessünk véget a dolognak. Lesz szíves megparancsolni, hogy küldjék fel őt ide ?

— Mr. Tulkinghorn legyen szíves, csengessen . . . köszönöm . . . kérje meg — mondja Sir Leicester a Merkurnak s nem jut eszébe hirtelen a műszó — kérje meg a vasurat, hogy jöjjön ide.

Mikor a vasgyáros megjelenik, Sir Leicester kegyesen fogadja ezt a vasrozsda személyt.

— Remélem, jól érzi magát, Mr. Rouncewell. Foglaljon helyet (ügyvédem Mr. Tulkinghorn) . . . Mylady szólni kívánt önnel.

— Igen megtisztelve érzem magam — feleli a vasúr.

— Legyen szabad kérdenem, Sir — mondja Lady Dedlock kedvetlenül — történt-e ön és fia között valami fiának szeszélyét illetőleg ?

— Én tanácsoltam neki ennek a «szeszélynek» a legyőzését, de félek, hogy a fiú nem tette meg . . .

— Mert — folytatja Mylady — gondolkoztam a dologról s igen meguntam.

— Mondhatom, igen sajnálom.

— És mivel ön nem biztosíthat minket, hogy fia leküzdötte ezt a szeszélyt, én azt határoztam el, hogy jobb, ha a leány elhagyja házunkat. A jelen körülmények között a leány teljességgel nincs helyén itt, azért jobb, ha megy. Meg is mondtam neki . . . És mit óhajt ön, küldjük vissza

falujába vagy inkább magával szeretné vinni őt, — nos mit kívánna inkább?

— Inkább szeretném mindjárt magammal vinni...

— Sir Leicester, legyen szives, csöngessen — mondja Mylady.

Mr. Tulkinghorn előrejön az ablaktól s meghúzza a csengőt.

— El is feledkeztem önről. Köszönöm...

Mr. Tulkinghorn szokásos fejhajtása után csendesen visszamegy az ablakhoz. A gyorsan engedelmeskedő Merkur megjelen, utasítást kap, kit hozzon elő, ellibben, előhossa a mondottat s eltávozik.

Róza sírt és még inkább búsult. Mikor belép, a vasgyáros föláll, karon fogja s megáll vele az ajtónál távozásra készen.

— Amint látja, jól gondját viselik — mondja Mylady unalommal. — Nincs oka a sírásra.

— Mégis úgy látszik — jegyzi meg Mr. Tulkinghorn egy kissé előrelépve hátratett kezekkel — mintha fájna neki a távozás.

Róza zokogva mondja, hogy igen fáj elhagynia Myladyt s hogy boldog volt Chesney-Woldban és hogy ezerszer köszöni Myladynek.

— Hallgasson, kis bohó! — vág szavába a vasgyáros halkán. — Legyen lelke, ha szereti Wattot.

Mylady csupán közönyösen int távozásra kezével s mondja:

— Jól van, jól gyermekem! Maga jó leány. Menjen Isten hírével!...

Sir Leicester föláll, szintén búcsúzik. Mr. Tulkinghorn ismét csönget. Merkur újra föllibben s Mr. Rouncewell és Róza elhagyják a házat.

Ekkor gyertyákat hoznak. Lady Dedlock igen halvány. Föláll, hogy eltávozzék. Mr. Tulkinghorn rozsdás meghajlásával ajtót nyit neki.

Lady Dedlock egyedül ebédel szobájában. Sir Leicestert a parlamentbe hívták váratlanul. Ahogy Mylady az ebédhez ül, megkérdi, elment-e már Sir Leicester? El.

Tulkinghorn is elment? Nem. Mit csinál? Merkur azt hiszi, levelet ír a könyvtárban. Kíván Mylady szólni vele? A világért sem.

De ő kíván Myladyval szólni. Néhány perc múlva tiszteletét jelenteti és kérdezteti, elfogadhatná-e őt Mylady ebéd után egy pár szóra? Mylady nyomban fogadja.

Bejön, bocsánatot kér, hogy bár engedelmével, betolakodik, mialatt asztalnál ül.

Mikor magukra maradnak, Mylady int kezével, hogy hagyjon föl az efféle szószaporitással.

— Mit kíván, Sir?

— Nos, Lady Dedlock — mondja az ügyvéd, leülve egy kis távolságra tőle s lassan dörzsölve rozsdás lábait föl s le — mondhatom, meglepett viselkedése.

— Valóban?

— Úgy van, nagyon meglepett. Nem vártam. Egyezményünk és ígérete megszegésének tekintem. És ez új helyzetet teremtett köztünk, Lady Dedlock. Kénytelen vagyok kijelenteni, hogy nem helyeslem.

— Nem értem, mit akar?

— De azt hiszem, ért... Lady Dedlock jól tudja, hogy szereti ezt a leányt.

— S aztán, Sir?

— És tudja — én is tudom —, hogy nem azért küldi el, amit mondott, hanem azért, hogy megkimélje minden szegyéntől, ami önt fenyegeti.

— S aztán, Sir?

— Nos, Lady Dedlock — válaszolja az ügyvéd, egymásra rakva lábait s a felső térdét cirógatva —, ezt én kifogásolom. Veszélyes eljárásnak tartom. Azonfelül egyes-ségünk megszegése. Lady Dedlocknak éppen olyannak kellett maradnia, amilyen volt. Ön szintúgy tudja, mint én, hogy ma este nagyon más volt, mint amilyen eddig volt.

— Ha én, Sir, titkom tudatában... — kezdi Lady Dedlock, de az ügyvéd szavába vág.

— Bocsánat, nem az ön titka többé. Éppen ez a tévedés. Az én titkom az, melyet őrzök Sir Leicester s a család

részére . . . Ha az ön titka lenne, Lady Dedlock, nem ül-nénk itt beszélgetve.

— Igaz. Tehát ha a titok tudatában megteszek, amit tehetek, hogy egy ártatlan leányt megóvjak az engem fenyegető gyalázat szennyétől, — elhatározásom szerint cselekszem. Ebben az elhatározásomban engem semmi és senki ezen a világon meg nem ingathat — mondja Mylady határozottsággal.

— Igazán ? Látta, Lady Dedlock — feleli az ügyvéd— önben nem lehet megbizni.

— Hiszen talán ön is emlékszik, hogy már akkor kifejeztem e pont iránt való aggodalmaimat, mikor azon az éjjel Chesney-Woldban beszélünk ?

— Úgy van — mondja Mr. Tulkinghorn s fölkel fázósan a székről, a kandalló elé áll. — Emlékszem, hogy említette a leányt. De egyességünknek úgy szavai, mint szelleme tiltanak önnek fölfedezésemet illető minden cselekedetet. Megkimélje a leányt ! . . . Lady Dedlock, itt egy család neve és becsülete van kockáztatva.

Egy kis ideig mindketten hallgatnak. Lady Dedlock nem evett, hanem szilárd mozdulattal egy párszor vizet töltött és ivott. Aztán fölkel az asztaltól, leül egy karos-székbe és hátradől, kezével árnyékolva el szemét. Egész lénye erő és elszántság.

— Lady Dedlock — töri meg a hallgatást az ügy-véd — hátra van ennek a találkozásnak legkellemetlenebb része. Egyességünk meg van szegve. Én részemről kény-telen vagyok kijelenteni, hogy nem létezőnek tekintem s a magam útján fogok járni . . . Bizonyára elkészült erre.

— Tökéletesen.

Mr. Tulkinghorn meghajtja fejét.

— Egyébbel nem akarom terhelni, Lady Dedlock.

Mylady megállítja az ügyvédet, mikor ki akar menni a szobából és kérdi :

— Ez-e az a figyelmeztetés, mit várhattam ? Nem akarom félreérteni önt.

— Lényegileg ugyanaz.

— Nem akar más figyelmeztetést adni nekem ?

— Igazán nem. Nem.

— Még ma éjjel fölfedezi a dolgot Sir Leicester előtt ?

— Ez a fő kérdés ! — mondja Mr. Tulkinghorn futó mosollyal s óvatosan rázza a fejét. — Nem, ma éjjel nem.

— Hát holnap.

— Jobb, ha nem felelek erre a kérdésre. Lehet, hogy holnap, lehet, hogy nem. Ön elkészült rá. Ez elég . . . Jó-éjszakát kívánok.

Lady Dedlock leveszi kezét szeméről s feléje fordítja sápadt arcát ; ahogy az ügyvéd csendesen az ajtóhoz tart, még egyszer visszahívja, épen mikor ki akarja nyitni az ajtót.

— Itt marad még egy ideig ? Hallottam, levelet ír a könyvtárban. Visszamegy oda ?

— Csak a kalapomat veszem. Hazamegyek.

Lady Dedlock elbúcsúzik tőle, Mr. Tulkinghorn pedig, mikor kinn van a szobából, megnézi óráját s azt hiszi pár percet késik. Pompás óra van a lépcsőházban, pontoságáról híres, ami ritkaság pompás óráknál. «S mit szólsz te ?» — tudakolja Mr. Tulkinghorn megnézve az órát. «Mit szólsz te ?»

Ha azt mondaná most : «Ne menj haza !» Micsoda híres óra válnék belőle, ha ma este épen ennek a vén embernek mondaná : «Ne menj haza ! . . .»

— Ej, ej — mondja Mr. Tulkinghorn szemrehányólag órájának — hiszen te rosszabb vagy, mint hittem. Két perccel sietni ! No, hát túlados rajtad. Mily szép lett volna ettől az órától, ha rosszat jóval fizetve meg, azt tikk-takkozta feleletül : «Ne menj haza !»

Kimegy az utcára s hátra tett kezekkel ballag a magas házak és paloták árnyékában, melyek közül sokaknak titkait, bajait, sokféle kényes inyeit hordja keblének kincses kamrájában. Még a kémények is családi titkokat táviratoznak neki, de egyiknek sincs hangja, mely súgná : «Ne menj haza !»

Végre sötét szobájába ér, gyertyát gyújt.

Holdvilágos éj van. A csillagok ragyognak. Ez az asszony is — amint az utóbbi időben nevezni szokta —

fölnéz a csillagokra. Lelke háborog, szíve beteg és nincs nyugalma. A tágas szobák szűkek és fullasztók. Ki nem állhatja tovább s egyedül akar sétálni egy szomszédos kertben.

Mylady bő, rojtos fekete köpönyegben kimegy a holdvilágra. Merkur kíséri a kulccsal. Kinyitja a kertajtót, a kulcsot Mylady kezébe adja, ki őt haza parancsolja. Ott akar sétálni egy ideig, hogy enyhüljön fejfájása. Talán egy óráig, talán tovább. A kertajtó becsattan a távozó Merkur mögött s Mylady elsétál a fák sötét árnyékában.

Szép éj, holdsütéses, csillagfényes! Mr. Tulkinghorn pincéjébe megy, hol fölnyitja s bezárja azokat a visszhangzó nehéz ajtókat, egy kis börtönszerű udvaron halad át. Történetesen fölnéz az égre s elgondolja, milyen szép éj, milyen szépen süt a telihold, mennyi millió csillag! Csendes is az éj. Igen csendes.

Mi az? ... Ki sütött el puskát vagy pisztolyt? ... Hol lőttek? ...

A kevés gyalogjáró megijed, megáll s csodálkozva néz körül. Ablakok s ajtók nyílnak föl s emberek bujnak elő és tudakolóznak. Harsány hang volt és keményen patogva visszhangzott. Megrendült egy ház belé — mondta egy elmenő ember. A kutyák ugatnak, ijedt macskák ugrálnak át az utcán. Mialatt a kutyák ugatnak s ordítanak — mintha a toronyórák is megijedtek volna, elkezdenek ütni. Mintha az utcákon a zümmögés riadássá dagadna. De hamar vége van. Mielőtt az utolsó óra elütné a tizet, elcsendesül. S mikor mindennek vége, ismét békében süt a szép holdvilág a csendes éjben s ragyognak a csillagok milliói.

Háborgatták-e Mr. Tulkinghornt? Ablakai sötétek, csendesek s ajtaja be van csukva. Valóban igen szokatlan dolognak kellene lenni, hogy kihozza őt sodrából. Nem mutatja magát, nem moccan. Micsoda ágyúval lehetne ezt a rozsdás vén embert kihozni mozdulatlan magatartásából?

Hanem kevéssel napkelte után emberek jönnek takarítani. Aki először ment be a szobába, fölkiáltott és ki-

szaladt. A többiek is benéznek ; ahogy az első, ők is fölkiáltanak s kiszaladnak és az utcán zaj támad.

Mit jelent ? Nem bocsátanak világosságot az elsötétített szobába s idegen emberek mennek be, csendesén járnak, de nehéz léptekkel visznek át valamit a hálószobába s ott leteszik. Egész nap csodálkozva suttognak az emberek, minden zeget-zugott kikutatnak, figyelmesen követnek lábnyomokat.

Az asztalon egy palack bor, egy pohár s két gyertya, melyet meggyújtás után hirtelen kioltottak. Egy üres szék ... egy tenyérnyi folt ...

... Mr. Tulkinghorn itt feküdt a földön, arcra bukva, estétől reggelig — szívén átlőve.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Egy jó barát, aki kötelességét teljesíti.

Nagy nap virradt a Bagnet-családra. Ünnepe és öröme napja. Születésnap van a családban.

Nem Bagnet születésnapja. Nem is a három gyermek valamelyikének születésnapja.

Az anyókének van születésnapja s ez a legnagyobb ünnepnap Bagneték naptárában. Ezt a szerencsés eseményt mindig bizonyos formák szerint ünneplik meg, melyeket évekkel előbb Mr. Bagnet állapított meg. Ebédre egy pár sült kappan. A kappanokat Mr. Bagnet vásárolja meg kora reggel. Persze mindig becsapják az árusok. Anyókatól megkívánja, hogy egész nap ne tegyen semmit, hanem üljön legszebb ruhájában s ő (Bagnet) és a gyermekek szolgáljanak neki.

A mostani születésnapon Bagnet már elvégezte a szokott bevezető dolgokat. Maga igazgatja a kappansütést. Mrs. Bagnet tisztelt vendég gyanánt ül ünnepi ruhájában.

Quebeck és Malta asztalt terít, Woolvich forgatja a nyársat a pecsenyével. Ezeknek a fiatal kuktáknak Mrs. Bagnet alkalmilag int szemével vagy fejrázással vagy

arcfintorítással figyelmezteti őket, ha valami ostobaságot követnek el.

— Fél kettő — mondja Bagnet. — Pontban kettőkor készen lesz . . . George is beszél hozzánk. Félőtkor. Pontosan. Hány éve is, anyóka, hogy ezen a délután mindig beszólt György ?

— Ó, lignum, lignum, annyi éve, ahány vén asszonyt csinál a fiatalból — mondja Mrs. Bagnet nevetve.

— Anyóka — mondja Bagnet — te mindig olyan fiatal leszel, mint voltál. Úgy van. Minden ember tudja.

Quebeck és Malta fölkiált tapsolva, hogy Mr. George bizonyosan hoz valami ajándékot anyának s találgtatják, vajjon mit.

Végre készen az ebéd. Mr. Bagnet tálal s asztalhoz ülnek. Mrs. Bagnet a vendéghelyet foglalja el jobbján. Anyókára nézve nagyon jó, hogy csak egyszer van születésnapja egy esztendőben, mert két ilyen kappan megártana . . . Veszélyes próbára teszik az ember emésztőszerveit.

Jó anyókanak ebéd után még egy megpróbáltatást kell elszenvednie. Ünnepi pompájában ülve kell végignézni, míg kitisztítják a szobát, elseprik a tűzhelyet s az udvaron megmossák az asztali készletet. A két fiatal nagy örömmel végzi dolgát. Végre minden rendben van. Quebeck és Malta átöltözkednek. Pipa, dohány s ital kerül az asztalra s anyóka ezen a kedves napon most örül először egy kis lelki békességnek.

Mikor Mr. Bagnet leül szokott helyére, az óramutató közel van a félőthöz. Épen félőtkor Mr. Bagnet bejelenti :

— George, katonás pontosság.

Csakugyan George. Szíves szerencskivánatokat mond anyókanak (kit ez ünnepélyes alkalomkor megcsókol), a gyermekeknek s Bagnetnek.

— Adja Isten, hogy érijük meg sok számos esztendőben ennek a napnak boldog fölvirradását ! — mondja Mr. George s aztán anyókához fordulva folytatja :

— Nézze, egy kis melltűt hoztam. Szegényes aján-

dék, hanem emlék. Ez az egyetlen jó tulajdonsága, Mrs. Bagnet.

Mr. George kiveszi zsebéből ajándékát, melyet a fiatalok tapsokkal, Bagnet pedig tiszteletteljes bámulattal fogadnak el, gyönyörűségnek tartanak.

Mr. Georg megbízást kap Mrs. Bagnettól, miután megköszönte az ajándékot, hogy tüzze föl neki a tűt, hogy jó szerencsét jelentsen.

Hanem hát a lovaskatona nem tudja föltűzni a tűt. Keze reszket, leejti.

— Hinné-e valaki? — mondja, fölvéve a földről a tűt. — Úgy kijöttem a sodromból, hogy még egy ilyen egyszerű dolgot sem tudok megcselekedni.

Mrs. Bagnetnek az a véleménye, hogy ily esetben legjobb gyógyszer a pipa. A melltűt egy pillanat alatt feltűzi s a lovaskatonát leülteti szokott helyére a kandalló mellett és kirakja a pipákat.

— Gyujtson pipára — mondja Mrs. Bagnet. — Egészségesebb s kényelmesebb, mint az örökös önemésztés a gondokkal.

— Igaza van — mondja a lovaskatona. — Rá is gyujtok. Úgy is tesz.

Miután a fiatal hölgyek elkészítették az úgynevezett Bagnet-féle «keveréket» s George pipájából göndör füstök emelkednek, Mr. Bagnet kötelességének tartja, hogy elmondja az esti pohárköszöntőt. A következő szavakat intézi a gyülekezethez:

— George, Woolwich, Quebeck, Malta. Ez anyóka születésnapja. Ha egy országot bejártok, nem találjátok mását. Egészségére!

Lelkesen isznak mindnyájan anyóka egészségére. Mrs. Bagnet három szóval köszöni meg:

— Önöknek is egészségére! — mondja és aztán ijedezve fölkiált: — Egy ember!...

Egy ember áll csakugyan a szoba ajtajában a kis társaság csodálkozására. Éles szemű, élénk, ügyes ember.

— George — mondja az ember bólintva — mit csinál itt?

— Ej, Bucket! — kiált föl George.

— Úgy van — mondja a másik s bejön a szobába és becsukja az ajtót. — Erre jártam, néztem a hangszereket a kirakatban, egyik barátom szeretne venni egy jóhangú használt gordonkát s mulató társaságot láttam és úgy tetszett, mintha önt látnám a szegletben, George. Hogy van mostanában, George? Meglehetősen, úgy-e? S ön, Madam? Hát ön, házigazda? Édes Istenem! — folytatja Mr. Bucket, föltárva karjait — gyermekek is vannak! Adjatok csókot, kincseim. Ugyancsak szüleitekre üttöttek.

Mr. Bucket azt hiszi, szívesen látják, leül George mellé s térdére ülteti Maltát.

— Adjatok még egy csókot — mondja s aztán megcsipkedi Malta arcát. — Hát ez mi, kincsem? Hiszen ezek valóságos őszibarackok. Lelkemre! Mit gondolsz atyusról? Van-e neki egy jóhangú gordonkája, melyet ajánlhatna Mr. Bucket barátjának. Bucketnek hívnak engem. Úgy-e, furcsa név?

Ezek a hizelgések egészen meghódították a családot. Mrs. Bagnet pipával, pohár borral kínálja vendégszeretettel Mr. Bucketet. Minden körülmények között szívesen fogadna ilyen kedves embert, — mondja anyóka — de mint George barátját, különösen szívesen látja ezen az estén, mert George nem volt rendes kedvénél.

— Ej, mi dolog, George? — kiált föl Bucket. — Mi ronthatná meg a kedvét? Hisz önnek semmi sem terheli lelkét!

— Semmi különös — válaszolja a lovaskatona.

— És most milyen kedve van, George?

— Most minden rendén van — feleli a lovaskatona.

— Ezt már szeretem! — mondja Mr. Bucket. — Miért is lenne rossz kedve. Akinek ilyen melle van és ilyen testalkata van, az nem lehet rosszkedvű. Úgy-e, Madam? S aztán semmi sem nyomja lelkét önnek, Mr. George. Mi is nyomhatná?

Mr. Bucket — tekintve változatos társalgási készségét — szokatlanul sokszor hozakodik elő ezzel a kifeje-

zéssel és sokat ismétli, mialatt pipára gyujt, hallgatózó arccal — mi neki különös sajátsága.

— Úgy-e, ez a bátyátok ? — kérdi Bucket Quebecket és Maltát Woolwichre célozva. — Derék bátya ! A szemöldöke az atyjáé, különben anyjára hasonlít.

Mrs. Bagnet megemlíti, hogy a fiú George keresztfia.

— Mind a kereszttapa, mint a keresztfia becsületére válik egymásnak. S mit szándékozik belőle faragni, Madam ? Van-e hajlama a muzsikához ?

Mr. Bagnet hirtelen közbeszól :

— Harántsípot fú. Gyönyörűen.

— Fiam, el tudnád-e fúni a «Brit granátosok»-at ? — kérdi Bucket lelkesülten Woolwichot.

A fiatal Wolwich nyomban előhossa sípját és elfujja a lelkesítő nótát. Bagnet inti hozzá a taktust. Mr. Bagnet szentül meg van győződve, hogy Mr. Bucket énekes. Föl is kéri, hogy énekeljen. Mr. Bucket kissé vonakodik, de aztán elénekel egy balladát, mely így kezdődik : «Hidd el, ha mind e bájoló ifjú kecs!...» S bizalmasan megmondja Mrs. Bagnetnek, hogy ez a ballada volt leghatalmasabb szövetségese, melynek segítségével meghatotta Mrs. Bucketnek szívét leánykorában s rábirta, hogy oltár elé lépjen vele.

A kitünő idegen kellemes nyereség s oly jól telik vele az est, hogy George akarata ellen némiképen büszke kezd rá lenni, bár beléptekor sehogy sem örült neki. Mr. Bagnet meghívja anyóka jövő születésnapjára is. Mr. Bucket leg-hálásabban igéri megjelenését (egy nagy fekete zsebkönyvbe följegyzi a napot) s azt a reményét fejezi ki, hogy Mrs. Bagnet és Mrs. Bucket addig testvéreknek tekintik egymást.

Végre George föláll s menni készül. Ugyanekkor Mr. Bucket is föláll. Utoljára is még pajkoskodik a gyerekekkel s eszébe jut a megbízás.

— Nos, házigazda — ajánlhatna egy jó használt gordonkát ?

— Akár egész tucattal — mondja Mr. Bagnet.

— Köszönöm — mondja Bucket és keményen meg-

szorítja Bagnetnek kezét. — Vigyázzon, jóhangú legyen! Barátom mester rajta . . . Jó lesz, ha holnap, mondjuk, délelőtt féltizenegykor beszólok? Talán akkor megmondhatja néhány jóhangú gordonka árát.

— Minden rendben lesz — mondják Mr. és Mrs. Bagnet.

— Köszönöm. Jóéjtszakát, Madam. Jóéjtszakát, házigazda. Jóéjtszakát, gyerekek. Köszönöm ezt a kedves estét.

Elbúcsúzik a családtól, ez szintén köszöni neki azt az örömet, melyet társalgásával szerzett.

— S most, George barátom, menjünk! — mondja Mr. Bucket s a boltajtóban karonfogja.

Mivel a szomszédos utcák szűkek s rosszul kövezettek, nem a legkellemesebb a járásnak ez a módja. Annálfogvást George ajánlja, hogy menjenek egyenként. De Mr. Bucket, aki nagyon ragaszkodik barátjához, feleli:

— Csak egy pillanatig várjon még, George, valamit akarok mondani önnek — s nyomban betaszigálja egy korcsma szobájába, hol szembe áll vele s hátát az ajtónak veti.

— És most, George — mondja Mr. Bucket — a kötelesség kötelesség s a barátság barátság . . . Foglyomul kell magát tekintenie, Georg.

— Foglyul? . . . S miért? — válaszolja a lovaskatona, mintegy villámtól sujtva.

— Nem hallott-e történetesen valamit egy gyilkosságról?

— Gyilkosságról?

— Ön ma délután nagyon izgatott volt. Mondom, nem hallott-e történetesen valamit egy gyilkosságról?

— Nem. Hol történt gyilkosság?

— Hallja csak, George — mondja Mr. Bucket — vigyázzon, ne keverje jobban bele magát szavaival. Megmondom, miért tartóztatom le önt. Gyilkosságot követtek el Lincoln's Inn Fieldsben . . . egy Tulkinghorn nevű urat lőttek agyon a múlt éjjel. Ezért tartóztatom le önt.

A lovaskatona a mögötte levő székre rogyik, nagy

verejtékcsopek gyöngyöznek homlokán s halásápadtra változik arca.

— Bucket ! lehetetlen, hogy megölték Tulkinghornt és hogy ön rám gyanakszik !

— George — feleli Mr. Bucket — minden bizonnyal lehetséges, mert úgy van. Este tíz órakor történt a gyilkosság. Nos, ön tudja, hol volt este tíz órakor és kétségen kívül be is tudja bizonyítani.

— A mult este ? A mult este ? . . . ismétli George gondolkozva s aztán agyába villan az emlékezet. — Szent Isten ! Ott voltam a mult este !

— Én is úgy tudom, George — feleli Mr. Bucket nagy megfontolással. — Aztán ön gyakran járt ott. Sokszor látták önt ott, nem egyszer veszekedni is hallották . . . Lássá, George, őszintén megvallom, száz guinea jutalmat tűzött ki Sir Leicester Dedlock, Baronet. Mi ketten mindig megértünk egymással s ha száz guineát lehet nyerni, miért ne nyerjem én inkább, mint más. Mindezekután remélem, tisztán belátja, hogy kézre kellett kerítenem önt. Kiáltsak segítségért vagy rendben van köztünk a dolog ?

Mikor George fölocsudott, katonásan fölállt :

— Jöjjön — mondja -- rendelkezésére állok.

— Várjon egy kissé, George ! — folytatja Mr. Bucket s kivesz zsebéből egy pár kézi bilincset. — George, ez súlyos vád s kötelességem parancsolja.

Haragos láng csap át a lovaskatona arcán, egy pillanatig tétovázik, de aztán összeszi kezét, odatartja s mondja :

— Itt van. Rakja rá !

Mr. Bucket egy pillanat alatt fölrakja a bilincset.

— No lássa, George — s egy köpenyeget vesz elő a szegletből és föladja a lovaskatonára — előre gondoltam érzésére s erre a célra hoztam ezt a köpenyeget. Így ! Ugyan ki ismeri meg ?

— Tegyen még egy szivességet. Húzza szememre a kalapot. Senkinek sem tudnék szeme közé nézni, bilinccsel a kezemen — feleli gyorsan George. — Az Isten szerelméért, húzza már szememre a kalapot !

Erre az unszolásra teljesíti Mr. Bucket George kívánságát s maga is fölteszi kalapját s kimegy zsákmányával az utcára. A lovaskatona szokásos szilárd lépteivel halad, de nem tartja föl fejét, Mr. Bucket pedig könyökével igazítja el Georgot az átjárókon és szegleteken keresztül.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Eszter elbeszélése.

Dealból hazajövet, egy levélkét találtam Jellyby Caddytól (mert mindig így neveztük), melyben azt írta, hogy egészsége nagyon megrendült s kimondhatatlanul örülne, ha engem láthatna. Caddy anyja volt. Én keresztanya. Caddy kis gyöngé, sovány Eszterkéjének keresztanyja. Ezért hát gyámom engedelmével Caddyhoz utaztam postán. Ő és Prince úgy fogadtak, mint egy fejedelemnőt.

Másnap, harmadnap ismét átkocsikáztam hozzájuk. Mikor harmadszori látogatás után este hazaérkeztem, mondta gyámtyám:

— Asszonykám, az örökös kocsizás igen megviseli Durden asszonyt. Egyidőre Londonba megyünk régi lakásunkba.

— Miattam ne, édes gyámom — mondtam — mert én sohasem vagyok fáradt.

— Hát miattam vagy Ada miatt, vagy mindkettőnk miatt. Gondolom, holnap valakinek születésnapja.

— Én is azt hiszem — mondtam s megcsókoltam az én lelkem kedvesemet, ki másnap huszonegyedik évét tölti be.

— Nos — jegyezte meg gyámom félig tréfásan, félig komolyan — ez nagy nap. Az én szép hugomnak egy és más dolga lesz függetlenségének megállapítása végett, amiért is mindnyájunkra nézve legalkalmasabb hely London. És most mondja, hogy van Caddy?

— Nagyon rosszul.

— Van-e jó orvosa?

— Hogy milyen, nem tudom. Hanem Prince is, én is szeretnék más orvos véleményét is hallani.

— Hát ott van Woodcourt.

Nem gondoltam erre a fordulatra. Egy pillanatra lelkembe villant minden, ami Mr. Woodcourtra vonatkozott életemben . . .

— Mit gondol, nem lesz kifogása ellene a betegnek ?

— Ellenkezőleg, azt hiszem, nagy megnyugvást szerezne neki. Különben is ismerősök. Gyakran látta Mr. Woodcourtot Miss Flitenál, kit oly készségesen ápolt.

— Rendben. Woodcourt itt járt ma délelőtt s holnap beszélek vele erre vonatkozólag.

Ez után a rövid beszélgetés után valahogy éreztem, hogy Adának is, Caddynak is meg kell mondanom, hogy Bleak-House asszonya leszek. Nem tartottam rendén valónak a fölfedezés halogatását. Azért mikor szobánkban voltunk és tizenkettőkor, mint első, köszöntöttem Adát születése napján, föltártam előtte John bácsijának jóságát és megemlítettem azt a nagy boldogságot és a bizalmat, mellyel megtisztelt. Nagy szeretettel fogadta az ujságot.

Másnap már Londonban voltunk. Ada születésnapja tiszteletére Mr. Woodcourt nálunk ebédelt. Jól éreztük magunkat, bár Richard igen hiányzott. Ettől a naptól kezdődőleg — gondolom, nyolc-kilenc hétig — igen sokat voltam Caddynál. Keveset láttam Adát, bár ő is gyakran eljött Caddyhez, hol az volt a föladatunk, hogy mulattassuk a beteget, de ő nem viselkedett a szokott meghitt módon.

Caddy kérésére magam hoztam rendbe szobáját, őt magát pedig egy világosabb és levegősebb szegletbe toltam ágyastól együtt, mint eddig volt. Aztán mindennap, mikor rendet csináltam, karjaiba adtam kis druszámat s leültem, csevegttem vagy dolgoztam vagy olvastam neki. Ilyen csendes órák egyikén elmondtam Caddynak, hogyan áll a dolog Bleak-Housezal.

Ebben az időben sokat láttam Woodcourtot, bár nem annyiszor, mint ahogy az ember képzelné, mert hát gyakran hazalopakodtam a találkozás elől. No, de azért elégszer

találkoztunk. Most már egészen kiengesztelődtem önmagammal. Mégis jól esett, hogy sajnál, mert csakugyan hiszem, hogy szüntelen sajnált...

Mikor Caddy erősen kezdett gyógyulni, némi változást kezdtem Adán észrevenni. Nem volt olyan nyílt irányomban, mint régebben. Irántam való gyöngédsége, szeretete, hűsége a régi volt. Nem értettem...

S folyvást ugyanaz az árnyék fátyolozódott köztem és az én lelkem, kincsem között.

Egyik este, mikor mindhárman együtt ültünk, gyámom betette könyvét és kérdezte:

— Úgy hát, Durden asszony, Woodcourt tökéletesen helyreállította Caddy egészségét?

— Úgy van — mondtam — és akinek akkora hálával fizetnek, mint a Caddyé, az gazdagnak mondhatja magát.

— Ej, hiszen olyan gazdaggá tennők, mint ahogy csak lehet, csak tudnók, miként. Nem igaz, asszonykám?

Nevettem, amint varrtam és azt feleltem, hogy a gazdagság megronthatná és sok beteg, mint Miss Flite, Caddy és sok más — fájdalmasan nélkülöznék.

— Igaz — mondta gyámom. — Erre nem gondoltam. De azt hiszem, annyira csak szeretnők gazdaggá tenni, hogy élhessen, békés lelki nyugalommal működhessék? Hogy legyen saját boldog házi élete és háztartása — s meglehet, házi istennője?

Mondtam, ez egészen más dolog. Ebben mindnyájan megegyezünk.

Fölpillantottam Adára, ki velem szemben ült s láttam, hogy könnyek peregnek le arcán. Vállamra hajtottam Ada fejét s mondtam, hogy nincs egészen jól és fölvezettem szobájába.

— Ó, édes jó Eszter — mondta Ada — ha csak rá tudnám magam szólni, hogy szóljak neked és John bácsinak, mikor együtt vagytok?

— Miért ne szólnál nekünk, Ada?

Ada lecsüggesztette fejét és szorosabban ölelt szívéhez.

— Ó, ha elgondolom ezeket az éveket és John bátya

atyai gondoskodását, a régi, köztünk való boldog viszonyt, mitevő legyek, Istenem, mitevő legyek ?

Bizonyos csodálkozással héztem az én szép gyermekeimet, de jobbnak láttam cirógatással válaszolni s aztán életünk apróbb emlékeire fordítottam át a társalgást. Mikor Ada lefeküdt, visszatértem gyámtyámhoz, hogy jóéjtszakát mondjak neki. Aztán visszamentem Adához s leültem ágya mellé.

Már elaludt. Ahogy néztem, gondoltam, hogy megváltozott kissé. De nem tudtam meghatározni, hogy miben. Mondtam magamban, Richardért búsul és tanakodtam magamban, mi lesz a vége ennek a szerelemnek.

Mikor Caddy betegsége idején haza-hazajöttem, mindig varrásnál találtam Adát és mindig eltette varrását és sohasem tudtam, min dolgozik. Folyvást tanakodtam, min dolgozhatik, mert nyilván nem a maga számára való volt az.

Mikor megcsókoltam, észrevettem, hogy egyik kezét a vánkos alá rejtette.

Lefeküdtem s reggel fölébredtem és úgy vettem észre, hogy folyvást ugyanaz az árnyék fátyolozódik köztem és az én lelkem, kincsem között.

★

Mikor Mr. Woodcourt Londonba megérkezett, még aznap elment Symod's Innbe. Mert attól a pillanattól kezdve, hogy megkértem, legyen barátja Richardnak, sohasem felejtette el ígétét.

Hivatalában találta Mr. Vholest s megkérdezte tőle, hol van Richard lakása.

— Mr. Carstone lakása nincs száz mértföldnyire innen, Sir. Üljön le, Sir — mondta Mr. Vholes.

Mr. Woodcourt megköszönte a szivességet, de mondta, hogy nincs más dolga Mr. Vholessel, mint amit kérdezett.

— Helyesen, Sir. Azt hiszem, Sir — mondta Vholes, folyvást hallgatagon üléssel kínálgatva Woodcourtot azzal, hogy nem mondta meg a lakást — önnek van befolyása Mr. Carstonera.

— Magam sem tudtam — felelte Woodcourt — de

hát ön jobban tudja. Különben kérem, Mr. Carstone lakáscímét.

— Csak egy percet engedjen még, Sir — mondta Vholes. — Mr. Carstone nagyban játszik, Sir s nem játszhatik pénz nélkül... Sir, becsülettel szólva, pénz a jelszó. Én Mr. Carstone szerencsejátékáról nem mondok véleményt. Lehet, hogy jó ha tovább játszik, lehet, hogy jobb ha abbahagyj. Éna. semmit sem mondok. Nem, Sir.

— Jó, jó, de ezek a dolgok nem érdekelnek.

— Bocsánat, Sir! — felelte Vholes — azt már egy percre se hiszem el, hogy egy olyan úri embert mint ön, ne érdekelné, ami barátjára vonatkozik.

— Nos, Sir — válaszolta Mr. Woodcourt — ez meglehet. Engem különösen lakása érdekel.

— (A számot, Sir) — mondta Mr. Vholes — (gondolom, említettem már). Ha Mr. Carstone folytatni akarja ezt a nagy játékot, alapjának kell lennie. Jelenleg van alap. De a további játékhoz nincs pénz. Pénz nélkül csak addig dolgozhatom Mr. Carstone érdekében, míg a költségeket fedezik a per alatt levő dolgok, de ezen túl nem. Mert akkor vagy három lánynomnak kellene rövidséget okoznom, vagy tisztos atyámnak, kit egészen én tartok el Taunton-völgyében vagy más valakinek. Az én eltökélésem pedig az, Sir, hogy senkinek se okozzak rövidséget.

Mr. Woodcourt csipősen jegyezte meg erre, hogy örömmel hallja.

— Ezért használtam föl minden alkalmat, Sir — mondja Vholes — hogy nyíltan megismertessem Mr. Carstone barátjával Mr. Carstone ügyeinek állását. Én megérdemlem a béremet.

— Mr. Carstone lakása, Mr. Vholes?...

— Sir, gondolom, említettem már, hogy a szomszédos ajtó. A második emeleten megtalálja Mr. Carstone lakását. Mr. Carstone ügyvéde közelében kívánt lakni...

Erre Mr. Woodcourt elköszönt s fölkereste Richardot. Most már jól megértette megváltozott külsejét.

Kopottasan bútorozott komor szobában találta. Könyv volt a kezében, de aligha olvasott.

— Woodcourt barátom! — kiáltotta Richard ki-
nyujtott kézzel ugorva föl — úgy jelenik meg előttem, mint
valami lélek.

— Barátságos lélek gyanánt. Hogy megy dolga ezen
a halandó világon?

Leültek egymás mellé.

— Elég rosszul s elég lassan — mondta Richard —
legalább, ami az én részemet illeti.

— Micsoda rész az?

— A kancelláriai per.

— Sohasem hallottam — felelte Woodcourt fejét
rázva — hogy valaha jól ment volna.

— Én sem — mondta Richard szomorúan. — Ki is
hallotta volna.

Egy pillanat alatt kiderült arca s természetes nyilt-
ságával mondta:

— Woodcourt, tudja meg, ezalatt a hosszú idő alatt
nem sok jót tettem. Nem akartam ártani, de mintha nem
lennék képes egyébre. Meglehet, jobb lett volna elkerül-
nöm a hálót. Röviden szólva, az volt a bajom, hogy nem
volt célom, most kaptam célt vagy megkapott a cél,
késő már erről vitatkozni. Fogadjon el így, amilyen va-
gyok s gondolja rólam a legjobbat.

— Rendben! — mondta Mr. Woodcourt. — Tegye
viszont ön is azt velem.

— Ó, ön! — válaszolta Richard. — Ön és én, igen
különböző teremtmények vagyunk.

Szomorúan szólt és egy pillanatra erőt vett rajta a
kimerültség.

— Ej, no! — kiáltotta, leküzdve a kimerültséget —
mindennek van egyszer vége. Meglátjuk! Elfogad hát
így, amilyen vagyok.

— Természetesen el.

Erre nevetve, de nagy bensőséggel kezét szorí-
tottak.

— Woodcourt, van valami, amit már most meg kell
említenem. Azt hiszem, tud unokahugommal való el-
jegyzésemről.

Mr. Woodcourt azt felelte, hogy én gyakran céloztam arra beszélgetés közben.

— Kérem hát, ne tartson önzőnek. Ada érdekei égyek az enyémmel. Vholes mindkettőnkért dolgozik. Gondolja meg ezt! . . . Lássa, ki nem állhatnám azt a gondolatot, hogy olyan egyeneslelkű férfi előtt mint ön, önzőnek tűnjem föl. Akarom Ada igazát csakúgy, mint a magamét. Mindent, amit csak összekaparíthatok, kockára teszek, hogy célt érjek. Kérem, gondolja meg ezt!

Később, mikor Woodcourt elbeszélte nekem Symod's Innben történt első látogatását, különösen sokat beszélt Richardnak erről a szenvedélyességéről. Újra föltámadt bennem az a félelem, mely azelőtt is kísértett, hogy Vholes Ada kis vagyonát is fölemésztí s hogy Richard önigazolása valószínűen erre mutat. A találkozás akkorában volt, mikor Caddyt kezdtem ápolni és most visszatérek ahhoz az időhöz, mikor Caddy fölgyógyult s folyvást ugyanaz az árnyék fátyolozódott köztem és az én lelkem, kincsem között.

Ezen a reggel azt indítványoztam Adának, hogy látogassuk meg Richardot. Csodálkoztam, hogy habozott s nem örült annyira, ahogy vártam.

Hamar felöltözködtünk és elindultunk. Komor nap volt s közbe-közbe hűvös eső esett.

Nem valami könnyen, de végre is megtaláltuk Richard lakását. Ada indítványára kopogtatás nélkül benyitottunk. Richardot poros irománycsomókkal borított asztalra hajolva s merengve találtuk. Akárhova néztem, mindenütt azokat a baljós szavakat olvastam: «Jarndyce contra Jarndyce». Igen melegen fogadott. Leültünk.

— Ha egy kissé előbb jönnek, itt találják Woodcourtot. Nincs még egy ilyen derék fickó, mint Woodcourt. Mindig szakít időt, hogy beszéljon. S olyan vidám, eleven, józan gondolkodású, komoly akaratú; egy szóval minden, ami én nem vagyok, hogy kiderül a szoba, mikor jön s elsötétül, mikor elmegy.

— Isten áldja! — gondoltam — hogy ily hűségesen megtartja ígéretét.

Richard megint az irományokon merengett.

— Egészséges ez a lakás, Richard ? — kérdeztem.

— Nos, édes Minerva — felelte Richard kacagva — nem valami vidám hely. Hanem ideiglenesen megjárja. Közel van a hivatalokhoz és Mr. Vholeshez.

— Meg lehetne válni mindkettőjüktől . . .

— Jót tenne nekem ? — mondta Richard erőltetett nevetéssel. — Hanem ez csak egy módon történhetnék. Jobban mondva kettő közül egy módon. Vagy a pernek kellene bevégeződni vagy a peresnek kellene végének lenni. Hanem inkább legyen vége a pernek, úgy-e angyalom ?

Ezeket az utóbbi szavakat Adához intézte, aki közelében ült. Ada folyvást hallgatott s csendes volt.

— Igazat szólva, ingadozom egy kissé — folytatta Richard. — Néha reményelek, néha nem egészen, de szinte kétségbeesem. Nagyon fáradok . . . néhányszor föl-s alá járt a szobában s aztán ledőlt a pamlagra. — Igen fáradok — ismétli komoran. — Olyan igen, igen lankasztó munka !

Ezeket a szavakat merengve mondta. Karjára támaszkodott s a földre nézett, mikor is Ada fölállt, letette kalapját, melléje térdelt, mindkét karjával átölelte s arcát felém fordította. Ó, mennyi szerelem sugárzott arcáról !

— Eszter, édesem — mondta legnyugodtabban — én nem megyek többé haza.

Ezekre a szavakra az én lelkem, kedvesem, keblére vonta Richard fejét s ott nyugtatta.

— Beszélj el, drágám, Eszternek, hogyan történt — mondta Richard.

Karjaimba zártam Adát. Hallgattunk kis ideig.

— Édes kis szívem. Szegény, szegény angyalkám ! — igen sajnáltam.

— Eszter, megbocsátasz-e ? Megbocsát-e John bácsi ?

— Drágám — mondtam — a legnagyobb igazságtalanság vele szemben, csak egy pillanatra kételkedni bocsánatában. És ami engem illet ! . . . Ugyan, az Istenért, mit kellene nekem megbocsátanom !

Letöröltem zokogó anygalkám szemét s melléje ültem a pamlagra s Richard is mellém ült a másik oldalra s akkor visszaemlékeztem arra a régi estére, mikor először vallozták be nekem titkukat, elmondták, hogyan történt az egész.

— Minden, amim volt, Richardé volt — mondta Ada — s Richard nem akarta elfogadni és hát mit tehettem, Eszter, mint hogy feleségévé lettem, mikor annyira szerettem.

— S ön, Durden asszony, annyira el volt foglalva — mondta Richard — hogy nem szólhattunk akkoriban önnnek ! Egy reggel kimentünk és megesküdtünk.

— És mikor megtörtént — mondta Ada — mindig gondolkoztam, hogyan mondjam meg neked, aztán meg azt gondoltam, talán jobb, ha nem tudod és John bácsi se tudja. Sokat gyötrődtem.

Nem is emlékszem, mit mondtam erre.

Később Ada elővette jeggyűrűjét kebléből, megcsókolta s ujjára húzta. Ekkor megemlékeztem az utóbbi éjre s mondtam Richardnak, hogy esküvője óta mindig viselte éjjel, mikor senki sem látta. Aztán elmondtam Adának, miként láttam, hogy a vánkos alá rejtette kezét, bezzeg akkor nem sejtettem, miért. Mire[?] aztán ismét mindent újra meg újra elbeszéltek.

Igy mulott az idő, míg végre a hazamenetelre kellett gondolnom. No, most jött ám a java. Ada nyakamba borult s mondta, mitevő lesz nélkülem ! Richard is oda volt.

— Tudtára adom a fiatal párnak — mondtam — hogy csak azért megyek most, hogy holnap visszajöjjek s addig jövök-megyek, míg rám un a Symond's Inn. Azért hát nem is búcsúzó s a két kezem közé fogtam Ada édes arcát, utolsó csókot nyomtam rá, nevettem és elszaladtam.

Hogy sirtam, mikor lenn voltam a lépcsőn ! Szinte úgy tetszett, mintha örökre elvesztettem volna Adát. Végre is megembereltem magamat, kocsiba ültem s úgy mentem haza. Gyámom elment hazulról és nem jött vissza

ebédre. Egészen egyedül voltam, azért hát ismét elkezdtem sírni egy kissé. Nem tudtam megszokni Ada hiányát.

Alkonyatkor Charleyval kimentünk az édes angyal lakásához. Sötét volt már, mikor odaérkeztünk s gyertya égett a sárga ablaktáblák mögött. Charleyt lenn hagytam a lépcsőnél s magam pedig fölszaladtam könnyű léptekkel. Hallgatóztam néhány pillanatig, a ház penészes csendjében fiatal hangok suttogását véltem hallani. Ajkamat az ajtón levő névjegyhez nyomtam, csók gyanánt a drága számára és csendesen visszamentem, azt gondolva, hogy valamelyik nap megvallom ezt a látogatást.

Gyámom otthon volt s elgondolkozva állt a sötét ablaknál. Mikor beléptem, arca földerült és szék után nyult. Hanem, ahogy leültem, a gyertya épen arcomra világított.

— Asszonykám — mondta — hát sírt ?

— Egy keveset, gyámom — mondtam. — Ada oly igen fájlalja . . .

Karomat karosszéke hátára tettem s láttam, hogy szavaim s pillantásom Ada üres székére előkészítette őt.

— Férjhez ment Ada, édesem ?

Elmondtam neki mindent s hogy Ada első kérése az volt, vajha bocsátana meg neki.

— Nincs szüksége bocsánatra — mondta gyámom. — Áldja meg az Isten őt és férjét ! . . . Szegény Ada ! szegény Richard !

Egyikünk sem szólt erre többet, míg végre gyámom fölsóhajtott :

— Nos, drágám ! Üres lesz Bleak-House !

— De megmarad asszonya, gyámom és mindent el fog követni boldogítására.

— És sikerül is, szívem.

A levél nem okozott egyéb különbséget közöttünk, mint hogy a mellette való szék lett az én ülésem. Most sem tett egyebet. Régi vidám atyai tekintetével nézett rám, a régi módon tette kezemre kezét s ismét mondta :

— Sikerül, édesem. Mégis üres lesz Bleak-House, asszonykám !

Fájt nekem, hogy csak ennyit szóltunk róla. Csalódást éreztem. Féltem, hogy nem voltam olyan, amilyen szerettem volna lenni, a levél és válasz óta.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Megátalkadottság.

Másnap korán reggel, épen mikor a reggelihez ültünk, azzal a csodálatos ujsággal sietett hozzánk Mr. Woodcourt, hogy rettenetes gyilkosság történt, mely miatt Mr. Georget elfogták s börtönbe zárták. Mikor említette, hogy Sir Leicester Dedlock nagy jutalmat tűzött ki a gyilkos elfogására, nem értettem eleinte, miért voltam egészen oda, de néhány szó fölvilágosított, hogy a meggyilkolt Sir Leicester ügyvéde s rögtön agyamba villant anyám rettége a félelmes ügyvédtől. A sok-sok hirtelen elgondolás, az ügyvéd halála, anyámnak hozzávaló viszonya, oly izgalomba hoztak, hogy alig tudtam az asztalnál ülni. Képtelen voltam a beszélgetést követni. De mikor magamhoz tértem s láttam, mily részvéttel beszélgettek Mr. Georgeről, megemlékeztem, milyen kedvezőleg ítéltünk mindig róla, olyan élénk részvét keletkezett lelkemben, hogy teljesen magamhoz tértem.

— Gyámom, úgy-e, nem hiszi, hogy méltán vádolják őt ?

— Nem hihetem, ismervén becsületes nyíltságát, gyermeki szelidségét. Nem hogy nem hiszem vagy nem akarom hinni, hanem nem tudom hinni !

— Én sem — mondta Mr. Woodcourt. — De a látszat ellene vall. Hevesen haragudott az elhunyt úri emberre. Maga is elismeri, hogy a gyilkosság színhelyén volt kevés perccel a gyilkosság előtt. Őszintén hiszem, hogy úgy nem bűnös, mint én — de amiket említettem, olyan okok, melyek ráterelik a gyanut.

Mr. Woodcourt említette aztán, hogy a lovaskatona szolgálja még hajnal előtt nála járt, mert a lovaskatona megbizta, mondja meg nekünk, hogy ő tökéletesen ártatlan és ezt a legünnepélyesebb esküvel bizonyítja. Mr. Wood-

court csak azzal tudta megnyugtatni a jó embert, hogy korán reggel eljött hozzánk az üzenet ismétlése végett. Hozzátette, hogy most épen a fogoly látogatására akar indulni.

Gyámom rögtön mondta, hogy ő is csatlakozik. Magam is velük mentem.

Tág épület volt a börtön, sok egymáshoz hasonló udvarral és folyosóval. Boltives szobában, mely földszintes pincéhez hasonlított, találtuk egyedül a lovaskatonát. Padon ült az egyik szegletben, de fölállt, mikor a zárt nyittatni hallotta.

Mikor meglátott minket, felénk jött szokott nehéz járásával, megállott s könnyedén meghajtotta fejét. De mikor én kézfogásra nyújtottam kezemet, egy pillanat alatt megértett.

— Mondhatom, kisasszony és uraim, nagy kő esik le szívemről — mondta nagy melegséggel köszönve nekünk s nagy lélekzetet véve. — És most nem törődöm a végével.

Aztán engem ülésse kinált meg a padon.

— Először is, George, tehetünk valamit személyes kényelmére? — kérdezte gyámom.

— Semmit sem, Sir — felelte Mr. George egy kis gondolkodás után. — Ha dohányozni lehetne... de nem szabad.

— Hogy áll most az ügye?

— Hát, Sir, jelenleg elhalasztották újabb vallatásig. Bucket értesített, hogy időről-időre újabb vallatásokat kér, míg az ügy teljesen ki nem kerekedik.

— Az Istenért, ember! — kiáltott fel gyámom — hiszen ön úgy beszél magáról, mintha valami idegen lenne... Még az ártatlannak is óvatosnak kell lenni védelmében.

— Bizonyára, Sir. S én is úgy tettem. Azt mondtam a törvényszéki uraknak: Uraim, olyan ártatlan vagyok ebben a vádban, mint önönmaguk. Amiket ellenem fölhoztak, tökéletesen igazak és én egyebet nem tudok róla... Mit tehetek többet. Ez az igazság.

— Ügyvédet kell fogadnia — folytatta gyámom. — Majd keresünk önnek egy jó ügyvédet.

— Bocsánat, Sir — mondta Mr. George, egy lépést hátrálva. — Ezt is igen köszönöm.

— Nem akar^{sz} ügyvédet fogadni ?

— Nem, Sir — Mr. George a legviharosabban^{sz} rázta fejét s aztán egy per^{sz}nyi gondolkodás után folytatta :

— Lássák, kisasszony és uraim, békóba vertek, bőr^{sz}tönbe zártak. Megbélyegzett emberként állok itt. Lövöl^{sz}démet fenekestül fölforgatta és kifirtatta Bucket, mindene^{sz}met, amim van — pedig ugyancsak kevés — úgy össze^{sz}forgatták, hogy magam sem ismernék rá . . . Ha nem adtam volna magam kóbor életre, ez sohasem történt volna velem. De megtörtént. S most az a kérdés, mit tegyek . . . A meg^{sz}gyilkolt úr is ügyvéd volt s keményen tartott körmei között. Ha nem lett volna vele dolgom, nem ülnék itt. Mit tettem volna, mikor idezártak ? Ügyvédet fogadtam volna.

Megállt, mert csörögni hallotta a zárt és nem folytatta, míg az ajtót föl nem nyitották és be nem csukták. Mindjárt megmondom, miért nyitották föl.

— Ügyvédet fogadtam volna, ki így szólott volna : Védencem nem mond semmit, védencem fenntartja magá^{sz}nak a védelmet, védencem ezt meg ezt teszi . . . Tegyük föl, ártatlan vagyok s ügyvédet fogadok. Ügyvédem inkább hinné, hogy vétkes vagyok. Mit tenne ? Befogná a számat, úgy tenne, mintha vétkes volnék, bizonyos körülményeket elhallgatna, boncolgatná a tanuvallomásokat, szörszálakat hasogatna s meglehet, megszabadítana ! Hanem nekem az ilyen megszabadulás nem kell. Inkább szeretném, ha a magam módja szerint fölakasztanának — bocsánat, hogy ilyen kellemetlen dolgot említek. Ezzel azt akarom mon^{sz}dani, hogy egészen tisztán kell állanom vagy meg se sza^{sz}baduljak.

Egy-kettőt lépett a kőpadlaton, visszament az asztal^{sz}hoz s bevégezte, amit mondani akart.

— Ezerszer köszönöm irántam való részvétüket. Katonai kötelességemen kívül egyéb jót ebben az életben

nem tettem s ha a legrosszabb ér, learatom amit vetettem. Nem hozok gyalázatot rokonokra, nem lesz senki szerencsétlen miattam — és . . . és . . . ez az egész, amit mondani akartam.

Az ajtót azért nyitották föl, hogy beeresszenek rajta egy másik vén katonát s egy naptól barnult, villogó szemű, egészséges kinézésű asszonyt egy kosárral, ki mihelyt belépett, figyelemmel hallgatott mindent, mit George mondott. Mr. George barátságos fejbiccentéssel s pillantással fogadta őket, de minden egyéb különös köszönés nélkül beszéde közben. Most pedig melegen kezét szorított velük és mondta :

— Miss Summerson és uraim, vén pajtásom, Bagnet Mátyás és felesége, Mrs. Bagnet.

Mr. Bagnet feszes, katonás üdvözléssel, Mrs. Bagnet pedig egy bókkal viszonzotta a bemutatást.

— Igaz — mondta George — az ő házuknál fogtak el.

— Jóhangú használt gordonkával — szolt közbe Mr. Bagnet bosszúsan. — Egy barátja számára.

— Alkalmasint mindent hallottál, mit a kisasszonynak s ezeknek az uraknak mondtam. Tudom, te is helyben hagyod.

Egy kis fontolgatás után Bagnet azt mondja :

— Anyóka, mondd meg véleményemet. Helybenhagyom-e vagy sem ?

— Igazán, George — kiáltott föl Mrs. Bagnet s ki-pakolta kosarát, melyben egy darab füstölt disznóhús, egy kis tea, cukor s egy fél kenyér volt — tudnia kellene, hogy nem hagyja helyben. Az ember szinte megtévelyodhatnék, ha önt hallja. Így sem akar megszabadulni, úgy sem akar megszabadulni — hát mirevaló ez a válogatás. Bolond beszéd és esztelenség, George !

— Ne legyen kemény hozzám a szerencsétlenségben, Mrs. Bagnet — mondta könnyedén a lovaskatona.

— Hordja a manó a szerencsétlenségét — kiáltott föl Mrs. Bagnet. — Soha életemben annyi bolondságot összehadarni nem hallottam, mint amennyit ön mondott az előbb ennek a tisztes társaságnak. Édes Istenem, hát

mért ne fogadna akár tíz ügyvédet, ha ez az úr ajánlja ?

— Igen okos asszony — mondta gyámom. — Remélem, rábeszéli, Mrs. Bagnet.

— Rábeszélem-e, Sir ? — válaszolt az asszony. — Isten áldja, nem én. Nem ismeri ön Georgot. Ha egyszer valamit a fejébe vett, abból nem enged . . . Hanem azért elfogadhat egy falat ebédet, itt van, la.

— Köszönöm, elfogadom — felelte a lovaskatona.

— Igazán ? — mondta jóságos zsémbeskedéssel. — Csodálkozom, hogy ki nem éheztetni magát a maga módja szerint — már előzőleg is néhányszor, most megint rám-nézett s aztán az ajtóra, pislogatásából végre is megértettem, hogy menjünk s várjunk rá az ajtón kívül. Hasonló módon közöltem ezt gyámommal és Mr. Woodcourttal, fölálltam.

— Remélem, jobban megfontolja a dolgot, Mr. George — mondtam. — Mire újra meglátogatjuk, okosabb nézetten találjuk . . . Vegye fontolóra, hogy ennek a titoknak a kiderítése s a valóságos tettes fölfedezése önön kívül másokra nézve is a legnagyobb fontosságú lehet.

Tisztelettel hallgatott rám, de különös figyelem nélkül. Nézte (mint később mondta) testalkatomat s magasságomat, mely úgy látszik, hirtelen föltűnt neki.

— Csodálatos — mondta. — Pedig akkor is úgy tűnt föl előttem.

Gyámom megkérdezte, mit ért e szavak alatt.

— Lássa, Sir — felelte George — azon az estén, mikor szerencsétlen csillagom az elhunyt küszöbéhez vezetett, a sötétben egy Miss Summersonhoz annyira hasonló alakot láttam előttem elmenni, hogy majdnem megszólítottam.

Egy pillanatig oly borzasztó érzésem volt, minőt sem azelőtt, sem azután nem s remélem, sohasem is érzek.

— Lejött, mikor én fölmentem — mondta a lovaskatona — s a holdvilágos ablak előtt haladt el bő, fekete, rojtos köpenyegbe burkoltan. Nem tartozik a fennforgó tárgyhoz, csakhogy az alak annyira hasonlított Miss Summersonhoz, hogy most újlag is föltűnt.

Nem tudom szavakkal kifejezni, hogy mi minden hullámozott keblemben. Csak annyit mondhatok, hogy szinte kötelességemnek tartottam a nyomozás figyelemmel való követését. Hogy miért, erre már nem tudtam volna tisztán válaszolni . . .

Elhagytuk hárman a börtön épületét s egy darabig a tágas kapu előtt sétáltunk. Nem sokáig vártunk, mert Mrs. Bagnet is kijött és hozzánk csatlakozott urával.

Könny csillogott Mrs. Bagnet szemében.

— Nem akartam Georgeval éreztetni, de rosszul áll szegénynek az ügye.

— Nem, ha gondoskodunk róla és segítjük — mondta gyámom.

— Uraságod jobban tudhatja — mondta Mrs. Bagnet, sebesen megtörölve két szemét szürke köpenyege szélével — de azért féltem. Annyit mondott, amit nem kellett volna és aztán Bucket olyan álnok.

— Használt gordonkájával — mormogta Mr. Bagnet.

— Hanem jöjjenek ide a szegletbe, mondok valamit . . . Találtam új eszközt, mellyel hatni lehetne Georgera — mondta izgatottan Mrs. Bagnet.

— Hiszen ön aranyat ér — kiáltotta gyámom. — Folytassa.

— Hát mondom, mind hiábavalóság, mit rokonairól mondott Mr. George. Ezek semmit sem tudnak róla, de ő tud róluk. Néha-néha nekem többet mondogatott, mint másoknak s nem hiába beszélt egyszer Woolwichnak az anya őszülő fejről s barázdás arcáról. Száz fontban fogadok, anyját látta azon a napon. Él anyja és egyenest ide kell hozni.

Mrs. Bagnet nyomban gombostűket szedett elő, kezdte köröskörül föltűzni szoknyáját, mit meglepő ügyességgel és gyorsasággal végzett el.

— Lignum — mondta Mrs. Bagnet — vigyázz a gyermekekre, öregem, add ide az esernyőt! Megyek Lincolnshirebe, hogy elhozzam az öregasszonyt.

— De az Isten szerelméért, asszony! — kiáltotta gyámom zsebredugott kézzel — hová megy? Van-e pénze?

Mrs. Bagnet egy bőrrerszényt mutatott elő, melyből néhány shillinget számlált tenyerébe s aztán tökéletes meglelégedéssel visszarakta a pénzt.

— Katona felesége vagyok. Megszoktam a magam módja szerint való utazást . . . Lignum, öregem — s megcsókolta — egyet neked s hármat a gyermekeknek. S most megyek Lincolnshirebe George anyjáért.

S valósággal útnak indult, mi pedig csodálkozva néztünk egymás szemébe. A szegletnél befordult s eltűnt.

— Mr. Bagnet — mondta gyámom — hát csak így útnak engedi ?

— Nem tehetek róla — felelte Bagnet. — Egyszer így jött haza. Más világrészből. Ugyanezzel a szürke köpenyeggel, esernyővel. Amit anyóka mond, meg is teszi !

— Akkor tényleg olyan becsületes és tisztalelkű, mint amilyennek látszik — felelte gyámom.

— Nincs párja — mondta Mr. Bagnet hátrafordulva, amint ő is dolgára ment. — De sohasem vallom be előtte. Fönn kell tartani a fegyelmet.

TIZENHATODIK FEJEZET.

A nyom és az igazi bűnös.

Sok ember gyült Lincoln's Inn Fieldsbe a temetés napján.

Sir Leicester Dedlock személyesen jelen van a szertartáson. A kocsik sokasága igen nagy. A kocsiajtókon akkora a címergyűjtemény, hogy akár azt hihetné az ember, hogy a címer-hivatal elvesztette apját, anyját.

Mr. Bucket megbujva ül egy ilyen címeres hintóban s kényelmesen szemmel tartja a tömeget a redőnyön keresztül. Nagy bizonyosága férji gyengéd ragaszkodásának, hogy feleségét szólítja meg először is, ki az ő befolyása következtében az elhunyt házának lépcsőin talált helyet :

— Itt vagy, édes feleségem, itt ? — mormogja. — S lakónéd is veled van. Látlak, Mrs. Bucket. Remélem, jó egészségben vagy, édesem !

Most elhallgat, de figyelmes szemmel ül, míg a nemesi titkok letéteményesét lehozzák a koporsóban. Hol vannak most a titkok ? Most is őrzi ? . . . Mikor megindul a menet Mr. Bucket kényelmesen elhelyezkedik a sétakocsikázásra s mikor alkalom nyílik, kisiklik a kocsiból. Sir Leicester Dedlock házához megy, hol most némileg otthon van, hol tetszése szerint bármikor jöhet-mehet, hol minden órában szívesen látják, hol sokat tartanak rá.

Mr. Bucket nem kopogtat, nem csenget. Kulcsot adatott magának s tetszése szerint jön-megy. Mikor át-megy az előtérmen, Merkur levelet ad át neki.

Mr. Bucket nem sokat bajlódik a levelekkel, sem mint küldő, sem mint elfogadó. Mégis az elmúlt huszon-négy óra alatt hat levelet kapott.

— S ez is — mondja Mr. Bucket, kiterítve a levelet az asztalra — ugyanattól a kéztől való s ugyanazt a két szót foglalja magában : LADY DEDLOCK.

— Úgy, úgy — mondja Mr. Bucket — hanem e nélkül a névtelen levél nélkül is meg tudtam volna nyerni a jutalmat.

Miután a levelet betette fekete bőrtárcájába, épen jókor nyit ajtót, hogy beeresse ebédjét, melyet egy tisztességes étkezőasztalkán hoznak be egy üveg sherryvel, Mr. Bucket kedvenc italával. Megtölti nyomban poharát s csámesogva kiüríti. Aztán jó étvággal megebédel. Ebéd után a sherrytől elbóbiskol. Alighogy valamit pihent, beszólítják a társalgási terembe. Sir Leicester több este fogadta ott a mult napokban, hogy megtudja, van-e Bucketnek valami jelenteni valója. A társalgási teremben van Volumnia is és még egy öcsémuram.

Mr. Bucket meghajtja előttük magát, mindegyik embernek máshogyan. Sir Leicesternek hódolva, Volumniának udvariasan s öcsémuramnak közönségesen.

— Kíván-e, tiszt úr, négyszemközt szólni velem ? — kérdezi Sir Leicester.

— Ma este nem, Sir Leicester Dedlock Baronet.

— A legünnepeyesebben fölszólítom a tiszt urat — folytatja Sir Leicester — hogy minden ügyességét for-

dotsa ennek a kegyetlen gonosztettnek a kiderítésére. Ne tekintse a költségeket. Minden költséget fedezek.

Mr. Bucket meghajtja magát Sir Leicester bőkezűségének elismerésül.

— Kijelentem, hogy míg a gonosztevőt meg nem büntetik, csaknem az az érzésem, mintha szennyfolt volna nevemen . . . A mai szertartás fényes tanubizonyossága annak a tiszteletnek, mellyel az ország virága viseltetett elhunyt barátom iránt — különös hangsúllyal ejti ki ezt a szót : barátom, mivel a halál minden különbséget kiegyenlít.

A rövid szünetet arra használta föl Bucket, hogy megszólalt.

— Sir Leicester Dedlock Baronet, már nem sok van hátra. Az eset gyönyörű s ami még kíváncsot, remélem, képes leszek néhány óra múlva kipótolni.

— Örömmel hallom — mondja Sir Leicester. — Becsületére válik önnek . . .

Sir Leicester azt tartja, ideje, hogy elbocsássa a tiszt urat, azért méltóságteljesen lendít kezével — egy köszönőmmel kísérve — s így adja Mr. Bucket értésére, hogy vége a beszédnek, mehet.

Mr. Bucket szereti a társaságot. És hát nem válogatós. Jelenleg a kora téli esti órákban a vígan lobogó tűz előtt áll az előszobában s bámulja Merkurt.

— Fogadom, hogy ön van hat láb két hüvelyknyi magas — mondja Bucket.

— Három — mondja Merkur.

— Csakugyan ? . . . Gondolom, Mylady nincs itthon ?

— Ebéden van.

— Sokat jár ki naponta, úgy-e ?

— Elég sokat.

— Nem csoda ! — mondja Mr. Bucket. — Olyan, mint a friss citrom terített asztalon. Ékesség, gyönyörűség, akárhol jelenik meg.

Fölnyilnak az ajtók s Mylady átsiet az előtérben. Nagyon halvány, félgyászban van, két gyönyörű karperec van a karján.

Észreveszi távolról Bucketet, a másik Merkurhoz szól, aki hazakisérte.

— Mr. Bucket, Mylady — mondja ez.

Mr. Bucket előre jön.

— Sir Leicesterrel kíván szólni ?

— Nem, Mylady, már beszéltem vele.

— Van valami mondanivalója nekem ?

— Most épen nincs, Mylady.

Mylady alig áll meg, ezeket mind menőfélben mondja.

— Csakugyan, kedves szép asszony, — mondja Mr. Bucket Merkurhoz, mikor Mylady eltűnt a lépcsőkön — de nem látszik valami egészségesnek.

— Sokat szenved fejfájásban — mondja Merkur.

— Igazán ? kár ! — s Mr. Bucket sétát ajánl a fejfájás ellen.

— Hiszen sétál — mondja erre Merkur. — Néha két órát is, ha nagyon kinozza. Még éjjel is.

— Hát sétál éjjel is. Persze csak holdvilágnál.

— Természetesen.

— Most jut eszembe — mondja Mr. Bucket, kezét melegítve — azon az estén is kísétált, mikor az a dolog történt ?

— Magam nyitottam ki neki a kertajtót a túlsó utcában.

— S ott hagyta. Tudom. Láttam önt.

— Én nem láttam önt — mondja Merkur.

— Egy kissé siettem — válaszolja Mr. Bucket — egy kilencvenéves nagynénemet akartam meglátogatni Chelsea-ban. Van egy kis vagyona. Épen akkor haladtam el ott. Hány óra is lehetett ? Megvolt a tíz.

— Féltíz múlt.

— Igaza van. S ha nem csalódom, Myladyn bő, rojtos, fekete köpenyeg volt.

— Úgy volt.

Persze, hogy úgy volt. Mr. Bucketnek még egy kis dolga van fönn. Kézszorítással köszöni meg Merkurnak a kellemes társalgást.

★ ★ ★

Mr. Bucket másnap nagy napra készül. Tiszta inget vesz, vizeskefe segítségével lesimítja gyér fűrtjeit, mindenáron ünnepies külsőt akar magának adni. Mikor elfogyasztotta bőséges reggelijét, megsúgja Merkurnak: említse meg Sir Leicester Dedlock Baronetnek, hogyha kész fogadni, rendelkezésére állok. Sir Leicester visszaüzeni: sietni fog az öltözködéssel s tíz perc múlva a könyvtárban fogadja. Mr. Bucket a könyvtárba megy s megáll a tűz előtt és elgondolkozik.

Végre megjelenik Sir Leicester s leül karosszékébe.

— Sajnálom, hogy megvárakoztattam. Hanem ma későbbben keltem, mint szoktam. Nem érzem jól magam. Sok volt mostanság az izgalomból és bosszúságból... Négy szemközt kíván szólni?

— Igen. Annyira titokban, hogy kérni akartam, hogy becsukhassam az ajtót.

— Tessék — mondja Sir Leicester, mire Mr. Bucket ügyesen ráfordítja a kulcsot.

— Sir Leicester Dedlock Baronet, minden bizonyíték együtt van az ellen a személy ellen, ki ezt a gonosztettet elkövette.

— A katoná ellen?

— Nem, Mylord, nő volt a tettes.

Sir Leicester hátradől székében és fölkiált:

— Szent Isten!

— Most pedig, Sir Leicester Dedlock Baronet — kezdi Bucket a könyvtári asztalra támaszkodva kezével — olyan dolgokra vagyok köteles előkészíteni, melyek valószínűen igen megrázkódtatják... És most a dologra térek — mondja és leül egy közeli székre. — Lady Dedlockot... általánosan bámulják.

— Sokkal jobban szeretném, tiszt úr — jegyzi meg Sir Leicester mereven — ha teljesen kihagyná Mylady nevét a beszélgetésből.

— Magam is szeretném, de — lehetetlen.

— Lehetetlen?

— Lehetetlen. Minden, amit elmondok, Myladyre vonatkozik.

— Tiszt úr, teljesítse kötelességét — mondja Sir Leicester remegő ajakkal — de vigyázzon, Mylady neve nem az a név, amellyel közönséges emberek játékot űzhetnének !

— Sir Leicester Dedlock Baronet, kötelességem, hogy megmondjam önnek, az elhunyt Mr. Tulkinghorn régóta gyanakodott Lady Dedlockra.

— Ha egy szót mert volna szólni, saját kezemmel ütöttem volna le ! — kiált föl Sir Leicester és lecsapott kezével az asztalra.

— Sir Leicester Dedlock, az elhunyt Mr. Tulkinghorn elzárkózott s alattomos ember volt. Mi volt a szándéka, nem tudom. Hanem tőle tudom, hogy régóta gyanakodott Lady Dedlockra, hogy bizonyos kézirat látása folytán — itt ebben a házban s önnek jelenlétében — fölfedezte nagy szegénységben való élését bizonyos személynek, ki udvarolt Myladynak, mielőtt ön kezdte udvarlását és kihez férjhez kellett volna mennie — Mr. Bucket megáll s megfontolt nyomatékkal ismétli — s kihez férjhez kellett volna mennie ; ebben nincs kétség. Tulkinghorntól tudom, hogy mikor később ez az ember meghalt, gyanakodott Lady Dedlockra, hogy meglátogatta nyomorúságos lakását s pusztá sirját — egyedül s titokban. Saját nyomozásomból tudom — az elhunyt Tulkinghorn velem nyomoztatott —, hogy Lady Dedlock csakugyan megtette ezeket a látogatásokat, szobaleánya öltönyében. Azt hiszem, az elhunyt Tulkinghorn halála órájáig folytatta nyomozásait ; azt hiszem, közte és Lady Dedlock között azon a bizonyos estén a dolog miatt haragos összeszólalkozás történt. És most, Sir Leicester Dedlock Baronet, közölje ezt Myladyvel és kérdezze meg, hogy mikor eltávozott tőle Mr. Tulkinghorn, nem ment-e át maga is hivatalába bő, rojtos fekete köpenyben ?

Sir Leicester úgy ül a helyén, mint egy szobor s rámereszti szemét Bucketre.

— Mondja meg Myladynek, Bucket tudja, hogy elment a katona mellett a lépcsőn.

E percben nagy hangos láрма hallatszik föl az elő-

teremből. Mr. Bucket hallgatózik s csendesen kinyitja a könyvtár ajtaját s ismét hallgatózik. Aztán visszahúzza fejét és sietősen susogja :

— Sir Leicester Dedlock Baronet, amitől tartottam, megtörtént. Csakugyan hire ment a városban ennek a szerencsétlen családi ügynek Mr. Tulkinghorn hirtelen halálával. Elpalástolásának egyetlen lehetősége, ha beeresztjük azokat az embereket, akik most az ön alkalmazottaival civakodnak. Tud-e nyugodtan maradni, míg én ráncba szedem őket ? Tud-e majd biccenteni fejével, mikor épen úgy teszek, mintha valamit kérdeznék öntől ?

Sir Leicester ösztönszerűleg feleli :

— Tiszt úr, tegyen, amit legjobbnak lát !

Mr. Bucket leosont az előterembe, hol hamarosan csend lett. Nemsokára visszatér, utána két Merkúr egy tehetetlen öreget cipel széken. Ezt még egy férfi s egy nő követi. Mikor a Merkurók eltávoztak, Mr. Bucket ismét becsukja az ajtót.

— Nos, uraim s asszonyom, meglehet ismernek engem — mondja Bucket bizalmas hangon. — Bucket vagyok, a titkos rendőrség nyomozó osztályáról. Önök Sir Leicester Dedlock Baronettel akartak beszélni. Jól van. Beszélnek vele . . . Az ön neve, öreg úr, Smallweed. Ez a másik úr, gondolom, hitszónok ?

— Neve Chadband — szól közbe Smallweed.

— S a hölgy kétségkívül Mrs. Chadband ? . . . No, hát mondják, mit akarnak ? Hadd, halljuk ! Itt van Sir Leicester Dedlock Baronet.

Mr. Smallweed magához inti Mr. Chadbandet, egy percig susogva tanácskozik vele. Mr. Chadband hangosan mondja :

— Jól van, szóljon ön előbb ! — s visszavonul régi helyére.

— Én Mr. Tulkinghorn kliense és barátja voltam — sipolja Smallweed nagyapó — sok dolgom volt vele. Hasznára voltam, ő is nekem. Néhai Krook sógorom volt. Vagyona rám szállt. Irományai között találtam egy levél-csomagot, mely egyik elhunyt lakójáé volt s Lady Jane

nevű macskájának ágya fölött egy polc mögé volt elrejtve. Mr. Tulkinghornnak szüksége volt a levelekre s át is adtam neki, de előbb magam is átnéztem őket. A levelek a lakó kedvesétől valók voltak. Honória az aláírás. Előkelő név. Nincs ebben a házban, kit Honóriának hívnak ? Nincs, hogy is lenne ! S meglehet, nem is ugyanannak a kézírása ? Ó, nem, nem hiszem !

— Nos — vág közbe Mr. Bucket — végezze már ezt a beszédet s térjen át arra, ami Sir Leicester Dedlock Baronetet érdekli.

— Hát nem arról beszéltem, Mr. Bucket ? — rikácsolja Smallweed nagyapó. — Nem őt érdekli a dolog ? Hawdon kapitány s örökké szerető Honóriája . . . Hol vannak azok a levelek ? Én Mr. Tulkinghornnak adtam kezébe, nem másnak.

— Megmondom önnek. Nálam vannak. Ez az a csomag ?

Mr. Smallweed sóvárogva pislog egy kis csomagra, amit Bucket kabátjának valamelyik rejtett zsebéből vesz elő s az igazinak ismeri el.

— Nos, van még valami mondanivalója ? — kérdi Mr. Bucket. — Ne tartsa akkora száját, rosszul áll magának.

— Ötszáz fontot kívánok.

— Ne mondja. Talán ötvenet akar mondani — mondja Bucket nevetve.

Hanem hát úgy látszik, hogy Smallweed tényleg ötszázat akar.

— Ej no, ostoba követelés ! — mondja Bucket. — Kétszer ötven is elég rossz lenne, de mégis csak jobb. Nem volna okosabb, ha ön kétszer ötvenet mondana ?

Mr. Smallweed meggyőződése, hogy — nem.

— Akkor hát — folytatja Bucket — beszéljen Mr. Chadband.

Erre Mr. Chadband előlép, egy kis sima mosolygás után megkezdi beszédét :

— Barátim, mi . . . nőm, Rachel és én . . . a nagyok és gazdagok lakában vagyunk. Miért vagyunk itt ? Azért, mert meghívtak bennünket, hogy velük lakomázzunk ? Nem.

Tehát miért vagyunk itt? Bűnös titkokat tudunk-e s kérni jöttünk bűzát, bort, olajat . . . vagy mi egyre megy . . . pénzt, hogy megőrizzük a titkot? Valószínűleg, ezért vagyunk itt, barátim.

— Ön érti a dolgát — mondja Bucket figyelmes arccal — azért adja csak elő, mi az ön titka.

— Hadd kezdjünk hát hozzá a keresztény szeretet szellemében — mondja Mr. Chadband ravasz pillantással. — Rachel, nőm, lépj elő.

Mrs. Chadband sietősen előlép, hátratulja férjét és mogorva mosollyal néz Bucket szeme közé.

— Mivelhogy tudni akarja, mit tudunk mi — elmondom önnek. Segítettem fölnevelni Miss Hawdont, Lady Dedlock ő Ladységének leányát. Mylady nényénél szolgáltam, kit igen érzékenyen érintett a szégyen, mit testvére hozott rá. Még ő Ladységének is úgy adta elő, hogy a gyermek születésekor meghalt — csakugyan igen közel volt a halálhoz. De a gyermek él. Én ismerem. — Ezek után a szavak után föl kacag, keresztbe fonja karját s engesztelhetetlen kifejezéssel néz Mr. Bucketre.

— Gondolom — válaszolja a rendőrtiszt — ön egy húsz fontos bankjegyet vagy ennek az értéknek megfelelő valami ajándékot vár?

Mrs. Chadband csak föl kacag s megvetőleg mondja, ha tetszik, ígérhet húsz — pennyt.

— Jól van — mondja Mr. Bucket — most már értem, mit akarnak. Sir Leicester megbízott, hogy rendezzem el ezt a kis ügyet. (Sir Leicester gépiesen bólint.) Teljes figyelmemet ráfordítom. Most nem akarok zsarolási összeküvésre vagy egyéb ilyesmire célozgatni, mert úri emberek vagyunk itt és szándékunk a dolog szép szerével való elintézése. Csak máskor ne üssenek lármát. Sokat rontanak vele a dolgukon . . . Mr. Smallweed, csengethetek, hogy levigyék?

— Mikor szólhatunk ismét a dologról? — kérdi hűvösen Mrs. Chadband.

— Az Isten áldja meg az ilyen igazi asszonyt! Mindig kíváncsiak a drágák! — feleli udvariasan Mr. Bucket. —

Holnap vagy holnapután beszólok önhöz . . . Mr. Smallweedet sem fogom feledni kétszer ötven fontnyi követe-lésével.

— Ötszáz ! — kiáltja Smallweed.

— Helyesen ! Névleg ötszáz — Mr. Bucket meghúzza a csengőzsinórt. — Szabad-e, jó napot kívánnom önöknek úgy a magam, mint a házi úr részéről ? — kérdi behizelgő hangon.

Senki sem mer ellenmondani. A társaság visszavonul, ahogy jött. Mr. Bucket elkiséri őket az ajtóig, aztán visszatér és komoly arccal mondja :

— Sir Leicester, önre tartozik, meg akarja-e vásárolni ezeknek az embereknek a titkát. Én azt ajánlom, vásárolja meg. Elég olcsón jut hozzá . . . Így van az életben. Oda van a macska, az egerek táncolnak. A jég feltörött s az áradat rohan. Most pedig, ami a gyilkost illeti, akit el kell fogni . . .

Sir Leicester ébredezni látszik. Figyelemmel tekint Mr. Bucketre, aki az óráját nézi.

— A gyilkos jelenleg a háznál van — folytatja Mr. Bucket élénken. — Az ön jelenlétében fogom el. Mylord egy szót se szóljon és ne is moccanjon. Ném lesz semmi láрма. Estefelé ha tetszik, visszajövök, hogy halljam kívánságát ennek a szerencsétlen családi ügynek legtiszte-teségesebb elpalástolási módja iránt.

Mr. Bucket csenget s az ajtóhoz megy. Valamit súg Merkurnak, becsukja az ajtót, keresztbe font karral megáll mögötte. Egy pár perc múlva lassan fölnyílik az ajtó s belép — Mademoiselle Hortense, a francia nő.

Abban a pillanatban, ahogy belép, Bucket becsapja az ajtót s neki veti hátát. A hirtelen zajra megfordul a nő s megpillantja Sir Leicestert a karosszékből.

— Bocsánat — susogja gyorsan — azt mondták, senki sincs itt.

Visszafordul az ajtóhoz, szemben találja magát Mr. Buckettel. Arcán görcsös rángatózás villan át. Elsápad.

— Ez a fiatal hölgy lakóném, Sir — mondja Mr. Bucket, bólintgatva a nőnek. — Néhány hét óta lakóném.

— Mi köze ehhez Sir Leicesternek ? . . . Nagyon furcsa. Talán részeg ? — mondja Mademoiselle haragosan. — Előbb érkeztem feleségével ebbe az utálatos házba. Egy pár perc előtt elhagyott. Azt mondták ott lenni, hogy itt van a felesége. Idejövök s a felesége nincs itt. Mondja, mit jelent ez az ostoba bohózat ? Hagyja, hogy lemenjek, maga disznó — s fenyegetőleg dobbant lábával.

— Hallja csak, Mademoiselle — mondja Mr. Bucket hideg elszántsággal — üljön le erre a pamlagra.

— Miért ?

— Mert elfogom gyilkosság gyanúja miatt. Azt hiszem, tudja, melyik gyilkosságot értem. Szeretek minden nő iránt udvarias lenni — kivált ha idegen. Öntől függ, milyen legyek. Azért ajánlom, nyomban üljön le erre a pamlagra.

Mademoiselle teljesíti kívánságát s elfojtott hangon mondja : Ördög !

— Látta, most úgy viseli magát, mint ahogyan egy ilyen okos fiatal francia nőhöz illik. Most még egy tanácsot adok. Ne beszéljen sokat. Minél kevesebbet parliroz, annál jobb.

Mr. Bucketnek nagyon tetszik ez a francia magyarázat.

— S most hallja csak, Sir Leicester — mondja Bucket.

— Ez a fiatal nő, ki most nálam lakik, az említett időben szobaleánya volt Myladynek. S ez a fiatal nő, aki nagyon indulatos volt és szenvedélyesen gyűlölte Myladyt, mert elbocsátotta . . .

— Hazugság ! — kiáltja Mademoiselle — magam hagytam ott. Elbocsátott, hogysisne ! A Mylady ! Szép Mylady ! Becsületemet rontottam volna, ha ily gyönyörűséges «Mylady»-nél maradok !

— No, hallja — mondja Mr. Bucket feddőleg — csodálkozom, hogy egy nő így beszél Sir Leicester Dedlock Baronet előtt !

— Ó, ez a nagy ember ! Szegény megcsalt ember ! . . . Ó, dicső ember !

— Nos, Sir Leicester Dedlock, nem tudom, micsoda szándékkal bérelt nálam lakást ; talán azért, hogy a gyil-

kos tettet elkövesse és engem félrevezessen. Annyi bizonyos, hogy nálam lakott s azalatt Mr. Tulkinghornnak örökösen alkalmatlankodott látogatásaival s civakodott vele. Egy szegény papiroskereskedőt is úgy agyongyötört, hogy elkésérette az életét.

— Csupa hazugság! — kiáltja Mademoiselle.

— S most kérem, Sir Leicester Dedlock Baronet, kísérje erős figyelemmel egy pár percre azokat, amiket mondok. Megtörtént a gyilkosság... Értem küldtek s a nyomozást rám bízták. Megvizsgáltam a helyet, a testet, az írományokat s mindent. Az írnok értesítése folytán, letartóztattam George-ot, mivel azon az estén épen a gyilkosság időtáján ott lézengett. Azonban őszintén megvallom, kezdettől fogva nem hittem, hogy ő a gyilkos. De hát elegendő gyanu volt ellene, kötelességem volt, hogy elfogjam és letartóztassam. S most figyeljen!

— Este hazamentem s ezt a fiatal nőt vacsoránál találtam feleségemmel. Mióta nálunk lakik, mindig szörnyen figyelmesnek mutatta magát Mrs. Bucket iránt, de ezen az estén már túl sok is volt, amit csinált. Hasonlóképpen túlságba vitte tiszteletének nyilvánítását az elhunyt Mr. Tulkinghorn gyászos emléke iránt. Az élő Istenre mondom, hogy agyamba villant, hogy ő cselekedte!

Mademoiselle fogai között alig hallhatólag mondja: Ördög.

— A gyilkosság estéjén színházban volt. (Csakugyan ott volt, amit azóta megtudtam, ott volt a gyilkosság előtt is, után is.) Tudtam, ravasz személlyel van dolgom, s nehéz lesz a bizonyítás, tört vetettem neki, olyat, amelyet sohasem s olyat mertem, amit még sohasem. Azalatt terveztem ki, míg a vacsoránál ültem s beszélgettem vele. Hálósobánkban mindent előadtam feleségemnek. — No, ni! Édesem, ne próbáljon többet ilyesmit, mert összetöröm lábát bokájában — szakította hirtelen félbe beszédét Mr. Bucket s csendben megragadta Mademoisellet és súlyos kezét vállára tette.

— Mit akar ismét?

— No, ne higgye, hogy kiugrik az ablakon — feleli

Bucket. — Jöjjön csak. Fogjon karon. Maradjon ülve. Én is ön mellé ülök. Fogja csak karomat.

Mademoiselle nyöszörögve küzködik, de végre is teljesíti Bucket kívánságát.

— Most ismét rendben vagyunk... Sir Leicester Dedlock, ez a dolog sohasem fejlődött volna azzá, amivé lett, ha Mrs. Bucket nincs, kinék nem találni párját ezer és százezer nő közt! Hogy ez a fiatal nő ne gyanakodjék, azóta nem voltam otthon. De ha szükséges volt, érintkeztem Mrs. Buckettel a kenyér és tej segítségével... Feleségem pedig állandóan figyelte a leányt. De nagyon vigyázott arra, hogy a leány semmit se sejtсен. Érdekes — de meg ne ijedjen, Sir! — a fiatal nő a bizalmas beszélgetések alatt Myladyt gyanúsította.

Sir Leicester felegyenesedik székében s aztán ismét visszahanyatlik.

— És most, Sir Leicester Dedlock, nézze ezeket a leveleket, melyeket kaptam. Mindegyikben ez a két szó: Lady Dedlock. Ezt Mylordságodhoz címezték, ma reggel fogtam el s olvassa el benne ezt a három szót: Lady Dedlock, gyilkos. Úgy hullottak ezek a levelek, mint valami cserebogáreső. Mrs. Bucket jól látta figyelőhelyéről, hogyan írja a leveleket a Mademoiselle... Való, hogy Mylady ott járt abban a vészes órában és azt hiszem, francia barátnőm látta a felső lépcsőről. De ez nem jelent semmit. Megtaláltam a pisztoly fojtását, mellyel meglőtték Mr. Tulkinghornt. Egy darab volt a chesneywoldi kastély nyomtatott leírásából. Ez nem sokat jelent, mondaná ön, Sir Leicester. Nem. De ha francia barátnőm annyira megfeledezik magáról, hogy a lap másik részét szétszaggatja s ha Mrs. Bucket a darabokat összeszedi s úgy találja, hogy a fojtás hiányzik, hát akkor a dolog igen furcsára kezd fordulni.

— De hosszú hazugság! — vág szavába Mademoiselle. — Nem végezte még be fecsegését?

— Sir Leicester, soha sem szabad elhamarkodni a dolgot. Tegnap a temetésen is szemmel tartottam a francia nőt, ki feleségem társaságában nézte a temetést. Szándé-

kosan vitte el feleségem a temetésre. Annyi volt a bizonyítékom ellene, olyan kifejezést ismertem fel arcán s a Mylady ellen való gonosz indulata annyira felbosszantott, hogyha tapasztalatlanabb vagyok, minden bizonnyal elfogtam volna. Tegnap este is, mikor Mylady hazajött, oly bántó és kellemetlen volt elgondolni, hogy ártatlanul ily borzasztó gyilkossággal vádolják, hogy csakugyan éreztem, szükséges egyszer már véget vetni a dolognak . . . De hiányzott akkor még a fegyver. Foglyom a temetés után azt ajánlotta feleségemnek, hogy ránduljanak ki omnibuszon a zöldbe egy teára valamelyik tisztességes fogadóhoz. A fogadó közelében tó volt. Teázás alatt folyton felmegy a szobába, ahová kalapjaikat tették, hogy lehozza zsebkenőjét, melyet ott felejtett. Elég sokáig maradt oda és egy kissé eltikkadva tért vissza a szobába. Hazajövet feleségem mindjárt közölte velem a dolgot, nemkülönben gyanúját is. Én néhány csendőrléggel holdvilágnál megvizsgáltam a tavat és csakugyan előhalásztam a zsebpisztolyt... És most édesem, dugja ki karját az enyémen s tarsa feszesen, nem bántom !

Egy szempillantás alatt feltette Bucket az egyik kézbilincset.

— Az egyik megvan. Most a másikat, kedvesem. Így lá, most rendben van.

Bucket feláll, Mademoiselle is feláll.

— Hol van átkozott felesége ?

— Előre ment a rendőrségre.

— Szeretném megcsókolni !

— Gondolom, megmarni.

— Izzé-porrá tépném.

— Elhiszem, kedvesem.

— Ön is valóságos ördög.

— Angyal is, ördög is, ej ? . . . Ne felejtse, én hivatalos kötelességet teljesítek. A kapunál vár a bérkocsi.

— Akkor tegyen velem, amit akar. Egy hallálal úgyis tartozom. Menjünk hát, angyalom. Adieu, öreg úr, szánom és megvetem önt !

Ezekre az utóbbi szavakra összezsáttintja száját.

mintha rugóra járna. S Bucket leviszi, hogyan, nem lehet azt tudni.

Sir Leicester magára marad elhagyottan, egyedül. Körülnéz a szobában, üresnek találja, feláll remegő lábára, hátrataszítja székét, megy néhány lépést az asztalhoz támaszkodva. Aztán megáll. Érthetetlen hangok bugyborékolnak ajkán s mereven feltekint. Isten tudja, mit lát. Chesney-Wold úri lakát-e, vagy azt a nőt, aki büszkesége, bámulata, szeretete, bálványa volt. Őt látja. Lelke nem bírja el azt a látványt, mikor ledült bálványa arról a magas polcról, melynek díszé volt.

S mikor feledi fájdalmát, összeesik s az ajkára toluló hangok között tisztán ejti még ki a nevét, inkább szomorúan és szánalmasan, mint szemrehányólag.

TIZENHETEDIK FEJEZET.

A szökés.

A londoni fagyos úton a sötét éjben sebesen halad a postakocsi.

Mr. Rouncewell, Chesney-Wold réges-régi gazdaasszonya, ül a kocsiban s mellette Mrs. Bagnet a szürke köpenyeggel és esernyővel. Az öregasszony egyre ismételteti:

— Maga anya s feltalálta Georgeom anyját!

— George mindig nyílt volt velem szemben — feleli Mrs. Bagnet — és sokszor mondogatta, hogy rosszul viselte magát anyjával szemben.

— Sohasem, édesem! — sírja el magát Mrs. Rouncewell. — Mindig szeretett, mindig az én édes Georgeom volt! Hanem kissé szilaj volt, katonának állott.

Aztán megemlékszik arról, hogy milyen kedves, szép, jókedvű, ügyes fiú volt George. Hogy szerette mindenki. Chesney-Woldban, hogy szerette maga Sir Leicester is . . . és most oly sok esztendő után börtönben találkozni vele!

Virrad s a postakocsi rohog a hajnali ködben. Londonba érkeznek, az utasok kiszállnak, az öreg gazdaasszony nagy leki nyugtalansággal, Mrs. Bagnet egészen frissen.

Elindulnak a börtönhöz. Ahogy odaérnek, épen akkor jön ki Georgetól a börtönőr. Mrs. Bagnet kérőleg int neki : ne szóljon semmit, ez fejbiccentéssel jelzi beleegyezését s beereszti őket, amint beteszi az ajtót.

George az asztalnál ír, azt hiszi egyedül van, nem pillant fel, hanem elgondolkozva marad. Az öreg gazdaasszony csak nézi, nézi s aztán felkiált :

— George Rouncewell ! Édes gyermekem, fordulj ide és nézz rám !

A lovaskatona felijed, nyakába borul anyjának s aztán térdre esik előtte.

Egy darabig az anya sem tud kérdezni, a fia sem tud felelni összefüggően. Ezalatt az anyóka a falhoz támaszkodik egyik karjával, elfordul és szürke köpenyegével szemét törli.

— Anyám — mondja a lovaskatona, miután legyőzték egy kissé első felindulásukat — legelőször is bocsáss meg, mert tudom, mennyire szükségem van rá.

Megbocsásson ! Régen megbocsátott. Elmondja neki, miként írta meg már sok évvel előbb végrendeletében, hogy ő sohasem hitt semmiféle rosszat az ő szeretett fiáról, Georgetól.

— Nem hibáztatlak, gyermekem. De jól esett volna, ha néha-néha hírt adtál volna magadról egyre vénülő anyádnak.

Ez a dolog szinte újból lesújtja a lovaskatonát.

— Bocsásson meg az ég, anyám, de azt hittem, hitvány vigasztalás, ha hírt adok magamról. Téged mindenki tisztelt és becsült. Bátyámról az északmegyei újságból olvastam, hogy emelkedik, gazdagodik és egyre nevesebb lesz. Miért adtam volna hírt magamról én, a haszontalan, csavargó dragonyos ? Így aztán hozzászoktam ahhoz a gondolathoz, hogy csak feküdjem azon az ágyon, melyet vetettem s haljak meg rajta. S meg is tettem volna, ha pajtásom felesége ki nem fogott volna rajtam. Hanem azért köszönöm neki. Mrs. Bagnet, teljes szívemből és lelkemből köszönöm.

Most az öregasszony lelkére köti fiának, hogy fogad-

jon ügyvédet. Ebben a komoly helyzetben úgy kell cselekedni, amint tanácsolják, ne legyen akaratos, ha igaza is van.

George csókkal szakítja félbe anyja beszédét.

— No, majd ebben is megegyezünk. Későn kezdem, de megfogadom szavadat.

— Aztán George — mondja az öregasszony — gyorsan el kell küldenünk bátyáért. Ő igen derék, okos ember és jó szolgálatot tehet.

— Anyám, kérem, ne tudasson semmit rólam. Tartsa még titokban a dolgot előtte.

— De nem örökké, édes George ?

— Meglehet, anyám, nem örökre, de most kérem . . . Azt szeretném, ha tölem tudná meg, hogy haszontalan öccse megkerült . . . Itt írására pislog az asztalon — pontos jelentést tettem mindenről, amit az elhunyt úrról tudtam és arról is, hogyan keveredtem ebbe a szerencsétlen dologba. Az a szándékom, hogy szóról-szóra felolvasom, mikor védelmem előadására szólítanak fel.

A dolgok kielégítőleg elintéződtek, az idő is eljárt, Mrs. Bagnet ajánlja az indulást. Az öregasszony ismét és ismét fia nyakába borul s a lovaskatona ismét és ismét széles melléhez szorítja anyját.

— Hová viszi anyámat, Mrs. Bagnet ?

— A család városi palotájába megyek, édesem. Mulaszthatatlan dolgom van ott — feleli Mrs. Rouncewell.

— Vigye, édes régi jóbarátnőm s fogadja köszönetemet. Csókolom a gyermekeket, vigye meg kézszorításomat Lignumnak — ezeket mondja a lovaskatona s homlokon csókolja anyókat.

Eltávoznak. Georgera újra rázárják a kemény börtönajtót.

Mikor a két nő a Dedlock-palotához ér, Mrs. Bagnet karonfogva fölkiéri Mrs. Rouncewellt a lépcsőkön s aztán kezét szorít vele és elsiet. Csakhamar otthon terem és mintha semmi sem történt volna, hozzálát rendes mindennapi dolgához.

Mylady abban a szobában van, hol utoljára értekezett a meggyilkolt öreg úrral. Kopogtatnak az ajtón. Ki az ? Mrs. Rouncewell. Mi hozta oly váratlanul a városba Mrs. Rouncewellt ?

— A baj, a nehéz gond, Mylady . . . Ó, Mylady, föl-találtam fiatalabb fiamat, ki sok-sok esztendővel előbb katonának állott be. És fogságban van. Mr. Tulkinghorn meggyilkolásával vádolják . . . Ó, Mylady, ha csak egy szót mondhat segítségére és mentségére, szóljon, kérem !

Mylady csodálkozással, csaknem félelemmel nézi az öreg gazdaasszonyt.

— A mult éjjel jöttem Chesney-Woldból, hogy öreg-ségemre lássam fiamat. A mult este, mikor besötétedett, ezt a levelet kaptam, Mylady.

— Micsoda levél ?

— Csitt ! Csitt ! — a gazdaasszony körültekint s ijed-ten susogja : — Mylady, én egy árva szót sem szóltam róla, tudom, hogy nem igaz, ami bele íródott. Nem igaz . . . De fiam veszélyben forog, meg kell engem szánnia Mylady-nek szívében. Gondoljon egy hűséges cselédre, ki életét ennél a családnál töltötte — szánja meg, segítsen rajta, ha tud ! Mylady, drága jó Mylady — könyörög az öreg gazdaasszony. — Ön oly magasan áll fölöttem, meglehet, nem is képzelem, mit érzek gyermekemért, de azért jöttem, hogy kérjek, könyörögjek, ne vessen meg bennünket, hanem szerezzen valamiképen igazságot nekünk !

Lady Dedlock egy szót sem szól hozzá, még a levelet sem veszi át. Végre mégis megszólal.

— Hát elolvassam ezt ?

— Ha már nem leszek itt, Mylady, ha úgy tetszik.

— Nem tudom, mit tehetnék. Nem tudom. Én soha-sem vádoltam.

— Ha Mylady elolvassa a levelet, még jobban meg-szánja őt, aki ez alatt a hamis vád terhe alatt nyög.

A vén gazdaasszony eltávozik s otthagyja Lady Ded-lockot a levéllel kezében.

Lady Dedlock kinyitja a levelet. Rajta van a papiro-son a test fölfedezéséről szóló nyomtatott jelentés, hogyan

feküdt arccal a földön, keresztüllőtt szívvvel s alája nevét írták és hozzáírták még ezt a szót : Gyilkos !

Kiesik kezéből a levél. Nem tudja, meddig heverhetett a földön, de még ott feküdt, mikor egy inas bejelenti a Guppy nevű fiatalembert.

— Bejöhet !

Bejön. Lady Dedlock fölveszi a földről a levelet, kezében tartja, igyekszik összeszedni gondolatait. Mr. Guppy szemében Lady Dedlock egészen a régi : kimért, hűvös, büszke.

— Nem önérdekből jövök, Mylady — mentegetőzik Mr. Guppy. — Először is méltóztassék megengedni a kérdést, nem voltak ma reggel Ladységednek valami szokatlan látogatói ? Nem nagyúri körökből való látogatókat értek, hanem olyanokat, mint például, Miss Barbary régi szolgája vagy egy vénember, kinek béna a lába s kit széken szoktak fölcipelni a lépcsőkön ?

— Nem !

— Akkor hát biztosíthatom Myladyt, hogy ilyen látogatók jártak itt és fogadták őket. Mert láttam őket a kapunál s a szegleten vártam, míg kijöttek.

— Nem értem önt. Mit akar mondani ezzel ?

— Mylady, figyelmeztetni jöttem önt. Meglehet, nincs ok rá. Annál jobb. Nagyon gyanakszom, hogy nem semmisültek meg akkor azok a levelek (ahogy akkor képzeltem), melyeket el akartam hozni Ladységednek. Ha van valami elárulni való, hát elárulták. S a látogatók, kiket említettem, ma reggel azért jártak itt, hogy a levelekből s tudott titkaikból pénzt csináljanak... Mylady tudja a legjobban, van-e valami abban, amit mondtam vagy nincs. Bocsássa meg, Mylady, bátorságomat. Most pedig elbúcsúzom. Remélem, ez volt az utolsó alkalmatlan-kodásom.

Alig viszonozza egy pillantással Mylady a búcsúzó szavakat, de a fiatalember távozása után kis időre csenget.

— Hol van Sir Leicester ?

Merkur jelenti, hogy bezárkózott egyedül a könyvtárba.

— Voltak-e reggel Sir Leicesternek látogatói ?

Voltak, valami dologban jártak. Merkúr rendre le akarja írni a látogatókat, de hát ebben megelőzte már Mr. Guppy. Elég, mehet.

Úgy ! Tehát mindennek vége. Neve szájról-szájra jár. Férje ismeri hibáit, szégyenét szárnyára kapta a hír — és ehhez még egy láthatatlan kéz, mint ellensége gyilkosát, vádolja !

Az igaz, ellensége volt. Gyakran kívánta halálát . . . Elgondolja, hogy azon az estén csakugyan ott járt ajtajánál s hogy majd azt hiszik, azért küldte el kevéssel előbb kedvenc szobaleányát, hogy eltávolítsa közeléből a figyelő szemeket, megbor zad, mintha nyaka körül érezné a bakó kezét.

Vadul, zilált hajjal a pamlagra veti magát. Majd föláll, föl s alá rohan a szobában, aztán ismét a pamlagra dobja magát, nyöszörög. Kimondhatatlan iszonyodás fogja el. Ha valóban ő lenne is a gyilkos, alig lehetne borzasztóbb.

Erőt vesz rajta a szégyen, a lelkifurdalás gyötrelme, megtörik lelkének ereje s magával ragadja valami láthatatlan hatalom, mint a szélvész a falevelet.

Sietve a következő sorokat írja férjének, lepecsételi s asztalán hagyja !

Ha keresnek vagy vádolnak, mint gyilkost, higgye el, hogy teljesen ártatlan vagyok. Más jót ne is higgyen rólam. Mert nem vagyok ártatlan azokban, amikben vádolnak vagy vádolni fognak. Azon a balvégzetes estén értésemre adta, hogy fölfedezi ön előtt bűnömet. Miután eltávozott, én is kimentem. Egy darabig a kertben sétáltam, aztán átmentem hozzá, hogy megkérjem, ne kinozzon, hanem leplezzen le mindjárt másnap reggel.

Lakása néma és sötét volt. Hazajöttem.

Nekem nincs többé otthonom. Nem leszek többé terhére. Vajha, utolsó haragjában elfelejtené azt a méltatlan nőt, kire nemeslelkű szeretetét pazarolta — ki a szégyen mély érzésével kerüli önt s önmaga elől szalad — és ki az utolsó Istenhozzádját írja most önnek.

Hirtelen fölöltözködik s fátyolba burkolózik. Ott-hagyja minden ékszerét és pénzét, lemegy a lépcsőkön, kilesi azt a pillanatot, mikor üres az előterem, kinyitja s becsukja a kaput s elsiet a sikoltozó fagyos szélben.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET.

Bucket újabb munkában.

A Dedlock-palota, mint magas születéséhez illik, únottan mereszti szemét a komor utca többi házaira és semmiféle külső jellel el nem árulja, hogy rosszul megy benne valami.

Volumnia unalmában a könyvtárba megy. Mivel halk kopogtatására senki sem felel, kinyitja az ajtót s bekandikál. Senkit sem lát ott, bemegy.

A fürge Dedlock kisasszonyt űzi a kíváncsiság. Föl-használja a jelen alkalmat. Fölkutatja bácsijának leveleit és irományait s mint egy röpködő madár hol ezt, hol azt csipkedi, nyugtalanul szökdécselve egyik asztaltól a másikhöz.

Kutatásai közben megbotlik valamiben. Fölismeri le-sujtott fa gyanánt földön heverő rokonát, Sir Leicestert.

Volumnia elsikoltja magát s csakhamar az egész ház mozgásba jön.

Inasok rohannak föl s le a lépcsőkön, hevesen rángatják a csengőket, orvosok után szaladnak és mindenütt keresik Lady Dedlockot, de sehol sem találják. Megtalálják az asztalon Sir Leicesterhez szóló levelét.

Sir Leicestert ágyára fektetik, dörzsölik, legyezik, jéggel borogatják fejét — mindent elkövetnek, hogy eszméletre hozzák. Közben beesteledik, mikor valószínűleg a gyertyafényre érzékennyé kezd válni a beteg meredt szeme. De aztán folytatódik a változás s nemsokára bólint, kezét mozditja, szemével pillant, hogy jelezze, érti és hallja, amit mondanak.

Ágya mellett áll hűséges gazdaasszonya. Mikor észre-veszi, nyilván örül neki. Mivel nem tudta szavakkal ki-

fejezni magát, jelekkel ceruzát kér. A vén gazdaasszony végre is megérti s hoz neki írótaáblát. Lassan ráfirkálja :

— Chesney-Wold ?

— Nem — mondja az öregasszony. — A városi palota könyvtárában lett rosszul ma reggel. Hála Istennek, hogy történetesen Londonba jött maga is — és ápolhatja.

A beteg újra ír :

— Mylady ?

— Mylady elment hazulról, mielőtt Sir Leicester rosszul lett s még nem tud semmit az ön betegségéről.

Sir Leicester újra ír :

— Mylady, az Isten szerelméért, hol van ? — és esdőleg nyöszörög.

Legjobbnak tartják, hogy átadják neki Mylady levelét. Miután kétszer is elolvasta nagy erőlködéssel, megfordítja, hogy senki se olvashassa tartalmát s aztán nyöszörögve fekszik az ágyon. A roham visszatér, elájul. Egy óra is elmúlik, míg újra fölnyitja szemét.

Megint kéri az írótaáblát, de Sir Leicesternek nem jut eszébe a szó, amit írni akarna. Keserves látni gyötrődését. Végre *B* betűt írt, de annál megakadt. Legnagyobb izgal-mában hirtelen *Mr*-t ír elébe. A vén gazdaasszony találomra mondja : Bucket. Hála Istennek ! Azt akarja.

— Mr. Bucket lenn vár. Feljöjjon ?

Sir Leicester szeme, arca kifejezi azt a forró vágyat, hogy csak jöjjon fel Bucket s távozzon mindenki a szobából, a gazdasasszony kivételével. Csakhamar kiürül a szoba, megjelen Mr. Bucket.

— Fáj, Sir Leicester Dedlock Baronet, hogy ilyen állapotban látom.

Sir Leicester kezébe adja a levelet s feszült figyelem-mel szemléli arcát, mialatt olvassa. Amint átfutja, új világosság villan Mr. Bucket agyába s mondja :

— Értem, mit akar, Sir Leicester Dedlock Baronet.

Sir Leicester írja :

— Teljes bocsánat. Csak találja meg . . .

— Meg fogom találni. Hanem a nyomozást rögtön el kell kezdeni. Egy pillanat sincs veszteni való.

Gondolat gyorsaságával követi Sir Leicester pillantását egy asztalon fekvő szekrényke felé.

— Idehozzam ? Fölnyissam ezeknek a kulcsoknak egyikével ? A legkisebbikkel ? Minden bizonnyal. Kivegyem a bankjegyeket ? Megszámáljam ? Húsz és harminc — ötven és húsz — hetven s ötven az — százhúsz és negyven az — százhatvan. Átvegyem költség fejében ? Megteszem, természetesen majd elszámolok. Ne kiméljem a pénzt ? Nem szoktam kimélni.

Bámulatos, milyen gyorsan és biztosan kitalál mindent Mr. Bucket. Mrs. Rouncewellnek szédül a feje gyertyatartás közben Mr. Bucket szemének és kezének gyorsaságától, amint útrakészen fölugrik.

— Úgy-e, ön a George anyja ? — kérdi, kalapja már fején s kabátját gombolja.

— Én vagyok a kesergő anyja.

— Hát akkor ne búsuljon. Becsülettel elbocsátották . . .

Mrs. Rouncewell elsírja magát a boldog hírre.

— Sir Leicester Dedlock Baronet, a megbízásban lelkiismeretesen fogok eljárni. Nem nyugszom, míg föl nem találok, akit keresek. Most pedig jobbulást kívánok önnek és kívánom, hogy szépen elsimuljon ez a családi ügy.

Bucket nyugodtan távozik a rövid szónoklat után.

Először is Lady Dedlock szobáiba megy, hátha talál valami csekélységet, ami segíthetné a nyomozásban. Bekukkant, kezében viaszgyertyával, mindenhová : kinyit, betesz fiókokat, bekandikál szekrénykébe és ékszertartókba. Folyvást firtatva, kinyit egy csinos kis szekrénykét egy belső fiókban. Nagy kezével keztyűk között turkál és egy finom fehér zsebkendőre bukkan.

— Hm, lássunk téged — mondja Mr. Bucket, letéve a gyertyát. — Miért dugtak így el téged ? Kié vagy ? . . . Van-e rajtad valami név vagy más jelzés ?

Megtalálja a nevet és olvassa :

— Summerson Eszter . . . Ó, téged elviszünk !

A kutatás végeztével az utcára megy. Bérkocsiba ül

és George lövöldéjébe hajtat. Beszalad a hosszú deszkás folyosón s a lovaskatonát pipázva találja.

— Gondoltam, hogy itt találok, pajtás. De nincs sok vesztegetni való időm. Meg kell mentenem egy nőt — ez a földadatom . . . Mondja csak, hol lakik Miss Summerson ?

A lovaskatona éppen onnan tért haza s megmondja lakását az Oxford Streeten.

— Nem bánja meg, George. Jóéjtszakát.

Ismét vágtat a bérkocsi s ismét kiszáll gőzölögve Mr. Bucket.

Mr. Jarndyce éppen feküdni készül, hallva a heves csengetést, lemegy hálóköntösben az utcaajtóba.

— Meg ne ijedjen, Sir — mondta a kései látogató. — Bucket vagyok, nyomozó rendőrtiszt. Nézze ezt a zsebkendőt, Sir. Summerson Eszter kisaszonyé. Lady Dedlock egyik fiókjában találtam eltéve alig egy órával előbb. Egy pillanat sincs veszteni való. Élet és halál forog fönn. Ismeri Lady Dedlockot ?

— Ismerem.

— Családi dolgok jöttek ma napfényre. Sir Leicester Dedlock Baronetnek gutaütési rohama volt. Lady Dedlock eltűnt délután, egy vészes jelentésű levelet hagyott hátra. Itt van !

Mr. Jarndyce a levél olvasása után kérdi Buckettől, mit tart a dologról ?

— Nem tudom. Nagyon öngyilkos ízű . . . Hanem hallja csak, Mr. Jarndyce, Sir Leicester megbizott, hogy kövessem, keressem, mentsem meg s vigyem meg — bocsánatát . . . Van pénzem és teljes hatalmam, hanem valamire szükségem van : Miss Summersonra.

Mr. Jarndyce zavartan ismétli :

— Miss Summersonra ?

— Hallja csak, Mr. Jarndyce, úgy szólok önhöz, mint emberséges szívű emberhez, ha valaha veszéllyel járt a halogatás, bizonyára veszélyes most. Ha egyedül követem nyomát, mivel nem tudja, mit mondott nekem Sir Leicester Dedlock, könnyen kétségbeejtő lépésre határozhatja

el magát. De ha egy fiatal hölgy kíséretében követem, aki iránt gyöngéd, akit szeret — elhiszi, hogy mint jóbarát jövök. Hadd menjek vele s ha utólérem, akit nyomozok, hadd küldjem előre ezt a fiatal hölgyet és megmentem s rábeszélem a visszatérésre, ha életben van még. Repül az idő, mindjárt egy óra. Ha elüti az egyet, még egy óra lesz, mi megfizethetetlen.

Igaz. Az eset sürgőssége kétségtelen. Mr. Jarndyce kéri, hogy várjon, míg beszél Miss Summersonnal. Kis idő múlva kijön Mr. Jarndyce s mondja, hogy nyomban csatlakozik hozzá Miss Summerson és védelme alatt követi őt, ahova kívánja. Mr. Bucket kifejezi megelégedését s az ajtónál várakozik Miss Summersonra.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET.

Eszter elbeszélése.

Lefeküdtem s elaludtam, mikor gyámom szobám ajtaján kopogtatott s kért, hogy keljek föl rögtön. Hirtelen fölkeltem, hogy szólhassak vele és megtudjam, mi történt. Néhány előkészítő szó után elbeszélte, hogy Sir Leicester Dedlock mindent megtudott. Anyám elszökött. Lenn egy ember vár, kinek fölhatalmazása van, hogy a szökevénynek, ha megtalálja, vigye meg a legteljesebb bocsánatot. Ez az ember fölkeresett engem és kívánja, kísérjem el a jobb siker reményében . . . Ilyesmiket értettem meg általában az egészből. De az ijedtség és a sietés úgy megzavart, hogy órák múlva tudtam csak rendes lelkiállapotomat visszaszerezni.

Hanem hirtelen fölöltözködtem, jól beburkoltam magamat s lementem Mr. Buckethez. Gyámom megemlítette, míg lekisért, hogyan jött Mr. Bucket arra a gondolatra, hogy hozzám forduljon. Mr. Bucket gyertyavilágnál halk hangon fölolvast nekem egy levelet, melyet anyám asztalán hagyott hátra. S azt hiszem, fölébresztésem után tíz perc múlva mellette ültem és sebesen robogott velünk a kocsí az utcákon.

Mr. Bucket sokat kérdezősködött anyámmal való viszonyomról, a zsebkendőről is tudakozódott. Aztán ismertette velem tervét.

Nem messzire lakásunktól, egyik mellékutcában megálltunk egy gázzal világított épület előtt. Mr. Bucket bevezetett engem s leültetett egy karosszékbe a lobogó tűz mellé. Elmult egy óra. Két rendőrtiszt csendesen írt az asztalnál. Egy harmadik egyenruhás embernek Mr. Bucket utasításokat sugdosott. Kiment. Aztán a másik kettő tanácskozott együtt, mialatt az egyik írta, mit Mr. Bucket félig fojtott hangon mondott tollába. Anyám személy-leírásával foglalkoztak, mert mikor megvolt, hozzám hozta Mr. Bucket és susogva olvasta. Nagyon pontos volt a leírás.

A második tiszt, ki közéről hallgatta, lemásolta s beszólitott egy más egyenruhás embert, ki kivitte az irományt. Persze minden gyorsan ment, de senkisé sietett.

Mr. Bucket hozzám jött s elgondolkozva melengette lábát a tűznél.

— Jól felöltözködött, Miss Summerson ? — kérdezett engem. — Átkozott csipős éj egy ilyen fiatal hölgynek, hogy künn töltse . . . Meglehet, hosszabb lesz az utunk, mint gondolja, kisasszony. De csak a vége legyen jó, ne törődjék mással.

— Imádkozom az Istenhez, hogy jó vége legyen ! — mondtam.

Valóban igen szives és barátságos volt. Ahogy a tűz előtt lábát melengette, bizalmat kezdtem irányában érezni s megnyugodtam. Alig volt egynegyed kettőre, amint lódobogást és kocsizörgést hallottam.

— Miss Summerson — mondta Mr. Bucket — hahatetszik, indulhatunk !

Karját nyújtotta, a két rendőrtiszt lekisért udvariasan a kapuig, hol egy nyitott kocsit találtunk postakocsissal és postalovakkal. Mr. Bucket besegített a kocsiba, maga pedig a bakra ült. Az egyenruhás ember, kit a kocsiórt küldött, egy tolvajlámpást nyújtott át s miután kevés utasítást adott a kocsisnak, elrobogtunk.

Olyan volt ez, mintha álmodnám. Csak vágattunk,

vágtattunk. Végre megálltunk egy sáros szegleten s társam lámpája világánál több férfival értekezett. A penészes falon egy cédula volt ezzel a fölírással: *Vízbefulva találtattak* . . . Csendesen maradtam, de sohasem felejttem, mit szenvedtem ezen az irtózatoss helyen. Egy fekete, sáros emberrel lement Mr. Bucket néhány iszapos lépcsőn, hogy megnézzon valamit titokban, mit mutatni akart neki az ember. Visszajöttek. Hála Isten, nem az volt ott, amitől rettegettem !

Bucket elsötétítette a tolvajlámpát, fölült a bakra.

— Ne nyugtalankodjék, Miss Summerson, hogy ide lejöttünk — mondta felém fordulva — csak azt akarom, hogy minden rendén legyen. Hajts, fiú !

Úgy tetszett, visszamegyünk azon az úton, amelyen jöttünk. Bucket ismét beszólt egy pár percre egy másik állomáson s ismét áthajtottunk a folyón. Mikor a hídon keresztülhajtottunk, fölállt, lenézett a híd karjánál, le szállt s visszament egy sötét női alak után, mely ellebent előttünk s olyan tekintettel nézte a víz mély örvényét, hogy elhalt bele szívem verése . . .

Az üres utcákon való sok csörgés-zörgés után végre kiértünk a sötét sima országútra. Kis idő múlva fölismertem az ismerős St. Albansi utat. Barnetben friss lovak vártak. Csakugyan, igen hideg volt. S ameddig a szem el látott, hótól fehérlett a táj, bár ekkor már nem havazott.

Bement minden kinyitott korcsmába (ebben az időben igen sok korcsma volt, mert az utat sűrűn járták a hajcsárok), beszélt a vámőrökkel. Valahányszor fölült a bakra, arcáról ugyanaz a kitartó fegyelem sugárzott s ugyanazon a hangon mondta a kocsisnak :

— Hajts, fiam !

A gyakori megállások mellett reggel öt-hat óra között néhány mérföldnyire voltunk St. Albanstól. Egyik fogadónál egy csésze teát nyújtott át nekem.

— Igya meg, Miss Summerson, jól fog esni . . .

Megköszöntem.

— Eleinte egy kissé félt, úgy-e ? Istenem, nem csoda. Ne szóljon hangosan. Előttünk jár — ő.

Föl akartam örömömben kiáltani, de Mr. Bucket visszatartott.

— Tegnap este ment itt át gyalog, nyolc vagy kilenc óra körül. Legelőször odaát Highgateben hallottam hírét. Azóta folyvást nyomon követem. Tehát most bizonyosan előttünk jár. Gyerek, fogd a csészét! Ha nem nőttél föl fajankónak, fogd ki ezt a féltallért a másik kezeddől. Egy, kettő, három — úgy! Te meg, fiam, vágtsd!

Nemsokára St. Albansba értünk s kevéssel napkelte előtt kiszálltunk. Társam a kocsit a postaháznál hagyta, megparancsolta, hogy friss lovakat tartsanak készen, karját nyújtotta s lakásunkhoz indultunk.

— Mivel ez az ön rendes lakóhelye, Miss Summer-son — jegyzi meg Mr. Bucket — nagyon szeretném tudni, nem tudakozódott-e ön vagy Mr. Jarndyce után a leírásnak megfelelő idegen nő. Nem remélem, de meglehet.

Mikor a dombon fölmentünk — éppen fölkelőben volt a nap — emlékeztetett Mr. Bucket, hogy egy este itt mentem le szobaleányommal s a szegény Joval, mire magamnak is elég okom volt megemlékezni.

Csodálkoztam, hogy ezt is tudta.

— Emlékszik, ott fenn egy emberrel találkozott — mondja Mr. Bucket.

Arra is emlékeztem.

— Én voltam... Idehajtottam délután, hogy a fiú után nézzek.

— Valami gonosztettet követett el a fiú?

— Azzal nem vádolták. Egyéb okból jártam utána. Éppen azért, hogy ezt a Lady Dedlock dolgát elpalástolhassuk. Néhány csekély szolgálatról, melyekért a megboldogult Tulkinghorn jól megfizetett neki — többet csacsogott, mint kellett volna. Ezért hát tudtára adtam, hogy takarodjék Londonból.

— Szegény fiú! — mondtam.

— Elég szegény, biz' az... Képzelteri, hogy megrettentem, mikor lakásukba fogadta. Hogy fogja járni a száját!...

Éppen a ház előtt álltunk.

— Itt szállásolja el, kisasszony, rendesen azt az öregeske urat, mikor idejön látogatóba? — tudakolta és fölpislogott Mr. Skimpole szokott szobájára.

— Ismeri Mr. Skimpolet?

— Furcsa fickó ez a Skimpole — mondta Mr. Bucket, különös kifejezésű arccal tekintve rám. — Nincs fogalma a pénzről, mégis elveszi. Ő mondta meg nekem, hol van Jo. Akkor este a kapuhoz mentem, hogy Jo után tudakozódjam. Nem tudtam meg semmit. Még egy utolsó kísérletet akartam tenni, eszembe jutott, hogy egy marék földet dobjak föl oda az ablakhoz, hol egy árnyékot láttam. Ahogy Skimpole kinyitja az ablakot s én egy pillantást vetek rá, gondolom, te az én emberem vagy. Nem akarnám a családot háborgatni — mondtam — pedig kár, hogy a fiatal hölgyek csavargóknak adnak szállást. Aztán mondtam, hogy szívesen adnék neki egy ötfontos bankjegyet, ha Jot csöndben elvihetném. Erre a legvidámabban földhuzta szemöldökét és mondta: velem hiába beszél ötfontos bankjegyről, mert én az efféle dolgokban valóságos gyerek vagyok s fogalmam sincs a pénzről. Természetesen megértettem nyomban, mit jelent, hogy olyan könnyen veszi a dolgot. Most már tökéletesen biztos voltam abban, hogy ő az én emberem. Egy kavicsra burkoltam a bankjegyet s földobtam neki. Jól van! Ő nevet, adja az együgyűt s így szól: de én nem ismerem ennek a dolognak az értékét, mit csináljak vele? — költse el, Sir... Természetesen megmondta, hol találhatom Jot s ott meg is találtam.

Nagy árulásnak tekintettem Skimpolenak ezt a cselekedetét gyámatyámmal szemben s úgy vélekedtem, hogy gyerekes együgyűsége szokott határain túlment.

— Egy tanácsot adok önnek — válaszolja Mr. Bucket. — Ha azt mondja valaki, hogy pénz dolgában olyan együgyű, mint egy gyermek, jól utána nézzen a maga pénzének, mert biztosan ráteszi kezét, ha szerét teheti. Ha valaki azt hangoztatja, hogy világi dolgokban gyermek, higgye el, az az ember csak a felelősséget akarja magáról lerázni s hogy annak az embernek az «én» az Istene...

Én gyakorlati ember vagyok. Ez a szabály. Aki nem becsületes egyik dologban, a másikban sem az . . . Most pedig, édesem, engedje meg, hogy becsengessek.

Az egész ház csodálkozott, hogy ily kora reggel s ilyen társaságban lát minden híradás nélkül. Még jobban csodálkoztak tudakozódásaimon. Senki sem járt ott.

— Akkor hát, Miss Summerson, menjünk a téglavetők kunyhójához — mondta társam. — S kérem, vállalja magára a kérdezősködést.

Nyomban elindultunk. A viskót csukva, elhagyottan találtuk. Hanem az egyik szomszéd, ki ismert engem, a sok-sok kopogtatásra végre előbújt, mondta, hogy a két asszony és férjük együtt laknak az égető kemencékhez közel egy házban. Azonnal odasiettünk. Mivel az ajtó nem volt becsukva, egy taszitással fölnyitottam.

Csak hárman ültek reggelinél, a gyermek az ágy-szögletben aludt. Jenny, a holt gyermek anyja, nem volt köztük. Mikor a másik asszony észrevett, fölállt, a férfiak pedig barátságtalan bólintással fogadtak. Pillantást váltottak egymással, mikor Mr. Bucket is bejött utánam s csodálkozva vettem észre, hogy az asszony nyilván ismerte őt.

Lizi a saját székét kínálta, de én a tűz mellé ültem, Mr. Bucket pedig egyik szögletben ült le az ágy mellett. Nehezen tudtam szóhoz jutni s nem tudtam visszatartani könnyeimet.

— Lizi — mondtam — hosszú utat tettem a havas éjszakában, hogy egy nő után tudakolózzam . . .

— Tudják, aki itt volt — vágott szavamba Mr. Bucket s nyugodt, megnyerő arccal fordult az egész csoportozathoz — azt a nőt érti a kisasszony. Tudják, azt a nőt, aki itt járt tegnap este.

— S ki mondta önnek, hogy járt itt valaki ? — tudakolta Jenny férje s végigméregette Mr. Bucketet.

— Egy Jakson nevű ember, kék bársonyujjasban két sor gyöngyházgombbal — felelte nyomban Mr. Bucket.

— Jobban tenné, ha a maga dolga után látna — dörmögte az ember.

— Gondolom, nincs munkája — mentegette Mr. Bucket Jaksont — s így belémelegszik a fecsegésbe.

Az asszony viselkedése arra mutatott, hogy négyszemközt szeretne velem beszélni.

— Nagyon szerettem volna Jennyvel találkozni — mondtam —, mert tudom, mindent elmondott volna erről a nőről, ki miatt nagy aggodalomban vagyok. Mikor jön vissza? Hol van?

Lizi szívesen felelt volna, de férje megrúgta lábát súlyos nagy csizmájával. Aztán egy kis hallgatás után felém fordította bozontos fejét:

— Nem szeretem, ha házamhoz jönnek az urak. Gondolom, lenne csoda, ha én mennék látogatóba hozzájuk. Azért hagyjanak békét házamnak... No, de a kisasszony kivétel, készen vagyok, hogy emberséges feleletet adjak a kisasszonynak, de előre mondom, ne zaklassanak kérdezősködéseikkel. Mikor jön vissza Jenny? Nem egyhamar. Hol van? Londonban.

— A múlt éjjel ment el? — kérdeztem.

— A múlt éjjel.

— Itthon volt még akkor, mikor az a nő idejött?... Mit mondott a nő neki?... Hová ment az a nő?... Legyen olyan jó, mondja meg nekem, mert nagy aggodalomban vagyok.

— Ha az uram beszélni hagyna, hiszen nem mondanék egy szót se, ami bajt okozna... — kezdte félénken az asszony.

— Az urad — mondta férje, egy szitkot mormogva — kitekeri a nyakadat, ha olyan dolgokba mártod magadat, melyek nem tartoznak hozzád.

Kis hallgatás után felém fordult és zsémbes kénytelenséggel felelte:

— Itthon volt Jenny, mikor az a nő idejött? Itthon volt. Mit mondott a nő neki? Azt mondta: Emlékszik-e, hogy itt jártam egyszer s beszéltem önnel arról a kisasszonyról, ki meglátogatta? Emlékszik-e, hogy szép pénzt adtam azért a zsebkendőért, melyet az a kisasszony hagyott itt? Kérdezte aztán, otthon van-e az a kisasszony?

Nem volt otthon. Hát hallja csak... Az a nő egyedül volt útban s kérdezte, megpihenhet-e egy óráig azon a helyen, ahol most a kisasszony ül. Megpihent. Aztán elment... lehetett húsz perc tizenegy után, lehetett húsz perc tizenkettő után, nekünk nincs zsebóránk, hogy megtudjuk az időt s falióránk sincs... Hová ment? Nem tudom. Ő ment az egyik úton, Jenny a másikon. Az egyik ment egyenesen Londonba s a másik egyenesen ellenkező irányban.

— Sírt-e az a nő? — kérdezte.

— Az ördögbe — felelte Jenny férje — ugyancsak rossz állapotban volt a cipője s ruhája, de nem sírt, legalább is én nem láttam sírni.

— Remélem, megengedi, hogy megkérdezzem felelőjétől, milyen színben volt az a nő? — mondtam Lizi férjének.

— Legyen! Hallod, mit mond — kiáltott rá durván feleségére. — Beszélj s rövidesen végezz!

— Rossz színben, — felelte az asszony. — Halvány s nagyon kimerült volt. Nagyon rosszul lehetett.

— Beszélt sokat?

— Nem. De hangja rekedt volt.

— Erőtlen volt-e? Evett vagy ivott itt valamit?

— Egy kis vizet ivott, kisasszony. Jenny egy kis teát s kenyeret tett elébe, de alig nyult hozzá.

— S mikor elment innen... — akartam folytatni, de Jenny férje türelmetlenül szavamba vágott.

— Mikor elment innen, egyenesen északnak indult az országúton. Kérdezze meg az úton, ha nem hisz nekem s meglátja, hogy úgy volt. S ezzel vége. Ez az egész dolog.

Társamra néztem s láttam, hogy már föllállt és menni készül. Megköszöntem nekik a fölvilágosítást és elbúcsúztam.

— Hallja csak, Miss Summerson — mondta nekem Mr. Bucket, amint sietve távoztunk. — A Mylady órája itt van ezeknél az emebereknél. Ez való.

— Láttá?

— Épen annyi, mintha láttam volna. Különben

honnan emlegetnének húsz percet ennyi meg annyi óra után. Sok, ha félóránként tudnak számítani. Nos, lássa, vagy Mylady adta oda az órát vagy az ember elvette. Azt hiszem, Mylady adta oda... De hát miért adta? Miért adta neki?

Többször ismételte magában ezt a kérdést, amint elsiettünk.

— Valamit titkolnak. Kár, hogy nem találkozhattunk a másik asszonnyal — mondta Mr. Bucket.

Magam is nagyon sajnáltam, mert Jenny igen hálás volt s bizonyos voltam, hogy nem tagadta volna meg kérésemet.

— Meglehet, Miss Summerson — mondta Bucket fontolgatva — hogy Mylady Londonba küldte önhöz valami üzenettel s meglehet, azért kapta a férj az órát, hogy menni engedje. Nem egészen tiszta a dolog előttem, de ez is lehetséges... Ennyiben útnak előre vezet, Miss Summerson, egyenesen, mint a nyíl.

Mégegyszer beszóltunk házunknál, mert nagyon sietős levélkét akartam küldeni gyámatyámnak s azzal visszasiettünk a lovakhoz. Amint jönni láttak, befogták a lovakat s néhány perc alatt ismét útnak indultunk.

Virradatkor újra havazni kezdett, most már erősen havazott. Minden irányban csak igen kis távolságra láttunk a sűrű hóesés s a vastag levegő miatt.

Nem tudtam sem enni, sem aludni s ez a késedelem s a lassúság, mellyel haladtunk, annyira fölingerelt, hogy az az ostoba vágy támadt bennem, hogy kiszállok és gyalog megyek tovább. De engedtem társam józanabb fölfogásának s helyemen maradtam. Ő állandóan éber volt. Minden lármát megfigyelt, egy szempillantás alatt leszállt a bakról, régi ismerősként szólított meg embereket, kiket akkor látott először, minden korcsmában evett, ivott, kezét szorított az emberekkel, barátságos volt mindenkihez és mindig a «hajts, kocsis»-ával ült vissza a bakra.

A legközelebbi lóváltásnál mondta nekem:

— Ne csüggedjen, Miss Summerson. Bizonyosan

keresztülment itt. Kétségtelen, hogy látták itt azt az öltözetű nőt.

— Még mindig gyalog ?

— Mindig gyalog . . . Hajts, kocsis.

Egész nap szakadatlanul havazott. Sohasem láttam ilyen utakat. Gyakran arra gondoltam, hogy szántóföldekre tévedtünk. Amint haladtunk, baljós sejtelmek támadtak bennem, hogy társam elveszti bizalmát. Hallottam, hogy kérdezzeti a szemközt jövő kocsisoktól és fuvarosoktól, milyen utasokat láttak az előttünk járó kocsikban és szekereken. Feleleteik nem elégitették ki.

Végül, mikor ismét lovakat váltottunk, mondta, oly régóta elvesztette annak a nőnek a nyomát, hogy csodálkozni kezd rajta. De aztán hozzátette, hogy ne csüggedjek, mert épen olyan valószínű, mint nem — hogy a legközelebbi állomás mindent rendbehoz.

De a legközelebbi állomást is elértük, mint az előbit, minden újabb fölfedezés nélkül . . . Megint éjjel. Elég bajjal haladtunk. Társam a bakon pipázott. Most is éber és vigyázó volt. Gyorsan leugrott, ha valami emberi hajlékhoz értünk vagy valami emberi teremtéssel találkozunk. Meggyújtotta a gyertyát tolvajlámpásában . . . Kilenc mértföldet tettünk meg, míg elértünk az állomásra. Az elveszett nyomot nem találtuk meg. Aggodalmas várakozással tekintettem rá, mikor lóváltás miatt megálltunk. Alig egy perc múlva, amint hátradőltem az ülésben, odajött hozzám, kezében világítólámpával s betekintett izgatottan.

— Talán itt van ? — mondtam fölrettenve.

— Nincs, nincs. De most már tudom !

Hópelyhes volt a haja s az arca, ruháján vastagon feküdt a hó.

— Hallja csak, Miss Summerson — mondta — meg ne ütközzék azon, amit tenni akarok. Bucket rendőrtiszt vagyok. Bízhatik bennem. Messze útról jövünk, de ne törődjék vele. Négy lovat elő, a legközelebbi állomásig vissza ! Hamar !

— Vissza — mondtam elbámulva. — Visszamegyünk Londonba ?

— Vissza, Miss Summerson. Ne ijedjen meg. A másikat akarom követni.

— A másikat ? — ismételtem. — Kit ?

— Jennynek nevezte, gondolom. Ezt akarom követni. Hamar azzal a négy loval. Egy tallért kap a szolgál. Gyorsan, fickó !

— Csak nem hagyja el azt a hölgyet, kinek keresésére indultunk — mondtam eltikkadva s megragadtam kezét.

— Igaza van, édesem, nem. Hanem a másiknak akarok nyomába járni . . . Siess azokkal a lovakkal ! Küldj egy lovasembert a közelebbi állomásra, s hogy ez is küldjön ismét egyet tovább s rendeljen meg mindenütt négy lovat egész Londonig. Kedvesem, ne ijedjen meg !

Ezek a parancsok általános mozgalmat idéztek elő. Egy lovasember hamar elvágatott a váltandó lovak megrendelése végett s kocsinkba is a legnagyobb gyorsasággal befogták a lovakat.

— Édesem — mondta Bucket, fölugorva az ülésre s ismét bekandikálva — bocsássa meg, ha egy kissé bizalmas vagyok. Ne epossze magát. Nem mondok most egyebet : hanem ismer engem, úgy-e ismer ? . . . Ne csüggedjen, hanem reméljen és bizzék bennem, hogy eleget teszek az ön iránt való kötelességemnek csakúgy, mint a Sir Leicester Dedlock iránt valónak . . . Ej hát, készen vagytok-e ?

— Minden rendén van, Sir !

— Akkor hát rajta ! Hajts, kocsis.

HUSZADIK FEJEZET.

Egy téli nap s egy téli éjszaka.

A Dedlock-palota még mindig érzéketlenül mered az utcára. Az előterem kis ablakaiban néha-néha rizporos fejek tűnnek fel, amint az égből egész nap hulló hóra tekintenek. A palota emberei úgy tudják, hogy Mylady Lincolnshirebe utazott.

Sir Leicester ágyban fekszik. Azt a keveset, amit mondani tud, alig lehet érteni. Néha-néha mintha fásult álomba merülne, de azért sohasem alszik, annyira éber ez az álom. Mikor a nagy havazásról hallott, ágyát az ablakhoz húzatta és úgy feküdt, hogy kiláthasson. Egész nap a havazást nézi. A legkisebb neszre összerезzen s rögtön a táblához nyúl. A vén gazdasszony már előre tudja, mit akar írni.

— Még nem jött vissza Sir — susogja. — Csak az éjjel ment el.

A beteg erre visszahúzza kezét a táblától és újra a havazás nézésébe merül. Virradat óta folyton ezt nézi. Jó korán kiadja rendelkezéseit, hogy készen tartsák Mylady szobáit. Hideg, nedves az idő, fűtsenek, fűtsenek. Mindenki tudjon róla, hogy Myladyt hazavárják.

— Maga nézzen utána mindennek — írja táblájára — s Mrs. Rouncewell nehéz szívvel engedelmeskedik.

— Félek, Georgeom, hogy Mylady sohasem tér többé vissza ebbe a házba — mondja az öregasszony fiához, aki a börtönből való szabadulása óta minden szabad idejét anyjánál tölti.

— Nagyon rossz sejtelem, anyám.

— De még a chesneywoldi kastélyba sem, fiam.

— Ez még rosszabb! De miért ne, anyám?

— Mikor tegnap láttam Myladyt, úgy nézett rám, mintha lelkét már agyontiporták volna a folyosó kísértetei.

— Ugyan-ugyan, anyám, csak ijesztgeti magát ezzel a régi családi mende-mondával.

— Nem, nem. Hatvan éve vagyok a családnál, de sohasem féltem eddigelé emiatt... George, megdől, kihal a nagy Dedlock-család.

Közben Sir Leicester komornyikja gondozása alatt állott. A komornyik annyira rendbehozta, hogy a körülményekhez képest elég jó színben volt. Hátát párnákkal feltámasztotta, szürke haját a szokásos módon megfésülte és fölfelé kefélté, tiszta, csinos fehérneműbe és hálókabátba öltöztette, egyszóval fogadóképessé tette.

A család hozzátartozói nemsokára együtt is vannak s egymás között fecsegnék.

A szép Volumnia azok közül az eleven angyalok közül való, akik nem tudnak egyfolytában sokáig hallgatni anélkül, hogy az unalom ördöge nyakukba ne ülne. El nem titkolható ásitásaival most is azt árulja el, hogy ez a szörnyeteg már nagyon közeleg feléje. Az ásitást, véleménye szerint, csak beszélgetéssel lehet elfojtani s ezért Mrs. Rouncewell fiának dicséretébe fog.

Sir Leicester csodálkozással hallgatja ezeket a dicséretek és olyan zavartan tekint szemével, hogy Mrs. Rouncewell magyarázatot tart szükségesnek.

— Miss Dedlock nem idősebb, hanem fiatalabb fiamról beszél, Sir Leicester, mert megtaláltam őt, hazajött.

Sir Leicester hirtelen éles kiáltásra fakad.

— George? . . . Hazajött George fia, Mrs. Rouncewell ?

— Hála Istennek, Sir Leicester, hazajött — szól szemét törölgetve az öreg gazdasszony.

Hiába kérlelik, beszélni akar Sir Leicester. Mintha a rég elveszett feltalálása reményét erősítené. Sűrű tömegben túlulnak a hangok ajkára s ha nem is egészen tisztán beszél még, meg lehet érteni.

— Hol van George fia, Mrs. Rouncewell — kérdi Sir Leicester.

— Londonban — felel a gazdasszony afölött való ijedtségében, hogy az orvos rendelkezésének olyan kevés becsülete van.

— Hol, Londonban? — sürgeti a beteg.

Mrs. Rouncewell kénytelen megvallani, hogy itt van a háznál.

— Küldje ide a szobámba. Nyomban küldje.

George csendesén közeledik a betegágyhoz. Mellét kidülszti, meghajlik s kigyult arccal áll ott, mintha lelke mélyéből szégyelné magát.

— Jóságos ég! — kiált föl Sir Leicester — hát csak ugyan George Rouncewell! . . . Emlékszik rám, George?

— Valóban, Sir Leicester, igen rossz emlékezőtehetségem volna, ha önre nem emlékezném — szól George,

miután részben anyja segítségével megértette a feltett kérdést.

— Mintha egy fiút látnék Chesney-Woldban, George, ha magára nézek — mondja a beteg — jól emlékszem önre, igen jól.

Sokáig nézi az előtte álló lovaskatonát, aztán könnyel telik meg a szeme s újból a havazásra irányítja tekintetét.

— Bocsánat, Sir Leicester — kérdi a lovaskatona — felajánlhatom-e karomat? Sokkal kényelmesebben fekehetne, ha megengedné, hogy kissé megigazgassam.

— Ha lesz olyan szíves, George Rouncewell.

Mikor ez megtörtént, Sir Leicester meghatottan mond köszönetet.

— Köszönöm. Önben édesanyja gyöngédsége párosult saját erejével. Köszönöm.

George menni készül, de Sir Leicester maradásra inti.

— Ön katona volt, George s jól viselte magát.

— Megtettem kötelességemet, Sir Leicester, ennél kevesebbet nem tehettem — felel George katonásan meghajolva.

— Nem a legjobb állapotban lát engem viszont, George — mondja Sir Leicester. — Régi betegségemhez újabb, gonosz roham járult. Valami bénít, zavar — teszi hozzá ajkát érintve. — Ez a roham szerencsétlenségemre egyszerre jött egy kis félreértéssel köztem és Mylady között... Nem volt viszály... Sohasem is volt... Kis félreértés az egész, ami megfoszt Mylady társaságától egy kis időre... Szükségesnek tartott egy kis utazást, de rövidesen várom visszaérkezését... Volumnia, érthetően fejezem ki magam? A kiejtés igen nagy nehézséget okoz nekem.

Az erőlködést arcának szorongó, izgult kifejezéséről lehet leolvasni, de Volumnia tökéletesen érti, amit mond, mert sokkal tisztábban beszél, mint ahogy azt csak egy perccel előbb is remélni lehetett volna. Miután megnyugtatták, újból folytatja:

— Ennélfogva, Volumnia, kívánságom az ön, régi hívem és barátném, Mrs. Rouncewell és fiának, George-nak jelenlétében kijelenteni s egyben önöket ünnepélyes tanukul felhívni, hogyha betegségembe visszaesnék, beszélőképességemet elveszíteném és írni sem tudnék : Lady Dedlockhoz való viszonyom merőben változatlan. Semmi panaszom nincs ellene. Mindig a legnagyobb szeretettel viseltettem iránta eddig és így viseltetem a jövőben is. Mondja meg ezt neki és minden embernek. Ha ennél kevesebbet mond, szándékos hazugságot követ el ellenem.

Volumnia reszketve esküszik, hogy szóról-szóra teljesíteni fogja Sir Leicester parancsát.

A beteg az erőfeszítésben kifáradt ; fejét hátrahajtja vánkosára, szemét lehunyja egy percre, de aztán újból lesi az időt s figyel minden neszre.

A nap hanyatlóban van. A köd s az olvadó hó sűrűbb. A tűz fénye élénkebben játszik a szoba falain és bútorain. A homály egyre fokozódik s az utcán kigyulnak a gázlámpák. Sir Leicester állapota rosszabbra fordul. Izgatottabb s nagy kínokat szenved. De úgy veszik észre, hogy bármily csüggedt, elesett is a beteg, rögtön felvidítja, ha mondják neki, hogy utánanéznék Mylady szobáinak, rendben vannak-e, ég-e a tűz? Ürügynek ugyan elég silány, de éleszti benne a reményt, hogy komolyan várják Myladyt.

Itt az éjfél s vele a nagy csend, üresség. A cselédséget elbocsátották lefekvésre, mert előzően egész éjjel talpon volt ; csak Mrs. Rouncewell és George virraszt Sir Leicester szobájában. Az éjszaka lassan múlik s két-három óra tájban szinte megállni látszik. A betegen nyugtalan vágyódás vesz erőt, szeretné jobban tudni, milyen idő van odakünn, mert nem látja a sötétségtől. Pedig az idő nem javult ; az oszlopokról, párkányokról és az oromzatról csak úgy csöpög az olvadó hó leve. A hó, mintha hajlékot keresne, behuzódott a nagy kapu szárnyai közé, küszöbe alá, az ablakok szögleteibe s minden titkos hasadékba, repedésbe. De ott is elhal, elenyészik.

Közben folyvást szakad az eső a fedélre, fedélablakra, sőt azon is átcsap: csup-csup, hull befelé a kőpadlatra a kísértetfolyosó lépteinek szabályosságával.

— Rendben van minden, George Rouncewell? —
kérdi egyszer a beteg úr.

— Minden rendben van, Sir Leicester.

— Semmi hír?

George némán fejét rázza.

— Nincs talán levél, melyet elfelejtettek beadni?

De nem várja be a feleletet, visszahajtja fejét párnájára, mert maga is tudja, hogy lehetetlent kérdezett.

George az éj további folyamán óvatosan kényelmesebb fekvésbe emeli urát; később, mintha ki nem mondott óhaját értené, eloltja a gyertyát. Hajnalhasadtával felhúzza a függönyöket. Mint valami kísértet, jön a nap hidegen, homályosan, szintelenül s halálsápadtan küldi intő sugarát előre.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET.

Londonban.

Reggel három óra volt, mikor London közelébe értünk. Az utazás nagyon kellemetlen volt, mert folytonosan havazott és olvadott. Társam azonban kitartott. Nem tudtam megérteni hirtelen elhatározását a visszautazásra. És ő biztos volt a dolgában. Úgylátszott, Londonig sohasem állt meg tudakolás végett.

Londonba érve, megálltunk egy főúti bérkocsiállomásnál. Társam kifizette a két kocsist, kik ugyancsak sárosak voltak. Kiszállított engem a postakocsiból és fölsegített egy bérkocsiba.

— Ej no, édesem! — de vizes ön!

Nem is vettem észre. Úgylátszik az olvadó hó behatolt a kocsiba is, meg két-három ízben ki is szálltam a kocsiból — így egész ruhám átázott. Mondtam neki: se baj, de a kocsis, ki ismerte Bucketet, leszaladt istállójához, honnan egy ől tiszta száraz szalmát hozott. Szétráz-

ták a kocsiban s jól bele pakolták lábamat. Melegnek s kényelmesnek találtam.

— És most, édesem — mondta Bucket, fejét bedugva az ablakon — megyünk ennek a személynek a nyomozására. Meglehet, egy kis időbe kerül, de ne törődjék vele. Hiszen meg van győződve, úgy-e, hogy elegendő okom van rá ?

De kevésbé gondoltam, mi volt az, de kevésbé sejtettem, hogy milyen rövidesen megismerem ! Mondtam, hogy teljesen megbízom benne.

— Bizzon is meg bennem, édesem — válaszolta. — Én is megbízom önben. Sohasem láttam hölgyet, ki úgy viselte volna magát, mint ön, mióta kiszólitottam az ágyból.

Ezek után a bátorító szavak után ismét fölült a bakra s újra továbbhajtott a kocsis. Úgy tetszett nekem, mintha London legszűkebb és legrosszabb utcáit kerestük volna föl. Néha jobban világított épülethez jutottunk. Rendőri hivatalok voltak. Megálltunk s láttam, hogy tanácskozik másokkal. Néha egy kapu alatt vagy szögleten leszállott s tolvajlámpájával világított, melynek fénye több hasonló fényt vert vissza különböző sötét szögletekből s ilyenkor újabb tanácskozások folytak. Nyomozásaink egyre szűkebb s könnyebben áttekinthető határok közé jutottak. Egyes állomásokon álló rendőrlegények meg tudták mondani Mr. Bucketnek, amit tudni kívánt s megtudták mutatni, ahova menni akart. Végre egy ilyen legénnyel sokáig értekezett. Bolintgatásaiból ítélve kielégítőnek kellett lenni az eredménynek. A beszélgetés után hozzám jött s mondta :

— Csak azt akarom mondani, Miss Summerson, meg ne ijedjen, akármilyen történik. Nyomában vagyunk ennek a személynek s meglehet, előbb hasznomra lesz ön, mielőtt tudnám. Nem szívesen kérem ilyesmire, de nem gyalogolna egy darabot ?

Természetesen rögtön kiszálltam és karjába kapaszkodtam. Mikor átmentünk Holboron, félötöt ütött az óra. Szótlanul, gyorsan haladtunk a sikamlós úton, amint egy köpenyeges valaki jött szemben a keskeny járón. Megállt

és helyett engedett, hogy elhaladjunk. Ugyanabban a pillanatban csodálkozó fölkiáltást és nevemet hallottam Mr. Woodcourt ajkáról. Megismertem hangját.

— Édes Miss Summerson, ön künn jár ilyen órában és ilyen időben ?

Hallotta gyámatyámtól, hogy elhívtak valami váratlan ügy miatt. Azért említette meg ezt, hogy megkiméljen további magyarázattól. Mondtam, épen most szálltunk le a kocsiról . . .

— És a szomszéd utcába megyünk, Mr. Woodcourt — szólt közbe a rendőrtiszt, aki az orvos nevét tőlem értette meg. — Én Bucket vagyok, rendőrtiszt.

Mr. Woodcourt nem törődött kifogással, hirtelen vállamra adta köpenyegét.

— Ez jó ötlet — mondta Mr. Bucket és segített a köpenyeg föladásánál — igen jó ötlet.

— Elkísérhetem ? — mondta Mr. Woodcourt, de nem tudom, kinek mondta.

— Ej, édes Istenem ! Természetesen el — kiáltotta Mr. Bucket, helyettem is feelve.

— Épen most jövök Richardtól, tegnap este tíz órától fogva nála voltam.

— Istenem, hát beteg ?

— Nem, de nincs egészen jól. Levert s fáradt volt. Ada hívott egy levélkében. Rövid időn belül annyira javult, hogy néhány órára elaludt. Ada nagyon boldog volt !

Ekkor egy másik szűk utcába fordultunk be.

— Mr. Woodcourt, most bizonyos Mr. Snagsby nevű papiroskereskedőhöz megyünk. Mit, hát ön is ismeri ? — oly éles szeme volt, hogy egyszerre kitalálta.

— Valamennyire. Egyszer jártam itt nála.

— Megengedi, hogy önnel hagyjam egy pillanatra Miss Summersont, míg egy pár szót váltok vele ?

Az utolsó rendőr, kivel értekezett, szótlanként állt hátunk mögött. Csak akkor vettem észre, mikor közbeszólt arra a megjegyzésemre, hogy valakit sirni hallok.

Ne tartson semmitől, kisasszony — csak Snagsby szolgálója.

— Igen, mert a leány nyavalyatöréses — magyarázta Mr. Bucket — s egész éjjel ugyancsak gonoszul elővette. Hanem hát ez nagy baj, mert valamit meg akarok tudni ettől a leánytól s azért okvetlenül magához kell téretni valahogyan.

Mr. Bucket lámpájával kezében kopogtat az utcaajtón. Az ajtó kinyílik, bemegy és minket az utcán hagy.

Rövid idő múlva felénk jött komoly arccal Mr. Bucket.

— Tessék bejönni, Miss Summerson s üljön le a tűz mellé — mondta. — Mr. Woodcourt, úgy értettem, ön orvos. Nem kísérelné meg a leány magához való térítését? Egy levél van valahol, melyre különösen szükségem van. Ládájában nincs, gondolom, nála lesz, de a görcs úgy összehúzta, hogy kíméletlenség volna keresgélni nála.

Mindahárman bementünk a házba. Az utcaajtó mögött egy bátoratlan kis ember szolt hozzánk szeliden és udvariasan :

— Tessék, le a lépcsőkön, Mr. Bucket — mondta. — A kisasszony megbocsát, hogy az első konyhába vezetem, de ez a hétköznapi nappalink. A hátulsó Guster hálószobája, ott gyötrődik szegény feje.

Bementünk s Mr. Snagsby követett, mert ő volt a kis ember. Az első konyhában a tűznél ült Mrs. Snagsby, igen szigorú kifejezéssel arcán.

— Édes kis feleségem — mondta Mr. Snagsby, belépve utánunk — hogy ne himezzem-hámozzam a dolgot, itt van Mr. Bucket rendőrtiszt, Mr. Woodcourt s egy kisasszony.

Csodálkozva nézett — volt is oka rá — de különösen engem méregetett végig.

— Édes kis feleségem, valószínűleg megkérdezted tőlem, hogy miért szól be hozzánk ilyen szokatlan órában Mr. Bucket rendőrtiszt, Mr. Woodcourt és egy kisasszony — én nem tudom.

Olyan szerencsétlennek látszott, amint leült s kezére támasztotta fejét. Mrs. Snagsbyról annyira lesugárzott, hogy nem lát szívesen, hogy mentegetőzni akartam, de Mr. Bucket magára vállalta a dolgot.

— S most, Mrs. Snagsby — mondta — legjobb lesz, ha lemegy Mr. Woodcourttal s utána néz Gusterjének.

— Az én Gusteremnek, Mr. Bucket! — kiáltott fel Mr. Snagsby. — Csak rajta Sir, csak rajta. Utoljára ezt is nekem tulajdonítják.

— Ej, ne érzelegjünk! — türelmetlenkedett Mr. Bucket. — Mi történt? ... Ma este idejött nyomorult állapotban egy nő, ön meglátja, hogy szolgálójával beszél s egy darab papírt ad ennek kezébe, melyért most mindjárt letennék száz fontot. Mit tesz ön? Leselkedik s ráront a szolgálóra, pedig tudja, micsoda rohamoknak teszi ki szegény fejét — oly váratlanul, oly hevesen ront rá, hogy, Istenemre! oda lesz a szegény leány s oda van, pedig meglehet, egy élet függ ennek a leánynak a szavaitól.

Oly komolyan értette, amit most mondott, hogy akaratlanul összezsáptam kezemet s úgy éreztem, hogy forog velem a szoba. De megállt. Mr. Woodcourt behozott egy írást s ismét eltávozott.

Most Mrs. Snagsby, Mr. Bucket kívánságára, átment Mr. Woodcourthoz, ha valamiben segítségére lehetne (úgy látszik, használt a lecke). Mikor az asszony kiment, Mr. Bucket nyomban becsukta utána az ajtót.

— Nos, édesem, bízik-e magában?

— Tökéletesen — mondtam.

— Kinek az írása ez?

Anyám írása volt. Egy darab gyűrött, vízfoltos papiroson ceruzával írt levél, az én címemre gyámatyám házánál.

— Ön ismeri a kézírást — mondta — s ha elég erősnek érzi magát, olvassa fel! De figyeljen minden szóra.

Darabonként íródott különböző időben. Olvastam, amint következik:

Két okból mentem a kunyhóhoz. Először, hogy még egyszer lássam a kedvest, ha lehet — csak lássam, nem hogy beszéljek is vele, vagy tudassam, hogy közel vagyok. A másik célom volt az üldözés megtevése. Ne hibáztasd anyádat cselekedetéért. A fér-

fiak megegyezését megvásároltam, hanem ő, kinek meghalt a gyermeke, szabadon, jóakaratából nyújtott segélyt.

— Ezt akkor írta, mikor ott volt. Egyezik gondolatokkal. Igazam volt.

A következő sorok más időben íródtak.

Nagy távolságot gyalogoltam sok órahosszán át s tudom, nemsokára meg kell halnom. Ily utak! Nincs más célom, mint meghalni. Elinduláskor rosszabb szándékom volt, de Isten segített, hogy ezzel a bűnnel ne sokasítsam a többit. A hideg, nedvesség s fáradtság elég ok lesz, ha halva találunk. De mások okozzák haláloamat. Úgy kellett történni, hogy egyszerre összedőljön minden, ami fenntartott s rettegetől s rossz lelkiismerettől gyötörtetve haljak meg.

— Ne csüggedjen — mondta Bucket — még csak néhány szó van hátra.

Ezeket ismét más időben írta. Alighanem csaknem sötétben.

Minden tehetőt elkövettem, hogy fel ne lelhesenek. Nemsokára elfelednek s így legkevesebb szegényt hozok rá. Semmi sincs nálam, miről rám ismerhetnének. Ettől a papirostól most megválok. Gyakran gondoltam arra a helyre, hol le akarok feküdni, ha el tudok oda jutni. Éljen boldogul. Bocsáss meg.

Mr. Bucket, karjával segítve engem, csendesen leeresztett a székre.

— Legyen erős! Mihelyt elég erősnek hiszi magát, húzza fel cipőjét és készüljön.

Megtettem, amit kívánt. De sokáig magamra maradtam és imádkoztam szegény szerencsétlen anyámért. Mindnyájan a szegény leány körül foglalkoztak s hallottam, mint utasítja őket Woodcourt s szól gyakran a leányhoz. Végre bejött Buckettel. Mr. Bucket jól betakargatott

engem s nyomban az utcán termettünk. Mr. Woodcourt tétovázott, de én mondtam :

— Ne hagyjon most el !

Mr. Bucket hozzátette :

— Jobb lesz, ha velünk tart, szükségünk lehet önre.

Erről az útról a legzavartabb benyomások maradtak emlékemben. Emlékszem, épen virradt, de a lámpák égtek még az utcákon. Folyvást esett a havaseső. Emlékszem néhány didergő emberre, kik elhaladtak az utcákon. Emlékszem vizes háztetőkre, hasadozó utcacsatornákra, jég- és hóhalmazokra, melyeken átsiettünk.

Végre megálltunk egy sötét, nyomorúságos fedett átjárás alatt, hol vasrácsos kapu felett lámpa égett s hova bederengett a hajnal világa. A kapu be volt zárva. Rajta túl volt a temető. A kapu lépcsőjén a száanalom és iszonyodás felkiáltásával egy nőt pillantottam meg feküdve, átázva a mindenünnen csepegő nedvességtől. Jennyt, a holt gyermek anyját.

Előrerohantam, de feltartóztattak s Mr. Woodcourt esdő szavakkal és könnyes szemmel kért, hogy mielőtt odamennék, hallgassam meg Mr. Bucketet. Meg is tettem. Bizonyos vagyok, hogy megtettem.

— Miss Summerson, megérti, amit mondok, ha gondolkodik egy pillanatig. Ruhát cseréltek a kunyhóban.

— Ruhát cseréltek a kunyhóban. Ismételtam magamban. Tudtam, mit jelent a ruhacsere. De semmi más jelentést nem fűztem a szavakhoz.

— S az egyik visszatért — mondta Mr. Bucket — a másik pedig tovább ment. De az az egyik, aki továbbment, megegyezés szerint hamarosan hazafordult a mezőkön keresztül. Gondolkodjék egy percig !

Ezt is tudom ismételni magamban, de halvány sejtelmem sem volt arról, hogy mit jelent. Láttam a lépcsőn feküdni a holt gyermek anyját. Ott feküdt, egyik karját a kapu vasrúdjába akasztva, mintha ölelné. Ott feküdt az, aki csak nemrégiben beszélt anyámmal. Ő, ki anyám levelét hozta, ott feküdt s ők feltartóztattak. Láttam, de nem értettem meg Woodcourt arcán az ünnepélyes és szána-

kozó vonást. Láttam, mint áll kalap nélkül a hideg levegőn, tisztelettel valami előtt. De semmit sem értettem mindezekből.

Még azt is hallottam, amint egymásnak mondták :

— Ő menjen előbb ?

— Jobb lesz, ha ő megy. Az ő keze érintse legelőször. Joga szentebb a miénknél.

A kapuhoz mentem s letérdeltem. Felemeltem a nehéz fejet, hátrasimitottam a hosszú fekete haját s megfordítottam az arcot.

Anyám volt — hideg, halott . . .

HUSZONKETTEDIK FEJEZET.

Ada reménysége.

Megbetegedtem, de nem tartott soká betegségem. Abból a jósból, melyben bőven volt részem, annyi vigasztalást merítettem, hogy sohasem gondolhatok rá meghatottság nélkül.

Betegségem ideje alatt állandóan Londonban tartózkodtunk. Gyámom Ms. Woodcourtot is meghívta és hozánk szállt. Mikor gyámom eléggé egészségesnek és frissnek talált, újra elővettem kézimunkámat és elfoglaltam oldala mellett a karosszéket.

— Isten hozta, Durden asszony — mondta s megcsókolt. — Egy tervemről akarok beszélni. Itt akarok maradni, meglehet hat hónapig, meglehet tovább, ahogy jön. Egyszóval, egészen meg akarok itt telepedni.

— S közben elhagyni Bleak Houset ? — mondtam.

— Ej, édesem, Bleak - House gondoskodjék magáról — felelte. — Messze van onnan Adához s Adának nagy szüksége van önre. Aztán a szegény fiúról is akarok halani . . .

Aztán megemlítette, hogy Woodcourt legföljebb félév alatt Yorkshireban álláshoz jut, mint a szegények orvosa. A hely virágzó és kellemes fekvésű. Vannak ott folyók és utcák, város és falusi táj, gyárok és gazdag mezők, tisz-

tességes megélhetést biztosít az állás egy ilyen embernek. Vannak ennél, persze, ezerszer jobb helyek.

— És hát alkalmazták ? — kérdeztem.

— Ej, asszonykám — felelte gyámom mosolyogva — azt én nem tudom, de gondolom. Jó híre van.

— Jól járnak a helység szegényei, ha megválasztják Mr. Woodcourtot.

— Igaza van, asszonykám.

Nem beszéltünk a dologról s ő sem szólt többet Bleak-House jövőjéről. Hanem ezen a napon ültem mellette először gyászban s ennek tulajdonítottam hallgatását.

Mindennap meglátogattam Adat a sötét zugban, hol lakott. Rendesen délelőtt. Mindketten örültek, ha láttak.

Sokszor nem is találtam otthon Richardot. Máskor írt vagy olvasta a periratokat asztalánál. Néha Mr. Vholes irodája előtt ácsorgott. Jól tudtam, hogy Ada kis hozományát képező vagyron együtt olvadt le Mr. Vholes hivatáiban égő gyertyával. Nem volt nagy összeg. Mikor Richard megházasodott, adósságai voltak. Most kezdtem igazában megérteni, mi az, ha Mr. Vholes a keréknek veti vállát — hallottam, hogy most is folyvást a keréknek vetette vállát. Ada nagyon jó gazdaasszony volt s mindenhogyan takarékoskodott, de tudtam, hogy egyre szegényednek.

Egyik nap elgondolkozva ebédre mentem hozzájuk. Mikor befordultam a Symond's Innbe, a kis Miss Flitetal találkoztam. Ada mondta, hogy minden hétfőn öt órakor mindig meglátogatja őket, karján okiratos szatyrával.

— Édesem ! — kezdte. — Örvendek, örvendek ! Hogy van ? Az érdekes Jarndyce-árvák látogatására megy ? Bizonyára ! Otthon van ami kedves szépségünk s nagyon fog örülni önnek.

— Hát Richard nincs még otthon ? — mondtam.

— Még nem ment haza — válaszolta Miss Flite. — Hosszú ülése volt a törvényszéken. Otthagytam Vholes társaságában. Nem szereti ön Vholest, úgy-e nem ? Ne szeresse Vholest. Veszedelmes ember . . . Egy titkot is meg kell mondanom önnek — folytatta Miss Flite rejtélyes arckifejezéssel. — Mr. Richardot neveztem ki végrendele-

tem végrehajtójául, mert igen rendesen jár az ülésekre. Ha kidülök, ő alkalmas lesz az ítélet várására.

Sóhajtva gondoltam erre magam is, fájdalom!

A szegény teremtés megcsókolt s izgatottan eltávozott. Adaéknál szívesen nélkülöztem volna Mr. Vholes társaságát, kit magával hozott ebédre Richard. Bár nagyon egyszerű volt az ebéd, mégis pár percre Ada és Richard kiment, hogy elrendezzék az ételeket s az italt. Mr. Vholes fölhasználva az alkalmat, beszélgetésbe ereszkedett velem.

— Milyennek tartja Mr. Carstone kinézését, Miss Summerson?

— Igen rossznak. Nagyon gyötrik a gondok.

— Igaz, — mondta Mr. Vholes — gondolom Mr. Woodcourt jár Mr. Carstonehoz?

— Mr. Woodcourt önzetlen barátja.

— Úgy értettem, mint orvos jár hozzá.

— Keveset segíthet azon, ki lelkében szenved.

— Igaz — mondta Mr. Vholes. — Miss Summerson, hibás lépés volt ez a házasság.

Kértem, mentsen föl ennek a dolognak a feszegetésétől. Bizonyos méltatlankodással mondtam neki, hogy már jegyesek voltak első fiatalságuk korában. És ez a házasság is boldogabb, jobb és szebb volna, ha Richard nem törné magát annyira az után a balvégzetű cél után, melynek elérésére Mr. Vholes is vele együtt törekszik.

Szerencsére bejött Ada és Richard s nem kellett Mr. Vholes különös kérdéseire felelnem. Leültünk az asztalhoz és szomorú alkalmam nyílt Richard megvigyázására. Sovány, fáradt volt szegény, öltözködésében hanyag, keveset evett. Türelmetlen volt, még Adával is heveskedett.

Azonban most is örült, hogy ott voltam s kellemesen elbeszélgettünk a régi időkről. Ez nem igen érdekelhette Mr. Vholest, bár alkalmilag egyet-egyét hápogott, ami mosolygását jelenthette. Ebéd után csakhamar fölállt és mondta, hogy a hölgyek engedelmével elvonul hivatalába.

— Mindig dolgozik, Vholes! — kiáltotta föl Richard.

— Úgy van, Mr. Carstone — válaszolta Vholes — sohasem szabad elhanyagolni a kliensek érdekeit.

Richardnak ebben nem volt kétsége s kikísérte gertyával Mr. Vholest. Mikor visszatért, nem egyszer mondta, hogy milyen derék fickó ez a Vholes. Számítani lehet rá. Megteszi, amit mond! . . . Annyira kicsendült szavaiból a bizalmatlanság, hogy agyamba villant, hátha kételkedik Mr. Vholesben.

Aztán fáradtan lehevert a pamlagra. Mi meg Adával rendbehoztunk mindent, mert egy bejáró asszonyon kívül nem volt más cselédjük. Adának volt zongorája, leült melléje és énekelte Richard kedvenc dalait. A lámpát kítettük a szomszéd szobába, mikor panaszkodott, hogy bántja a szemét.

Kettőjük között ültem. Igen levertnek éreztem magamat. Gondolom, Richard is, azért akart sötétet a szobában. Utóbb eljött Mr. Woodcourt is és egy rövid sétára hívta Richardot valamelyik hídra, mert szép holdvilágos este volt. Elmentek.

— Édes Eszter — mondta Ada, mikor eltávoztak — Richard mindig akkor van legjobban, magam is akkor vagyok a legnyugodtabb, mikor Allan Woodcourttal van. És ezt neked köszönjük.

Ráhagytam.

— Mindennap láttam a legrosszabb állapotban. Vigyázok rá álmában. Ismerem arcának minden változását. Isten segítségével sohasem éreztettem vele, hogy nekem szomorúság az ő hiábavaló törekvése. Azt akarom, ha rám néz, mindig a réginek lásson. Azért mentem férjhez s ez tart fönn.

Láttam, hogy egyre erősebben reszketett. Vártam, mi következik s kezdtem gyanítani, mi lesz az.

— S még valami egyéb is fönntart, Eszter.

Egy pillanatra elhallgatott. Csak elhallgatott, mert keze folyton járt.

— Várok még egy darabig, mert ki tudja, micsoda nagy segítségem érkezik. Ha majd rám néz Richard, meg lehet, nálamnál ékebben szóló valami fog nyugodni keb-

lemen és nagyobb tartalma lesz, mint nekem, hogy megmutassam neki az utat s megtérítse őt.

Most keze is megállt. Karjai közé szorított és én is átöleltem.

— Ezek a remények tartottak fönn, Eszter s tudom, hogy ezután is fönn tartanak, bár néha elhagynak, mikor megborzadok Richard láttára.

Igyekeztem fölvidámitani az én lelkem, kedvesemet s kérdeztem, mi az ? Zokogva felelte :

— Hátha nem is él addig, hogy meglássa gyermekét !

HUSZONHARMADIK FEJEZET.

Egy felejthetetlen este.

Mindennap megfordultam Adanál. Eleinte kétszer vagy háromszor ott találtam Mr. Skimpolet a zongoránál, aki szokott elevenséggel fecsegett. Láttam, azért járt hozzájuk, hogy rajtuk élösködjék. Tisztán láttam, hogy Ada is így gondolkozik. Ezért hát elhatároztam magamban, hogy bizalmasan meglátogatom Skimpolet s amennyire lehet, gyöngéden kimagyarázom magamat.

Egy reggel Somers Townba indultam Charley kíséretében. Kopogtatásomra egy izlandi leány eresztett be.

Mr. Skimpole szobájában hevert s fuvolázott és el volt ragadtatva, hogy engem lát. Kérdezte, három leánya közül ki fogadjon el ? Melyiket akarnám inkább, komédiás leányát vagy a szépséget vagy érzelmes leányát ? Vagy bokréta gyanánt mindahármat egyszerre ?

Mondtam, ha megengedi, egyedül vele kívánok beszélni.

— Édes Miss Summerson, a legnagyobb örömmel. Természetesen nem hivatalos ügyben — s közelebb húzta székét hozzám.

Mondtam, hogy nem valami kellemes dologban.

— Akkor hát ne is említse — mondta nevetve. — Miért mondana kellemetlent ? Én sohasem teszem. Pedig ön tökéletesen kellemes, én csak tökéletlenül. Tehát ha

én sohasem beszélek kellemetlen dologról, még kevésbé teheti ön ! És most beszéljünk valami másról.

Bár zavarban voltam, mégis értésére adtam, hogy akarok arról a dologról beszélni.

— Tévedésnek tartanám, ha képesnek tarthatnám önt tévedésre.

— Mr. Skimpole — mondtam szeme közé nézve — annyszor hallottam öntől, hogy nem ismeri az élet közönséges ügyeit.

— Három bankbeli barátunkat érti ön : fontot, shillinget, fillért ? — mondta Skimpole sugárzó arccal. — Legkisebb fogalmam sincs róluk.

— Kötve hiszem — folytattam merészen. — Gondolom, komolyan kellene önnek meggondolnia, hogy Richard szegényebb, mint volt.

— Édes Istenem ! — mondta Mr. Skimpole. — Az én esetem.

— Igen nagy szükségben van.

— Tökéletesen az én esetem — mondta Mr. Skimpole gyönyörűséggel.

— Természetesen ez mostanság sok titkos aggodalmat okoz Adanak, mivel kevesebb az aggodalma, ha nem fárasztják igényekkel látogatók, eszembe ötlött, hogy bátorságot veszek magamnak és megmondom önnek, hogy engedelmével . . . jobb lenne . . . ha . . . nem . . .

Nehezen tudtam eljutni kérésem főpontjához, de ő megfogta két kezemet és sugárzó arccal mondta :

— Ha nem mennék oda ? Nem, édes Miss Summerson, bizonyára nem. Miért mennék oda ? Én csak öröm végett megyek valahova. Nem fájdalom végett, mert engem örömmre teremtettek. Már úgyis kevés örömöm volt Richardnál az utóbbi időkben. Ennek az embernek font sterlingek kellenek. Nekem is mindig font sterlingek kellenek. Nem a magam számára, hanem a kalmáremberek azt kívánnak tőlem. Mostanság a mi fiatal barátaink azt kezdték kigondolni : ez az ember kölcsönvett font sterlingeket. Csakugyan azt tettem. Én örökké veszek kölcsön font sterlingeket. A mi fiatal barátaink nagyon elprózaiasodtak és

bizony nem sok örömet szereztek nekem. Miért mennék hát hozzájuk ? Képtelenség !

Végül hevesen megcsókolta kezemet s köszönetet mondott nekem. Nagy zavarban voltam. De hát a fődolgot mégis csak elértem. Elhatároztam, hogy még egy dolgot megemlítek. Gondoltam, ebben nem fog ki rajtam.

— Mr. Skimpole — mondtam — mielőtt látogatásomat befejezem, bátorodom még azt is megmondani, hogy nemrég, legnagyobb csodálkozásomra, hiteles forrásból arról értesültem, hogy ön tudta, kivel hagyta el az a szegény fiú Bleak Houset s hogy ön azzal az alkalommal ajándékot fogadott el. Semmit sem szoltam róla gyámatyámnak, mert nem akartam neki fájdalmat okozni, de önnek kijelenthetem, hogy igen csodálkozom rajta.

— Ne mondja ? Igazán csodálkozott, Miss Summer-son ? — tudakozódott, vidáman felhúzza szemöldökét. — Tudja, hogy gyermek vagyok. Miért csodálkozott ?

Ezután kiméletesen értésére adtam, hogy viselkedésével több erkölcsi kötelességet sértett meg, mint látszik. Nagyon mulattatta, amit mondtam neki s a legőszintébb együgyűséggel mondta :

— Igazán ?

Felálltam, hogy megyek. Újra is értésére adtam, nem szép tőle, hogy elárulta gyámom bizalmát megvesztegetésként adott ajándékért.

— Engem nem lehet megvesztegetni.

— Mr. Bucketnek sem ? — kérdeztem.

— Neki sem. Másnak sem. Én semmi értéket sem tulajdonítok a pénznek. Nem értek hozzá. Nem kívánom, nem tartom. Hogyan lennék én megvesztegethető ?

Kijelentettem nyomatékosan, hogy én más véleményen vagyok, bár állításomat nem tudtam okokkal támogatni. Aztán elbúcsúztam. Mr. Skimpole, ki a legjobb kedvében volt, hazakisért. Útközben mulattatott csapongó beszédével s mikor elbúcsúzott, kijelentette, hogy sohasem fogja elfelejteni, milyen finom tapintattal közöltem vele fiatal barátainak dolgát.

Mivel ettől fogva nem láttam többet, mindjárt itt

elmondom, mit tudok Mr. Skimpoleról. Közte és gyámom közt fölbomlott a barátság. Főleg az előbb említett okból és mivel (mint később megtudtuk Adatól) lelkiismeretlenül nem törődött gyámomnak Richardra vonatkozó kérésével. Az alig befolyásolta elválásukat, hogy sokkal volt adása gyámomnak. Körülbelül öt év múlva meghalt. Leveleket, élettörténetét és egy naplót hagyott hátra. A naplót igen mulattató olvasmánynak találták. Én magam csak egy mondatot olvastam belőle. Így hangzott: *Jarndyce, a többi emberrel együtt, kikel ismerlem, a megtestesült — önzés volt.*

S most elbeszélésemnek olyan részéhez érek, melyre épen nem számítottam.

Egymásután multak a hónapok. Richard még gyöngébb, kimerültebb volt. Napjait a törvényszéken pazarolta el. Vidámabb perceiben maga is megvallotta, soha friss levegőt sem szívna, ha Woodcourt nem volna. Ha náluk maradtam estére, rendszerint kocsin inentem haza Charleyval, néha gyámatyám várt reám a környéken és együtt sétáltunk haza. Egyik este abban állapotdunk meg, hogy nyolc órakor találkozunk. Nem távozhattam a pontos időben, mert Adanak varrtam valamit s néhány öltés kellett még, hogy elkészüljek vele. A megbeszélt idő után néhány perccel összepakoltam dolgozókösárkámat, homlokon csókoltam Adat és lementem a lépcsőkön. Mr. Woodcourt velem jött a sötétség miatt.

Nem találtam ott gyámomat szokott találkozási helyünkön, hova Mr. Woodcourt azelőtt is gyakran elkísért. Félóraíg fel s alá ballagva várakoztunk. De gyámom nem mutatkozott. Erre Woodcourt azt ajánlotta, menjünk haza.

Ez volt első hosszabb sétánk kettesben. Egész úton Adaról és Richardról beszéltünk. Nem köszöntem meg nemes cselekedetét szavakkal, mert tudtam, hogy nem lehet azt szavakkal értékelni.

Mikor hazaértünk s felmentünk a lépcsőkön, úgy találtuk, hogy gyámom elment hazulról. Ugyanabban a szobában voltunk, ahol Ada és Richard először tartóz-

kodtak John nagybácsijuk házában és egymás virágzó boldogságán örültek.

A nyitott ablaknál álltunk s lenéztünk az utcára, amint Mr. Woodcourt megszólított. Egy pillanat alatt megértettem, hogy szeret engem. Egy pillanat alatt megértettem, hogy himlőhelyes arcom helyett a régi arcomat látja. Egy pillanat alatt megértettem, hogy amit én szánakozásnak és részvétnak hittem, hűséges, nemeslelkű, elszánt szerelem volt. Ó, későn tudtam meg, most. Későn, későn!

— Mikor hazaérkeztem — beszélte Woodcourt — ön akkor hagyta el a betegágyat s mégis önzetlenül már mások dolgában fáradozott . . .

— Ó, Mr. Woodcourt, ne mondja — kiáltottam fel — sok önző gondolatom volt akkor, sok! . . . Nem érdemlem ezt a nagy dicséretet.

— Isten látja, életem szerelme — mondta — hogy dicséretem nem a szerelmesnek dicsőítése, hanem a tiszta igazság. Ön nem is gondolja, hogy Summerson Eszter milyen hatást gyakorol azokra, akikkel érintkezik. Milyen érzéseket ébreszt, mily szent csodálatot és mily szerelmet érdemel ki.

— Ó, Woodcourt — kiáltottam fel — nagy dolog szerelmet érdemelni ki! Megtisztelve érzem magamat és büszke vagyok rá. De nem szabad az ön szerelmére gondolnom.

Megerősödött szívvel mondtam ezt.

— Édes Isten — mondta egy kis hallgatás után — mindig reméltem, hogy amint először rám mosolyog a szerencse csillaga, megmondom önnek, hogy mennyire szeretem. Ó, mert nagyon szeretem és mindig is fogom szeretni. Ma este beteljesedett minden reményem, minden félelmem. Fájdalmat okozok önnek. Elhallgatok.

— Édes Woodcourt — mondtam — mielőtt elválnunk ma este, valamit még meg kell mondanom. Sohasem tudnám azt úgy mondani, ahogy szeretném . . . soha . . . és mégis . . . és mégis mélyen érzem az ön nemeslelkűségét s ennek emlékét életem végéig kincs gyanánt őrzöm.

Tudom, mennyire megváltoztam, történetemet ismeri, nagyon tudom, milyen nemes az a szerelem, mely ilyen hűséges. Amit ön mondott, jobba tesz engem.

Eltakarta szemét kezével és elfordult. később erőt vett felindulásán, megfogta kezemet és megcsókolta.

— Mr. Woodcourt — mondtam — mielőtt jóéjtszákát mondanék, örömmel értesítem, hogy a legboldogabb jövő vár reám.

Mondta, nagyon örül ennek.

— Gyermekkorom óta — mondtam — az emberek legjobbika elhalmozott minden jóval, annyira köt hozzá a hála és szeretet, hogy csak egy odaadott étellel tudok a sok jóért visszafizetni.

— Magam is osztozom ebben az érzésében — felelte Mr. Woodcourt. — Ön Mr. Jarndyceről beszél.

— Ön ismeri jól erényeit — mondtam — de ritka ember ismerheti jellemének nagyságát, mint én. Ekkor kezet nyújtottam Mr. Woodcourtnak. — Jóéjtszákát!

— Jóéjtszákát, a holnapi visszontlátásig.

Eltávozott. Én a sötét ablaknál maradtam s kinéztem az utcára. Olyan váratlanul ért állhatatos és nemeslelkű szerelme, hogy alig egy percre távozása után elhagyott az erőm és hulló könnyeim eltakarták előlem az utcát.

De nem a bánat könnyei voltak. Nem. Ő élete szerelmének mondott engem s mondta, örökre olyan kedves leszek előtte, mint most. Első téves gondolatom elenyészett. Nem hallottam később ezeket a szavakat, hogy jóra, hálára, hűségre és megelégedésre lelkesítsenek. Milyen könnyen, simán mulott az én életem, mennyivel nehezebb, kíméletlenebb az övé!

★ ★ ★

Sötétben mentem fel szobámba, sötétben imádkoztam és sötétben feküdtem le, mert nem volt bátorságom, hogy valakivel is találkozzam ma este.

Reggel korán keltem és virágot vásároltunk Charleyval a reggelizőasztalra. Mikor bejött gyámom, mondta:

— Ej, asszonykám, frissebbnek látszik virágainál.

Reggeli után lestem, mikor van egyedül gyámom szobájában, mikor egyedül láttam, bementem hozzá.

— Édes gyámom — mondtam — beszélni szeretnék önnel. Mulasztottam-e valamit !

— Ön mulasztott volna valamit ?

— Nem voltam-e az és olyan, amilyen szándékoztam lenni, mióta megadtam a választ levelére, gyámom ?

— Mindenben olyan volt, szívem, ahogy kívánhattam.

— Nagy örömmel hallom ezt — válaszoltam.

— Tudja — mondta nekem — ez-e Bleak-House asszonya ?

S én feleltem :

— Úgy van.

— Úgy van — mondta gyámom, biccentve fejével és átkarolt, mintha oltalmaznia kellene valamitől és rám mosolygott.

— Azóta csak egyszer szóltunk erről a tárgyról -- mondtam.

— S akkor azt mondtam, hogy üres lesz Bleak-House s valósággal úgy volt, édesem.

— S én mondtam — emlékeztettem félénken — de megmarad asszonya.

— Aztán mikor kapja meg asszonyát Bleak-House, asszonykám ? — mondta.

— Amikor önnek tetszik.

— A jövő hónapban ?

— A jövő hónapban, édes gyámom.

— Legyen tehát a jövő hónapban az a nap, melyen életemnek legboldogabb s legszebb lépését teszem... az a nap, melyen legirigylésreméltóbb emberré leszek, az a nap, melyen asszonyt adok Bleak-Housenak — mondta gyámom.

Átöleltem s megcsókoltam gyámomat, mintahogy azon a napon cselekedtem, mikor megvittem a választ.

★★★

Érdekes ember ez a Bucket. Ma hozzánk szállított valami Smallweed nevű váltókereskedőt, aki nem tud

járni. Az öreg úr örökölte Krook vagyonát. Roppant mennyiségű rossz papirost. Ahogy keres-kutat a papirosok között, talál egy irományt Jarndyce aláírásával. Egy végrendelet volt. Bizalmasan közölte a dolgot Buckettal. Most Mr. Bucket azért hozta el az öreg urat, hogy átadassa vele a végrendeletet gyámomnak. Ez arra a biztosításra, hogy az iromány értéke szerint megfelelő jutalmat kap gyámomtól — átadta a foltos szinehagyott írást, melynek külső oldala eléggé elperzselődött és szegletei egy kissé megégtek, mintha valamikor régen tűzbe dobták volna, de aztán hirtelen kikapták.

Bucket azután levitette az öreg urat s elbúcsúzott.

Mi pedig Mr. Kengehez siettünk Lincoln's Innbe és átadtuk neki az írást. Mr. Kengetől tudtuk meg, hogy a pörben előforduló végrendeletek között ez a legújabb keltű és hogy megviseltsége mellett is tökéletes okirat. Azt is mondta Mr. Kenge, hogy ez a végrendelet tetemesen alábbszállítja gyámom jutalékát, Mr. Carstone és Miss Clare, most Mrs. Carstone követelése azonban tetemesen növekedett és hogy ez az okirat váratlan s érdekes fordulatot okoz a jövő hónapi ülészekben.

Gyámom ugyancsak keveset törődött ezzel a fölfedezéssel — akárcsak a Jarndyce-pörrel. Azonban megkívánta, hogy a fölfedezést Richarddal közöljék.

HUSZONNEGYPEDIK FEJEZET.

Acél és vas.

George lövöldéje kiadó. Felszerelését eladta s maga Chesney-Woldban van. Sir Leicestert kíséri sétalovaglásában. Szorosan kantárszára mellett lovagol, mert Sir Leicester bizonytalan kézzel kormányozza lovát. Ma azonban más elfoglaltsága van. Északon, a vasas vidéken utazik, hogy egy kissé körülnézzen.

Egy mindenféle vastól csörgő iparosvárosban, amelyben annyi füstöt, tüzet talált, amennyit életében még seholsem, a szenes utcák porától piszkosan, megállítja

lovát egy fekete csatorna hídjánál. Egy munkástól kérdi, nem ismeri-e ezen a környéken a Rouncewell nevet?

— Ej no, uram! Mintha csak azt kérdené, ismerem a saját nevemet — szól a munkás.

— Olyan ismerős az errefelé, földi?

— Rouncewell? Meghiszem.

— Merre találnám meg most — kérdi a lovaskatona körülnézve.

— A bank, a gyár, vagy a ház? — tudakolja a munkás.

— Nyilván nagy emberek itt a Rouncewellek — dörmögi magában George állát simogatva — kedvem lenne visszafordulni... Nem is tudom, tulajdonképen hová menjek. Gondolja, hogy a gyárban találom Mr. Rouncewellt?

— Fogas kérdés. Ilyen időtájban ott találja vagy a fiát, vagy őt, ha ugyan itt van a városban, mert szerződése miatt gyakran van vidéken.

A munkás eligazítja még a gyár irányába, aztán George megköszönve a felvilágosítást, nekiindul a kijelölt iránynak. Rouncewell munkásai közül többen éppen déli szünetet tartanak s ebédelni mennek egy fogadóba. George itt hátrahagyja lovát s gyalogszerrel indul tovább. A munkások előzönlük az egész várost. Mind hatalmas, izmos, erős emberek Rouncewell gyári munkásai — és kissé kormosak is.

Végre egy hosszú téglafal mentén egy kapuhoz ér. Amint betekint, roppant össze-visszaságban tengernyi vasat lát a feldolgozás legkülönfélébb fokozatában s a legváltozatosabb alakban. Körülnéz, hátha meglátna valahol egy irodát.

— Ki jön itt? — gondolja magában, amint egy feléje tartó alakot megpillant. — Nagyon hasonlít rám, mielőtt nyakamba vettem a világot. Ha a hasonlatosság csakugyan él a családokban, úgy ez alighanem az unokaöcsém.

— Szolgája, Sir! — mondja fennhangon.

— Szolgája. Keres valakit, Sir?

— Bocsánat, aligha tévedek, hogy ön a fiatal Rouncewell?

— Úgy van.

— Atyja urát keresem, Sir. Szeretnék vele beszélni.

Szerencséje van. Épen itthon van hivatalában s a fiatalember odavezeti. A hivatalba érve az ott ülő úrrá láttára George nagyon kipirul.

— Milyen nevet jelentsek be atyámnak? — kérdi a fiatalember.

George zavarában és a látott sok vas hatása alatt kétségbeesetten mondja: «Acél». A fiatalember ezalatt a név alatt mutatja be s egyedül hagyja az irodában az asztalnál ülő úrral.

— Szolgálatára állok, Sir — mondja Rouncewell.

George ültében előrehajlik, balkezét térdén nyugtatja, jobbáiban kalapját tartja s igen kerüli Rouncewell tekintetét.

— Mr. Rouncewell — kezdi George — nem tudom, nem lesz-e alkalmatlan látogatásom. Valamikor a drago-nyosoknál szolgáltam s ha nem csalódom, egyik meglehetősen kedvelt pajtásom önnek öccse volt. Ha jól tudom, volt önnek egy öccse, aki sok bajt okozott családjának s el is szökött. Az egyedüli jó, amit életében tett, talán az, hogy oda is maradt.

— Biztos ön a dolgában, hogy Acélnak hívják önt? — kérdi a vasgyáros elváltoztatott hangon.

George dadog és ránéz. Bátyja felpattan, nevén szólítja s megragadja mindkét kezét. George sem türtőztetheti magát többé, könny szökik szemébe.

— Hogy vagy, édes bátyám? Nem gondoltam, hogy csak félennyire is örülni tudj látásomnak. Hogy vagy, édes bátyám, hogy vagy? Eszemágában sem volt, hogy megismertessem magam, csak arra készültem, hogy ha csak valamennyire is engesztelődöttnek mutatod magad nevem hallatára, levelet írok neked... Igaz, hogy ez sem lepett volna meg, ha legkevésbé sem találtad volna kellemesnek az ujságot, mely rólam hozott hírt.

— Majd megmutatjuk, milyen újságnak vesszük, George — feleli bátyja. — Nagy nap van ma a háznál, jobbkor nem is érkezhettél volna, öreg katona. Wattal

megegyeztünk, hogy mához egy évre nőül vesz egy csinos, derék leányt, akinek párja nincs heted-hétországon. A leány holnap Németországba megy tökéletesebb pallérozódás végett és te lesz az ünnepély hőse.

Ez a kilátás eleinte leveri Georgeot, de bátyja és unokaöccse erőt vesz vonakodásán, aztán szépen hazaviszik magukkal egy díszes házba. A belső elrendezésben az atya és anya egyszerű szokásainak a megváltozott álláshoz és a gyermekek nagyobb vagyoniasságához való kellemes alkalmazkodás tükröződik. Georgeot valósággal magával ragadja unokahugainak kedvessége, tökéletessége és Róza, jövődöbeli hugának szépsége. A szíves társaságban nagy az öröm s George elég katonásan vágja magát keresztül a kedveskedéseken. Még nagyobb a ház öröme, mikor megtudják, hogy George az esküvőre elfogadja a vőfélyi tisztet.

Másnap a két testvér a vasgyáros szobájában bizalmas beszélgetést folytat s a bátyja épen arról tesz említést, miképen használhatná öccsét a legcélszerűbben üzemében, amikor George kezét szorítva szavába vág.

— Bátyám, milliószor köszönöm szíves fogadtatásomat, de még többször köszönöm a testvérinél jobb szándékodat. De mielőtt egyetlen szót vesztegetnék erre, családi ügyben kérni szeretnék tőled valamit.

Nyugodtan mondja ezt a lovaskatona s keresztbe öltve karját, szilárd elhatározottsággal néz bátyja szeme közé.

— Hogy tudnám anyámat rávenni, hogy kivakarjon engem?

— Nem értelek, George — feleli bátyja.

— Kérdem, hogyan kellene rábirnom anyámat, hogy kivakarjon engem? Valamikép rá kell birnom.

— Azt érted, hogy kitörüljön végrendeletéből?

— Természetesen azt — feleli George a legnagyobb elhatározottsággal.

— Édes George — feleli bátyja — olyan elkerülhetetlenül szükségesnek tartod ezt a műveletet?

— Föltétlenül. Nem azért jöttem haza, hogy meg-

raboljam gyermekeidet jogaikban. Csak úgy járhatok emelt fővel, ha kivakartatom magam... Te okosabb vagy nálamnál, mondd, hogyan kellene ezt elintéznem?

— Nem, George, bele kell törődnöd, hogy ez nem fog megtörténni; a kedves öregasszonynak, akit visszatérésed annyira megörvendeztetett, ez a javaslat igen nagy fájdalmat okozna. De ha mindenképen arra vetted rá fejedet, másként is segíthetsz a dolgon, mert mindazt, amit talán örökölni fogsz, végrendelettel arra hagyhatod, akire épen akarod.

— Ebben igazad van, nagyon egyszerű a megoldás... Most még azt kérdezem, nem volna-e ellenedre, hogy mindezt elmondod feleségednek és családnak?

— Miért ne?

— Köszönöm s hiszem, az ellen sem volna kifogásod, hogy megmondd, bár kétségkívül csavargó vagyok, nem tartozom mégsem a becstelen fajtájúakhoz.

A vasgyáros egy mosolyt fojt el s beleegyezik.

— Köszönöm, nagy kő esett le szívemről... Most pedig beszéljünk tervemről. Te igen nagylelkű, testvéries ajánlatot tettél, szívemből köszönöm. Hanem az igazat megvallva, bátyja, olyan vagyok, mint a — burján. Arról, hogy művelt kertbe ültessetek, már lekéstem.

A vasgyáros nyugodt, határozott arcán bizalmas mosoly vonult át.

— Bízd rám, édes George, hadd kísértsem meg.

De George fejét rázza.

— Nem kételkedem, hogyha valakinek, úgy neked bizonyára sikerülne; de ez kivihetetlen dolog... De egyébként is, történetesen úgy áll a dolog, hogy a családi bánat áldozatául esett Sir Leicester Dedlocknak betegségében némi hasznára lehetek. S ő ezt a segítséget szívesebben veszi anyánk fiától, mint bárki másától.

— Jó, jó, édes George — s a gyáros arcán árnyék lebben át — ha Sir Leicester cselédhadában inkább akarsz szolgálni...

— Úgy-e, bátyja, neked nem tetszik az ilyesmi — kiált fel a lovaskatona — én azonban nem törődöm vele.

Te nem szoktad meg, hogy más parancsoljon neked, én igen s szeretem, ha rendet, fegyelmet tartanak bennem. Jól, igen jól éreztem magam nálatok tegnap este és ti is megszoknátok kaszárnyás modoromat, de jobb lesz nekem Chesney-Woldban, több hely van ott egy magamfajta burjánnak s a kedves öregasszonynak is jól fog esni. Ezért elfogadom Sir Leicester ajánlatát... Most pedig ismét szívemből köszönöm szívességedet s büszkén gondolkok arra, hogy te vagy a Rouncewell-ház megalapítója.

— Mindenesetre te jobban ismered magad s meg lehet, hogy engem is jobban ismersz. Ezért úgy tégy, ahogy a legjobbnak látod — mondja a vasgyáros és melegen viszonozza öccse kézszorítását.

— Hanem még volna valamim — szól végül George — hoztam magammal egy levelet. Nem igen vagyok szokva a levelezéshez, légy jó, olvasd el hát ezt a levelet, mert igen nagyon szívemen fekszik és szeretném, ha egyenes, de amellet gyöngéd is volna.

George átnyújtja a halvány tentával, de szép, kerek betűkkel írt levelet bátyjának, aki a következőket olvassa belőle :

Miss Summerson !

Bucket rendőrtiszt közölte velem, hogy egy bizonyos személy irományai között egy nekem címzett levelet találtak. Bátor vagyok kegyeddel tudatni, hogy ez egy kevés sorból álló, külföldről hozzám intézett utasítás volt aziránt, hogy hol, mikor és miként adjak át egy, ugyanabba a borítékba zárt és abban az időben még hajadon, szép fiatal hölgynek szóló levelet Angliában. Én ezt az utasítást pontosan végrehajtottam.

Bátor vagyok továbbá kegyeddel tudatni, hogy ezt az utasítást tőlem csak kézirat-próba összehasonlítás céljából kérték el, különben semmi körülmények között ki nem adtam volna, jöllehet a legártatlanabb volt a birtokomban levő levelek között, hacsak előbb szívemet keresztül nem lőtték volna.

Bátor vagyok továbbá tudatni kegyeddel, hogy hacsak sejtelmem is lett volna egy bizonyos szerencsétlen úriember életbenlétéről, nem tudtam volna nyugodni mindaddig, míg fel nem találtam volna hajlékát s meg nem osztottam volna vele utolsó filléremet. De vízbefultát hivatalosan jelentették s való az is, hogy egy irországi kikötőben egy Nyugat-indiából érkezett szállító hajóból csakugyan kibukott a tengerbe ; ezt hallottam a hajó több tisztjétől és a legénység közül is többektől, de tudtommal ugyanezt megerősítették hivatalosan is.

Bátor vagyok továbbá kijelenteni, hogy közlegényi alázatos mivoltomban vagyok s maradok kegyednek hűséges és bámulattal eltelt szolgája örökre s hogy mindazokat a tulajdonságokat, amelyekkel kegyed ékeskedik, minden mások fölött sokkal többre becsülöm, semhogy jelen levelemmel ki tudnám fejezni.

Maradok tisztelettel

George.

— Kissé ceremóniás — jegyzi meg a vasgyáros, de nincs benne semmi, amiért egy példás fiatal hölgynek el ne lehetne küldeni.

Ezzel aztán le is pecsételik s a gyári levelezés közé, a napi postára teszik.

George szívélyes búcsút vesz a családtól s már kora délután a chesneywoldi kastélyhoz vezető fasor hosszában, a gyepen nehéz katonás ügetésnek fojtott hangja veri fel a csendet.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET.

Uj élet Chesney-Woldban.

Chesney - Woldra néma csönd nehezedik. Valami némaság fedi a család történetének egy részét. Mondják, hogy Sir Leicester néhány pletykást megfizetett, hogy fogják be a szájukat. Azt bizonyosan tudják, hogy a szép

Lady Dedlock mauzoleumban nyugszik a parkban, hol sötét boltozatot képeznek fölötte az összehajló fák. De honnan hozták, odahaza vagy hogyan halt meg — csupa titok.

Néha a harasztos át a lovaglólúton lódobogás hallatszik. Megjelenik Sir Leicester — összeesett, meggörnyedt, csaknem vak, de mégis tisztességes jelenség — lóháton, szorosan mellette jobbkéz felől egy természetes, izmos férfiú, hasonlatosan lóháton. Mikor egy bizonyos ponthoz érnek a mauzoleum előtt, Sir Leicester lova megáll magától és Sir Leicester megemeli kalapját s csöndben elmereng néhány percre, mielőtt tovább lovagolna.

A park egyik lakában, a kapusházban van szállása annak a természetes, izmos férfiúnak, a hajdani lovaskatonának. Régi foglalkozásának néhány emléke ott függ a falon s azoknak fényesre való csiszolását legnagyobb örömmel végzi egy béna kis emberke, ki többnyire a hátsó udvaron látható az istálló körül, hol a szerszámkamara ajtaja előtt örökösen csiszolja a kengyelvasakat, zabolákat, állszorító láncokat, egyáltalán mindent, mi az istállóban s az istálló körül előfordul és csiszolható : élete csupa csiszolás. Phil névre hallgat.

Kellemes látvány, mikor a megtermett öreg gazdasszony templomba megy fiával karonfogva. Mostanában ritkán vannak vendégek a kastélyban. Jönnek látogatók nagynéha, mikor aombok között Chesney-Woldban eddig nem ismert szürke köpenyeg s esernyő látható, mikor a park rejtekeiben két fiatal leányka ugrándozik s a lovaskatona ajtaja előtt két pipa füstje vegyül bele az illatos esti levegőbe. Utóbb a kapusházban fölcsendül a *brit granátosok* lelkesítő dallama. Mikor pedig besötétül, két férfi sétál föl s alá és egy mély hang mondja :

— De sohasem vallom be anyóka előtt. Fönn kell tartani a fegyelmet.

A kastély nagyobb részét elzárták. Nem mutatják többé idegeneknek. És . . . és úgylátszik, hogy a mauzoleum nehezen nyíló ajtaja nemsokára fölnyílik, hogy befogadja Sir Leicester Dedlock Baronetet . . .

Ez ma Chesney-Wold. Üres, rideg. Olyan mindegy, ha nap süt vagy téli köd borong. Nem lobog nappal a zászló, nem láthatók éjjel a kivilágított ablakok sorai, nem jön-megy a család, nincsenek látogatók . . . A büszkeség és szenvedély meghalt a lincolnshirei jószágán.

HUSZONHATODIK FEJEZET.

Eszter elbeszélése.

Kevéssel gyámommal való beszélgetésem után egyik reggel pecsételt papirost adott kezembe, hogy a jövő hónapra adja; kétszáz font volt a papirban.

Csöndben hozzáfogtam az előkészületekhez.

Vásárlásaimat gyámom jól ismert izléséhez mértem, úgy rendeztem ruhatáramat, hogy tetszésére legyenek. Mindent a legnagyobb csöndben végeztem. Gyámom is csöndes volt. Biztosra vettem, hogy a legcsöndesebben és legegyszerűbben megy véghez nászom. Meglehet, csak mondani kell Adanak:

— Kedvesem, nem jössz el holnap az esküvőre?

Meglehet, hogy az én nászom is olyan igénytelen lesz, mint az övé. És én ezt szeretném.

Egyedül Ms. Woodcourttal tettem kivételt. Megmondtam neki, hogy nemsokára férjhez megyek gyámomhoz s egy idő óta jegyesek vagyunk. Ms. Woodcourt szelidebbnek mutatta magát, mint első ismeretségünk idején. Iparkodott magát hasznosítani. Természetesen ebben az időben nem volt szabad elhanyagolnom sem gyámomat, sem az én lelkem, kedvesemet.

Hanem valamit meg kell vallanom, nem értettem egyet gyámommal a végrendelet tárgyában s már én is némi vérmes reményekkel voltam a Jarndyce-pört illetőleg, kinek volt igaza, nemsokára kiderül. Richardban az új végrendelet nagy izgalmat idézett elő, mi egy darabig fönntartotta. Abból, amit gyámom egyik napon említett, megértettem, hogy nem tartjuk meg nászunkat a jövő ülésszak vége előtt — gondoltam, hogy fogok örülni, ha

férjhezmenetelem idején Richard és Ada kissé szerencsésebb helyzetben lesz már.

Az ülőszak közel volt már, mikor gyámomnak el kellett utazni Yorkshireba Mr. Woodcourt ügyében. Már előbb említette nekem, hogy szükséges a jelenléte. Egyik este épen az édes angyaltól jöttem haza, mikor levelet hoztak számomra gyámomtól. Kért, csatlakozzam hozzá Yorkshireban s megjelölte a gyorskocsit, melyen helyet bérelt számomra. Az utóiratban jelentette, hogy csak rövid időre leszek távol Adától.

Másnap reggel a jelzett időben elindultam. Egész nap utaztam és évdtem magamban, miért kíván gyámom magához ilyen nagy távolságra. Néha azt gondoltam: ezért, néha: azért, de soha, soha közel sem jártam az igazsághoz.

Este érkeztem meg, gyámom várt rám. Arca sugárzott a jóságtól. Gondoltam, valami nagy jót tett. Mikor a vacsoránál ültünk a fogadóban, mondta gyámom:

— Úgy-e, kíváncsi az asszonyka és szeretné tudni, miért kértem ide?

— Nos, gyámom, megvallom, bizony egy kissé kíváncsi vagyok.

— Tehát, hogy jól aludjék, szívem — felelte kedélyesen — nem várok reggelig, hanem megmondom most. Nagyon szerettem volna valami módon Woodcourtnak meghálálni Jo iránt való emberséges bánásmódját, fiatal rokonaimnak tett megbecsülhetetlen szolgálatait és egyzsersmind megmutatni, hogy mennyire becsüljük magunk is. Mikor biztos volt, hogy letelepszik itt, megkértem, fogadjon el tőlem egy kis igénytelen helyecskét, hol lakása lesz. Kerestettem neki ilyen helyecskét. Hamarosan találtam. Olcsón megvásároltam és lakhatólag berendeztem. Mikor jelentették, hogy készen a lakás, ugyancsak megjártam, mert meggyőződtem, hogy nincs elég háztartási ismeretem és nem tudom megítélni, rendén van-e minden. Ezért hát elküldtem a legjobb kis gazdaasszonyért, hogy adjon tanácsot. És hát itt van — mondta gyámom — és sír is, nevet is.

Mert oly kedves, oly jó volt ő ! Meg akartam mondani, mit gondolok róla, de egy szót sem tudtam kiejteni.

— Csitt, csitt — mondta gyámom. — Igen nagy dolgot csinál belőle, asszonykám. Miért zokog ennyire, Durden asszony, miért ?

— A kimondhatatlan öröm miatt, gyámom — mert szívem csordultig van a hálával.

— Jó, jó — mondta. — Örülök helyeslésének. Remélem, hogy kedves meglepetés lesz Bleak-House asszonykájának. Megsókoltam s megtöröltem szememet.

Mikor lefeküdtem, sirtam. Be kell vallanom, sirtam. De remélem az örömtől, bár nem vagyok egészen bizonyos benne, hogy az örömtől.

★ ★ ★

Gyönyörű nyári reggel volt másnap.

Kisétáltunk karonfogva, hogy megnézzük a házat, melyről hatalmas gazdaasszonyi véleményeket kellett nyilvánítanom. Beléptünk egy virágos kertbe a kerítés ajtaján, melynek nála volt a kulcsa. Az első, ami föltűnt, az volt, hogy a virágágyakat és virágokat épen úgy rendezték, mint amilyenek az otthoni virágágyaim voltak.

— Lám, édesem — jegyezte meg gyámom — jobb terv hiányában az önét kölcsönöztem át.

Átmentünk egy kis gyümölcsöskerten, melyben zöld lombok közül kinevetett a cseresznye s almafák árnyéka rezgett a gyepen — megérkeztünk a házhoz, egy kis gyönyörűséges falusi kulipintyóhoz, babáknak való szobákkal. De kedves, nyugalmas, szépséges hely volt, körülötte gazdag s vidám tájjal. És állandóan, amint a csinos kis szobákon áthaladtunk, a kis falusias verandaajtókon kimentünk és átmentünk a különböző futókkal fölfuttatott karcsú faoszlopos tornácon, mindenütt, a tapétákban, a butorok színében, minden csinos tárgy elrendezésében — az én kis szeszélyes izlésemet, az én kis stílusomat és találmányaimat, melyeken nevetni szoktak, ismertem föl.

Nem tudtam eléggé kifejezni csodálkozásomat a sok szépség fölött, de közben titkos gyanú kezdett ébredni

lelkemben. Gondoltam, bárcsak ennyivel is boldogabb lehetne ő! Azonban nem volna-e jobb lelkinyugalmára, ha nem emlékeztetné rám minden látható tárgy ennyire? Mert ha nem is voltam az, aminek tartott, folyvást lelkéből szeretett és ami csak itt van, szomorúan emlékezteti arra a képzelt veszteségre, ami érte.

— S most, asszonykám — mondta gyámom, kit sohasem láttam ily büszkének és örömmel elteltnek, mint mikor megmutatta nekem ezeket a dolgokat — utoljára pedig nézzük meg a ház nevét.

— Hogy hívják, gyámom?

— Jöjjön s nézze meg, gyermekem.

A főbejáráshoz vezetett, melyet eddig elkerült s egy kis szünetet tartott, majd kérdezte:

— Nem sejti, édes gyermekem?

— Nem! — mondtam.

Kiléptünk és mutatta a felírást: BLEAK-HOUSE.

Egy közeli lugasban egyik üléshez vezetett, leült mellém, megfogta kezemet s így szólt:

— Kedves angyalom, abban, ami köztünk történt valóban az ön boldogságát kívántam. Mikor a levelet irtam, melyre saját maga hozta meg a választ — mindkettőnk boldogságát akartam. Vajjon más körülmények között fölüjítottam volna-e régi álmomat, azt a régi álmat, melyet már akkor szőttem, mikor ön még gyermek volt — nem szükséges most megkérdezni magamtól. Fölüjítottam. Megírtam a levelet. Ön meghozta a választ. Hallgatja, mit mondok, gyermekem?

Hideg rázott és reszkettem, de egyetlen szava sem kerülte el figyelmemet. Amint ültem és merően néztem rá, a napsugarak szelid fényben omlottak a zöld lombon át fejére — ilyen lehet a szentek fejét övező fénysugár — gondoltam.

— Hallgasson rám, édesem, de ne szóljon. Most rajtam a szólás sora. Nem tartozik ide, mikor kezdem kételkedni, vajjon, amit tettem, valóban boldoggá teszi-e? Woodcourt hazajött és eloszlott minden kétségem.

Átkaroltam nyakát és mellére borultam és sírtam.

— Nyugodjék itt bizalommal — mondta, szeliden magához szorítva. — Most gyámja és atyja vagyok. Nyugodjék itt bizalommal.

Aztán folytatta :

— Értsen meg, édes leányom. Nem kételkedtem, hogy megelégedett és boldog lesz velem ön, ki oly kötelességtudó s hűséges — de láttam, kivel lenne boldogabb. Nem csoda, hogy fölismertem ezt a titkot, mikor még Durden asszony vak volt, mert jobban ismertem benne minden jót, mi örökre változhatatlan. Nos, régóta bizalmasa voltam Allan Woodcourtnak, bár csak tegnap avattam be terveimbe. De nem akartam, hogy Eszterem fényes példája elvesszen, nem akartam, hogy kedves leányom erényeiből csak egy csöpp is észrevétlen maradjon s ne tartsák tiszteletben . . .

Megállt és megcsókolta homlokomat és én újra zokogtam.

— Csitt, asszonykám ! Ne sírjon. A mai nap az öröm napja. Hónapok óta készülök rá ! — mondta örömmel.

Gyöngéden fölemelte fejemet s amint nyakába borultam, többször megcsókolt régi atyai módja szerint.

— Még egy szót engedjen. Woodcourt tudtommal és beleegyezésemmel beszélt önnel — én nem nagyon biztattam, mert ezek a meglepetések képezik az én nagy jutalmamat és sokkal fösvényebb voltam, hogysem egyetlen parányától megváltam volna. El kellett jönnie, hogy mindent elmondjon, ami történt — s ő megtette . . . Nincs több mondanivalóm. Kedves gyermekem, Allan Woodcourt ott volt az ön atyja holttesténél, ott volt anyja holttesténél. Ez Bleak House. S e napon asszonyt adok neki és Istennemre esküszöm, ez életemnek legszebb s legboldogabb napja.

Fölállott s vele én is. Nem voltunk egyedül. Férjem — hét boldog éve most, hogy férjemnek nevezem — mellett állt.

— Allan — mondta gyámom — fogadja tőlem önkéntes adomány gyanánt a legjobb nőt, kinél jobb még nem volt férfi tulajdonában. S mit mondjak önnek, minthogy

tudom, megérdemli! Fogadja vele a kis hajlékot, mely hozománya. Tudja, Allan, mit csinál Eszter belőle, tudja, mivé tette a Bleak-Houseomat. Engedje, hogy néha osztozkodhassam kis lakuk boldogságában és mit áldozok föl akkor? Semmit, igazán semmit.

Még egyszer megcsókolt, könny gyült szemébe és elérzékenyülve mondta:

— Eszter, kedvesem, ez is egy módja az elválásnak annyi év után. Tudom, tévedésem némi fájdalmat okozott önnek. Bocsásson meg öreg gyámatyjának és szeresse a régi szeretettel. Allan fogadja a kedvest!

Kilépett a zöld lombok sátra alól s künn a napfényben megállván, vidáman felénk fordult és mondta:

— Valahol megtalálnak majd. Nyugati szél fú, asz-szonykám, tiszta nyugati! Semmi hálálkodás többé. Visszatérek agglegényi szokásaimhoz s ha valaki nem veszi számba ezt az intést, megszököm és soha vissza nem jövök.

Egybekelésünknek még ebben a hónapban meg kellett volna történnie, de Richardtól és Adától függött, mikor jöhetünk, hogy elfoglaljuk saját kis házunkat.

Mindhárman hazautaztunk másnap. Mihelyt a városba érkeztünk, Allan egyenesen Richardhoz ment, hogy neki és az én lelkem kedvesemnek elmondja az örömdetes ujságot. Magam is meg akartam néhány pillanatra láto-gatni őket, bár későre járt az idő — de előbb hazamentem gyámommal, hogy teát csináljak neki s elfoglaltam a régi ülést oldala mellett, mert nem akartam, hogy oly hamarosan üresen maradjon.

HUSZONHETEDIK FEJEZET.

Jarndyce contra Jarndyce.

Az ülészak elkezdődött. Gyámom értesítést kapott Mr. Kengetől, hogy két nap múlva tárgyalják a Jarndyce-pört. Mivel én bíztam az új végrendeletben, egészen föl-izgultam és kértem Allant, menjünk el az ülésre. Richard

túlizgatott volt, aztán gyöngé, fáradt, de csak lelke volt még mindig beteg, hanem hát így is elég gondot okozott szegény Adanek. De számított a most már rövid időn belül jövő segílyre és nem csüggedt.

Westminsterben tárgyalták az ügyet. Százszor is tárgyalás alá került már ott ez az ügy, de most ki nem tudtam verni fejemből azt a gondolatot, hogy ma történik valami. Mindjárt reggeli után elindultunk, hogy idején Westminster-Hallba érjünk, karonfogva ballagtunk a népes utcákon — olyan boldogságnak s különösnek tetszett ez !

Útközben Caddy Jellybyvel találkoztunk, aki majd egy negyedórára feltartóztatott bennünket.

Meg is késtünk. Mert mikor Westminster-Hallba értünk, a tárgyalást már megkezdték. Olyan szokatlan volt a tolongás a kancelláriai törvényszéken, hogy se nem láthattunk, se nem hallhattuk, hogy mi történik benn. Valami furcsának kellett lenni, mert néha-néha nevetés hallatszott s rá kiáltás : *Csend !* Valami érdekesnek kellett lenni, mert minden ember tolakodott s taszigálódott előre. Csak mi rekedtünk meg az ajtónál.

Megkérdeztük az egyik úrtól, micsoda ügyet tárgyalnak ? Mondta, hogy a Jarndyce-pert. Kérdeztük, nem tudja, hogy áll ? Mondta, igazán nem tudja és soha senkisem tudta, hanem amennyire kivehette : vége. Vége mára ? — kérdeztük. — Nem, mondta, végre örökre.

Vége örökre !

Mikor ezt a szokatlan feleletet hallottuk, bámulva néztünk egymásra. Hát a végrendelet mégis csak rendbehozta a dolgokat. Richard és Ada vagyonos, gazdag ? Annyira jónak tetszett ez, hogy kételkedem igazában. Haj, úgy is volt.

A terem megmozdult. A nép melegtől kigyult arccal ömlött ki belőle. Mindenkinek jókedve volt, mintha valami bohózatot láttak volna. Félreálltunk s vártunk, míg ismerősre találunk. Rengeteg irománykötegeket hoztak ki a teremből s egyelőre a földre dobálták. Az irományokon mindenütt a Jarndyce-per felírás volt.

Egyszerre csak megpillantottuk Mr. Kenget s mellette Mr. Vholest.

Mr. Vholes látott meg bennünket. Kölcsönös üdvözlés.

— Kérem, mi történt ma az ülésben? — kérdezte Allan.

— Nos, nem sok történt — mondta Mr. Kenge — Hirtelen akadályra találtunk... felakadtunk — mondhatnám — épen a küszöbön. Gondolja meg, hogy ez nagy per volt, bonyodalmas per. Sok ész t pazaroltak sok esztendőn keresztül a Jarndyce-perre. Mondhatnám, hogy ez a per — hm — az ügyvédi kar virága és — hm — merném hozzátenni, a gyapjúsák érett őszi gyümölcse. Ha a közönségé a haszon s a honé a dicsőség ebből a nagy műből, meg is kell fizetni pénzben vagy megfelelő más értékben, Sir.

— Mr. Kenge — mondta Allan, kinek egy pillanat alatt kinyílt a szeme — bocsásson. Időnk sietős. Azt értem-e ebből, hogy az egész vagyon felment a költségre?

— Hm! Azt hiszem... Mr. Vholes, mit szól ön hozzá?

— Magam is azt hiszem.

— Szívem élete, ez megrepeszti Richard szívét! — súgta nekem Allan.

— Ha Mr. Carstonet akarja látni, Sir — mondta Vholes — megtalálja az ülésteremben. Otthagytam, hogy pihenjen kissé. Magamat ajánlom, Sir, magamat ajánlom, Miss Summerson.

— Édes szerelmem — mondta Allan — hagyd egy kis időre rám azt, akit rám bízál. Menj haza ezzel a tudósítással, amit az ügyvéd mondott. Később gyere Adához!

Hazasiетtem és mindent elmondtam rendre gyámomnak.

— Asszonykám — mondta — nagy áldás, hogy végre vége van a pernek. De azok a szegény fiatalemberek!

Egész délelőtt azt vitattuk, hogy mit tehetnénk érdekükben. Délután eljött velem gyámom Leymond's Innbe s az utcaajtónál lemaradt tőlem. Én felmentem a lépcsőn. Ada, léptemet hallván, kijött a szűk folyosóra s nyakamba borult és mondta, hogy Richard már többízben kérdezősködött utánam. Mondta, Allan az ülésterem egyik szegle-

tében találta ülve, mereven, mint egy kőbálványt. Mikor felébresztette, előrerohant s úgy tett, mintha bősziűt hangon szólni akarna a bíróhoz. De hirtelen vérömlést kapott s Allan hazavitte.

Mikor beléptem, behunyt szemmel fekűdt a pamtagon. Allan mögűtte állt s komoly figyelemmel vizsgálta. Arca színtelen volt. Csendesen leűltem melléje. Mikor lassanként kinyitotta szemét, gyenge hangon, de a régi mosolyával mondta :

— Csókoljon meg, Durden asszony, édesem.

Mondta, nagyon örűl házasságkűtésűnknek. Hogy férjem őrzőangyala volt neki s Adanak és minden örűmöt s boldogságot kívánt nekűnk. Majd a szívem repedt meg, mikor láttam, hogy megfogja férjem kezét s melléhez tartja.

Mikor elhallgatott, mi is elhallgattűnk. Kárára volna a sok beszéd.

Beesteledett. Egyszer felpillantottam, a kis előszobában gyámomat láttam.

— Ki az, Durden asszony ? — kérdezte tőlem Richard.

Allanra tekintettem tanács végett s mivel ő *igen* intett, Richardra hajoltam s megmondtam. Gyámom látta, mi történt, csendesen hozzám jűtt s Richard kezére tette kezét.

— Ó, Sir — mondta Richard — ön jó ember, igen jó ember ! — s most először könnyekre fakadt.

Gyámom leűlt helyemre, Richard kezén pihentetve kezét.

— Édes Rick — mondta — a sötét felhők szétoszoltak s kiderűlt. Most már tisztán láthatűnk. Mindnyáján tévedtűnk kisebb-nagyobb mértékben. Sebaj ! Hogy van, édes fiam ?

— Igen gyenge vagyok, Sir, de remélem, megerűsűdűm. Elűlrűl kell kezdenem az életet.

— Helyesen mondja ! — kiáltott fel gyámom.

— Kemény volt a lecke, de tanultam belűle, Sir.

— Jól van, édes fiam.

— Gondoltam, Sir — folytatta Richard — ha kissé

megerősödöm, elszállítanak engem Durden asszony és Woodcourt házába. Érzem, ott gyorsabban gyógyulnék . . . Adáról nem szólok, de sokat gondolok rá. Tekintsen rá, Sir! nézze, hogyan hajlik erre a vánkosra, hogy nyugodjék rajta, szegény angyal, édes szerelmem.

Karjába ölelte s mindnyájan elhallgattunk. Aztán rendre eleresztette. S Ada ránk tekintett s aztán az ég felé és ajka mozgott.

— Elülről kezdem az életet — mondta Richard és szeme villogott.

Férjem közelebb vonult kissé Adához s láttam, fel-emeli ujját ünnepélyesen intésül gyámomnak.

— Hát mikor menjek el innen arra a kedves vidékre, hol feltalálom a régi világot. Hol elbeszélhetem, mi volt nekem Ada, hol meg tudok emlékezni számos hibámról s vakságomról, hol arra fogok készülni, hogy vezetője legyek az életben születendő gyermekemnek? Mikor megyek oda? — mondta Richard.

— Mikor elég erős lesz, Richard — válaszolta gyámom.

— Ada, kedvesem!

Fel akart emelkedni egy kissé. Allan felemelte, hogy Ada keblére hajthassa fejét, mert ez volt a kívánsága.

— Sokat vétettem ellened. Szegénységet, bánatot, gondot hoztam fejedre nászajándéku. Csekély vagyondat elvertem. Megbocsátod-e mindezt, Ada, mielőtt elülről kezdeném az életet?

Mosolygott, mikor Ada ráhajolt, hogy megcsókolja . . .

Késő este, mikor minden csendes volt, hozzám jött a szegény tébolyodott Miss Flite s mondta, hogy szabadon eresztette minden madarát.

Hét boldog év óta vagyok Bleak-House asszonya. Hozzá kell még néhány szót adnom ahhoz, amit írtam s azzal ismeretlen barátaimtól és barátnőimtől, kiknek írok, örökre búcsút veszek.

Karjaimba adták az én lelkem kedvesemet és sok hétig állandóan mellette voltam. A **kis gyermek világra** jött,

mielőtt a gyep benőtte volna atyja sírját. Fiú volt. S férjem, gyámom s atyja nevére kereszteltük.

Megjött a segítség, de az örök bölcsesség rendelése szerint más célra. Nem atyját, hanem anyját kellett boldogítani és vigasztalni ennek a kis csecsemőnek. Mikor láttam, hogy az apró, gyenge, kis kezecske érintése hogyan gyógyítja az én lelkem kedvesem sebzett szívét, jobban meghódoltam az Isten végtelen jósága és irgalmassága előtt.

Az anya felgyógyult. A gyermek fejlődésnek indult. Végre megértem, hogy az édes anygalt falusi kertemben láthattam sétálni, karján gyermekével. Akkor már férjnél voltam. Legboldogabb a boldogok közt is.

Ekkorában nálunk volt gyámom is s kérdezte Adatól, mikor megy haza ?

— Mindkét Bleak-Houseban otthon van, édesem — mondta. — de a régibbet illeti az elsőség. Ha erős lesz ön és fia, jöjjön és foglalja el otthonát.

Ada édes John bácsijának szőlitotta. De mondta, ezután gyámatyja lesz neki is, gyermekének is. Amiért is gyámatyjának szőlitotta azóta. A gyermekek nem ismerik más néven . . . Mondom, a gyermekek, mert nekem is van két kis leányom.

Bajos dolog elhinni, hogy Charley férjhez ment egy molnárhoz a szomszedságban, pedig úgy van. Most is, hogy a kora nyári reggel kitekintek írásom mellől ablakomon, látom, mint indulnak meg malmának kerekai. Férje gazdag és nagyon szereti. Jó dolguk van.

Caddy Jellyby nálunk volt az utolsó ünnepeken. Nagyon kedves teremtés volt. Egyre táncolt a gyermekekkel künn és benn a háznál. Caddy leánykája már nem olyan kicsi féreg, de süketnéma a boldogtalan. Mrs. Jellyby sokat emésztődött leánya házassága miatt, de, remélhetőleg, kibékült már azóta. Peppy a vámhivatalnál van. Az öreg Turveydrop, bár béna a gutaütéstől, még egyre fitogtatja illemét a városban.

Az első megtakarított pénzzel egy duzzogószobát építettünk házunkhoz gyámom számára. Mikor legköze-

lebb meglátogatott minket, nagy pompával avattuk fel az új lakószobát. Könny tolul szemembe, ha gyámomról írok.

Ha ránézek, mindig eszembe jut Richard, aki jó embernek hívta. Adanak és fiacskájának legszeretőbb atyja. Nekem pedig, aki volt, az most is. Férjemnek legkedvesebb barátja, gyermekeinek kedvence. Legmélyebb szeretetünk és tiszteletünk tárgya. Ha nálunk van, mindig oldala mellett ülök a régi karosszékekben. Anyóka, Durden asszony, asszonyka ! járja még most is és : Igen, gyámom, felelem most is, mint régen.

Ada sokkal szebb, mint volt. Arcáról eltűnt a fájdalom — megint nyugodt, ártatlan a kifejezése.

Nem vagyunk gazdagok, de jól megy dolgunk és nem szűkölködünk. Ha kísétálok férjemmel, mindig hallom, hogy áldják őt. Sok emberrel tesz jót, sok beteget gyógyít s igen gyakran csak köszönömért. Nem gazdagság ez ?

Az emberek engem is dicsérnek, engem is szeretnek, mint az orvos feleségét. Érte kedvelnek engem, valamint én is, amit csak az életben teszek, érte cselekszem.

Az én lelkem kedvesemet, gyámomat és a kis Richardot vártuk épen. Megérkezésük előtt egy vagy két nappal este künn ültem a tornácon, mikor Allan hazajött. Mondta :

— Drága kis asszonykám, mit csinál itt ?

— Oly szépen süt a hold, Allan, az este olyan bájos, hogy kiültem ide elgondolkozni.

— S miről gondolkoztál, kedvesem ? — kérdezte Allan.

— Milyen kíváncsi vagy ! — mondtam. — Szinte szégyenlem megmondani, de mégis megmondom. Régi arcomra gondoltam . .

— És mit gondoltál róla, édes, szorgalmas méhecském ? — mondta Allan.

— Azt gondoltam, akkor sem szeretnél jobban, ha megmaradt volna régi arcom.

— Édes Durden asszony — mondta Allan s karjába ölelte karomat — néz-e néha tükörbe ?

— Tudod, hogy nézek . . . Magad is elégszer látod.

— S nem tudod, hogy szebb vagy, mint régebben voltál ?

Azt nem tudtam. Nem vagyok bizonyos benne, vajjon tudom-e most. De azt tudom, hogy kis kincseim igen gyönyörűek s hogy az én lelkem kedvesem gyönyörű s hogy az én férjem igen szép férfi s gyámomnak a legvidámabb s legjóságosabb arca van, melyet valaha látott az ember. Azt is tudom, hogy mindnyájan elég jól el vannak velem a sok szépség nélkül is — feltéve bár, hogy . . .

Vége.

